

Karl May

Az inka öröksége

DÉL-AMERIKAI TÖRTÉNET

Fordította és átdolgozta: Szinnai Tivadar

TARTALOM

ELSŐ FEJEZET

Néhány érdekes ember

MÁSODIK FEJEZET

A bikaviadal

HARMADIK FEJEZET

Jaguár apó

NEGYEDIK FEJEZET

Egy kis tévedés

ÖTÖDIK FEJEZET

Nyargalás a pampákon

HATODIK FEJEZET

Az utolsó inka

HETEDIK FEJEZET

Fogolyszabadítás

NYOLCADIK FEJEZET

Don Parmesan piócái

KILENCEDIK FEJEZET

Hadiösvényen

TIZEDIK FEJEZET

Jaguár apó elbeszélése

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A kambák falujában

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Krokodilusok torkában

TIZENHARMADIK FEJEZET

A torreádor titka

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

A csapda

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Születésnap ajándék

TIZENHATODIK FEJEZET

Señor Sereno vendégei

TIZENHETEDIK FEJEZET

Váratlan találkozás

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Az inka öröksége

A gyakrabban előforduló idegen nevek és szavak kiejtése

ELSŐ FEJEZET

Néhány érdekes ember

Kikiáltók rohantak keresztül-kasul Buenos Aires sakktáblára emlékeztető utcáin, a ruhájukat díszítő tarka szalagok vígan röpködtek a szélben.

- *Corrida de toros! Corrida de toros!* - kiáltották izgatottan.

Corrida de toros - napok óta erről cikkeztek az újságok. Corrida de toros - erről beszélgettek az emberek úton-útfélen.

Ettől a három szótól, mely bikaviadalt jelent, mámoros lelkesedésre gyullad minden férfi és nő, öreg és fiatal, kinek ereiben spanyol vér csörgedezik. Füttyülnek minden ellenvetésre, mellyel a hozzá nem értő idegen ezt a nemzeti mulatságot bírálgatni merészeli. Kegyetlen szórakozás? Igaz. Durva és embertelen? Igen, igen. Állatkínzás? Hát persze. A vérbeli spanyol mégis ott tolong az aréna pénztára előtt, hogy jegyét biztosítsa. És amikor bejutott, teli torokkal üvöltözik minden izgalmas jelenet láttán, s ha egy felbőszült bika felhasítja valamelyik ló oldalát, vagy szarvával felnyársalja a vakmerő torreadort, a közönség tombol örömében.

Végre megint corrida de toros! Buenos Airesnek már régen nem volt része benne. Az urak és hölgyek alig emlékeznek rá, mikor is hallották utoljára a bikák ordítását, a lovak nyerítését, az aréna hőseinek diadalkiáltását. Sok év óta nélkülözték mindezt, s miért? Az átkozott háború miatt!

Ifjabb Lopez úr, Paraguay diktátora, aki tizenhét éves korában már tábornoki egyenruhában feszített (amit annak köszönhetett, hogy az apja is diktátor volt), 1864-ben hódító háborút indított Brazília ellen. A háborúba Argentína is belekeveredett. Az argentinai csapatok sok kudarc után végre jelentős győzelmet értek el. Ennek megünneplésére Sarmiento elnök engedélyt adott egy nagyszabású bikaviadal rendezésére.

A szokásos műsort ezúttal két rendkívüli szám is gazdagította. Egy gazdag állattenyésztő hatalmas észak-amerikai bőlényt ajánlott fel a viadal céljaira. De rajta is túltett egy környékbeli *hacienda* birtokosa, aki egy jaguárt ajánlott fel ugyanerre a célra. Ez a jaguár már jó néhányszor megtizedelte a földbirtokos juhnyájait. A birtokán dolgozó *peonok* több vermet ástak a jaguárnak, és sikerült élve elfogniuk.

Ilyen körülmények között érthető, hogy a viadal napját nagy izgalommal várták Buenos Aires lakói, de elsősorban a torreadorok.

A torreador neve a *toro*, vagyis a bika szóból ered. Afféle gyűjtőnév vagy általános elnevezés, mely a bikaviadal valamennyi szereplőjére alkalmazható. Am szerepük szerint a torreadorok következő csoportjait különböztetjük meg:

A *pikádorok* lovas lándzsások; feladatuk pikáikkal a bikát bősztíteni.

A *banderillók* (ejtsd: banderijók) szerepe akkor kezdődik, amidőn a porondon valaki nagy veszélybe kerül. Ilyenkor horgas végű, rövid botokat hajítanak a bika nyakába.

A *chulók* (ejtsd: csulók) szerepe hasonló. Vörös köpenyüket és tarka kendőiket lobogtatva vonulnak el a bika előtt, hogy eltereljék figyelmét arról, akit már-már eltiporna.

Az *eszpáda* a véres színjáték főszereplője - ő a tulajdonképpeni viador, aki a bikával szembeszáll. Egyetlen fegyvere a keskeny pengéjű, hosszú s szúrásra alkalmas kard. Másik kezében kis vörös zászlót lobogtat, ez a *muleta*.

A *matadorok* félig-meddig szolgák, de afféle mészárosok is. Ha az eszpáda szúrása nem halálos, akkor ők adják meg a bikának a kegyelemdöfést.

A nap már leáldozóban volt. A kereskedők bezárták boltjaikat, a munkások és alkalmazottak kitódultak az utcára. Aki tehetett, beült egy *confitériába*, ahol kávé, sütemény vagy fagyalt mellett megbeszélhette ismerőseivel a nap eseményeit.

A legizgalmasabb hír kétségkívül az volt, hogy egy külföldi kardforgató is jelentkezett a viadalra. Señor Crusadának hívták, nemrég érkezett a tengerentúlról, Madridból, s azzal dicsekedett, hogy eddig még minden bikát legyőzött, amellyel szembekerült. Mivel Señor Crusada Spanyolország leghíresebb eszpádája volt, a rendező bizottság örömmel fogadta benevezését.

Buenos Aires legdivatosabb szórakozóhelye, a Café de Paris ma este zsúfolásig tele volt. A vendégek gyakran vetettek egy-egy kíváncsi pillantást a nagy sarokasztal felé, ahol három fiatal férfi ült. Viselkedésük elárulta, mennyire tudatában vannak saját személyük fontosságának. Azért kerültek a közérdeklődés középpontjába, mert eszpádák voltak - az a három argentinai eszpáda, aki a holnapi viadalon fogja bátorságát és ügyességét bebizonyítani. Noha egymásra is féltékenyek voltak, most elsősorban madridi versenytársaikra acsarkodtak. Ezúttal egyetértettek abban, hogy a bizottság hibát követett el, amikor a spanyol jelentkezését elfogadta. Erre semmi szükség, hiszen a helybeli eszpádák is biztosítani tudják a viadal magas színvonalát. Hármuk közül egy Perillo nevű volt a leghangosabb. Fogadkozott, hogy a bölényt első szúrásra leteríti.

Közelükben egy másik asztalnál négy ember beszélgetett. A legidősebb már ötven felé járhatott, haja ősz volt, s nagy, dús körszakálla hófehér. Napbarnított arca arra vallott, hogy ideje java részét a szabadban szokta tölteni. Állattenyésztéssel foglalkozó *gaucsó* volt talán? A végtelen, füves pampákon élt? Ezt a feltevést azonban nem támasztotta alá kitűnő szabású, elegáns városi ruhája. Társai észrevehető tisztelettel néztek rá, s az egyik megkérdezte:

- Mit szólna ehhez a nagyszájúhoz, Carlos?

A középkorú férfi felelet helyett vállat vont, s komoly arcán megvető mosoly suhant át.

- Nem sok dolga lehetett bölényekkel - folytatta a fiatalabb -, ha azt képzeled, hogy ilyen könnyűszerrel végez vele. Még ha te mondanád, aki éveken át vadászta bölényekre odafent!

- No persze - bölintett a fehér szakállas. - A szájával még nem ölt meg bölényt senki.

Megjegyzése véletlenül kissé hangosabban csúszott ki a száján, mint akarta. A szomszédos asztal hetvenkedő eszpádája meghallotta, s helyéről felpattanva a kis társaság elé állt.

- Hajlandó megnevezni magát, señor? - kérdezte kihívóan. A szakállas közönyös, szinte unatkozó arcot vágott, s csak kisvártatva felelt:

- Miért ne? De csak akkor, ha előbb bemutatkozik.

- Az én nevemet egész Argentína ismeri. Én Perillo vagyok!

- Hát az én nevem nem olyan híres, mint az öné. Engem Hammernek hívnak.

- Szóval külföldi?

- Nem tagadom.

- Akkor legyen szíves, fogja be a száját, ha a mi ügyeinkről van szó! Tüstént vonja vissza, amit az imént mondott!

- Amit mondtam, igaz, és fenntartom.

- Igen? Akkor felelni fog érte! Hajlandó szavaiért lovagias elégtételt adni?

- Önnek? Soha!

- Hallatlan! Sértegetni tud, de ahhoz gyáva, hogy kiálljon velem párbajra! Hát akkor így veszek magamnak elégtételt!

Öklével a nála jóval idősebb férfi arcába akart csapni, de az karjának villámgyors mozdulatával kivédte az ütést, aztán felugrott, megragadta a kötekedő fickót, felemelte, mint a pelyhet, majd úgy falhoz vágta, hogy minden csontja recsegett-ropogott.

A kávéház vendégei felugráltak helyükről, de beérték a báméskodással. A szakállas egy fejjel kimagaslott a többiek közül; amint felállt, akkor lehetett csak látni, milyen hatalmas termetű. Senki sem tartotta tanácsosnak, hogy az összetűzésbe beavatkozzék.

- Valóságos óriás! - suttogták.

Perillo divatos európai ruhát viselt, s még barátai sem gondolták volna, hogy zakója alatt fegyvert rejteget. Ám hirtelen hosszú, hegyes gaucsóként rántott elő, s tajtékzó haraggal támadt az óriásra. Ez egy tapodtat sem hátrált, hanem megragadta Perillo csuklóját, és úgy megszorította, hogy kezéből kihullott a kés. Az eszpáda feljajdult fájdalomában, ellenfele pedig nyugodt, de fenyegető hangon rászólt:

- Maradj nyugton, Perillo! Most Buenos Airesben vagyunk, nem pedig a Salina del Condorban, érted?

Perillo sápadtan, remegő hangon felelte:

- Salina del Condor? Sose jártam ott... nem ismerem...

- Nagyon jól ismered! Még a szemed is elárulja!

- Nem értem, mit beszél - hebegte az eszpáda. - Semmi közöm önhöz!

- Ne is legyen! - felelte az óriás. - Vigyázz magadra, Perillo!

Zsebébe nyúlt, papírpénzt dobott az asztalra számlája kiegyenlítésére, aztán elindult a kijárat felé. Senki sem merte feltartóztatni. Három barátja szó nélkül követte.

Az eszpáda szégyenkezve visszakullogott társaihoz. Az egyik gúnyosan megjegyezte:

- No, ez szépen elintézett téged!

- Kíváncsi vagyok, hogy te mit csináltál volna egy ilyen Góliáttal szemben!

- Nem hamarkodtam volna el a dolgot úgy, mint te. Megkaptad a magadét. Még le is tegezett, mint egy tacsskót.

- Igazán? Észre se vettem.

- És mi az a Salina del Condor, amit felhánytorgatott neked?

- Tudja a jófene! Azt hiszem, egyik kereke hiányzik. Ne is beszéljünk róla többet!

Látták, hogy dül-fül magában, s bizonyára tovább ugratták volna, ha figyelmüket nem tereli magára valami más. Ebben a pillanatban egy fura figura lépett be a kávéházba. Gaucsó volt, de olyan vézna, apró termetű, hogy nem lehetett mosolygás nélkül nézni. Ruhája azonban szinte tökéletes gaucsóruha volt. Nagyon bő, fehér térdnadrágot viselt, tiszta, szintén fehér, rövid ujjú inget és piros pamut *chiripát* (ejtsd: csiripa). Ezt a takarót a pampa lakói összehajtogatva viselik: előbb derekukra csavarják, aztán a végét hátulról vállukra húzzák, és elől újra övükbe gyúrik. De volt egy másik piros takarója is, a *poncho* (ejtsd: poncsó). Ez már gyapjúanyagból készült, közepén jókora lyukkal, helyesebben hasítékkal, amelyen az ember keresztüldugja a fejét, s úgy viseli a ponchót, mint egy körgallért, s akkor megvédi esőtől, szélétől, hidegtől - csak az ágyúgolyótól nem. A kis ember, úgy látszik, nagyon szerette a piros színt, mert derekán, a chiripa fölött még egy piros övet is viselt. Lábán pedig feszes gaucsó-csizmát akkora sarkantyúval, mint egy ezüsttallér, fején meg szürke nemezkalapot, hátul lecsüggő rojttal, s a kalap alatt piros selyem fejkendőt, melynek két csücskét az álla alatt bogra kötötte. Az ilyen kendő megóvjá a gaucsó tarkóját a napszúrástól, azonkívül hűsíti is lovaglás közben, mert elkapja a szelet, és hátrahajtja, övéből hosszú kés és pisztoly nyele kandikált elő, válláról pedig széles szalagon dupla csövű puska lógott alá, mely majdnem nagyobb volt, mint maga az ember.

Hóna alatt pedig két vaskos könyvet szorongatott.

Ez volt rajta a legfeltűnőbb. Egy gaucsó, aki könyvet hord magánál. Ilyet még nem látott a világ! S ha jobban megnézték, simára borotvált, bajusztalan, szakálltalan arca is szemet szúrt. Ugyanolyan szokatlan volt az is, hogy az ajtóban egy pillanatra megállt, és hangosan köszönt:

- *Buenos Dias!* (Jó napot!)

Nem is szólva arról, hogy már este volt. A gaucsó, úgy látszik, a szórakozott emberek fajtájához tartozott.

Bejött és körülnézett, aztán egyenesen az imént szabaddá vált asztalhoz lépett. Leült, maga elé rakta könyveit, s a legnagyobb nyugalommal olvasni kezdett, mintha egyedül volna otthon vagy olyan helyen, ahol nem zavarhatja senki.

A kávéház zaja egy percre elhalkult, mindenki az új jövevényt bámulta. Egy pincér lépett hozzá, és megkérdezte, mit parancsol. A vendég sört rendelt. A pincér, térült-fordult, s hamarosan egy üveg sört meg egy poharat rakott az asztalra. A vendég fel se pillantott könyvéből, csak olvasott tovább.

A kávéház újra zsi bongani kezdett. Az emberek újra beszélgetésbe merültek, s nem törődtek többé a fura kis gaucsóval. De a szomszéd asztalnál volt valaki, aki egy pillanatra sem vette le róla a szemét, s ez nem volt más, mint Perillo, az eszpáda. Végül kapta magát, és az új vendég elé lépett.

- Bocsánat, señor - szólt udvarias meghajlás után -, nem ismerjük egymást valahonnan?

A kis ember csodálkozva nézett rá.

- Sajnálom, señor - felelte -, de attól tartok, összetéveszt valakivel. Nekem még nem volt szerencsém önhöz.

- Érdekes! Én meg esküdni mernék, hogy odafenn a folyónál találkoztunk.

- Lehetetlen, señor. Csak egy hete vagyok ebben az országban, s ezalatt ki se tettem a lábam Buenos Airesből.

- Szabad kérdeznem: honnan jött?

- Németországból. Ott élek, s ott dolgozom.
  - Megtudhatnám, hogy hívják?
  - Morgenstern a nevem, doktor Morgenstern.
  - Orvos talán?
  - Zoológus vagyok, señor. Állattannal foglalkozom és őslénytannal.
  - Akkor hát tanár, nem?
  - Az sem. Magántudós vagyok. Azért jöttem Argentínába, hogy ősi állatok eltemetett maradványai után kutassak.
  - Ősi állatok? - álmétkodott Perillo.
  - Igen, engem csak azok érdekelnek. Például a gliptodon, a megathérium, a masztodon, a...
  - Elég! - vágott a szavába az eszpáda. - Ön tréfát üz belőlem, señor!
  - Dehogysis! Nézze csak ezt a könyvet. Egy angol tudós írta, aki az alluvium és diluvium kiváló ismerője.
  - Ezeknek a señoroknak most hallom a nevét először.
  - De kérem, ezek nem emberek, hanem geológiai korszakok!
  - Ugyan, ne meséljen nekem! Azt hiszi, beveszem ezt a maszlagot? Csak azért találta ki, hogy félrevezessen. Ez az álöltözet is csak arra való.
  - Álöltözet? Ha nem is éppen az, készséggel bevallom, hogy otthon nem szoktam ilyenben járni. De ha már a pampákra utazom, gondoltam, akkor a gaucsóruha lesz a legalkalmasabb. Remélem, nincs kifogása ellene!
  - Úlj már le, Perillo! - kiáltott rá egyik társa. - Nem férsz a bőrdbe? Mindenkibe belekösz ma?
- Perillo észbe kapott: mára elég volt a botrányból.
- Bocsánat, señor - mondta újra meghajolva. - Ha ismeretlen akar maradni, én nem kívánom leleplezni. Majd eljön az ideje annak is.
- Ezzel visszaült asztalához.
- Miket beszél ez? - dűnyögte a magántudós, aztán megint könyve fölé hajolt.
- Nemsokára újra megzavarták. Most a pincér hajolt hozzá, aki az előbb a sört hozta neki. Éppen olyan kis ember volt, mint a magántudós, de nem vézna, hanem izmos és zömök.
- Bocsánat, uram - mondta halkán. - Hallom, hogy honfitársam. Ennek szívből örülök. Én is Németországból jöttem ide.
- A „gaucsó” tüstént németre fordította a szót.
- Kivándorló? - kérdezte.
  - Otthon kivándorlónak neveznek, itt meg bevándorlónak.
  - És miért jött ide?
  - Meggazdagodni természetesen.
  - Amint látom, eddig még nem sikerült.

- Már lemondtam róla, *Herr Doktor* - felelte a pincér bánatosan legyintve.
- Mióta él itt?
- Három éve.
- Ismeri az országot? Vagy csak a fővárost?
- Nem. Kétszer is jártam már az északi országrészben, Tucumanban.
- Tud lovagolni?
- Gyermekkorom óta. Miért tetszik kérdezni?
- Eszembe jutott valami. Talán a segítségemre lehet, kedves... izé...
- Nevezzen csak Fritznek, doktor úr. Itt ugyan Frednek hívnak, de Fritz a becsületes nevem.
- Hát mondja csak, Fritz, igaz az, hogy Argentínában sok csontot lehet találni?
- Amennyit csak parancsol, uram. Tudok szerezni önnek egy vagonnal vagy akár egy hajórakománnyal is, ha tetszik.
- Régi csontokat? A diluvium előtti időkből?
- Lehet, hogy régiek, de bűdösek nem lesznek, garantálom, mert akkor nem veszem át. Tessék csak rám bízni.
- De ember! Én a masztodonra gondolok!
- Masztodon? Mi az?
- Óriási őselefánt.
- Elefánt? Az nincs itt. Én marha-, ló- és juhcsontokról beszélek.
- Én meg olyan állatokról, amelyek az özönvíz előtt éltek. Nem járt még múzeumban?
- Csak a múzeum mellett, egy kis kocsmában, ott se túl gyakran. De már értem, mire tetszik gondolni. Elsüllyedt régi csontokra, amiket a földből kell kiásni. Az is van itt bőven. Az egész pampa tele van velük.
- Nagyszerű! Ilyen csontokért jöttem ide. Majd felfogadok néhány gaucsót, persze igazi gaucsót, nem olyat, mint én, hogy segítsen a csontokat kiásni. De mindenekelőtt egy megbízható szolgára lenne szükségem. A maga arcbereendezése tetszik nekem, Fritz... olyan ravasz és mégis becsületes képe van. Nem lenne kedve hozzám elszegődni?
- Miért ne, ha jól megfizeti!
- Hát akkor jöjjön el hozzám holnap reggel, s akkor mindent megbeszélünk. Ismeri Salido bankárt?
- Hát hogya! Az irodája itt van a közelben, a villája meg a városon kívül.
- Nos, én nála lakom, az ő vendége vagyok. Ismeri azt a villát?
- Megtalálom.
- Hát akkor a viszontlátásra holnap reggel!

A paleontológia vagy őslénytan igen izgalmas olvasmány lehet, legalábbis a kis gaucsónak az volt. Alighogy a pincér magára hagyta, újra könyvébe mélyedt, s közben szórakozottan egy-egy kortyot húzott a söréből. Amikor a fejezetnek, amelyet olvasott, a végére ért (s az üveg sörnek szintén), megkocogtatta poharát, jelezve, hogy fizetni akar.

A szomszédos asztalnál Perillo mintha csak erre várt volna. Már jóval előbb kifizette, amit fogyasztott, s most a kis gaucsót megelőzve felugrott, és kisietett az ajtón.

Nemsokára az őslénytan bűvára is kilépett az utcára, s mindjárt bal felé fordult, abba az irányba, ahol lakott. Gondolatai annyira elfoglalták, hogy nem vette észre azt a két ólalkodó alakot, aki az utca másik oldalán, egy kapumélyedésben meghúzódva leskelődött. Kik lehettek ezek? Az egyik Perillo volt, a másik pedig legkedvesebb cimborája, aki vele együtt sietett ki a kávéházból. Jól megtermett, széles vállú, izmos ember volt. Naptól és széltől cserzett arca elárulta, hogy sok évet töltött Dél-Amerika végtelen füves síkságain, a pampákon. Bozontos szemöldöke majdnem egészen összenőtt az orra fölött, s talán ennek tulajdonítható, hogy - miként mondani szokták - „szúrós” tekintete volt. Keskeny, horgas orra a keselyű csőrére emlékeztetett, s vékony, vértelen ajka sem volt túlságosan bizalomkeltő. Ruhája nem volt városias, fejét széles karimájú *sombrero* takarta.

A kis tudós elhaladt a kávéház tükörablakai előtt, s a kiáradó fény jól megvilágította arcát. A keselyűorrú férfi erősen szemügyre vette, majd Perillo felé fordult.

- Igen, ő az - suttogetta. - Mérget vennék rá, hogy ő... akármilyen ügyesen álcázza is magát.

- Hol itt az ügyesség? - rántott egyet a vállán Perillo. - Nem csinált mást, csak levágatta a szakállát, és gaucsómaskarába öltözött. Minket nem fog lóvá tenni.

- Minket aztán nem! Két olyan öreg rókát, mint mi! - szellemeskedett a másik.

- Meg kell tudnom, hol lakik - mondta Perillo. - Tudod mit? Menj utána!

- Én? Egyedül?

- Csakis. Jobb, ha én itt maradok. Ha véletlenül hátrafordul, könnyen megismerhet, s arra semmi szükség. Bemegyek ebbe a kis confitériába, s megvárlak. Siess vissza!

Perillo bement a cukrászdába, cimborája pedig a kis tudós után eredt. Óvatosan követte, mint az árnyék.

Buenos Aires körülbelül olyan kiterjedésű volt ebben az időben, mint Párizs. A belvárosban szebbnél szebb paloták és középületek sorakoznak egymás mellé, de ha az ember kifelé halad, csakhamar a külvárosok egyikébe jut. Itt már sivár és egyhangú az út. Földszintes házak hosszú sora nyúlik el a messzeségbe, de akad köztük lakásul szolgáló deszkabodé, rozszant viskó, sőt hullámbádoggal fedett kaliba is.

Ezektől a külvárosoktól meg kell különböztetni az úgynevezett elővárosokat, amelyek többnyire csinos, kertes lakótelepek. Itt-ott pazar villákat is látni, ahol gazdag emberek laknak. A tulajdonképpeni villát gyakran három-négy udvar veszi körül; rendeltetésük az, hogy a belső udvar előkelő nyugalomát biztosítsák. Ha az ember bekukkant a főbejárat ékes, kovácsoltvas kapuján, több ilyen udvart láthat sorban egymás mögött. A márványlapokkal kövezett, hűs, árnyas udvart rendszerint virágágyak, szökőkutak díszítik, néha maga a ház is márványból épült.

A villák teteje általában lapos, s csak egészen kevéssé lejtős. Meredek háztetőkre csak ott van szükség, ahol sok a csapadék. Buenos Aires ritkán kap esőt, viszont annál gyakoribb a Kordillerák felől érkező vad, viharos szél, mely a magas tetőket és házormokat veszedelmesen megtépázhatná. Ezért kedvelik itt a lapos háztetőt. Este ott hűsöl a család, és szívja a jó levegőt vagy legalábbis azt hiszi. A város neve, Buenos Aires annyit jelent, mint „jó levegő” vagy „jó szellők”, ám ez inkább csak óhajtást fejez ki, nem a valóságot. Szél van ugyan, de tikkasztó, s kevés a fa, kevés az árnyék.

Salido bankár vendégszerető ember volt és afféle „mecénás” - támogatta a tudományt és a művészeteket. Egyebek közt oly módon, hogy ha külföldi utazásai során egy-egy nevezetesebb emberrel megismerkedett, első dolga volt meghívni magához vendégségbe. Így került hozzá Morgenstern doktor is, akinek most jó nagy utat kellett megtennie a város központi, üzleti negyedéből, a „city”-ből Buenos Aires déli pereméig, ahol Salido villája állt. Így hát Perillónak ugyancsak sokat kellett várnia cimborája visszatéréséig.

Unalmában beszélgetésbe elegyedett a cukrászda vendégeivel, akik közül senkit sem ismert, mert ritkán szokott itt megfordulni. A téma természetesen a másnapi bikaviadal volt. Általában nagyon örültek az idegenből jött eszпада vendégszereplésének; sokat vártak tőle, s úgy vélték, felülmúlja az itteni torreádorokat. Ez módfelett bosszantotta Perillót, de óvakodott kilétét elárulni.

- Holnap vér fog folyni, mégpedig embervér - jegyezte meg valaki. - A bölényről nem beszélék, mert nem értek hozzá. De a jaguár, úgy hallom, veszedelmes bestia.

Perillo nem bírta hallgatni szó nélkül.

- A jaguár gyáva dög! - kiáltotta. - Fogadjunk, hogy egy puszta késsel is nekimegyek!

- Abban nincsen semmi lehetetlen - felelte valaki. - Legfeljebb két percen belül darabokra marcangolja.

- Én komolyan beszélék. Hát nem hallotta még, hogy a vadállatok félnek az ember tekintetétől? A jaguár nem meri az embert megtámadni. Van olyan gaucsó, aki lasszóval fogott már jaguárt.

Ekkor megszólalt egy idősebb, sötétbarna bőrű ember, aki egyedül ült egy sarokban, és eddig nem vett részt a beszélgetésben:

- Csak részben van igaza, señor. A jaguár elfut az ember elől, és lasszóval is meg lehet fogni. De miféle jaguár az? Folyami jaguár!

- Hát többféle jaguár van?

- De mennyire! Van, amelyik a folyó partján él, mégpedig jól és könnyen. Rengeteg kisebb állat jár a folyóhoz szomját csillapítani. A jaguár itt vízidisznó-pecsenyén él. Buta állat, könnyű zsákmányul ejteni. A jaguár mindennap jóllakik, és ellustul, sőt gyáva lesz. Ha meglát egy embert, iszkol. Össze sem lehet hasonlítani azzal a jaguárral, amely a pampákon kóborol, vagy a hegyek szurdokaiban tanyázik. A pampák jaguárjának lovakkal és bátor lovasokkal van dolga; még aludni sem tud nyugodtan. A hegyek jaguárja pedig vad lámákra les, de ezek rendkívül gyors állatok, és jaguár legyen a talpán, amely lámákból akar lakomázni. Ezek a jaguárok gyorsak, ügyesek, bátrak, azonkívül sokat éheznek, márpedig az éhség még az embert is megvadítja. A hegyi jaguár fényes nappal rátámad a fegyveres emberre. Hát csak ezt akartam mondani, señores!

Antonio Perillo gúnyosan megjegyezte:

- Ön valóságos jaguárszakértő, señor! Nem árulná el, hol tett szert ilyen értékes tapasztalatokra? Fogadni mernék, hogy még sohasem járt a város határain kívül!

- Ezt a fogadást elveszítené, mert még Bolíviában és Peruban is jártam. Éveket töltöttem a Gran Chacóban.

- Mi a szösz? A vad indiánok közt?

- Ott bizony.

- És nem falták fel elevenen, mint a jaguár a vízimalacot?

- Talán nem voltam elég kövér ahhoz, hogy jó falatnak tekintsenek. De az is lehet, hogy nem mertek belém kötni. Mert világéletemben olyan ember voltam, señor, aki nem túri, hogy csúfot üzzenek belőle!

- Lassan a testtel, öreg, hisz senki se bántja. Csak azt akartam mondani, hogy a jaguárt nem tartom olyan veszedelmesnek.

- Pedig az. Csak egy ember van, akinek nem kell félnie tőle. Annyi jaguárt ejtett, hogy el is nevezték Jaguár apónak.

- Jaguár apó! Hallottam már emlegetni. Csuda dolgokat mesélnek róla! Csak nem a Gran Chacóban találkozott vele?

- De igen, éppen ott. Egy lovascsapat tagja voltam, és őt tiszteltük vezérünknek. Még ma is az ő emberei közé tartozom, ha tudni akarja.

Alighogy kimondta ezeket a szavakat, az emberek felugrottak helyükről, körülvették az öreget, a kezét szorongatták, s könyörögtek neki, meséljen valamit arról a nagyszerű emberről. Sőt össze akarták tolni az asztalokat, s az öreget az asztalfőre ültetni, hogy élményeit és kalandjait elmondhassa. De az öreg hallani sem akart róla.

- Nem, señores, nem lehet. Jaguár apó nem szereti, ha róla beszélnek. Megtiltotta nekünk, s nem akarok ellenkezni vele.

- Legalább írja le, milyen a külseje - érdeklődött Perillo.

- Mint akármelyik más emberé.

- Milyen idős?

- Talán ötvenéves.

- Hová való?

- Nem láttam a születési bizonyítványát.

- No de mégis... mivel foglalkozik tulajdonképpen? Egyesek azt mondják, idegenvezető, s utasokat segít át a Gran Chacón. Mások szerint vadász. Azt is mondják, hogy *yerbatero*.

A *yerbatero* vadteát szed az őserdőben, a híres paraguayi teát, melyet jó áron lehet értékesíteni, mert nemcsak kellemes illata, de gyógyító ereje is van. A Gran Chaco pedig óriási kiterjedésű, gyéren lakott, vízben és fában szegény síkság Dél-Amerika közepén, Paraguay, Bolívia és Argentína találkozásánál. Itt van a vízvásztó az Amazonas és a La Plata között; ettől északra, a pampákon túl, a növényzet buja, akár a braziliai őserdők vidékén; ám a vízvásztótól délre a táj alig különbözik az ázsiai sztyeppektől.

Az öreg rövid gondolkodás után így felelt:

- Hogy mi a foglalkozása, nem tudom. De annyit mondhatok, hogy igazi férfi - okos és bátor, becsületos és hűségos. Barátait sohasem hagyja cserben, de ellenségeinek ritkán bocsát meg. Ha ön, señor, netán az utóbbiakhoz tartozik, csak egy tanácsot adhatok: óvakodjék, hogy a szeme elé kerüljön!

- Nem értem, miért haragszik rám, öreg! Nem tudja megbocsátani, hogy a jaguárt gyáva állatnak tartom?

- Bánom is én, minek tartja! Majd elválík holnap, miféle jaguárról van szó. Engem inkább a bölény érdekel. A jaguárral talán még elbánnak valahogy, de a bölénnyel már semmiképpen sem.

- Vadászott már bölényre?

- Én nem, de Jaguár apó annál többet. Százat is elejtett már.

- Csak nem a Grand Chaco vidékén?

- Beugrató kérdés, mi? Én is tudom, hogy ott nincs bölény. Jaguár apó az észak-amerikai prériken találkozott bölénycsordákkal.

- Hagyjuk már Jaguár apót. Én is vagyok olyan híres ember, mint ő! - kiáltott fel az eszpáda szinte gyerekes kérkedéssel.

- Igazán? Szabadna tudnom, kihez van szerencsém?

- Antonio Perillo vagyok!

- Az eszpáda? Aki holnap fellép az arénában?

- Az bizony!

- Akkor elismerem, hogy híres ember. De mondja csak, señor, mi az értelme az egésznek?

- A bikaviadalnak? Ez a bátorság és ügyesség sportja, sőt művészete.

- Szerintem se nem sport, se nem művészet. Hőstett leszúrni egy agyonhajszolt, kifárasztott bikát? Ha én megölök egy állatot, azért teszem, mert szükségem van a húsára. De nem gyötöröm, nem kínozom, hanem igyekszem minél gyorsabban végezni vele. Nem vagyok sintér, mint a torreádorok!

- Micsoda?! Sintér?! - kiáltotta Perillo, s vérvörös arccal felpattant a helyéről. Bizonyára nekirontott volna az öregnek, ha ebben a pillanatban ki nem nyílik az ajtó. Az eszpáda cimborája lépett be rajta. Első dolga volt elkapni Perillo karját.

- Már megint kikezdtél valakivel? - sziszegte. - Hát nem férsz a bőrödbe?

Egy félreeső asztalhoz vonszolta s leültette. Aztán óvatosan körülnézett, s amikor látta, hogy senki sem figyel őköt, Perillo füléhez hajolt, és suttogva folytatta:

- Csakugyan ő az... egészen biztos. S mit gondolsz, hol lakik? Salido bankár villájában!

- Salidónál? Mi a fene! Az ügy nehezebb, mint gondoltuk.

- Sajnos! Mindent el fog mondani Salidónak. Biztos vagy benne, hogy rád ismert?

- Nincs okom kételkedni benne. Csak azt nem értem, miért álcázza magát. Alighanem biztonságba akar ringatni. Hogy könnyebben lecsaphasson rám.

- Sürgősen el kell némitani.

- Értelek. Pisztolygolyóval. Vagy inkább késsel?

- Akár így, akár úgy, de még ma. Holnap talán már késő. Nem szabad időt hagyni neki, hogy a rendőrséget felkeresse.

- Csak tudnám, melyik szobában lakik.

- Én már megtudtam. Vártam, míg bemegy a házba, aztán átmásztam a kerítésen. A villa fekvése szerencsés. Egymagában áll egy nagy kert közepén. Körül lehet járni. Meg is tettem.

Pár perccel azután, hogy eltűnt a kapu mögött, világosság gyulladt ki az egyik emeleti ablakban, a ház hátsó oldalán. A pasas gyanútlanul lámpát gyújtott.

- Talán valaki más volt.

- Nem, nem. Jól megnéztem, amikor a nyitott ablakhoz lépett, hogy becsukja. Ő volt az, akit követtem.

- Hány ablaka van annak a szobának?

- Kettő.

- Van az ablakon redőny?

- Van, de nem eresztette le.

- Jó. És nem láttál valami létrát a közelben?

- Ez nekem is eszembe jutott és körülnéztem. Képzeld csak, a kertben van egy fa, melynek ágait éppen ma nyesték le, vagy ha nem ma, hát nemrég, mert a létrát még nem vitték el. Ott áll, láttam, a fának támasztva. Elég hosszú, hogy felérjen az ablakhoz.

- Nagyszerű! Csak az a baj, hogy még nem láthatunk munkához. Sok a járókelő.

- Igen, várnunk kell. Éjfél előtt nem tanácsos belefogni. Vajon ébren lesz-e még?

- Nem érdekes. Mindenképpen végzünk vele. No de menjünk innen. Ez a hely nem tetszik nekem.

Perillo kifizette a fagyaltját, aztán cimborájába karolva kísértelt az ajtón. Az utcán mindketten füttyörészni kezdtek. Úgy látszik, nem háborgatta őket a lelkiismeret, pedig egy emberélet kioltására készültek.

A Café de Paris hétköznap tizenegykor szokott zárni. Ma már tíz perccel záróra előtt az utolsó vendég is eltávozott. A német kíséret pincér megkapta napibérét, és elindult szállása felé. Szép, enyhe decemberi este volt. Fritznek kedve szottyant sétálni egyet. Egész nap talpon volt ugyan, de valahogy nem érzett fáradtságot. Új gazdájára, új állására gondolt, a változásra, mely az életében bekövetkezik. Szinte önkéntelenül abba az irányba tartott, ahol a kedves kis tudós lakott, aki talán hamarosan a gazdája lesz. Gondolataiba mélyedve ballagott - észre se vette, s már ott volt a bankár villája előtt.

Itt már nem égtek az utcai lámpák. Sötét volt, csak a csillagok világítottak. Éppen vissza akart fordulni, amikor úgy rémlett neki, hogy lopakodó lépések közeledő neszt hallja. Valaki nagyon óvatosan emelgeti a lábát. Vajon miért? Alighanem rosszban töri a fejét. Fritz elhatározta, hogy megvárja. Szorosan a kerítéshez lapult, s kimeresztette szemét.

A derengő fényben egy férfit pillantott meg az utca túlsó oldalán. Elhaladt a villa előtt, aztán megfordult, visszajött és megállt. Nemsokára egy másik ember bukkant elő a sötétből, s az előbbihez csatlakozott. Suttogva néhány szót váltottak egymással, aztán átjöttek erre az oldalra. Fritzet nem vették észre, s alig néhány lépésnyire tőle felkapaszkodtak a kerítésre, és bemásztak a kertbe.

Tolvajok - gondolta a kis zömök pincér. - De vajon mit akarnak lopni? Gyümölcsöt? Virágot? Csak nem kockáztatják a bőrüket ilyen semmisségért? Bizony betörők ezek. Mindjárt behatolnak a bankár villájába, ahol gazdag zsákmányt remélnek.

Fritz nem tévovázott sokáig, a két ismeretlen jómadarat követve, átvette magát a kerítésen, éppen olyan ügyesen és nesztelenül, mint azok. Puha pázsitra lépett, mely lehetővé tette, hogy zaj nélkül közelítse meg a házat. Észrevette az egyik betörőt, s a falhoz lapulva figyelte,

miben sántikál. Amikor eltűnt a szeme elől, utána osont. A ház sarkánál lekuporodott, és négykézláb követte emberét, aki egészen megkerülte a házat, majd megállt, és hosszasan bámult az első emeletre, ahol két ablakból világosság áradt. Egyszerre csak felbukkant a másik fickó is, hosszú létrával a vállán. Egyesült erővel nekitámasztották a létrát a falnak, mégpedig úgy, hogy felső vége éppen az egyik világos ablak deszkájához érjen.

Mit akarnak ezek az emberek? Betörők nem szoktak kivilágított lakásokban szerencsét próbálni. Talán valami tréfa készül itt? Akkor badarság volna lármát csapni. Fritz tehát, várakozó álláspontot foglalt el, de nem tévesztette szeme elől a két fickót. Az egyik most a létrát tartotta, a másik meg gyorsan felmászott rajta. Az ablak magasságába érve benézett a szobába, majd néhány fokkal leereszkedett, s valamit súgott a társának. Fritz nem látta tisztán, de úgy rémlett neki, hogy a létrán álló alak valami csillogó fémtárgyat tart a kezében. A következő pillanatban halk kattanás ütötte meg a fülét kétszer egymás után. Csak nem húzott fel a gazember egy kétlövetű pisztolyt? Fritz most már aggasztónak tartotta a helyzetet, s közelebb osont a betörőkhöz, akik suttyogó szavakat váltottak egymással. De Fritznek jó füle volt, és sikerült a következő párbeszédet elkapnia:

- Az asztalnál ül és olvas.

- Milyen testtartásban?

- Bal oldalával az ablak felé.

- Arca látható?

- Igen. Fejét jobb kezére támasztja.

- Akkor a bal halántékára kell célozni. Az a legbiztosabb.

Tehát nem betörők, hanem - gyilkosok! A kis pincér az első pillanatban úgy megijedt, hogy szinte megdermedt. De nini, a gazfickó megint felfelé hág a létrán, baljával fogózkodik, jobbában pedig pisztolyt szorongat. Ez a látvány felrázta Fritzet benuhátságából. Egy nagy ugrással a létránál termett, az ott álló gazfickót félrelökte, és ugyanakkor a létrát is feldöntötte. A másik jómadár éppen elsütötte fegyverét, amikor lába alatt megingott a létra, ő meg lebukfencezett. Fritz tüstént rávetette magát, hogy elfogja.

- Engedj el, nyomorult, vagy agyonlőlek! - sziszegte a gyilkos fogcsikorgatva.

A lövés eldőrdült, és Fritz erős ütést, majd éles fájdalmat érzett a bal karjában. Kénytelen volt a tettest elengedni, mire az tüstént talpra ugrott, és eltűnt a sötétségben, követve társát, aki már előbb kerekelt oldott. A két dörrenés felébresztette a ház lakóit. Egyszerre nagy mozgolódás támadt. A világos emeleti ablak kinyílt, és Morgenstern doktor dugta ki rajta a fejét.

- Fogják el! - kiáltotta. - Meg akart gyilkolni! Borzasztó, hogy éjjel sem lehet nyugodtan olvasni!

Fritz most ijedt csak meg igazán.

- Ön az, doktor úr?! - ordította. - Hát önt akarták megölni?

- Ki az odalenn? A hangja ismerős...

- Én vagyok, doktor úr, Fritz, a pincér!

- Fritz? Hát maga hogy kerül ide éjnek idején? És miért lőtt rám?

- Én? Ez már aztán sok! Nekem köszönheti az életét, és még engem gyanúsít! Micsoda világot élünk!

Nem a doktor volt az egyetlen, aki Fritzet gyanúba fogta. A cselédség kirohant a házból gyertyákkal, lámpákkal, baltákkal, konyhakésekkel és hasonló fegyverekkel felszerelve. Mivel a kertben egyetlen idegenre sem akadtak Fritzen kívül, mindnyájan nekiestek, és agyabugyálni kezdtek. Tiltakozása nem használt semmit. Már éppen rendőrért akartak küldeni, amikor végre nagy nehezen szóhoz jutott, s ártatlanságát hangoztatva könyörgött, hogy legalább hallgassák meg. Közben a doktor is lejött, és Fritz mellett emelt szót.

- Gondolkodjunk logikusan - mondta. - Ismerem ezt az embert. Megígértem neki, hogy szolgálatomba fogadom. Reggelre rendeltem ide, hogy a részleteket megbeszéljük. Nagyon megörült az ajánlatomnak. Ez talán ok arra, hogy megöljön? Semmiképpen sem. És még valami. Ami engem illet, én sokat adok a fiziognómiára.

- Mire? - kérdezte a szobalány.

- Hát nem hallod? A fizimiskájára! - világosította fel a szakácsnő.

- Nos - folytatta a doktor -, nézzék meg jobban. Ez nem egy gyilkos arca. Értelmes és becsületes képe van. Javasolom, hogy hallgassuk meg nyugodtan. Engedjük meg neki, hogy védekezését előadja.

A bankár olyan dühös volt, hogy kedve lett volna a kertjébe belopakodott idegent minden teketória nélkül alaposan elpáholni. De az udvariasság nem engedte, hogy szembeszegüljön vendége kívánságával.

- No, halljuk, halljuk! De csak röviden! - mondta.

Körülvették Fritzet, aki elmondott mindent, amit tudott, s követelte, hogy vizsgálják meg a kertben a lábnyomokat. Ez nagyon okos ötlet volt. Lámpákkal megvilágították a talajt, s kiderült, hogy a gyanúsított nem hazudott. Nemcsak azt a helyet találták meg, ahol a két betörő bemászott a kerítésen, hanem azt is felfedezték, hol szöktek ki. Aztán a ház mögött egy kalapra bukkantak, amelynek nem akadt gazdája; nyilván az egyik gazfickó vesztette el - vagy az, akit Fritz félrelökött, vagy az, aki lepottyant a létráról. Végül azt is észrevették, hogy Fritz kabátujja csupa vér. Gyorsan megvizsgálták: hát a karján sebesült meg. Szerencsére nem súlyosan, a pisztolygolyó csupán horzsolta.

Most már mindenki tudta, hogy Fritz nem bűnös, sőt dicséretet érdemel. Két ismeretlen ember hatolt be a kertbe, hogy a doktort megölje. Csak Fritz bátor közbelépésének köszönhető, hogy a golyó más irányba repült. Ki volt a merénylő, s mi oka lehetett meggyilkolni egy embert, aki csak egy hete érkezett ide, tehát alig véthetett bárkinek is - ezen törte a fejét mindenki.

- Ha még egyszer szembekerülne velük valahol, rájuk ismerne? - kérdezte a bankár.

- Az egyikre okvetlenül - felelte Fritz. - Amint a létrán állt, és pisztolyát felemelte, a lámpa fénye az ablakon át éppen az arcára esett. Sajnos, csak oldalról láttam, de nekem mindjárt az jutott eszembe, mennyire hasonlít Antonio Perillóra, az eszpadára.

Ez a kijelentés nagy megdöbbenést keltett, s még rejtélyesebbé tette az ügyet. Perillo kétségtelenül olyan ember volt, akit így szoktak jellemezni: kétes alak - de azt mégsem tételezték fel róla, hogy megpróbáljon orvul lelőni valakit. S miért haragudott volna a doktorra? A Café de Paris-ban még elég barátságosan beszélt vele. Vagy talán összetévesztette valakivel?

A bankár értesítette a rendőrséget. Megígérték neki, hogy kinyomozzák, hol tartózkodott Perillo a gyilkossági kísérlet idejében. De arra nem láttak okot, hogy letartóztassák, különösen most, a bikaviadal előtt, melynek egyik főszereplője lesz.

Ami Fritzet illeti, mindenki elismerte, hogy ő mentette meg Morgenstern életét. A doktor azzal róttá le háláját, hogy rögtön szolgálatába fogadta, mégpedig olyan fizetéssel, mely legmerészebb álmait is felülmúlta.

Fritz másnap reggel már el is hozta holmiját, s átköltözött új gazdájához Salido bankár villájába.

MÁSODIK FEJEZET

A bikaviadal

Másnap reggel rengeteg ember tolongott az aréna pénztárai előtt, s az utolsó jegy is hamar elkelt. A bankár idejében gondoskodott megfelelő ülőhelyekről. Két jegyet váltott a maga és felesége részére, kettőt meg a vendégeinek - Morgenstern doktornak és a fiatal Antoniónak.

Hogy Antonio ki volt? A bankár feleségének tizenhat éves unokaöccse. A kedves, jó modorú fiatalember Peru fővárosában, Limában élt szüleivel együtt. Mivel Salidóéknak nem voltak gyermekeik, és nagyon szerették Antoniót, meghívták néhány hónapra. A fiú hajón tette meg az utat a nyugati partok mentén, megkerülve a kontinens legdélibb pontját, a hírhedt Horn-fokot, mely valamikor a hajósok réme volt. Az út most is annyira viharos volt, hogy Antoniónak hosszú időre elment a kedve a tengertől. Most, hogy látogatása már vége felé járt, azon törte a fejét, nem lenne-e okosabb, ha a szárazföldi utat választaná hazafelé, az Andokon (vagyis a Kordillerák hegláncán) keresztül. Persze ez is sok veszéllyel járt, mint Dél-Amerikában minden nagyobb utazás.

A bikaviadal kezdetét déli egy órára tüzték ki, de a nézőtér már jóval előbb zsúfolásig megtelt. Csak a díszpáholy volt még üres, amelyet az elnöknek és kíséretének tartottak fenn.

Hatalmas plakátok öles betűkkel hirdették az izgalmas délután műsorát. Több zenekar játszott egymást váltogatva. A matadorok seprűkkel és gereblyékkal egyengették a porondot. Időnként egy-egy torreador lépett ki tarka ruhában valamelyik ajtón, s fontoskodó arccal, lassan végigsétált az arénán, hogy a közönség hódoló bámulatában sütkérezzék.

Az aréna porondját vastag deszkapalánk választotta el a padsoroktól. A kerítés elég erős volt ahhoz, hogy a felbőszült bikák döfködő szarvainak ellenálljon, de nem túlságosan magas, hogy a torreador veszélyes pillanatokban átvethesse magát rajta. Elöl egy ajtó nyílt az arénára - itt jönnek be a bikák. Hátral egy másik ajtó - ott meg a jaguárt fogják beengedni. Ami az észak-amerikai bölényt, más néven *bisont* (ejtsd: bájszn) illeti, azt mesélték, a rendőrség egészen különleges óvintézkedéseket tett, nehogy kárt tehessen valakiben, kivéve persze a torreadorokat, akiket csak saját ügyességük védhet meg. Az óriási bölényt még nem lehetett látni, de félelmetes bögése elárulta, hogy nem lesz könnyű dolga annak, aki szembekerül vele.

Elöl voltak az olcsó helyek, közvetlenül az említett deszkapalánk mögött. Ott ült Fritz is, kinek gazdája szerzett egy jegyet. A hátrább és magasabban sorakozó ülések jóval drágábbak voltak. Csupa jó módú ember ült ott, köztük Salido bankár is feleségével és két vendégével. A véletlen úgy akarta, hogy a mellettük levő helyet az a fehér hajú, fehér körszakállas úr foglalja el, aki előző este a Café de Paris-ban Hammer néven mutatkozott be. Egyik oldalán az a barátja ült, aki a kávéházban is vele volt, másik oldalán pedig Morgenstern doktor, aki ez alkalommal is gaucsóöltözékben jelent meg.

- Ez a fajta látványosság nem új dolog - magyarázta a doktor másik szomszédjának, a perui fiatalembernek. - Már a régi görögök is rendeztek hasonló viadalokat Tesszáliában, a rómaiak meg a császárok korában. Csakhogy azok pogányok voltak, mi pedig keresztények!

- Ha ennyire elítéli, señor, miért jött el? - kérdezte Antonio.

A doktor kissé zavarba jött, majd ezzel a felelettel vágta ki magát:

- Ha nem jövök el, a viadalt akkor is megtartották volna, nem? De még egy mentségem van: az, hogy zoológus vagyok, s ezért megnézek mindent, ami állatokkal van kapcsolatban. Persze egy diluvium korabeli állat maradványai jobban érdekelnének.

- Akkor is voltak bikaviadalok? - kérdezte a fiatalember pajkos mosollyal.

A doktor fürkésző pillantással nézett rá, majd így szólt:

- A kérdés komolytalan ugyan, de nem mernék rá gondolkodás nélkül tagadó választ adni. Azt mondják, már jóval a diluvium előtt élt valamiféle ember a földön. Elképzelhető, hogy az őshüllőket egymásra uszította, például az Ichtyosaurust a Dinosaurius ellen. Ezek közt nem egy olyan faj akadt, mely nagyobbra nőtt minden ma élő szárazföldi állatnál. Így hát...

Szavait harsogó hangok nyomták el: a zenekar tust játszott. Az elnök ugyanis ebben a pillanatban foglalta el páholyát, s tüstént jelt adott a viadal megkezdésére. A nézőtér tompa moráját feszült csend váltotta fel.

Az elnök második intésére a zenekar indulóba kezdett. Kinyílt egy oldalkapu, s benyargaltak a pikádorok, elég silány gebéken, mivel értékesebb lovakat kár lett volna a bika szarvainak kiszolgáltatni. Ezután a banderillók és eszpádák jöttek be gyalog, s egyszer körüljárták az arénát. A felvonulás után a pikádorok a porond közepén helyezkedtek el, szemben azzal a kapuval, ahonnan a bikát várták, hogy első támadását magukra vonják. A banderillók és eszpádák egyelőre az oszlopok mögött húzódtak meg vagy az erre a célra épített fülkékben.

Az elnök harmadszor is felemelte kezét, s ekkor beengedték az első bikát.

Fekete bika volt, hegyes szarva előregöbült. A szűk karámból hirtelen kiszabadulva átengedte magát a mozgás gyönyörűségének, s nagy ugrásokkal rohant az arénába. Amint meglátta a pikádorokat, egy pillanatra visszahőkölt, aztán egyenesen feléjük rontott. A pikádorok szétszóródtak előtte, de nem elég gyorsan: az egyik lovat elkapta, és oldalát felhasította. Lovasa le akart ugrani, de lába beleakadt a kengyelbe, s olyan szerencsétlenül esett le, hogy a ló majdnem maga alá temette. Már-már azt hitték, vége van, hiszen a bika megint leeresztette busa fejét újabb döfésre, de már ott voltak a banderillók is, s villámgyorsan három-négy színes selyemkendőt dobtak a bika fejére és szemére. Az állat meghökkent, s a pikádor felhasználta a kedvező pillanatot; sikerült elmenekülnie, míg a súlyosan sebesült ló nyögve és szuszogva elnyúlt a porondon.

Mindez olyan gyorsan történt, hogy szinte összefolyt a nézők szeme előtt, akik az egyes mozzanatokról nem is tudtak maguknak számot adni.

A fekete bika vadul rázta fejét, hogy a kendőktől megszabaduljon, s mivel ez nem sikerült mindjárt, bömbölt dühében. Mindenki érezte, hogy következő támadása nagyon veszélyes lesz. Ekkor a tarka szalagos banderillók mögött felcsattant egy parancsoló hang:

- Félre az útból! Most rajtam a sor!

A madridi eszpáda hangja volt. A banderillók csak tétovázva engedelmeskedtek, annyira féltették, s csak újabb felszólításra rebbentek szét. A spanyol bikaviador tetőtől talpig piros bársonyba öltözött; baljában botocskára tűzött fényes selyemdarabot lengetett, a muletát, jobbában meztelen kardja villogott. A bikától tízlépésnyire megállt, ami elég nagy vakmerőség volt, hisz a bika még nem fáradt el. Most rázta le szeméről a kendőket, s első pillantása az előtte álló emberre esett, aki bosszantóan lengette feléje a muletát. A bika leszegte fejét, és nekirontott az embernek, hogy felnyársalja. Az eszpáda meg se moccant, amíg a szarvak hegye annyira meg nem közelítette, hogy alig két hüvelyk választotta el tőle.

Ekkor könnyedén félreugrott, s kardját bámulatosan biztos mozdulattal a mellette tovarohanó állat szügyébe döfte. A bika már csak néhány lépésnyit futott, aztán összerogyott. Az eszpáda kihúzta belőle kardját, s a felviharzó tetszéskiáltás közepette cikornyás mozdulattal megforgatta teje fölött, mintha azt mondaná: „Mesteri dőfés volt, nem igaz?”

Itt talán helyénvaló megjegyezni, hogy az eszpáda tulajdonképpen a bikaviadalnál használatos hosszú, vékony, hegyes kard neve, de később ennek a kardnak a forgatóját is így kezdték emlegetni. Ugyanígy a banderillo tulajdonképpen a horgos végű botocsák neve, amiket a bika bosszantására használnak a *banderillerók* (ejtsd: banderijerók). De a rövidebb név ezekre az emberekre is ráragadt, s most már őket is banderillóknak nevezik. No de elég a nevekből, folytassuk inkább az események leírását.

Megint előjöttek a matadorok, s kihurcolták az arénából a bika hulláját és a még élő, nyöszörgő lovat. Ezután az elnök intésére beengedték a második bikát. Erről csak annyit, hogy rövid küzdelem után megsebesített egy banderillót és egy eszpádát, végül pedig őt is a madridi spanyol szúrta le. A következő bika eltiport két lovat, és Perillót is megsebezte. Ezzel a bikával is a madridi végzett. A helybeli eszpádák elhalványultak mellette. A hölgyek virágokkal és zsebkendőkkel árasztották el. Perillo lába vérzett, és kénytelen volt a porondról visszavonulni.

Most következett a műsor legizgalmasabbnak ígérkező száma: a jaguár és a bölény párviadala. Úgy tervezték, hogy ennek a párviadalnak a győztesével fognak végül az eszpádák megküzdeni.

Először a hátsó ajtót nyitották ki, s ezen a jaguár szökkent elő. Nem jutott messzire, mivel lassóra volt kötve, melynek végét egy vaskampóra erősítették. A jaguár hiába erőlködött, a lassót nem bírta elszakítani. Több eredménytelen kísérlet után dühösen fújtatva elnyúlt a homokban. Így hevert ott, most már látszólag teljesen közönyösen, mit sem törődve a nézők tömegével. De kitágult orrlyukai remegtek. Néhány nap óta éheztek, és most vért szagolt. Rendkívül erős, nem túlságosan öreg állat volt.

Néhány perc múlva kinyitották az elülső ajtót is. Mindenki azt várta, hogy a bölény dühösen ront az arénába, de nem így történt; lassan, lomhán, kényelmesen jött be, mintha időt akarna adni az embereknek, hogy minden oldalról megbámulják. Hatalmas példány volt, hossza majdnem három méter, és súlya legalább harminc mázsa. Néhány lépés után megállt, szeméből kirázta bozontos sörényét, s ekkor pillantotta meg a jaguárt. Mindenki feszült figyelemmel leste, mi lesz most.

A jaguár talpra ugrott, és ordítani kezdett. Támadó kedvében volt, de a lasszó visszatartotta. A bölény oldalra hajtotta fejét, s fél szemét lehunyva, hosszasan nézegette a jaguárt, mintha azon töprengene, vajon érdemes-e ezzel a kis macskával verekednie. Végül elfordult tőle, és tovaballagott. Szépen körüljárta a porondot, miközben természetesen újra el kellett haladnia a jaguár mellett, most már a másik oldalon. A jaguár mozdulatlanul várt, amíg a bozontos óriás a közelébe nem ért, s akkor ugrásra készülve lekuporodott. A bölény erre lehajtotta fejét, megmutatta szarvait és hatalmas nyakát, s közben dörmögő hangot hallatott: szinte figyelmeztette a macskát, hogy jó lesz észre térni. S csodálatosképpen ez éppen elég volt, mert a jaguár újra lekushadt. A bölény nyugodtan elügetett mellette, bár óvatosságból mindig a homlokát fordította felé. A jaguár minden várakozás ellenére úgy viselkedett, akár egy szelíd bárány, vagy még inkább, mint egy nyúl: gyáván meglapult, nyilván megijedt a bölénytől.

Amíg a két állat között fegyverszünet jött létre, Morgenstern doktor magyarázgatni kezdte fiatal szomszédjának, hogy mi a különbség az észak-amerikai bison és az európai bölény közt. Lényeges különbségről - mondta - nem lehet beszélni, hiszen mindkét állat a gerincesek törzsébe, az emlősök osztályába, a páros csülkűek rendjébe, a kérődzők alrendjébe, a tülkös szarvúak családjába és a tulkok alcsaládjába tartozik. Azonban...

Itt felemelte mutatóujját, de következő szavait már nem lehetett hallani, körös-körül olyan lárma tört ki hirtelen. A közönség megunt a két vadállat békés viselkedését, s ordítózza követelte, hogy uszítsa őket valaki egymásra.

- Elő a rakétákkal! - kiáltotta egy rekedt hang, s a nézők ezrei a kiáltást felkapva, ütemesen bömbölték:

- Ra-ké-tát! Ra-ké-tát!

Az elnök elrendelte, hogy tegyenek eleget a közönség kívánságának. Az ősz hajú úr jobb oldali szomszédja megkérdezte:

- Mit gondolsz, Carlos, lesz valami eredménye? Azt hiszem, a jaguár jobban fél a bölénytől, mint a rakétáktól.

- Én meg azt hiszem, hogy baj lesz - felelte az ősz hajú. - Nem látod, hogy szájába kapta a lassót? Ha ezt a porázt elrágta, azt tehet, amit csak akar.

A porondon elnyúló fenevad csakugyan rágni kezdte a lassót, de ezt Hammeren kívül senki sem vette észre. A matadorok kis rakétákat gyújtottak meg, és a jaguár felé dobálták. Amikor az egyik égő pálcika eltalálta, a jaguár felpattant, és kiejtette szájából a félig szétrágott lassót. A következő rakéta majdnem a szemébe hullt. A fenevad nagy ordítással félreugrott - a lassó megfeszült és kettészakadt. Bekövetkezett az, amit Hammer előre látott: a jaguár szabad volt, s azt tehetette, amit csak akart.

A közönség örömujjongással fogadta ezt az eseményt, abban a hitben, hogy az előre megtervezett programhoz tartozik. Úgy képzelték, a jaguár arra fogja felhasználni szabadságát, hogy végre nekimegy a bölénynek, és elszórakoztatja a közönséget. A jaguár valóban a bölény felé szaladt, de az tüstént rászegezte szarvait. Erre a jaguár elrohant mellette, keresztül-kasul száguldozott a porondon, de mindig illő távolságra a bölénytől. Végül újra lekuporodott, és különös tűzben izzó szemét a nézőtér magasabb soraira meresztette.

- Jó lesz vigyázni - dünnyögte Hammer. - A bestia prédára les.

- *Por amor de dios!* (Az isten szerelmére!) - kiáltott fel idegesen a kis tudós. - Mintha éppen engem szemelt volna ki! Úgy néz rám, mintha be akarna kapni!

Felugrott helyéről, és el akart szaladni, de az emberek olyan szorosán ültek körülötte, hogy nem tudtak utat nyitni neki. A piros ruhás ember heves mozdulata még jobban felkeltette a jaguár figyelmét. Félig felemelkedett a porondról, rövid, rekedt ordítást hallatott, s egyetlen hatalmas ugrással a deszkapalánkra vetette magát. Mellső lábaival megkapaszkodott a palánk felső peremén, aztán egész testével felhúzódkodott.

A lárma elnémult. A hirtelen beálló csendben tisztán lehetett hallani a jaguár karmainak kaparászását a mellvéd gerendáján. Most már kétségtelen volt, hogy a piros ruhás emberkére pályázik, de a mellette vagy a közelében ülő nézőket is szörnyű veszedelem fenyegette. Még elgondolni is borzalmas volt, mit művelhet ez a kiéhezett vadállat a sűrűn összezsúfolt emberekkel!

Mindenki azt hitte, hogy a tragédia pillanatokon belül bekövetkezik. Lélegzetüket visszafojtva várták a következő ugrást. Ám erre nem került sor. A jaguár továbbra is ott lógott a könyöklőgerendán. Nem lendült ugrásra, mert figyelmét most egy másik ember - az ősz hajú óriás kötötte le.

Hammer ugyanis a legdrámaibb pillanatban felemelkedett helyéről, levette a ponchót a doktor válláról, s a kést is kirántotta a kis tudós övéből. A ponchót a bal karjára csavarta, a kést pedig jobb kezébe szorította. Így ugrott fel az előtte húzódó padsor támlájára.

- Csendet kérek! - kiáltotta erős hangon. - Most senki meg ne moccanjon!

Ezzel a következő sor támlájára ugrott, s onnan egyre tovább, amíg el nem jutott az első sorig. Mindez villámgyorsan történt. Már ott állt a gerendán, olyan közel a jaguárhoz, hogy kinyújtott kézzel elérhette volna.

A fenevad izzó pillantással kísérte minden mozdulatát, de nem lendült támadásba. Három karmával a gerendába fogódzkodott, félelmetes pofáját kitátotta, s szabad mancsát védekezően felemelte. Ember és állat így nézett néhány pillanattal egymás szemébe. Ekkor Hammer foga közé dugta a kést, és jobb öklével akkorát csapott a jaguár oldalába, hogy hátsó lábai lecsúsztak a deszkafalról, bár mellső lábaival annál erősebben fogódzkodott. Erre Hammer vasökle úgy orron vágta, hogy a jaguár visszazuhant a porondra.

De a vakmerő óriás nem érte be ezzel. A gerenda szélére lépett, s a nézők nagy rémületére leugrott az arénába. Éppen a jaguár orra előtt vetette meg lábát a porondon. A fenevad félelmetes ordítással lekuporodott, s ugrásra készülődött.

Ekkor olyasmi történt, hogy az emberek, akik látták, alig hittek a szemüknek. Hammer kivette szájából a kést, bal lábával előrelépett, s bal karját, melyet a rácsavart poncho védett, a jaguár elé tartotta. Talán rendületlen nyugalma okozta vagy tágra meresztett, szürke szeme vagy merev tekintete - elég az hozzá, hogy a jaguár hátrálni kezdett, s lassan, szinte alázatosan visszahúzódott. Hammer lépésről lépésre követte, s tekintetét szinte belefúrta az állat szemébe. A félelmetes ragadozó behúzta farkát, mint egy megvert kutya, s egyre gyorsabban hátrált, szinte menekült a rebbenés nélkül reá meredő emberi szem hatalma elől. S ekkor, mint egy kifeszített húr, amely hirtelen elpattan, megszakadt a nagy, nehéz csend. A leghátsóbb sorok egyikéből éles kiáltás hangzott fel:

- *Que maravilla! Este caballero es el padre Jaguar!* (Minő csoda! Ez az úriember Jaguár apó!)

Mihelyt ez a híres név elhangzott, olyan tapsvihár tört ki, hogy egészen betöltötte a hatalmas hodályt.

- *El padre Jaguar! El padre Jaguar!* - kiáltották óriási lelkesedéssel mindenfelől.

A dübörgő lárma, a sok ezer ember ordítása még jobban megrémítette a visszavonuló vadállatot. Eddig hátrafelé kullogott, de most megfordult, s rohant, rohant az ajtó felé, amelyen nemrég bejött. Igen ám, de ezt a csapóajtót közben leeresztették.

- Felhúzni! - kiáltotta Hammer az óriási lármát is túlharsogó hangon. - *Presto! Presto!* (Gyorsan! Gyorsan!)

A szolgálknak volt annyi sütnivalójuk, hogy nem vesztegették az időt. Gyorsan felhúzták a csapóajtót; s csak akkor eresztették le újra, amikor a jaguár már visszaugrott ketrecébe.

Most tört csak ki a tapsvihar igazán! Percekig tartott, és csak nehezen hagyták abba. Jaguár apó az aréna közepére lépett, közben többször meghajolt, úgy köszönte meg az ünneplést. Ezután visszaballagott a palánknak ahhoz a pontjához, ahol nemrég még a jaguár csimpaszkodott lihegve és morogva a gerendába, halálra rémítve az első sorokban ülőket. Jaguár apó fellendítette magát, és ismét támláról támlára lépkedve, visszatért helyére. A kis doktornak ezekkel a szavakkal adta vissza kését és ponchóját:

- Köszönöm, señor. Bocsánat, hogy az előbb szó nélkül elvettem. Nem volt időm udvariaskodni. Köszönöm.

- Én tartozom köszönettel önnek - felelte a doktor. - Hogy a kést miért húzta ki az övemből, rögtön megértettem. De mi szüksége volt a takarómra?

- A karomat akartam pajzsul felhasználni. A takaró egy kevésbé megvédte a bestia fogaitól és karmaitól.

- Señor, ön igazi hős - *hérosz*, ahogy a görögök mondták. Nem győzöm csodálni a bátorságát. Úgy elkergette azt a vérengző fenevadat, akár egy pákosztos macskát! De mi lesz a bölénnyel?

- Arra magam is kíváncsi vagyok - felelte az ősz hajú óriás. - Figyeljünk csak!

A bölény egész idő alatt egykedvűen hevert a homokban, s akkor sem állt fel, amidőn Jaguár apó a porondra lépett. A közönség elégedetlenkedni kezdett. Ha már elmaradt az összecsapás a bölény és a jaguár közt, jöjjenek elő a torreadorok, vívjanak meg a bölénnyel ők! Hangos kiáltásokkal hívták az eszpádákat, hadd mérjék össze erejüket a bölénnyel! De csak egy eszpáda jelentkezett, a madridi Crusada. A közönség nem érte be vele. Erre előbicegett Perillo is. Sebesülése nem volt súlyos, túlzottan sántított, de előjött. Nem akarta becsületét eljátszani. Példáját követték a pikádorok és a banderillók is, de a két másik eszpáda elbújt, nem lehetett őket előkeríteni.

A bölényt először pikádorok vették körül, de meg se mozdult, egyszerűen nem vett róluk tudomást. Az egyik rádobta pikáját, mely háromhüvelyknyi mélyen a púpjába fúródott. A bölénynek tulajdonképpen nincs púpjája, de a „marja”, vagyis válla tája jóval magasabb, mint a kereszttája, s púposan emelkedik ki. A pikádorok nem gondoltak arra, hogy ez a púpféle az állat érzékeny pontja. Amikor a lándzsa megsebezte, hirtelen felállt - olyan hirtelen, ahogy egy ilyen lomha, nehéz állattól senki sem várta. S máris elkapta azt a pikádort, aki megsebezte. A szerencsétlennek még arra sem volt ideje, hogy lovával megforduljon. A bölény szarvaival felemelte a lovat, aztán a földre dobta. Addig a pikádor már kirepült a nyeregből, és súlyosan sebesült lova majdnem eltemette. A bölény nem törődött vele többet, hanem egy másik pikádort vett üzőbe. Ez menekülni próbált, de a bölény fürgébb volt.

A banderillók hiába próbálták a bölény figyelmét magukra vonni. Már utolérte a lovat, és egyik szarvával felöklelte. A ló összeroskadt, s levetette lovasát. A bölény inkább az emberre pályázott, mint a lóra; mielőtt a pikádor feltápaszkodhatott volna, feldobta a levegőbe, elkapta, majd újra feldobta, s végül eltiporta. Nem törődött a lándzsákkal, amelyek vastag bőre alá hatoltak; nem tágitott áldozatától, amíg halálra nem taposta. Akkor egy lépést hátrált, s akkorát bömbölt, hogy a jaguár iménti ordítása csecsemősírás volt hozzá képest!

Csodálatos módon erre is kitört a tapsvihar. Virágokat hajítottak a győztes bölény felé. Az a néhány ember, akit a véres színjáték nem részegített meg, hüledezve bámulta embertársai viselkedését.

A bison kirázta bozontos bundájából a dárdákat, és vérben forgó szemmel nézett körül, újabb áldozatot keresve. Nem kellett sokáig keresgélne. Az első pikádort most húzta ki három banderillo a lova alól; futni szeretett volna, de eltört a lába. A banderillók felemelték, hogy kivigyék, de a bölény utolérte őket, és közéjük gázolt. Az egész annyi ideig sem tartott, amennyi az elmondásához szükséges. A dühöngő állat szinte szétszórta a négy embert, majd szarvaival jobbra-balra döfködve, lábaival agyontaposta áldozatait. Csak egy banderillonak sikerült megmenekülnie, a másik kettő holtan maradt a porondon. A pikádor, akit meg akartak menteni, szintén meghalt.

Egy bátor, fiatal banderillo felkapta az elesett pikádor lándzsáját, s a bölény után rohant, hogy hátulról ledöfje. De a ravasz állat észrevette, villámgyorsan megfordult, s busa fejét leeresztette a porondig. A lándzsa lesiklott az acélkemény szarvakon, s a vakmerő banderillo a bölény patái alatt fejezte be életét.

A bölény körbeszalagált a palánk mellett, és fenyegetően bömbölt. A torreádorokat rémület fogta el, s csak a meneküléssel törődtek. Akinek nem sikerült a sebtében kinyitott ajtón kijutnia, a deszkapalánkra kapaszkodott. A pikádorok leugráltak lovaikról, négy lábú segítőiket sorsukra bízva. Néhány ló még ki tudott szaladni az ajtón, de a többit a bölény legázolta és eltiporta. A nézők üvöltöztek örömeikben. Ilyen pompás toro még nem került a szemük elé. Telhetetlenségükben újabb izgalmakra szomjaztak.

- *Los espadas! Los espadas!* - kiáltották. - *Adelante! Adelante!* (Az eszpadákat! Előre! Előre!)

Említettük már, hogy csak két eszpada állt kötélnek. Azóta Crusada is kiszökött az ajtón át, Perillo pedig, mivel sebe akadályozta a futásban, a palánkra mászott fel. Ott ült most a keresztgerendán, s amikor a nevét kiáltották, ezt felelte:

- *Este bufalo es un demonion!* (Ez a bölény gonosz démon!) Az ördög küzdjön meg veled, nem én!

Szavait gúnykacaj fogadta, de nem törődött vele. De amikor Crusada nevét kezdték ütemesen kiabálni, a spanyol visszajött. Hiúsága nem engedte, hogy gyávának tartsák. Kijelentette, hogy lemegy a porondra, és kiáll a bölény ellen. De egyedül nem tehetette meg, segítő társakra volt szüksége. Hosszas tárgyalás után és tekintélyes különjutalom ellenében három banderillo vállalkozott rá, hogy vele tart. Így hát összesen négyen vágta neki a kockázatos feladatnak.

A bölény még mindig dühös volt. Szarvaival ide-oda dobálta a holttesteket és tetemeiket, hogy megvizsgálja, nem élnek-e. Bundája véres volt, de csak a pikák sebeztek meg, s egyik sem komolyan. Amikor újabb ellenfeleit megpillantotta, feljűk fordította bozontos fejét, és hatalmas bögéssel adta értésükre, hogy nem babra megy a játék. Ezt egyébként úgyis tudták.

- Mit gondolsz, Carlos, mi lesz ebből? - kérdezte Jaguár apót a barátja.

- Aki nem tud elmenekülni, halál fia - hangzott a válasz. - Embereket ilyen feldühösített bölény ellen uszítani: egyszerűen gyilkosság.

- Legyőzhetetlennek tartod?

- Nem. De ebben a tömegben csak egy ember van, aki szembeszállhat vele.

- Önmagadra gondolsz?

- Hagyjuk ezt. Inkább figyeljük, mi lesz.

Crusada atlétatermetű férfi volt. Spanyol ruhája még jobban kiemelte széles vállát, karcsú derekát, hosszú, izmos lábait. Egyik kezében a muletával, másikban csupasz karddal oldalról közeledett a bölényhez. A három banderillo a másik oldalról lopakodott az óriási állat felé. Ez

csodálatosan ravasz fickó volt. A banderillókra ügyet sem vetett; az eszpadában látta igazi ellenfelét. S mintha a szándékát is kitalálta volna, tapodtat sem mozdult a helyéről. Fejét sem hajtotta le - csak állt és várt.

Crusada már csak ötlépcsnyire volt tőle. Jól látta a bölény széles szügyét - ilyen célt el sem lehet téveszteni. Meglengette muletáját, és hirtelen a bölény elé ugrott. Nem tudta, hogy a vesztébe rohan. Abban a pillanatban, amikor a kard hegye már-már a mellébe hatolt, gyorsan lehajtotta fejét, és a szúrást koponyacsontja fogta fel. A következő pillanatban fejének kurta, alig észrevehető mozdulatával szarvát ellenfele testébe döfte. A három banderillo Crusada segítségére sietett. A bölény észrevette őket, hirtelen megfordult, és feljüket rontott. A három ember rémült sikoltással megfutamodott. A bölény erre visszatért az eszpadához, néhányszor feldobta a levegőbe, aztán agyontiporta.

- Pfuj! Aljas, gyáva gazemberek! - kiáltották a nézők a banderillók felé, akik szégyenletesen cserbenhagyták eszpadájukat.

Az általános felháborodás arra kényszerítette őket, hogy az ajtóból visszaforduljanak. De amikor a bölény fújtatva feljüket rohant, másodszor is megfutamodtak. Most már csak egy gondolatuk volt: ki innen minél előbb! De a bölény éppen a kapu felé rohant, és elvágta útjukat. Most már csak a palánk menthette meg őket. Kettőnek sikerült feljutnia, de a harmadik nem volt elég fürgé. Nagyot ugrott ugyan, és kezével elkapta a könyöklő szélét, de felhúzódkodni már nem volt ideje: a nyomában loholó bölény egyik szarvával a combjába döfött. Szerencsére visszahúzta szarvát, hogy újra döfjön vele, s a banderillo kihasználta ezt a pillanatot: kétségbeesett erőfeszítéssel fellendítette magát a gerendára. Sebéből patakzott a vér - de élt!

A bölény második döfése a deszkafalat érte, mely ijesztően recsegett-ropogott. A következő döfések még vadabbak voltak, ám a palánknak ezt a részét szerencsére egy oszlop erősítette meg. De a mögötte ülők már nem bíztak semmiben. Felugrottak a padtámlákra, és a hátsó, magasabb padsorok felé törtettek. Csakhogy mindenütt olyan zsúfoltan ültek, hogy lehetetlen volt ebből a csapdából kijutni. A pánik megvadította az embereket, és csúnya dulakodás támadt. Már-már letaposták egymást, amikor felcsattant Jaguár apó hangja:

- Mindenki üljön vissza a helyére! Nem kell félni! Magamra vállalom a bölényt!

Bárki lett volna is az, aki nyugalomra inti őket, nem ért volna cél. De Jaguár apó hangja csodákat művelt - az emberek engedelmeskedtek parancsának, s leültek. Jaguár apó levette kabátját, mely gátolta volna a mozgásban, újra magához vette a doktor kését, s támláról támlára lépve, másodszor is leugrott a porondra. S ekkor különös hang hagyta el torkát. Rendkívül magas és éles, szinte vijjogó hang volt, melynek egyes észak-amerikai indián törzsek varázserőt tulajdonítanak. Csatában és vadászaton ezzel a kiáltással szoktak támadásra indulni:

- Ijjiji-jjjji-ji!

Az idegcsibáló csatakiáltás szaggatottságát úgy idézik elő, hogy ujjaikkal az ajkukat verdesik.

A bölényt Észak-Amerikából hozták le ide. Ismerte ezt a hangot, elég alkalma volt hallani az északi préríken. Gyorsan megfordult, s a deszkafal öklelését abbahagyva, elindult új ellensége felé.

Hammer nem siette el a dolgot. Kezében a késsel megállt az aréna közepén. A nagy hangzavart most már feszült csend váltotta fel. Csak ez a két szó szállt suttogva szájról szájra:

- Jaguár apó!

Vakmerő ember! Csak nem akarja ezt az állatkolosszust pusztá késsel megtámadni?

A bölény alattomosan nézett rá. Jaguár apó pedig szemrebbenés nélkül viszonzta pillantását, mintha hipnotizálni akarná. A bölény lassan, nagyon lassan elindult feléje, s az ember ugyanolyan óvatosan közeledett hozzá. Végül már csak néhány lépés választotta el őket egymástól. Ekkor a bölény haragosan elbődült, s fejét mélyen leszegve támadásba lendült.

Mindenki azt hitte, hogy Jaguár apó sietve félreugrik, de legnagyobb megdöbbenésükre meg se moccan. Mi történt? Talán megdermedt rémületében? A bölény már ott állt előtte, talán fel is öklelte. Igen, igen - feldobta a magasba! De mit jelentsen ez? Jaguár apó nem hadonászott, nem kalimpált, nem kiabált segítségért. Egyenes testtartással repült fel a magasba, s ugyanúgy zuhant vissza a bölény háta mögött, akár egy tornász, ha mutatványát befejezte. Az állat megfordult, újra feldobta a magasba, s Jaguár apó megint talpra esetten állt, lábát jól megvetve a porondon.

Lassacskán megértették, hogy ezt a vakmerő artistamutatványt Jaguár apó szándékosan viszi végbe, és ismétli meg tüneményes ügyességgel. Valahányszor a bölény szarvait előrelökte, Jaguár apó a kellő időben - egy pillanattal sem előbb vagy később - jobb lábával a szarvak közé lépett, aztán nem bánta, hogy a nagy erejű állat feldobja a levegőbe. Hiszen jól kiszámított mozdulattal, sértetlenül ugrott le az állat mögött a földre. A nézők ámultak-bámultak - micsoda lélekjelenlét kell ehhez az életre-halálra szóló játékhoz! S Jaguár apó még mosolygott is hozzá, s minden mozdulata olyan könnyed, sőt kecses volt, mintha csak mulattatni akarná a társaságot.

Minél nyugodtabb volt ő, annál nagyobb nyugtalanság fogta el a bölényt. Hogy ellenségét nem tudta felöklelni, hanem újra meg újra szembekerül vele, teljesen kihozta a sodrából. Bömbölt dühében, s mozdulatai egyre gyorsabbá, bizonytalanabbá váltak. Szeme vérbe borult, ami akadályozta a látásban - már az is megesett, hogy szarvával a levegőbe döfött. Jaguár apó éppen erre várt. A bivaly megint feldobta a magasba, s megint leugrott mögötte a földre. De a bivaly következő rohamánál nem ismételte meg tízedszer is a játékot, hanem gyorsan félreugrott, de előre is. A bivaly egy pillanatig oldalát fordította feléje, s Hammer a következő pillanatban az állat hátára pattant. Ott ült a púpján, s kezében megvillant a kés; pengéje pontosan azon a helyen hatolt be, ahol az utolsó nyakcsigolya az első hátcsigolyával érintkezik. A bivaly hosszú ideig, majdnem egy teljes percig mereven és mozdulatlanul állt; majd remegés futott át hatalmas tagjain, és egyetlen hang nélkül, holtan roskadt össze azon a helyen, ahol állt. Jaguár apónak még arra is volt ideje, hogy a bölény hátáról lecsúszva, kihúzza hátából a kést.

Mindez olyan hibátlanul, olyan tökéletesen ment végbe, hogy az emberek egyszerűen nem hittek a szemüknek. Nyelvük megbénult. Mindenki azt várta, hogy a bölény hirtelen felugrik, s akkor kiderül, hogy káprázat volt az egész. Jaguár apó intett a társának, aki leugrott az arénába ugyanazon az úton, mint ő, és utána hozta a kabátját. Hammer belebújt, s elhagyta az arénát a közönség számára fenntartott kijáraton.

Most néhány matador merészkedett a porondra. Nagyon óvatosan közeledtek a bölényhez, hogy megvizsgálják, csakugyan kiadta-e a párját. Példájukat követte az a két banderillo is, aki az előbb felmászott a nézőtér padjaiba. De maga a közönség mozdulatlanul ült a helyén, szinte elbűvölve. Eltartott még néhány percig, míg felocsúdtak. Az elnök kihajolt páholyából, és lekiáltott a banderillóknak:

- Biztos, hogy vége van?

- Tökéletesen - felelték odalenn.

A varázs megtört. A megdöbönt hallgatást lelkes taps, ujjongás, izgatott kiabálás váltotta fel.

- *Dónde está el padre Jaguar?!* - kiáltották százan és ezren. - Hol van Jaguár apó? Álljon elénk, hadd lássuk, hadd ünnepeljük!

De hiába keresték - nyomtalanul eltűnt.

HARMADIK FEJEZET

Jaguár apó

A nap hőse Jaguár apó volt; mindenki róla beszélt, mindenki őt szerette volna látni, de hiába, nem mutatkozott sehol, s hogy hol lakik, a legszemfülesebbek sem tudták kideríteni.

Mondanunk sem kell, hogy Salido bankár házában is az ember-bövény-jaguár viadal volt a legfőbb téma, s nem győzték magasztalni Jaguár apót, akinek talán életüket köszönhatték.

- Nagy mulasztást követtem el - mondta a doktor, homlokát gondterhelten ráncolva. - Köszönetet mondtam ugyan neki, de az igazi hála, latinul *gratia*, ennél többet követel. Megfigyeléseim szerint a hála érzetét sok állat is jól ismeri. Annál nagyobb szégyen, hogy az állatvilág királya, az *ember*, latinul *homo*, görögül *anthroposz*, elég gyakran megfélelkezik erről a nemes érzületről. Csak találkoznék egyszer Jaguár apóval, megkérdezném tőle, mivel is viszonzhatnám azt a nagy szolgálatot, amit nekünk tett!

Ebben a pillanatban bejött az inas, és egy névjegyet nyújtott át a bankárnak.

Német nevet tüntetett fel.

- Karl Hammer? - olvasta a bankár. - Nem tudom, ki lehet. Vezesse be a dolgozószobámba.

Salido, amikor megpillantotta látogatóját, mindkét kezét magasra emelte örömeiben.

- Hát ön az, señor? Isten hozta! Hadd szorítsam meg azt az erős és becsületes kezét! Épp az imént beszéltünk önről. Nem is képzelem, mennyire hálásak vagyunk azért, amit értünk tett.

Hammer megrázta fejét.

- Nem szeretném, ha azt gondolná, hogy ezért jöttem - felelte. - Őszintén szólva nem is szeretek ilyesmit hallgatni. Üzleti ügyben bátorkodtam önt a lakásán háborgatni, mivel a városi irodáját zárva találtam.

- Igen, a nagy viadal miatt ma a legtöbb iroda zárva tart, és én is szabadnapot engedélyeztem alkalmazottaimnak. De egyáltalán nem háborgat. Parancsoljon, miben lehetek a szolgálatára?

Hammer egy papírlapot vett elő tárcájából, s átnyújtotta a bankárnak. Salido egy pillantást vetett rá, s így folytatta:

- Igen, egy utalvány, melyet córdobai üzletfelem és barátom állított ki az ön nevére. Teljesen rendben van. Az összeg irodámban a rendelkezésére áll. Sajnálom, hogy csak holnap fizethetjük ki. De ha szüksége van egy kisebb contóra, akár most is...

- Nem, nem, köszönöm! - vágott a szavába Hammer. - A dolog egyáltalán nem sürgős. Tulajdonképpen csak be akartam mutatkozni önnek. Majd valamelyik nap benézek az irodájába.

Meghajolt, és távozni akart, de a bankár megragadta a karját.

- Maradjon még egy kicsit, señor! Szeretném bemutatni a feleségemnek és a vendégeimnek. Alig várják az alkalmat, hogy köszönetet mondjanak önnek.

- Éppen ez tart vissza attól, hogy kedves meghívását elfogadjam, señor. Nem tettem egyebet, csak azt, amit kötelességemnek tartottam. Fölösleges erre több szót vesztegetni.

- Kérem, señor, megígérem, hogy ezt a témát nem érintjük többé. Remélem, ezzel a kikötéssel elfogad tőlem egy kávét.

- Nagyon szívesen.

A bankár karon fogta Jaguár apót, és átvezette a nappaliba, ahol váratlan megjelenése kellemes meglepetést és örömet szerzett az egész családi körnek, a két vendéget beleértve. A bemutatkozás után a derék zoológus és paleontológus tüstént hálálkodni kezdett, de a bankár a szavába vágott, és értésére adta, hogy ez a téma señor Hammer kívánságára *tabu*.

- Hát ha ez olyan szent tilalom alá esik, miről beszéljek? - méltatlankodott a kis doktor.

- A diluvium korabeli állatokról - indítványozta Salido.

Persze csak ugratásképpen mondta ezt, de a kis tudós komolyan vette. Megragadta az alkalmat, hogy kedvenceiről beszélhessen.

- Mondja csak, señor Hammer - kezdte -, látott már valaha megathériumot vagy masztodontot?

- Nem is egyszer - hangzott a meglepő felelet.

- Igazán? Ha szabad kérdeznem, hol?

- A *pampákon*.

- De hiszen ehhez bizonyos szakismeret szükséges... megtalálni a helyeket, ahol ősi növények és állatok maradványai fedezhetők fel.

Jaguár apó válaszából kiderült, hogy nemcsak konyít valamit ezekhez a dolgokhoz, hanem többet tud róluk, mint az egy laikustól, vagyis nem szakmabelitől elvárható.

- De uram! - kiáltott fel a kis doktor. - Ön úgy beszél, mint a paleontológia professzora! Tudja-e, hogy ez a kedvenc tudományágam? Egy nagy könyvön dolgozom, mely egészen a szilur és devon korszakig nyúlik vissza.

- A geológiai ókor is érdekes lehet - bólintott Hammer - de masztodonmaradványokat még a középkori rétegekben sem talál. Ebből a szempontból a geológiai újkor rétegei jönnek számba, például a miocén.

A kis tudós a szó szoros értelmében nagyot ugrott örömében.

- Nagyszerű! Csodás! Isteni! - lelkesedett. - Végre egy ember, akivel okos dolgokról beszélhetek. Mi a véleménye a megathériumról meg a többi óriáslajháról? Hej, ha találkozhatnék velük a pampákon! No és a gliptodon...

- Elég, elég, az isten szerelmére! - csapta össze kezét a bankár. - Señores, könyörgök, gondoljanak arra, hogy mi az özönvíz után élünk, és nekem halvány sejtelmem sincs arról, ami régebben történt! Beszéljünk olyasmiről, amit én is meg tudok érteni!

- Szereti az állatokat? - kérdezte Jaguár apó a bankárt.

- Meglehetősen - felelte Salido. - Kutyát, lovat, még kanárimadarat is. De egy őslajhárt nem tudnék megsimogatni akkor sem, ha lehetne. Sőt egy bölényt sem. De láttam, ön tud bánni vele.

- Igen, volt alkalmam megtanulni.

- Hol?

- Sok évet töltöttem Észak-Amerikában. Fájó szívvel jöttem el onnan.

- S miért, ha szabad kérdeznem?

- Bocsásson meg, nem szeretnék erről beszélni - felelte Hammer, s arca elkomorodott. A bankár tüstént más tárgyra terelte a szót.

- Végtelenül örülök, hogy megismerkedtem önnel - mondta. - Remélem, hosszabb ideig marad Buenos Airesben, és máskor is találkozhatunk.

- Magam is örülnék neki - felelte Hammer. - Sajnos, hamarosan útra kelek az Andokba.

- Merre? - kérdezte a bankár. - Bocsássa meg kíváncsiságomat, de nem ok nélkül faggatom.

- Tucumanba készülök, s onnan talán Peruba is.

- Ezek szerint Limába is eljuthat?

- Könnyen lehet.

- Hát ez óriási! - kiáltott fel a bankár. - Az ön útiterve nagy reményeket ébreszt bennem.

- Vajon miért?

- Üljünk csak le abba a meghitt sarokba, a kandalló mögött - mondta a bankár. - Ott nyugodtan beszélhetünk.

A társaságtól elvonulva letelepedtek a nagy szoba távoli sarkában, s a bankár így folytatta:

- A feleségem unokaöccse Limában él a szüleinél. Hosszabb idő óta nálunk van látogatóban. Szívesen itt tartanám akármeddig, de édesanyja már alig várja, hogy viszontlássa. A fiú nem bírja a tengert, és szárazföldi úton akar hazamenni Peruba.

- Hány éves? - kérdezte Hammer.

- Tizenhat.

- Akkor menjen csak hajóval. A Gran Chacón keresztül lovagolni nem gyerekeknek való.

- Korához képest nagyon erős, jól fejlett fiú.

- Akkor is sok veszély fenyegetné.

- Tudom. De egy tapasztalt ember mellett, aki már többször megjárta azt az utat... Ne vegye rossz néven, señor, ha megint olyasmit kérdezek, amihez semmi közöm. De válaszától függ, hogy egy kéréssel forduljak önhöz.

- Miről van szó?

- Előbb mondja meg, érdeklí-e a pénz.

- Nem túlságosan. Csak annyira, mint szükséges.

- Értem. Egy szolgálatra gondolok, melyet szép összeggel honorálnék, és még akkor is nagy szívességnak tekinteném...

Hammer megrázta fejét.

- Szóval rám szeretné bízni azt a fiút, hogy vigyem haza. Sajnálom, nem tehetem meg.

- Miért?

- Nehéz megmagyarázni annak, aki még nem tette meg ezt az utat. Én voltam yerbatero a Gran Chacóban, *gambusino* Peruban, *chinchillero* az Andokban. Mindezt meg lehet tanulni - a teaszedést is, az aranyásó mesterségét is meg a csincsilla prémjének megszerzését is. Csak éppen hosszú idő kell hozzá. De egy tapasztalatlan városi fiú csak nyűg lenne a nyakunkon, s talán meg se tudnám óvni azoktól a veszedelmektől, amelyek egy ilyen úton az emberre leselkednek.

- A mi Antoniánk nem olyan élehetetlen, mint ön képzeli, señor. Először is jó céllövő, és kitűnően lovagol. Már járt egyszer az Andokban, amikor Bolíviába utazott. Erős, kitartó, igénytelen, szóval spártai nevelésű - nem ijed meg egy kis nélkülözéstől. Szavamra, nem lenne sok baja vele. Antonio, gyere csak ide! Ez a señor a Gran Chacón keresztül Peruba készül. Elmennél vele?

- Nincs még egy ember a világon, akivel olyan szívesen elmennék - felelte Antonio lelkesen.

Valóban izmos ifjú volt, de csinos is. Napbarnította arca, sötét haja, kék szeme, becsületes, nyílt tekintete olyan megnyerő volt, hogy a nehezen barátkozó Hammer is mindjárt megkedvelte.

- Úgy hallom - mondta -, nem félsz a fáradságtól és nélkülözéstől.

- Sőt szeretem! - felelte a fiú. - Jobb, mint a kényelem.

- És ha jaguárokkal vagy vad indiánokkal találkozunk?

- Van jó puskám, késem is, s tudok velük bánni - felelte Antonio.

- És mit tanultál még? - kérdezte Hammer.

A fiatalember egy kis zavarba esett, lesütötte szemét, és így felelt:

- Tudom, hogy többet is tanulhattam volna, de most már talán benőtt a fejem lágya, s komolyabban veszem majd a tanulást, mint eddig.

- Jól van, nem akarlak vizsgáztatni - mondta Jaguár apó mosolyogva. - Látom, derék fiatalember vagy, s lehet, hogy magammal viszlek. Még gondolkodom rajta egy kicsit.

- Boldoggá tenne, señor! Nem félek semmiféle veszedelemtől.

- Én is nyugodt leszek, ha ilyen ember vigyáz rád - mondta a bankár.

- Hát olyan nagy veszedelemről nincs éppen szó - nyugtatta meg Jaguár apó. - A nagy lovaglás Santa Fében kezdődik, de ott már huszonnégyen leszünk, csupa olyan ember, aki nem ijed meg a saját árnyékától. Persze az út valamivel tovább fog tartani, mint gondolná. A Gran Chacóban ugyanis bizonyos feladatok várnak ránk, s nem törődhetünk más szempontokkal. Ha magunkkal is visszük a kis señort, nem ő lesz a fő személy, neki kell hozzánk alkalmazkodnia.

- Ez csak természetes! - kiáltott fel Antonio.

- A Gran Chacóba mennek? - kérdezte a zoológus. - Ahol annyi kövületet és hasonló emléket lehet találni?

- Ott bizony lehet - bólintott Jaguár apó. - Többet, mint máshol. Kutatók eddig csak a pampákon dolgoztak, a Gran Chacóba nem merészkedtek el. Az ottani indiánok kissé barátságatlanok. Pedig ismerek helyeket, ahol ásatások nélkül is értékes leletekre lehet bukkanni.

- Hurrá! - kiáltott fel a kis tudós lelkesen. - Akkor hűtlen leszek a pampákhoz, s inkább a Gran Chacóba megyek. Vigyen magával engem is, señor! Ugye, megteszi?

- Hm... az nem olyan egyszerű. Szálljon magába, kedves uram, és mérlegelje, vajon alkalmas-e egy ilyen nehéz vállalkozásra. Hallgasson rám, és mondjon le róla!

- Inkább az életéről monddok le! - felelte a doktor gondolkodás nélkül. - Ha nem csatlakozhatom önhöz, egyedül vágok neki, illetve a Sancho Panzámmal.

- Ejha, Sancho Panzája is van?

- Van. Tegnap óta! - felelte a doktor büszkén.

Arra nem gondolt, hogy Sancho Panza hűséges szolga és fegyverhordozó volt Cervantes regényében, hanem gazdája, a neves Don Quijote de la Mancha egy kicsit... talán... egy icipicit - süsü!

- No, majd meglátjuk - nyilatkozott Jaguár apó a doktor kérése dolgában, melyet nem akart kereken elutasítani. Ezzel el is búcsúzott a háziaktól és a vendégektől. De mielőtt távozott volna, egy detektív állított be, félrevonta a ház urát, és néhány percig suttogott vele. Tudomására adta, hogy kívánságára tudakozódtak Antonio Perillo, az ismert eszpada felől, és megállapították, nem lehet semmi köze a tegnapi merényletnek. Olyan alibije van, mely minden kétséget eloszlat. Miután ezt elmondta, a detektív máris eltávozott. Jaguár apó várt néhány percig, majd maga is elköszönt Salidótól. Egy peon kísért el a kerti kapuig, lámpással a kezében, melynek fénye jól megvilágította a távozó vendég arcát.

Jaguár apó gyanútlanul lépett ki az utcára, s nem vette észre azt a két alakot, aki a leanderbokrok árnyékában meglapulva a házat leste.

- Sejtettem, hogy ez a hekus a bankárhoz igyekszik - súgta társának Perillo (mert ő volt az egyik). - Jó, hogy utána jöttünk. Vajon mit mondhatott neki?

- Semmi fontosat, mert különben tovább maradt volna itt - felelte a cimbora. - No, most már mehetünk mi is.

- Várj csak! - fogta meg a karját Perillo. - Nézd csak, ki áll ott a kapuban! Dögöljek meg, ha nem Jaguár apó...

- Melyik a kettő közül?

- A nagyobbik! Az a szakállas óriás!

S ujjával Jaguár apóra mutatott.

- Ja-gu-ár a-pó? - hebegte a cimbora, minden szótagot elnyújtva meglepetésében. - Ez volna ő? Ki gondolta volna!

- Úgy bámulsz rá, mintha most látnád először! - mondta Perillo. - Ejnye no! Elfelejtettem, hogy te nem jöttél el a bikaviadalra. Hát ez volt az a fickó, aki úgy megszégyenített minket az arénában... Jaguár apó... *el diablo se le lleve!* (Az ördög vigye el!)

- Ez volna az? Nohát! Hány éven át sóvárogtam rá, hogy azzal a híres Jaguár apóval találkozzam, de nem sikerült! Most meg a véletlen hozott össze vele! Hihetetlen!

Olyan furcsán meresztette szemét, mintha nem is tudná, mit beszél, vagy csak hangosan töprengene.

- Mi ütött beléd? - sziszegte Perillo. - Ki ez az ember tulajdonképpen?

- Az indiánok úgy hívják: *Metana Mu*.

- Nem tudok indiánul.

- A jenkik meg így emlegetik: *Lightning Hand*.

- Angolul se tudok.

- Mind a kettő azt jelenti: Villámló Kéz. Most meg Jaguár apó lett belőle! Nos, ő az az ember, akit kerülnünk kell!

- Akinek az öccsét... akkor... te...? - súgta Perillo,

- Úgy van. Akinek az öccsét... akkor... én... - utánozta gúnyosan a másik. - Ez akkor mindjárt eljött utána Argentínába! Nyomaimra bukkant, és követett, mint az árnyék, hogy öccsét megbosszulja. Eddig nem sikerült neki, s gondom lesz rá, hogy a jövőben se sikerüljön.

- Most már értem.

- Eddig ő üldözött engem, de most szerepet cserélünk! - dünnyögte Perillo cimborája, s szeme felvillant a sötétben összenőtt szemöldöke alatt. - Most már én vagyok előnyben. Keresett, de nem talált meg... én pedig megtaláltam anélkül, hogy kerestem volna. Majd leszoktatom arról, hogy utánam leselkedjék!

- Csak nem akarod őt is...?

- Miért ne?

- Mint az öccsét?

- Persze! Csak nem képzeled, hogy az ő élete kedvesebb nekem, mint a magamé? Vajon mit keres itt, Salido bankár házában? A gaucsónak öltözött kis majommal együtt? Mi dolguk lehet ezeknek egymással?

- Talán jó barátok.

- Ez az óriás meg az a törpe? Kötve hiszem. Legjobb lesz mind a kettőt eltenni láb alól. Hajlandó vagy segíteni nekem?

- Természetesen, öklöm, késem, pisztolyom a tiéd!

Jaguár apó éppen most haladt el a túlsó oldalon a villa előtt.

- Utána! - súgta a szúrós szemű. - Meg kell tudnom, hol lakik!

NEGYEDIK FEJEZET

Egy kis tévedés

Két héttel később történt Santa Fében.

A Rosarióból érkező gőzös kikötött, és az utasok egy része kiszállt. A parton néhány tiszt járkált fel és alá, s a kiszállást figyelte.

A város olyan unalmas volt, hogy minden hajó érkezése eseménynek és szórakozásnak számított.

Utoljára két alacsony termetű ember szállt ki. Mindketten piros gaucsóöltözetet viseltek. Nemcsak a ruhájuk volt egyforma, hanem a felszerelésük is: vállukon puska függött, övükből kés és pisztoly nyele kandikált ki. A tisztek megbámulták őket, aztán összedugták a fejüket.

- Tudjátok, ki ez? - kérdezte suttogva a kapitány. - Esküdni mernék rá, hogy Glotino ezredes meg a segédtsíjtje, persze álruhában. Csak egyszer láttam, de határozottan megismerem. Bizonyára titkos küldetésben jár. Most az a kérdés: tisztelegjünk-e neki, vagy ne vegyük észre?

- Az eset különös tapintatot kíván - vélte a főhadnagy. - Ha elfordítja a fejét, tartsuk tiszteletben az inkognitóját. De ha közeledik felénk, akkor tisztelegnünk kell.

A két gaucsóruhás egyenesen a tisztek felé tartott. Ezek nagy sarkantyúpengetés közepette összecsapták bokájukat, és kezüket tisztelgésre emelték.

- Buenas mañanas, señores! (Jó reggelt, uraim!) - viszonzta a köszöntést Morgenstern doktor, mert ő volt az, nem pedig Glotino ezredes, bár lehet, hogy hasonlított rá. - Pompás időt kaptunk ma, nem igaz?

- Mi is pompásnak tartjuk, méltóságos uram! - felelte a kapitány. - Reméljük, méltóságodnak kellemes hajóútja volt. Megengedi, hogy szállására elkísérjük, ezredes úr?

- Szívesen megengedem, mert éppen szállást akartam keresni. De nem vagyok sem méltóságos, sem ezredes.

- Parancsára! Értem. Tökéletesen értem. De szabad kérdezem: milyen minőségben méltóztatik utazni?

- Zoológus vagyok. Nevem Morgenstern. Doktor Morgenstern. Ez pedig Fritz, a famulusom.

- Fa... fa...?

- Igen, a segédem.

- Mindjárt gondoltam. Akkor indulhatunk is.

A kis csoport elindult: elől a doktor, bal oldalán és a tisztelet kedvéért fél lépéssel mögötte a kapitány, aztán Fritz, mellette a főhadnagy és még néhány tiszt.

A helyőrségi kaszárnyába siettek, amely valamikor várkastély volt. A tornyos, emeletes épület ablakait vasrácsok védték. Előtte néhány ágyú állt, a kapuban őrség.

A kapitány az udvaron át egy kisebb épületbe vezette vendégeit. Lakosztályuk az emeleten volt: két szépen berendezett, egymásba nyíló szoba.

- Tegyük magukat kényelembe, señores - mondta a kapitány. - Azonnal felküldök egy kis harapnivalót, és kivezényelek egy ordonánct a szolgálatukra. Ma én vagyok a parancsnok, mert az őrnagy úr hivatalos ügyben Paranába csónakázott. Van valami parancsa számomra ezredes úr... pardon... zoológus úr?

- Parancsom nincs, csak kérésem. Tudakolja meg, ha lehet, vajon egy yerbatero vagy idegenvezető, akit Jaguár apó néven emlegetnek, megérkezett-e Santa Fébe. Tegnap vagy tegnapelőtt kellett ideérkeznie. S ha itt van, szeretném tudni, hol lakik.

- Hajóval érkezett volna?

- Igen, hajóval, Buenos Airesből.

- Akkor nem lesz nehéz utánajárni. Engedelmével fél óra múlva jelentést teszek.

Összecsapta bokáját, és magára hagyta az „ezredes” urat „segédtisztjével”. Tíz perc múlva egy altiszt jelentkezett „személyes szolgálatra”. Tálcán hideg sültet, kenyeret, gyümölcsöt hozott be, egy palack bordeaux-i bor társaságában. Ezt a fanyar ízű francia vörös bort nagyon kedvelik a „La Plata-államokban”, vagyis Argentínában, Uruguayban és Paraguayban. Fritz kedvtelve legeltette szemét a „kis harapnivalón”.

- Ez már döfi! - mondta. - Hiába, a katonák értik a csíziót!

- Hát akkor lássunk neki - bólintott a doktor.

Ettek-ittak, s mivel egy asztalnál ültek, az altiszt annál jobban elhitte, amit a fülébe súgtak: hogy a másik vendég nem szolga, hanem legalábbis őrnagy.

- Most már értem, miért hívják a katonai szolgálatot gyöngyéletnek - mondta Fritz elégedetten, amikor a palack bornak is a nyakára hágtak.

- Igen, igen - felelte a doktor kissé gondterhelten -, csak azt nem értem, miért szólítanak folyton ezredesnek. A kapitány, úgy látszik, azt hiszi, a világ csupa ezredesből áll.

- Higgyen, amit akar, amíg ilyen jóltart minket - vélte Fritz.

- Úgy látom, Fritz, van benned egy jókora adag abból, amit a rómaiak *levitasnak* mondtak.

- S mi legyen az?

- Könnyelműség.

- Miért? A rómaiak talán nem ették-itták meg azt, amit elénk raktak? Ezt csak nem nevezhetik *levi...* *levi...* hogy is tetszett mondani ?

- *Levitasnak*. Pedig az. S még kellemetlen következményei lehetnek.

- Üsse kő, doktor úr! Szophoklesz, Damoklesz, ami lesz, az lesz! Látja, én is tudok valamit latinul.

- Tévedsz, Fritz. Ezek az urak görögök voltak.

Ekkor kopogtak az ajtón. A kapitány lépett be, feszes vigyázállásba vágta magát, és így szólt:

- Jelentem, hogy Jaguár apó tegnap délután érkezett meg, és ma hajnalban már elhagyta a várost, huszonhárom felnőtt és egy gyermek kíséretében. Laguna Porongos felé indultak.

- Gyalogosan?

- Nem, lóháton. Kísérői közül húszan már néhány nappal előbb érkeztek meg, és itt várták be Jaguár apót, aki, úgy látszik, a vezetőjük.

- Utol kell érnem. Nem tudna lovakat szerezni nekünk?
- Hány lovat parancsol?
- Kettőt és további kettőt tartaléknak.
- Szóval négyet. Az ezred lovai közül? Vagy rekviráljunk?
- Az ezred lovaihoz semmi közöm. Nem vagyok katona.
- Értem. Tehát rekvirált lovak lesznek. Mikor nyergeltessek?
- Egy óra múlva.

A kapitány tisztelgett, és döngő léptekkel távozott. Amikor az ordonánc bejött az asztalt leszedni (együttal finom szivarokat is hozott be tányéron), a doktor megkérdezte:

- Nem kaphatnám meg a poggyászomat? A kikötőben hagytam, a hajóirodában. Egy táska, egy kötegni szerszám és egy halom könyv, szíjjal átkötve.

- Azonnal elhozzom, ezredes úr - felelte az altiszt, és kisietett.

Húsz perc múlva újra bekopogott a kapitány, és jelentette, hogy a lovak itt vannak.

- Mit fizetek? - kérdezte a doktor.

- Semmit, méltóságos uram.

- De én fizetni szeretnék.

- Zoológus nem fizet semmiért.

- Miért?

- Nálunk ez a szokás, méltóságos uram.

- Érdekes. Ezt az országot a spanyolok civilizálták, akik nyelvüket és kultúrájukat a régi rómaiaktól kapták. De sohasem olvastam arról, hogy a régi Rómában a tudósokat így elkényeztették volna. Argentína, úgy látszik, példát mutat ebben. Éljen Argentína!

A kapitány összecsapta bokáját.

- Örülök, hogy ide jöttem - folytatta a doktor kezeit dörzsölve. - Csupa udvarias ember vesz körül... nem is szólva a masztodonról és a megathériumról!

A kapitány nagyot nézett, de mielőtt szólhatott volna valamit, kinyílt az ajtó, és két katona lépett be a poggyással, melyet leraktak a padlóra. A szerszámköteg két lapátból, két ásóból és két csákányból állt. Az összeszíjazott csomagból néhány könyv kihullt. A kapitány szolgálatkészen lehajolt, felszedte a könyveket, és az asztalra tette. Az egyiknek a szerzője Morgenstern doktor volt. A másikkak ez volt a címe: *A pampák ősvilága*. A kapitány hűledezve nézte a rejtélyes ábrákat, s lelkében valami szörnyű gyanú kezdett gyökeret verni.

- Mondja csak - fordult hirtelen a doktorhoz -, ön talán valóban zoológus?

- Ezt még senki sem vonta kétségbe - felelte a doktor.

- És Morgenstern az igazi neve?

- Természetesen.

- Be is tudja bizonyítani?

- A legkönnyebben.

- Hogyan?

- Az útlevelemmel.

- Útlevele is van? Mutassa!

Ezt már nyersen, parancsolóan, sőt haragosan mondta. A tudós elővette útlevelét, és átnyújtotta. A tiszt kikapta kezéből, fellapozta, aztán felkiáltott:

- Micsoda hasonlóság! Micsoda tévedés! Micsoda szemtelenség!

- Señor! - kiáltott fel a doktor méltatlankodva.

- Megálljatok, gazemberek, majd én befűtök nektek! - ordította a kapitány. - Csaló! Szélhámós! - förmedt a doktorra. - Hogy merete magát kiadni Glotino ezredesnek, Mitre tábornok ökegyelmessége sógorának, mi?

- Egy szóval sem állítottam! - kiáltotta a doktor.

- Hallgasson! Lecsukatom! Vasra veretem! Lefokoztatom!

- Az én doktorátusomat nem veheti el - felelte Morgenstern.

- Az ördög vigye a doktorátusát! Feljebbvalónak járó tiszteletben részesítettem! Ettettem-itattam! Katonáim gaucsókkal marakodtak, hogy négy jó lovat rekviráljanak az ezredes úrnak! És most kiderül, hogy nem ezredes, hanem egy közönséges... zoológus! Egy könyvkukac, méghez a *gringó*!

A gringó tulajdonképpen észak-amerikai jenkit jelent, de a megvető elnevezést minden idegenre alkalmazzák.

- Elég! - kiáltott fel a kis tudós elvörösödve. - Térjen észhez, señor! Ahelyett, hogy önmagának tenne szemrehányást, másokat hibáztat a saját baklövéséért! Ön összetévesztett valakivel, de arról én nem tehetek. Meg nem érdemelt tiszteletben részesített? Én is önt! Lovakat rekvirált? Adja vissza, mi majd vásárolunk magunknak lovakat. Kéretlenül megvendégelt? Mindenesetre köszönöm, de amit fogyasztottam, megfizetem. A hús jó volt. Mibe kerül? És a bor? Megjegyzem, hogy sohasem volt bordeaux-i, csak valami itt kotyvasztott lőre.

Elővette pénztárcáját. A kapitány öklével nagyot csapott az asztalra.

- Micsoda?! Csak nem képzeli, hogy pénzt fogadok el egy senkiházitól?

Ezt már Fritz sem hagyhatta szó nélkül. A kapitány elé ugrott, széles vállát kifeszítette és rákiáltott:

- Senkiházi az, akinek üres a feje! Az én gazdám nagy tudós, s nem tűröm, hogy ilyen hangon beszéljenek velem!

- Fogd be a szád, fickó, mert négyfelé váglak! - ordította a kapitány.

- Még kétfelé sem! - felelte Fritz ugyanolyan hangosan.

A kapitány kinyitotta az ajtót, és kiszólt:

- Dobjátok ki ezt a pimaszt, de úgy, hogy a lába se érje a földet!

Az őrmester és a két katona, aki a poggyászt hozta, meg akarta ragadni Fritzet, de az elszánt mozdulattal a puskájához kapott.

- Senki ne merjen hozzám nyúlni! - kiáltotta. - Megyek én jószántamból is. Szép kis vendéglátás, mondhatom! Jöjjön, doktor úr!

Felkapta az útitáskát és a köteg szerszámot, s elindult kifelé olyan katonás léptekkel, hogy mosolyogtak rajta, de nem merték feltartóztatni.

- Hát önnel mit csináljak? - fordult a kapitány sötét arccal a doktorhoz. - Csukassam le?
- Ahhoz nincs joga. De ha nem törődik a joggal és igazsággal, bizonyára nem szeretné, ha kinevetnék.
- Engem? Ki? Hogyan? Miért?
- Aki egy embert, akit még sohasem látott, előbb ezredes úrnak meg méltóságos úrnak titulál, aztán ok nélkül lecsukatja, nevetségessé teszi magát ország-világ előtt. Attól tartok, ez olyan dolog, amit franciául blamáznak neveznek. Remélem, ezt ön sem akarja. Legjobb lesz, ha kellemetlen találkozásunkat kölcsönösen elfelejtjük. A szolgálám nem bírta az egész poggyászatot magával vinni. A könyvekért majd elküldök valakit. Isten önnel, kapitány úr! A soha viszont nem látásra!
- Pusztulj innen, ne is lássalak! - dörögött a kapitány, és a doktornak hátat fordítva kibámult az ablakon.
- A kijutás nem sikerült egészen simán. Fritz túlzásba vitt önérzete parázs veszekedést, sőt verekedést okozott. De mire a doktor lejött a lépcsőn, a vihar már nagyjából lezajlott.
- Nagyon megruháztak, Fritz? - kérdezte a doktor az utcán.
- Lehet, hogy elviszek emlékül néhány kék foltot, de én is jól odasóztam nekik - felelte Fritz. - Legalább tízen estek nekem. Tízen egy ellen. Nagy hősök, mondhatom!
- Hála Istennek, túl vagyunk rajta. Rosszabbul is kiüthetett volna. Nagy volt a veszély, latinul *periculum*. Most nézzünk valami szállás után.
- Sokáig kószáltak, amíg végre egy ütött-kopott cégérré bukkantak, melyen ez a felirat volt olvasható: *Posada para pasajeros* (Fogadó utasok számára). De mi tagadás, csöppet sem volt bizalomkeltő. Földszintes vályogépület, középen ajtó, jobbra-balra egy-egy parányi ablak. Nagy udvar, ahol lovak és kocsik álltak. Fritz habozás nélkül az ajtó felé tartott.
- Bemenjünk? - kérdezte a doktor. - Ide?
- Miért ne?
- Hisz ez egy lebuji.
- Akkor bújjunk be.
- Amikor beléptek, kiderült, hogy az egész ház egyetlen helyiségből áll. Berendezése néhány lóca volt s tucatnyi függőágy. Az egyikből maga a fogadós cihelődött elő.
- Mivel szolgálhatok, señores? - kérdezte.
- Fritz lerakta holmiját a döngölt földpadlóra, és gazdája helyett válaszolta:
- Nem tudna nekünk két hátaslovat és két málháslovat szerezni?
- Bérelni?
- Vásárolni.
- Hosszabb útra?
- A Gran Chacóba, Tucumanba s talán még messzebbre.
- A fogadós megvakarta fejét, és gondolkodóba esett.
- Nekem is vannak eladó lovaim - mondta végre. - Parancsoljanak kifáradni az udvarra.

A hátsó ajtón vezette ki őket. Egy másik függőágyban is mocosogni kezdett valaki, akit eddig nem vettek észre. Amikor meghallotta, hogy lovat akarnak vásárolni, leugrott a mennyezetről alácsüngő, ringó ágyból, és utánuk osont. Az udvaron vagy tíz gebe állt, de olyan soványak és rossz külsejűek, hogy még a doktor is megcsóválta fejét, pedig vajmi keveset értett a lovakhoz.

- Ez ló? - mondta. - Inkább olyan állat, amelyet a rómaiak *hircus*nak neveztek.

- Hát az mi? - kérdezte a vendéglős.

- Bakkecske.

- Nem tárgyalok tovább - mondta a fogadós sértődötten. - Az én lovaim nem bakkecskék.

Büszkén sarkon fordult, és visszatért a „kombinált szobába”, mely söntés, konyha és hálószoba volt egyben. Ám az a vendég, aki utánuk osont, csípőre tett kézzel megállt előttük, és alaposan szemügyre vette őket - mire azok is őt.

Örömmel látták, hogy ez az ember is piros gaucóruhát visel, de lábán hosszú csizmát, melynek szára még a combját is eltakarja. Arca csupa szakáll volt, s e dús szőrzetből csak a szeme és az orra látszott ki. Kalapja alatt ugyanolyan szélvédő fejkendőt viselt, mint ők. Kissé komikus figura volt, de a jelek szerint nem rosszindulatú.

- Hallom, señores, hogy a Gran Chacóba készülnek - mondta. - Talán a segítségükre lehetek. Ha szabad kérdeznem, honnan jönnek?

- Buenos Airesből.

- Nagyságod mivel foglalkozik, ha kíváncsiságomat nem veszi rossz néven?

- Magántudós vagyok. Zoológus. Masztodonok és más ősi állatok maradványait kutatom.

- Ó, tudós! Hiszen akkor kollégák vagyunk!

- Micsoda? Szintén zoológus?

- Nem egészen. Én nem állatokkal, hanem emberekkel foglalkozom. Kirurgus vagyok.

- Sebész?

- Még hozzá a javából! Engedje meg, hogy bemutatkozzam. Nevem Don Parmesan Ruy el Iberio de Sarguna y Castelguardiente. Híres ó-kasztíliai nemesi családból származom.

- Örvendek. Én meg doktor Morgenstern vagyok.

- Én meg Fritz. Az én családom nem ónemes, még csak nem is újnemes, tehát a nevem is rövidebb.

- Bizonyára megfelel a célnak - felelte az idegen -, de az én nevem mégis szebb csengésű, ha nem haragszik. Boldog vagyok, hogy volt szerencsém megismerkedni önökkel, señores. Énrám mindig számíthatnak. Parancsolnak egy szép műtétet? Amputálást? Művésziesen amputálok bármit: kezét, lábát, bordát, koponyát, ami csak jólesik!

- Bocsánat, señor - felelte a kis doktor -, mindketten makkegészségesek vagyunk. Miért akar minket megcsónkítani?

- Dehogyarom, dehogyarom! Csak felajánlottam szolgálataimat, ha szükség lenne rájuk. Csak egy szavukba kerül, és máris vágok. Művésziesen! Kezét, lábát, bordát, koponyát...

- Ami csak jólesik - vágott a szavába Fritz.

- Úgy van.

- Köszönöm - bólintott a doktor -, de pillanatnyilag, sajnos, illetve hála istennek, nincs semmi amputálnivalóm. Majd legközelebb.

- Nem fáj semmije? Még a vakbele sem? Nincs golyó a hasában? Csak egy szavába kerül, és...

- A többit már tudom - felelte a doktor. - De talán más dologban lehetne a segítségünkre. Nem tudja véletlenül, hol kaphatnék jó pénzért négy erős, kitartó lovat?

- Hogyne tudnám! Annál is inkább, mert magam is lovat készülök vásárolni.

- Hol?

- Egy haciendán, a várostól alig kétórányira. De jobb lesz a kirándulást holnapra halasztani. A gazda ugyanis elutazott, és csak ma este érkezik vissza a majorságába.

- De nekünk sürgős. Nem vesztgelhetünk itt holnapig.

- De miért? A masztodon megvárja. Jó pár éve fekszik ott türelmesen, az az egy nap már nem számít.

- Nem a masztodon miatt! Egy kis társaságot kell utolérnem, mely ma reggel lovagolt el Porongosba.

A kirurgus felkapta fejét.

- Hohó! - kiáltotta. - Csak nem Jaguár apó csapatáról beszél?

- De igen. Ismeri talán?

- Hogy ismerem-e? Hű embereihez tartozom! Itt kellett gyülekeznünk, de váratlan akadályok miatt elkéstem a találkozót. Lovat akartam vásárolni, hogy tüstént utánuk menjek, de a városban nem kapni valamirevaló lovat. Inkább várok holnapig. Még mindig jobb, mintha olyan lovat vennék, mely összerogy alattam.

A doktor első benyomása nem volt éppen kedvező erről a fura emberről, aki rögtön amputálni akar - mindent, ami csak jólesik -, de utolsó szavai miatt egyszerre megkedvelte.

- Gondolja, hogy megtalálja Jaguár apót? - kérdezte.

- Hát hogyne! Pontosan ismerem az útvonalat, amelyen halad.

- Nagyszerű! Akkor megengedi, hogy önhöz csatlakozzunk?

- A legnagyobb örömmel, señor, hisz mindketten a tudomány emlőin táplálkozunk. Bárcsak indiánokkal találkozónánk útközben! Egy összecsapás után sok sebesült marad a csatatéren, köztük olyan is, akit amputálni kell. Akkor alkalmam lenne megmutatni önnek, milyen művésziiesen amputálok!

A doktor mosolygott.

Látta, hogy kissé bogaras emberrel van dolga, aki egyébként teljesen ártalmatlan.

- Még egy okom van, amiért nem szeretnék holnapig várni - folytatta. - Semmi kedvem ebben a lebujsban tölteni az éjszakát.

- Hát ebben igaza van - felelte Don Parmesan. - Tudja mit? Kölcsönveszünk néhány gebét a fogadóstól, és kiporoszkalunk a haciendára. Ott megvárjuk, míg a gazda hazajön. Addig meg eszünk, iszunk, pipázunk.

- A pipából nem kérek. Nem dohányzom - mondta a doktor.

- Miért? Itt mindenki dohányzik, még a gyerekek is.

- Szörnyűség! Hát egy csöpp eszük sincs?

- Túlságosan sok nincs, annyi bizonyos - hagyta rá Parmesan. - Van még valami dolga Santa Fében? Mert ha nincs, máris beszélek a fogadóssal a lovak dolgában.

A doktor röviden elmesélte kellemetlen kalandját. A könyvei ott maradtak a kaszárnnyában. Ha visszakapná, máris hátat fordítana Santa Fének.

- Két tallérért elhozom önnek - mondta Parmesan. - Engem a kaszárnnyában mindenki ismer. Játszva el tudom intézni.

A doktor elcsodálkozott. A papírtallér értéke igen csekély volt, és ez az ó-kasztíliai nemes, aki méghozzá doktornak is nevezi magát, hajlandó ilyen kis pénzért küldöncnek felcsapni. Rögtön átadta a két tallért, és Parmesan elrohant - dohányt vásárolni. Csak aztán ment át a kaszárnnyába, ahol minden akadékoskodás nélkül kiadták neki a zoológus könyveit.

A fogadós olcsón kölcsönadott nekik négy lovat (a negyediket a málhának), s egy peont is adott melléjük, hogy a lovakat hazahozza.

Miközben kifelé nyargaltak, a külvárosi gyerekek a kapuk mögé menekültek, s ezt visítoták:

- A mészáros! Szaladjunk, nehogy levágja a lábunkat!

Parmesant nem bosszantotta a csúfolódás.

- Látják - mondta büszkén -, még a gyerekek is tudják, ki vagyok én!

A városból kiérve, a Rio Salado és a Rio Saladillo közt vitt az útjuk. A kisebbik folyó itt tavat alkot, melynek partján több hacienda terül el. Köztük volt az is, amelyről Parmesan beszélt. Itt legalább ezer juh legelt, s valamivel távolabb jó néhány száz szarvasmarha. Ló is volt elég a karámokban, melyeket itt *corral*oknak neveznek.

Aki a pampákon lovagol, háromféle települést láthat. Az egyik a *rancho*, mely egészen kis farmot jelent. De ranchóknak nevezik a házakat is, ahol ezek az állattenyésztők laknak. Vályogfalú, szalma- vagy nádfedelű viskók, gyakran félig gödörbe épített földkunyhók. Bútorok, olyan értelemben, mint nálunk, semmi nyoma. Egy függőágy már fényűzésnek számít. A vacsorát sárból tapasztott tűzhelyen főzik, hisz a pampán nincs kő. A kémény ismeretlen fogalom. A füst a viskó nyílásain távozik, amelyek az ajtót és ablakokat helyettesítik. Az ajtó nem csukható, és az ablakokon nincs üveg, se ráma, legföljebb olajos papír. Ezekben a viskókban laknak a gaucsók, akik többnyire a közép- és nagybirtokokon, a haciendákon és *estanciákon* cselédeskednek. A gaucsók többnyire meszticek - indián anya és spanyol apa leszármazói. De fehér embereknek tartják magukat, és erre módfelett büszkék.

A gaucsókat spanyol büszkeség és végtelen szabadságszeretet jellemzi. Mindegyik *caballeró*-nak tartja magát, udvarias másokhoz, de a maga számára is megköveteli az udvariasságot. A legszegényebb ördög - még a koldus is - igényt tart a „nagyságod” megszólításra. Aki azt hiszi, hogy egy gaucsóval pókhendien beszélhet csak azért, mert gazdagabb vagy műveltebb nála, könnyen pórul járhat. A leereszkedő modorra a gaucsó válogatott gorombaságokkal válaszol, de esetleg késsel is. Ám ha udvariasan beszélnek vele, s teljesen egyenrangú embernek tekintik, akkor hű és önfeláldozó jó barátoknak bizonyul.

A gaucsó becsületessége közmondásos. Kunyhóját sohasem zárja be (nem is lehet), de maga sem nyúl ahhoz, ami a másé. Ha talál valamit, habozás nélkül visszaadja annak, aki elvesztette. Megtörtént például hogy egy gaucsó, aki olyan szegény volt, hogy egy lókoponyát használt szék helyett, a pampán egy értékes zsebórát talált. Egész nap ide-oda nyargalt, egyik

szomszédától a másikig, míg végre megtudta, hogy az órát egy átutazó idegen vesztette el. Két napig nyargalt utána, míg végre utolérte. Amikor az idegen pénzzel próbálta megjutalmazni, megvetően lába elé dobta a pénzt, szó nélkül megfordult és hazavágtatott.

A gaucsók gyermekkoruk óta megszokták a lovat; egytől egyig bátor és kitartó lovasok. Ebben a tekintetben az észak-amerikai indiánokhoz és a vadnyugati fehér cowboyokhoz hasonlítanak. Mesterségük szerint ők is afféle cowboyok.

A gaucsó sohasem jár gyalog. Mihelyt kilép viskójából, lóra ül; ha százlépésnyi útja van csak, azt is lóháton teszi meg. Kétéves gyerekek pattannak fel félvad lovak hátára, és száguldanak ujjongó visítással a pampára. A nők férfi módra ülik meg a lovat, s gyakori látvány, hogy férj és feleség egyazon lovon utazik; ilyenkor az asszony nem a menetirány felé fordul, hanem háttal férjének támaszkodva ül a ló farán, s még a leggyorsabb vágásban sem esik le.

A gaucsónak sok erénye mellett egy súlyos hibája is van. Tökéletesen érzéketlen a lova szenvedései iránt, s roppant kegyetlenül bánik vele. Hatalmas sarkantyúival nagy sebet ejt rajta. Ezért a lovak rettegnek a gaucsóktól, és megvadulnak, ha a lasszó suhogását hallják. Olyan sok a ló, hogy értéke jóformán semmi. Ezért látni úton-útfélen annyi lócsontvázat. Túlzás nélkül mondható, hogy a végtelen pampák kövek helyett lovak csontjaival vannak teleszórva.

Ez az életmód, a szüntelen vesződés félvad állatokkal, az iskolák és más művelődési lehetőségek teljes hiánya, eldurvítja a gaucsó lelkét. A politikusok fikarcnyit sem törődnek a néppel, csak saját zsebükkel. Gyakori a kormányváltás, amikor egy politikai kalandor magához ragadja az uralmat. Az ilyen fordulatot itt *pronunciamentónak* hívják; ez a szó kiáltványt, deklarációt jelent, melynek tartalma üres ígéreteken kívül lényegében semmi más, csak a hatalom átvételének bejelentése.

A települések második fajtája a *hacienda*. Ez afféle középirtok. Nem elég nagy ahhoz, hogy kizárólag állattenyésztéssel foglalkozzék, a földművelést sem mellőzheti. A harmadik birtokfajta az estancia. Ennek a tulajdonosa már nem vesződik földműveléssel, csak az állattenyésztést űzi óriási mértékben, többnyire nagy vágóhidak számára. Némelyiknek több százezer marhája van.

Ezek az állatok télen-nyáron a szabadban élnek. Nyargalászó gaucsók ügyelnek fel rájuk, mégis megesik, hogy elkószálnak, és valamelyik szomszédos vagy még távolabbi birtokos csordájába, gulyájába keverednek. Ezért minden birtokos bélyegzővel jelöli meg az állatait; ezt a bélyeget még a hatóságok is elismerik. Így mindenki megismeri a saját marháját, s az elbitangolt állatokat időnként kicserélik, illetve visszaadják jogos tulajdonosuknak. Ha egy ló vagy marha adásvétel útján gazdát cserél, akkor a bélyegjelet oly módon érvénytelenítik, hogy fordítva ütik rá ugyanarra a helyre. Ez igen fájdalmas eljárás, s az állatok természetesen minden erejükből ellene szegülnek.

Amikor lovasaink megérkeztek a haciendára, a fiatal állatok bélyegzése már javában folyt. Néhány lovas gaucsó éppen azzal foglalatzkodott, hogy a megjelölendő állatokat kifogja a gulyából, és az erre a célra szolgáló corralba vagy karámba terelje. A corral nagy, szabad tér, melyet minden oldalról magas, szúrós kaktuszszövény vesz körül.

Az állatok nagyon jól tudják, hogy itt valami rendkívüli s mindenestre kellemetlen dolog készül, s ez alkalommal nem engedelmessé válnak csordásaiknak. De hiába próbálnak kitörni, a bátor lovasok mindenütt ott vannak, s messzire vetett *lasszóikkal* vagy *boláikkal* ráncba szedik a makrancoskodókat.

A bola három vas- vagy ólomgolyóból álló hajítófegyver. Minden golyó egy-egy erős, elszakíthatatlan szíj végébe van bevarrva, míg a szíjak másik végét jól összecsomózzák. A gaucsó megragadja az egyik golyót, s a bolát néhányszor megcsavarja a feje körül; közben céloz, s a bolát a kiszemelt állat felé hajítja. Olyan ügyesen dobja, hogy a bola a ló vagy marha hátsó lábaira tekeredik. Az állat, amelyet a gaucsó ki akar fogni, összeroskad, és megadja magát.

Az állatok ismerik a bolát, és jobban rettegnek tőle, mint a lasszótól. Sokszor, ha már-már kitörnek, a bolától való félelem tartja vissza őket. Most is engedelmeskedtek a gaucsóknak, akik jobbról-balról és hátulról közrefogták őket. Dübörgő patákkal rohantak a bélyegzőkarám felé, de a bejárathoz érve megtorpantak. Ekkor egy öreg, tapasztalt bika, tudva, hogy őt „személyesen” nem fenyegeti semmi vész, beszaladt, és a többi vakon követte. A karám kapuját tüstént becsukták mögöttük.

A gaucsó megpillantva a négy közelgő lovat, s elébük nyargaltak. Az ispán, megpillantva Parmesant, felkiáltott:

- Nini, a mészáros! Isten hozta! Remélem, nem akar itt senkit megcsónkítani!

- Kikérem magamnak! - kiáltotta a sebész dühbe gurulva. - Ne felejtse el, hogy egy caballeróval beszél! Az én őseim kasztíliai várkastélyokban jöttek a világra, s már fiatalkorukban dicső győzelmeket arattak a mórok fölött! Nagyságodnak én nem vagyok mészáros, hanem Don Parmesan Ruy el Iberio de Sarguna y Castelguardiente. Ezt jegyezze meg magának nagyságod!

- Rendben van, Don Parmesan, nem fogom elfelejteni. Nem volt szándékom önt megsérteni.

- Akkor jó. Nem vagyok haragtartó.

- Látom, nem egyedül jött. Nem lenne szíves társait megnevezni?

- Örömmel. Ezek a señorok jó barátaim, akik velem együtt a Gran Chacóba igyekeznek. Különösen a doktor urat ajánlom figyelmébe. Nagy tudós, de a nevét, sajnos, nem tudom kimondani.

- Pedig könnyebb kimondani, mint az önét, kedves mester - jegyezte meg a zoológus, és mindjárt bemutatkozott, megmondva azt is, mi járatban van.

- Ami a lóvásárlást illeti - felelte az ispán -, nem lesz semmi akadály, de a ház ura csak este érkezik meg. Addig a señorok a mi vendégeink, s ha kívánják, megtekinthetik a marhák bélyegzését.

- Nagyon szívesen! - mondta a doktor. - Még sohasem láttam ilyesmit.

- Akkor mindjárt látni fogja, señor. De előbb megmutatom a szobájukat. Előrelövagolok, ha megengedik.

A házba érkezve kifizették a peont, s a lovakkal együtt visszaküldték Santa Fébe, aztán körülnéztek a szobában.

A hacienda tulajdonosa gazdag ember volt, de otthonával nem sokat törődött. Egyszerű vályogházban lakott, melynek berendezése kezdetleges volt. Úgy látszott, a szoba egyetlen dísz a falra akasztott, elmaradhatatlan gitár volt. Parmesan levetette ponchóját, chiripáját és fejkendőjét, mert mindez piros színben lángolt.

- Ön nem öltözik át? - kérdezte a doktort. - Olyan helyre megyünk, ahol a vörös szín veszélyes lehet.

- A pulykák, tudom, idioszinkráziával viseltetnek a vörös színnel szemben, de hogy a szarvasmarha, latinul *bos*, szintén olyan érzékenyen reagál rá, talán csak mendemonda. Megragadom az alkalmat, hogy saját tapasztalatom alapján szerezzek meggyőződést róla.

- Az életével játszik, señor!

- Igazi tudós nem riad vissza a veszélytől, ha értékes kísérletről van szó. Nem öltözöm át.

- Én sem! - jelentette ki Fritz. - Egy geológus szolgálja sem habozik, ha áldozatot kell hozni a tudományért.

Így hát elindultak a corral felé. A nagykaput már zárva találták, de volt mellette egy szűk rés, amelyen egyenként átbújhattak.

A karámban már folyt a *rodeo*, vagyis az egyik csorda beteretése. A barmok tömege félénken húzódott meg a karám hátsó felében, a fiatalja pedig, amelyet meg akartak jelölni, idegesen futkosott a bekerített karám közepén levő nagy téren, ahová a gaucsók kergették. Minden állatot, melyet meg akartak jelölni, előbb ártalmatlanná kellett tenni, vagyis erősen lepányvázni. Ezt a feladatot itt öt gaucsóra bízta. Külön gaucsók szították és táplálták a tüzet, ahol a bélyegzővasat hevítették izzóra.

Az egész procedúra a következőképpen zajlott le:

A kiszemelt marhát először is elkülönítették a többitől; s mialatt a középső térségen ide-oda száguld, egy gaucsó utána nyargal, és lasszót dob a fejére. A hurok tévedhetetlen bizonyossággal megszorul a nyakán, s lerántja a fuldokló állatot a földre. Abban a pillanatban ott terem a négy másik gaucsó, s mindegyik lepányvázza az állat egy-egy lábát. Ezeknek a gaucsóknak a lovai kitűnően értik a dolgukat. A lasszó, vagyis pányva vége a nyeregkápájukra van erősítve, s mindegyik a megfelelő irányba húzza a lasszóját, mely egyre jobban megfeszül, míg végre az állat kifeszített lábakkal hever ott. Ekkor odaugrik a hatodik gaucsó, s a tüzes bélyegzőt az állat bal combjára nyomja. Amint ez megtörtént, szabadon engedik. A megkínzott állat felugrik, felbődül az izgalomtól és fájdalomtól, néhányszor körülrohan a téren, aztán visszatér a csordához, és elbújik mögötte.

A dolog nem folyik le mindig ilyen simán. Olykor a lasszó félrecsúszik, s nem köti meg eléggé az állatot. Akkor segítségre és nagy erőfeszítésre van szükség, hogy megfűkezzék. Ez aztán olyan ordítózással jár, hogy európai fül nehezen bírja elviselni. A megriadt állat bömbölve berzenkedik, a többi meg kórusban fejezi ki együttérzését, vagy fújtatva szerteszalad, és ide-oda rohan, amíg a gaucsók csattogó lasszókkal és bolákkal újra össze nem terelik őket.

- Csodás lovasok - mondta gazdájának Fritz egy ilyen jelenet után. - Én is megülöm a lovat, de ilyen fürgeségre és hajlékonyságra sohasem tudnék szert tenni. Még nézni is fárasztó, jó lenne kimenni innen, nem gondolja, doktor úr?

- Nékem még van egy kis dolgom, és szeretném, ha te is segítenél, Fritz - felelte a doktor.

- Miről van szó?

- Szeretném kipróbálni rajtuk a piros szín hatását.

- Mit kell azon kipróbálni? Mindenki tudja, hogy megvadulnak tőle.

- Mindenki körülbelül annyi, mint senki. A tudományos felfogás szerint csak azt szabad valónak elfogadni, amit be tudunk bizonyítani. A legjobb bizonyíték a kísérlet. Én is egy tudományos kísérletet akarok lefolytatni.

- Hogyan?

- Mindketten piros ruhában vagyunk, ami kettős kísérletet tesz lehetővé. Én egy bikát teszek próbára, te meg egy tehenet. Akkor azt is megállapíthatjuk, hogy a vörös színre melyik haragszik kevésbé: a *genus masculinum* vagy a *genus femininum*?

Eddig a tűz mögött álltak, s ezzel magyarázható, hogy az állatok még nem vették észre őket. Éppen elkészültek egy tehen megbélyegzésével. Amikor szabadon engedték, Fritz a közelébe férközött, de nem történt semmi különös. A tehen meghökkenve bámult rá, aztán elszaladt.

Utána egy üszőre került a sor, amely egy öreg bika mellett állt. Ez a bika eddig nyugodtan viselkedett. De most, hogy a szíj a közelében csattogott, hirtelen kitört a csordából, és bömbölve száguldott a szabad térségen keresztül a tűz felé. Az ott álldogáló gaucsók ordítózva és karjukkal hadonászva próbálták visszakergetni. Meg is állt mellettük, s rájuk meresztette a szemét, de nem fordult vissza. Az egyik gaucsó felkapott egy tűzcsóvát, és a fejéhez hajította. A bika erre megfordult, és elindult a csorda felé, de félúton megállt, és haragosan elbődült.

Újabb megtorpanásának oka Morgenstern doktor volt, aki hirtelen a bika elé toppant, és elállta az útját.

- Félre! Félre! - kiáltották a gaucsók.

Még szerencse, hogy hallgatott a figyelmeztetésre, és gyorsan jobbra ugrott, mert a szarvak majdnem a bal oldalát súrolták, amint a bika neki akart rontani, és eldübörgött mellette. De a bőszerű állat már meg is fordult, hogy újra rátámadjon.

- Félre! Félre! - kiáltották újra a gaucsók. Néhány lovas gyorsan odaugratott, hogy a bika figyelmét elterelje a kis tudós emberről, és inkább magára vonja.

A doktornak megint szerencséje volt, de csak egy hajszálon múltott, hogy a bika fel nem öklelte. Most eszmélt csak rá, hogy élete forog kockán. Rémségében furcsa mentő ötlete támadt. Mivel a szarvaktól rettegett a legjobban, s a szarvak elől voltak, arra gondolt, hogy mindig a bika mögött kell maradnia, s akkor nem érheti nagyobb baj.

Amilyen gyorsan kieszelte ezt, ugyanolyan gyorsan végre is hajtotta, s a bika mögé ugrott. Az állat megfordult, de a kis piros ember már eltűnt, s megint csak a háta mögött volt. Ez többször megismétlődött. A két - nagyságra és erőre ugyancsak különböző - ellenfél bámulatos gyorsan perdült-fordult egymás körül, mintha csak játékból tenné. Nevetséges lett volna, de emberéletről volt szó! A gaucsók nem merték lassójukat használni, attól tartva, hogy a kis embert találják el vele.

A furcsa körhinta, a négy plusz két láb, gyorsan perdült, ami nemcsak elszédítette a doktort, hanem ki is fárasztotta. Érezte, hogy már nem bírja sokáig. Mindjárt elesik, hacsak nem tud megfogózkodni valamiben. Mi legyen az? De hiszen ott van, éppen az orra előtt! Kinyújtotta mindkét kezét, az megkapaszkodott az egyetlen valamiben, amit elkaphatott - a bika farkában! Jól megfogta, hiszen tudta, hogy amíg rajta lóg, a döfködő szarvak nem tehetnek benne kárt.

A bikát olyan támadás érte, mint még soha. Néhány pillanatig csodálkozó megdöbbenéssel túrta, aztán két hátsó lábával idegesen rugdalózni kezdett, hogy függelékét lerázza magáról, de nem sikerült! A doktor életre-halálra csimpaszkodott! A bikát cserbenhagyták ösztönei és tapasztalatai. Mit lehet ilyen helyzetben tenni? Végül, úgy látszik, arra a következtetésre jutott, hogy legjobb, ha feladja a küzdelmet. Megint elbődült, de most már inkább panaszosan, mint dühösen, aztán visszaszaladt a csorda közé.

A sok gaucsó eleinte torkaszakadtából kiabált, hogy a bikát elriassa. Ám most valamennyien harsogó kacagásban törtek ki. A bika rémségében a legképtelenebb mozdulatokkal próbálkozott: lábait minden irányba kirúgta, tomporát magasra emelte, megrázkódott, toporzékolt -

mindhiába. Bógéséből ki lehetett érezni, hogy teljesen megzavarodott. A doktor a viláért sem eresztette el az életmentő szőrcomót, de az utolsó percben megbotlott, és a földre esett. A bika jó darabon maga után vonszolta, de szerencsére már nem akart semmit, csak egyet: elbújni szégyenében. Bizonyára megfogadta, hogy soha többé nem húz ujjat zoológusokkal.

A doktor egy kis horzsolással megúszta az életveszélyes kalandot. A gaucsók körülvették, és gratuláltak megmeneküléséhez. Vezetőjük fejcsóválva megjegyezte:

- Nagy könnyelműséget követett el, señor. Hogy jutott eszébe a bika útjába állni? Mit akart tulajdonképpen? Hogy a bika felöklelje? Vagy halálra tapossa?

- Eh, ön nem ért ehhez!

- Nem értek a bikákhoz? Hallja, señor, ezt megkeserülné, ha nem volna a vendégünk!

- Kérem, félreért engem. Én nem akartam megsérteni. De értse meg, egy tudományos kísérletről volt szó!

- Igen ám, de könnyen egy *estampeda* kitöréséhez vezethetett volna.

- Mi az az *estampeda*?

- Egy ménes vagy gulya hirtelen megvadulása. A felizgatott állatok, letaposva mindenkit, aki útjukba áll, kitörnek karámjaikból, és elviharzanak a szélrózsa minden irányába. Az ön könnyelműsége a legnagyobb bajba sodorhatott volna mindnyájunkat, nem is szólva a tetemes kárról, ami ilyenkor elkerülhetetlen. Máskor, señor, gondolja meg, mielőtt egy bikával tudományos kísérletet akarna folytatni!

E kellemetlen kis kaland után kimentek a legelőre, hogy a lovakat megtekintsék. Már első pillantásra megállapították, hogy ezek aztán lovak - ezerszer különbek azoknál a gebéknél, amelyeket Santa Fében próbáltak rájuk sózni.

Este megjött a hacienda gazdája. Készségesen átengedett nekik öt lovat. Olyan keveset kért értük, hogy még alkudozni sem kellett. A szabadban vacsoráztak, ökörsütés volt, s a vendégek nem győztek csodálkozni a gaucsók étvágyán: hatalmas mennyiségű húst tudtak bekebelezni. Vacsora után nagy dalolás következett gitárkísérettel. Ritka az olyan gaucsó, akinek ne volna gitárja, s ne értene a pengetéséhez.

A házigazda fejcsóválva hallgatta gaucsóinak a jelentését a délután történekről. Eleinte dühös volt a kis tudósra, aki a saját bőrén akarta kipróbálni azt, amit minden gaucsó megmondhatott volna. De a beszélgetés során rájött, hogy a doktor jóindulatú különc: csak a szakmája érdekl, s a hétköznapi élet követelményeinek annyira sem tud megfelelni, mint egy kisgyerek, ha magára hagyják. Mit keres egy ilyen ember a Gran Chacóban? Annyi veszély közt hogyan fogja megállni a helyét? Megpróbálta lebeszélni tervéről, de a doktor csak legyintett.

- Több kitűnő útleírást olvastam a Gran Chacóról, és tudok róla mindent, amit tudni kell. Különben sem leszek egyedül. Még ha nem sikerülne utolérnem Jaguár apót, akkor is mellettem lesz Fritz és Don Parmesan.

- Don Parmesan? Hahaha!

- Miért neveti ki?

- Mert sült bolond.

- Hát nem kiváló sebész?

- Még kontárnak sem felelne meg. A sebészet csak mániája.

- Hihetetlen!

- Miért lenne hihetetlen? Vannak bogaras emberek. Ismerek egy seňort, akinek az a fixa ideája, hogy özönvíz előtti csontokat keres.

- Ha rám céloz, seňor, nem tudja, mit beszél. Ha csak egyetlen ősgyíkot találok, többet érek vele, mint ön a sokezernyi marhájával és juhaival együttvéve!

- El lehet adni? Meg lehet enni?

- Azt nem, de könyvet írok róla, és híres ember lesz belőlem.

- És mit ér vele, ha közben az indiánok megskalpolják?

- Ne ijesztesse, seňor! Kemény koponyám van. Ha egyszer a fejembe vettem valamit, nehéz kiverni.

- Kérem, ahogy gondolja. A saját bőrét viszi a vásárra, nem az enyémet. Menjünk aludni. Jó éjszakát, seňores!

Egy ilyen haciendán mindenki korán kel, és korán tér nyugovóra. A vendégeknek a szabadban vetettek ágyat, puha prémeken. Úgy aludtak, mint a bunda, amellyel takaróztak.

Amikor felébredtek, éppen felkelt a nap. A gaucsók már vidáman sűrögtek-forogtak. A tűzhelyen nagy üstben fortyogott a reggeli - egyfajta gulyásleves, melybe húst és szalonnát, kukoricát és répát, kelkáposztát és maniókát keverték.

Reggeli után átvették a lovakat, és kifizették a rendkívül méltányos vételárat. A szállásért és étkezésért halálos sértés lett volna pénzt felajánlani. Don Parmesan az egyik gaucsótól vásárolt egy ócska nyerget. A házigazda a doktort és Fritzet egy-egy *recadó*val ajándékozta meg: több részből álló, szétszedhető nyereggel, amelyet éjjel fekvőhelyül lehet használni.

- Szerencsés utat! - kiáltotta utánuk a házigazda. - És óvakodjanak az indiánok mérgezett nyilaitól, mert minden puskagolyónál veszedelmesebbek.

Figyelmeztetése nem volt alaptalan. A dél-amerikai indiánok apró, hegyes nyilakat használnak, melyeket bambusznádból készült, hosszú fűvócsövön röpítenek ki. A nyílmérget a *strychnoscserje* kérgéből főzik, melyhez más növényi nedveket is kevernek. A mérgezett hegyű nyíl legkisebb karcolása is halálos. A mérge hatóanyaga, a *curarin*, megbénítja a légzőizmokat, és fulladást okoz. Az indiánok ilyen nyilakkal vadásznak. A hatalmas jaguár egy ilyen parányi nyíltól percek alatt elpusztul.

ÖTÖDIK FEJEZET

Nyargalás a pampákon

A három lovas útja egyenesen északra vitt, a Rio Salado és a Rio Saladillo között, Córdoba város irányába. Eleinte erdők közt poroszkáltak, aztán megnyílt előttük a pampa sík és egyhangú végtelensége, mely szinte csábította a lovast a száguldásra.

Elöl a kirurgus haladt, akinek eszébe se jutott lovát kímélni vagy megsajnálni. Kegyetlenül belevágta sarkantyúit, hogy még nagyobb sebességre kényszerítse. Nyomában Fritz nyargalt, aki szintén jó lovasnak bizonyult. Annál jobban hátramaradt a zoológus. Sikerült ugyan megőriznie egyensúlyát a nyeregben, de összeszorított szája elárulta, hogy ez keserves erőfeszítésébe kerül. Pedig lovának lágy, egyenletes járása volt, s még vágta közben is szinte ringatta az embert, de a doktor két óra múlva mégis úgy érezte, hogy nem bírja tovább.

- Állj! - kiáltotta. - Pihenjünk egy kicsit. Egy kis nyugalomra vágyom... *tranquilitasra*, ahogy latinul mondják!

- Hát akkor pihenjünk egy negyedórácskát - mondta Fritz, s ő is megállította a lovát.

Csak Parmesan tiltakozott:

- Még ma el kell jutnunk a Tio-erődbe, s az még jó száz kilométer! Csak így érhetjük el holnap estére Porongost. Önök tegyenek, amit akarnak, én továbbnyargalok.

- A lovára is ráfér egy kis pihenés - mondta Fritz. - Ha kidől, hol szerez itt másikat? Arra nem gondol? Amit ön művel itt, valóságos állatkínzás!

- A ló az enyém, megfizettem - felelte Parmesan. - Hogy mit csinálok vele, az én dolgom!

- Nem egészen - vitatta Fritz. - Ha meg is fizette az árát, akkor sincs joga az állatot gyötörni.

A doktor már a földön nyújtózkodott. Fritz is letelepedett mellé. Parmesan morogva bár, de megadta magát, mert mégsem akart elszakadni társaitól. De alig telt le a negyedóra, máris sürgette őket, hogy szálljanak újra nyeregbe.

A pampa indián szó. A kecsua indiánok nyelvén síkságot jelent. Lényegében ugyanaz, mint az észak-amerikai préri vagy az ázsiai sztyepp vagy akár a magyar puszta. Véget nem érő síkság, ahol kevés a csapadék, fa nem nő, s a gyér fű legfeljebb legeltetésre alkalmas. De a Pampa szónak (többese: Pampas) más értelme is van. Mint földrajzi helynév azt a síkságot jelenti, mely a Rio Salado, a Sierra de Córdoba és a Rio Negro közt terül el.

Ezt az óriási területet nem szelik át modern értelemben vett utak, amelyeket tervszerűen építettek, és rendszeresen karbantartanak. Mindenki azt az irányt választja, melyen célját leggyorsabban elérheti. De mivel a célok többnyire közösek, a sok ösvény és csapás, ha nem is pontosan, de találkozik. Lónyomok és keréknyomok széles sávja húzódik három-négy főbb irányba, s ezt a csapást akár országútnak is lehet nevezni. Ilyen csapáson halad a postakocsi, s ezeknek az országutaknak a mentén lehet nagy távolságra olyan állomásokat találni, ahol az utas fáradt lovát pihent lóra cserélheti ki, esetleg meg is hálhat. Kezdetleges, szegényes viskók ezek, s csak a pampák határvidékein található; ahol az igazi pampa kezdődik, ott ezek az „állomások” egészen eltűnnek.

Most próbáljuk elképzelni azt a postakocsit, amely Santa Fé és Córdoba közt közlekedett. Belsejében mindig legalább nyolc utas szorongott, holott a mi fogalmaink szerint csak négynek lett volna helye. De az utasokon kívül a sok poggyászt is bele kellett szorítani. Elöl a

mayoral, vagyis kocsis mellett is ült jobbról-balról egy-egy utas. A kocsi fedele a darabáru szállítására szolgált. Annyira meg volt rakva ládákkal és csomagokkal, hogy az ember nem is értette, miképpen lehet a kocsi egyensúlyát útközben fenntartani. S ennek ellenére gyakran megesett, hogy néhány utas, akinek máshol nem jutott hely, a kocsi tetejére kapaszkodott fel, és ott tette meg az utat.

A postakocsit nyolc ló húzta; négyet elől fogtak be egy sorba, ezek előtt kettőt és legelől még egyet; ezen ült az első hajtó vagy fullajtár, akit valamikor *postillon* néven emlegettek. A nyolcadik lovat nem fogták be; ezen egy peon nyargalt a postakocsi mellett; feladata volt a lovakat hajszolni s a kocsiból vagy a kocsi tetejéről lepottyánó poggyászarabokat felszedni.

A *mayoral* felszerelése egy hegyes bot, mellyel a lovakat ösztökéli, és egy hosszú ostor, amellyel az elülső lovakat is el tudja érní. De ostort csattogtat az elülső fullajtár és az oldalt nyargaló peon is, hogy a makrancoskodó lovakat időnként „állatfeletti” erőfeszítésre bírja.

A postakocsi vagy delizsánsz személyzete külső dolgában inkább haramiákra hasonlít, akikkel nem tanácsos útközben találkozni. Ám ez csak a látszat. Valójában kissé nyers, de nagyon derék emberek, és kitűnően értik nehéz mesterségüket.

Nézzük csak meg, hogyan indul útjára egy ilyen postakocsi. A hangos és izgalmas előzményeket mellőzhetjük. Tegyük fel, hogy a csomagokat felrakták, és az utasok elhelyezkedtek. Ekkor a *mayoral* tigrisbögésnek is megfelelő ordítással a lovak közé csap, olyan erélyesen, mintha egyet-kettőt közülük agyon akarna verni. A fullajtár és a peon versenyt ordít és csapkod vele. A lovak nekiveselkednek, a kocsi rándul egyet, jobbra-balra billen, aztán előrelődül. Az utasok feje összekoccan, kalapjuk lerepül, poggyászuk az ölükbe gurul. Kinyújtják kezüket, és megkapaszkodnak egymásban. Az egyik megragadja a vele szemben ülő útitárs szakállát, az meg véletlenül ennek a vaskos óraláncába csimpaszkodik.

- Mi baja a szakállammal, señor?! - kiáltja az egyik.

- Hát Önnek az én óralánccommal? - feleli a másik.

- Ne haragudjék nagyságod, csak véletlenül történt.

- Én is bocsánatot kérek, señor, nem volt szándékomban becses szakállát megcibálni.

Kibékülnek. A kocsi robog. Hátulról nagy robaj hallatszik.

- Állj! Állj! - kiáltja a peon. - Santiagóra, *mayoral*, meg kell állnunk!

- Miért? Mi történt?! - ordítja a *mayoral* lovait visszafogva. - Mi közöm Santiagóhoz? Az én dolgom hajtani, nem imádkozni!

- Leesett egy láda.

- Hát miért nem kapod fel?

- Azt hiszem, eltört.

- Hát én tehetek róla? Milyen silány ládákat fabrikálnak manapság! No, ugorj le, nézd meg, mi van benne!

A peon leugrik, és odahozza a ládát a *mayoral*hoz. Fedele levált. A córdobai egyetem egyik professzorának neve olvasható rajta. De a címzett már aligha kapja meg. A ládában palackok vannak, s közülük néhány eltört. Valami vörös folyadék szivárog a ládából, s illata kellemesen csapja meg a peon orrát.

- Santiagóra! Vörös bor! - kiáltja. - Négy palack eltört, szerencsére csak fent a nyakánál.

- Szedd ki! Mindjárt megisszuk hárman. Bűn lenne, ha a drága nedűt kifolyjni hagynánk! Ha már eltört, ne menjen kárba!

Az eltört palackok tartalmát gyorsan felszippanjtja a mayoral, a peon meg a fullajtár. A ládát összeszíjazzák, és visszarakják a kocsi tetejére. A delizsánsz újra elindul. Az utasok feje megint összekoccan.

- Engedje meg nagyságod! Ez az én lábam!

- Bocsánat, señor, azt hittem, az enyém. Azért akartam kihúzni a csomagok közül. Hol a kalapja?

- Nagyságod fején.

- És az enyém?

- Nagyságodé már régen kirepült az ablakon.

- No, akkor keresztet vethetek rá! Rémes utazás!

Ám a kalap nem vezett el. A peon röptében elkapta, és már hozza is vissza. Miközben bedobja a kocsi nyitott ablakán. Így kiált:

- Kalapokat odakötni, señores! Nincs időnk kalapokra vadászni!

Ordítás, ostorpattogás - a kocsi repül. Annál is inkább, mert az út lefelé lejt. A kiszáradt patakon túl már nehezebb az előrejutás. A peon leugrik lováról, és a patak medrében kavicsokat szed. Megtömi zsebét, aztán újra lóra pattan, és utoléri a delizsánszot. Most már újabb fegyvere van a lovak nógatására. Ha sem az ostor, sem az ösztöke nem használ, kavicsokkal bombázza őket.

Ez a peon nagyszerű lovas, de a fullajtár még nála is különb. Felelősségteljes feladata van: ő szabja meg a megfelelő irányt. Mindig szemmel tartja a terepet, hogy idején felfedezze azokat a helyeket, amelyeket ki kell kerülni. S mivel elég gyorsan vágtatnak, ehhez nagy gyakorlat és tapasztalat kell. Sokszor egészen hirtelen megváltoztatja a kocsi irányát, hogy egy veszélyes helyet kikerüljön. Az éles fordulat fülsiketítő ordítással jár. A mayoral torkaszakadtából üvölt, a fullajtár és a peon nemkülönben, de a rémült utasok is sikoltoznak. Egymásra dőlnek, a sok kisebb csomag megint repülni kezd, s csakhamar megismétlődik mindez, de most már az ellenkező irányban. A fullajtár, miután szerencsésen elkerült egy pocsolyát, ahol a kocsi kátyúba juthatott volna, minden teketória nélkül és talán még élesebb szögben visszarántja a lovakat az eredeti irányba. Az utasoknak égnek áll minden haja szála.

Ily módon húsz-huszonöt kilométert tudnak megtenni óránként, de csak friss lovakkal. Mondanunk sem kell, hogy az embertelen bánásmód a lovakat hamar kimeríti, de nincs semmi baj, mert már közelednek olyan állomáshoz, ahol a lovakat váltani lehet.

A delizsánszot üzemben tartó vállalat szerződést kötött azokkal a *rancherókkal*, *hacienderókkal* és *estancierókkal*, kiknek birtoka az útvonal mellett terül el, s ezek gondoskodnak friss lovakról.

Hogy a fáradt lovak kifogása és az újak befogása milyen lármával jár, meg se kíséreljük érzékeltetni.

Esős időszakban a fű dúsabb, és a lovak is jobban táplálkoznak. De aszályosabb időkben olyan gyengék, hogy néha két állomás közt is elhullanak. Ilyenkor a tartalék lovat fogják be helyette. A csapás fölött, amelyet a delizsánszok vágtak, keselyűk keringenek rajostul; ők a pampák egészségügyi rendőrei - néhány óra alatt eltüntetik az elhullott állat tetemét, csak a csontjai maradnak ott.

A doktor, Fritz és Parmesan arra lett figyelmes, hogy egy ilyen delizsánsz közeleg mögöttük. A kocsi gyorsabban haladt náluk, utolérte és elhagyta őket. Amikor elhajtott mellettük, a peon átkiáltott hozzájuk:

- Hova, hova, señores?!

- Fort Tióba, nagyságos uram - felelte Parmesan.

- Mi is érintjük az erődöt. Rendeljek talán szállást nagyságotoknak?

- Nagyon lekötelezne, señor!

A vad hajsza folytatódott, és a delizsánsz csakhamar eltűnt a látóhatáron.

- Bámulatos! - kiáltott fel Fritz. - Egy ilyen rongyos madárijesztőt megnagyságotolni!

- Próbálna csak másképpen beszélni velem! - szólt hátra Parmesan.

A doktor arca sápadt volt, és már alig bírta a tempót, de Parmesan nem volt hajlandó lassítani. Délután még egy pihenőt engedélyezett. Mivel nélküle eltévedtek volna, vezetőből szinte észrevétlenül parancsnokká változott. Fritz nehezen bár, de egyelőre tűrte. Maga is belátta, hogy jó lenne estére eljutni az erődbe.

Erődön mi bizonyára egészen mást értünk, mint az argentínai katonák, ott az indián terület határán. A Fort Tio öt-hat viskóból állt, melyet sűrű, szúrós kaktuszsövény vett körül, s a sövényen kívül körbehúzó mély árok is védett. Vagy húsz katona állomásozott itt, egy hadnagy parancsnoksága alatt. A bejárat tárva-nyitva állt. Amikor benyargaltak rajta, a hadnagy elébük sietett.

- Isten hozta, señores! - kiáltotta. - Szívesen látjuk önöket... de nini, ki van itt? Hisz ez a mészáros!

Don Parmesan híre, mint látjuk, ide is eljutott. Nem először járt az erődben. A „mészáros” becézőnév nem volt ugyan az ínyére, de nem akart a hadnaggal ujjat húzni, inkább nyelt egyet, és hallgatott.

A doktor bemutatkozott, és kezét fogott a hadnaggal. Parmesan magukra hagyta őket, és a katonák közt vegyült el.

Az erődnek volt egy kis gulyája, amelyet a közelben legeltettek, és estére behajtottak az erőd területére. Így hát hús volt bőven. A vendégek annyit kaptak belőle vacsorára, hogy alig győztek vele megbirkózni.

A beszélgetés során a tiszt hamarosan rájött, hogy miféle emberekkel van dolga. Az, aki csupán régi csontok kedvéért keresi fel a pampákat, sőt a Gran Chacót, véleménye szerint nem lehet egészen épeszű. Belátta, hogy az efféle mániát nem lehet kiverni valakinek a fejéből, s ezért nem is próbálta a kis tudóst tervéről lebeszélni. Beérte azzal, hogy megmagyarázta neki, miféle nehézségekkel kell majd megbirkóznia.

- Bizonyára nálunk tölt majd néhány napot, señor, amíg segítőtársai meg nem érkeznek, igaz?

- Csak egy segítőtársam van, Fritz - felelte a doktor. - Rajta kívül legfeljebb Don Parmesanra számítok.

- Nem értem. Hát akkor ki hozza utána azokat a dolgokat, amelyek ilyen úton nélkülözhetetlenek?

- Senki. Amire szükségem lesz, mind magammal hoztam.

- Hozott lisztet?

- Nem én.
- Száritott húst, zsírt, szalonnát?
- Dehogyan.
- Kávét és teát? Kakaót és dohányt?
- Egyiket se.
- Lőport, gyufát s azt a sok apróságot, melyet egy civilizált ember egy napig sem nélkülözhet? Hát akkor miből fog élni? Mit fog enni és inni? Van főzőedénye?
- Minek? Nem akarok főzni. Friss húst eszem majd, és tiszta vizet iszom.
- Azt hiszi, mindenütt hozzájut?
- Miért ne? Víz mindenütt van, és vadászni is lehet.
- Jó céllövő?
- Ha magam nem is, de szolgám ért a fegyverhez.
- Sajnálom, señor, de kénytelen vagyok önt kiábrándítani. Víz nincs mindenütt. A Rio Saladón túl egy erdőbe jut, ami errefelé nagy ritkaság. Még furcsább, hogy ott sehol sem talál vizet. Hetekig kóborolhat és szomjazhat anélkül, hogy egy forrásra akadna. Ami pedig a húst illeti, egészen kiváló vadásznak kell lennie, hogy valamit lőjön.
- Nem értem. Hány könyvben olvastam, hogy az amerikai *trapperek* és csapdaállító prémvadászok fél éveket töltenek az erdőben, és nem szenvednek szükségét semmiben.
- Az északon van, nem ideleln délen. No és az indiánok?
- Mi közöm hozzájuk? Nem ártok nekik, és ők sem fognak bántani engem.
- Újabb tévedés! Ha időnként nem fizet nekik adót lovakban, marhákban, juhokban, lőporban, takarókban és hasonlóknak - ők persze ajándéknak nevezik ezt -, akkor könnyen pórol járhat. Mi rendszeresen megajándékozunk őket, mégis ellopják a lovainkat, elhajtják a marháinkat, sőt még embereinket is foglyul ejtik, elhurcolják a Gran Chacóba, és csak váltságdíj ellenében engedik szabadon.
- Én nem fizetnék nekik, hanem megbüntetném őket.
- Könnyű ezt mondani, señor, de véghezvinni már nehezebb. És mit gondol, a ruhája örökké tart? Ha elszakad, hogyan pótolja? S mit csinál, ha a lova kidől?
- Hoztam tartalék lovat, ó, én mindenre gondoltam! Egyébként nem leszünk teljesen saját erőnkre utalva. Találunk itt segítőkész jó barátot is.
- Ki legyen az?
- Mondjuk... Jaguár apó.
- Ah! Ismeri?
- Hát hogyne. Buenos Airesben beszéltem vele.
- Itt is megfordult - mondta a hadnagy. - Innen Porongosba indult, ahol két napig marad.
- Nagyszerű! Akkor utolérjük.
- Megengedte, hogy csatlakozzanak hozzá?
- Nem lesz kifogása ellene.

- Kétlem. Neki más dolga van, mint segíteni valakinek, aki régi csontokat akar kiásni. Azt ajánlom, maradjon itt nálunk. Érje be a pampákon található csontokkal, és ne vágyakozzék a Gran Chacóba, ahol jaguárok leselkednek.

- A vadállatoktól nem félek. Rájöttem egy módszerre, mely tökéletesen megvéd minden vadállat ellen.

- No, erre kíváncsi vagyok!

- Elmondom, nem titok. A vadállat farkába kell csimpaszkodni. Ettől teljesen megzavarodik, de különben sem haraphatja meg.

A tiszt nagyot nevetett.

- Hát ez óriási! - mondta. - Egy jaguár farkába csimpaszkodni! Korszakalkotó gondolat!

- Csak ne nevéssen. Nagyon ravasz gondolat. S olyan egyszerű, mint a Kolumbusz tojása. A vadállat csak elöl tud harapni, hátul nem.

- De gyorsan megfordul és szétmarcangolja.

- Én mindig mögötte maradok. Már kipróbáltam, mégpedig teljes sikerrel. Füttyülök a vadállatokra! Távolról sem olyan harapósak, mint némely ember. Például az a kapitány Santa Fében, aki fel akart négyelni, vagy legalábbis börtönbe zárni.

A hadnagy felfigyelt.

- Mikor történt az? - kérdezte.

- Tegnap.

- Roppant érdekes - mondta a hadnagy. - Santa Fében csak egy kapitány van: Pellejo kapitány... ő akarta önt felnégyelni vagy börtönbe zárni?

- Bizony ő!

- És miért?

- Egy bosszantó félreértés következtében. Meséljem el?

- Nagyon kérem - felelte a hadnagy, és arca igen nagy érdeklődést árult el.

A naiv tudós gyanútlanul elmesélte kellemetlen kalandját. A hadnagy arca egyre jobban elkomorodott, s végül így szólt, sokkal barátságosabb hangon, mint addig:

- Sajnálom, señor, de minden tekintetben igazat kell adnom a kapitánynak. Pellejo kapitány a közvetlen feljebbvalóm; azt is elárulhatom, hogy ma a Fort Uchalesben tartózkodik, és holnap ide jön. Szerencsére ön akkor már nem lesz itt. Azt tanácsolom, óvakodjék attól, hogy a szeme elé kerüljön.

- Semmi közöm hozzá.

- De nekem annál több. Mint alárendeltje felelős vagyok neki mindenért, amit teszek. Ha megtudja, hogy önt barátságos fogadtatásban részesítettem, magamra haragítom, s arra semmi szükségem. Azt akartam, hogy az én házamban töltsen az éjszakát, de erről most már szó sem lehet. Majd kijelölök Önnek egy másik ranchót, ott meghúzhatja magát éjszakára.

Köszönés nélkül faképnél hagyta a tudóst. Nemsokára a kirurgus jelentkezett helyette, és közölte, hogy megmutatja a señoroknak, hol alhatnak.

- A hadnagy úr nem jön vissza? - kérdezte a doktor.

- Nem kíván mutatkozni, amíg ön itt van. Talán megbántotta valamivel?

- Nem én. Ne is beszéljünk róla többet. Feküdjünk le, hogy holnap minél korábban távozhassunk innen.

A kirurgus egy másik ranchóba vezette őket, melyet lakói kiürítettek, hogy nekik helyet adjanak. Senki sem törődött velük. Egy kivájt tőkhéjba állított faggyúgyertya világította meg az egymásra rakott gyeptéglákból készült kunyhó belsejét. Száraz fű volt a derékaljuk, de pompásan átaludták az éjszakát, mintha csak tollpíhéken feküdtek volna. Hajnalban kipihenten felébredtek. A katonák még aludtak. Megnyergelték lovaikat, kinyitották az éjszakára mindig bereteszelt kaput, és búcsú nélkül elhagyták Fort Tiót.

Fritz jól tudott tájékozódni, és nem tévesztette el az irányt. A kirurgus járt már Porongosban, s így semmiképpen sem kellett tartaniuk attól, hogy elvétik az utat.

A lovaglás ma valamivel könnyebben esett a doktornak, mint tegnap.

Délig zokszó nélkül bírta, de aztán megint könyörögnie kellett egy kis pihenőért, nemcsak a maga számára, hanem a lova kedvéért is. Lefeküdtek a fűbe, a lovak meg vígan legelésztek. Vízet nem találtak sehol, de a fű olyan friss volt, hogy a lovak nem szomjaztak meg utána.

Közben a doktor is megéhezett, s most kiderült, hogy a hadnagynak igaza volt, amikor mindenféle nélkülözésekre figyelmeztette. Egész délelőtt egyetlen állatot sem láttak, persze a keselyűkön kívül, amelyek ebből a szempontból aztán igazán nem számítanak. Szerencsére volt Parmesannál egy jó darab hús, amelyet előrelátó módon egy katonától vásárolt még az este. Volt benne annyi emberség, hogy három egyforma részre osztotta fel, s két porciót átengedett nekik, de kapzsisága nem engedte, hogy ne vasalja be rajtuk mindjárt az árát, mégpedig egy kis nyereséggel. Most már látták, miféle bajtársra leltek benne.

Száraz fűből egy kis tüzet raktak; hogy a húst megsüssék; éppen elég volt ahhoz, hogy jóllakjanak belőle. Amikor újra lóra ültek, mindhárman arra gondoltak, hogyan jutnak majd a következő étkezéshez. Nyitva tartották szemüket, s Parmesan még Fritz puskáját is lövésre készen tartotta arra az esetre, ha valami vad bukkanna elő.

A délután eltelt, és már alkonyodott anélkül, hogy valami vaddal találkoztak volna. A gyomruk már türelmetlenül követelte jogait. Ekkor a kirurgus hirtelen felkiáltott:

- Megvan! Láttam! Lesz vacsoránk!

- Hol? Mit? Mit látott?

- Egy *viscachát*! Mindjárt kiássuk!

A viscacha vagy pampai nyúl a rágcsálók rendjébe és a nyúlegerek családjába tartozó állat, az argentinai pampák jellegzetes állata. Húsa ehető, ha valójában nem is nyúl, csak annak becézik. Persze csak akkor eszik, ha nincs más. Lakása olyan, mint egy lapos kis halom. Agyagos földben lehet ilyen halmocskákat találni. A viscacha nyílásokat, valóságos bejáratokat ás magának, és befészkel magát a halom belsejébe.

Ez is ilyen fészek volt. Négy lyuk vezetett a belsejébe, s ezeket gondosan betömték, aztán Morgenstern doktor meg a kirurgus felásták a dombocskát, míg Fritz puskával a kezében lesben állt, hogy csővégre kapja a pampai nyulat, ha menekülni próbál. Tapasztalt vadász bizonyára másképpen fogott volna hozzá, de szerencsére így is sikerült. Alig telt el öt perc, s az ásók alig hatoltak néhány lábnyi mélységbe, amikor két lövés dördült el, és Fritz felkiáltott örömeiben: két *viscachát* lőtt le. Szép nagyok és kövérek voltak. Most már nyugodtabban folytatták útjukat, az éhenhalás veszedelme nem fenyegette őket többé.

Nemsokára észrevették, hogy a fű kövérebb, és a talaj puhább, mint addig volt. Sőt néhány fa is feltűnt, ami biztos jele volt annak, hogy Porongos - pontos nevén *Laguna Porongos* már nem lehet messze.

A lagúna sekélyes vagy iszapos vizet jelent, többnyire a tenger közelében vagy máshol is. A szél és a hullámok homokbuckákat hoznak létre, és ezek választják el a lagúnát a nyílt tengertől. Itt nem volt tenger, de talán egy kiszáradt ősi tó maradványa alkotta a lagúnát. A fák, amiket messziről láttak, vadcitromfák voltak, melyek nagyon szeretik az ilyen vizenyős talajt.

A nap éppen lebukott a nyugati látóhatáron, amikor a három lovas megpillantotta a lagúna megcsillanó vizét. Rengeteg patanyom vonult előttük, amiből arra következtettek, hogy Jaguár apó csapata járt erre. Legszívesebben megállás nélkül követték volna, de gyorsan sötétedett, s tanácsosabb volt letáborozni.

Leugrottak hát lovaikról, és leszedték a nyergeket. A lovak mellső lábait lasszóval kötözték össze, de oly módon, hogy azért tudjanak legelészni; apró léptekkel ide-oda mozoghattak, de nem távolodhattak el nagyon. A pampák lovai a társas életet kedvelik, s mindig együtt maradnak; nem kellett attól tartani, hogy szétszélednek.

A citromfák lehullott gallyait összeszedték - lehetőleg a szárazabbakat -, s tüzet raktak. A két pampai nyulat megnyúzták és megsütötték. Így annyi húshoz jutottak, hogy nemcsak vacsorára volt elég, de másnapra is maradt belőle. Vízük persze nem volt, mert a lagúna sós vize nem iható. Miután jóllaktak, ponchoikba burkolózva lefeküdtek a tűz mellé. Mivel ma is száz kilométernél hosszabb utat tettek meg, olyan fáradtak voltak, hogy nyomban elaludtak, mit sem törődve az éles széllal.

Egyfolytában aludtak reggelig. Már jó világos volt, amikor felébredtek. Első dolguk volt a lovak után nézni, de aggodalmuk alaptalannak bizonyult: a lovak ott voltak mellettük. Megsütötték és elfogyasztották a maradék húst, aztán újra útra keltek.

A lovasok a lagúna bal oldalán folytatták útjukat, ahol a Rio Dulce, az „édes folyó” a lagúnába ömlik. A folyót azért nevezték el így, mert vize kezdetben jóízű. De miután keresztülfolyt a sós sivatagon, ihatatlanná vált.

A lagúna mellett a letaposott talaj és más jelek is arra mutattak, hogy itt nemrég egy nagyobb társaság táborozott. Erre vallottak a tábortűz üszkös maradványai is. De hogy mikor voltak itt, és mikor hagyták el ezt a helyet, sem a doktor, sem Parmesan, sem Fritz nem tudta megállapítani, pedig tapasztaltabb vándorok a nyomokból könnyűszerrel leolvashatták volna.

A táborozás helyétől kezdve a nyomok északkeleti irányban folytatódtak. A kirurgus megállt, és aggódva megjegyezte:

- Señores, igazán bizonyos, hogy ezeket a nyomokat Jaguár apó és emberei hagyták hátra?
- Nem kétséges - felelte Fritz. - Huszonnégy embere van, és a nyomok azt mutatják, hogy körülbelül ennyi lovas járt itt.
- Igaz. De Jaguár apó a Gran Chaco felé igyekszik, az pedig inkább északnyugatra van innen, míg a nyomok északkelet felé haladnak.
- Nem tesz semmit. Bizonyára megvolt a maga oka, amiért kissé eltért a főiránytól - mondta a doktor.
- Nagyságod tehát úgy véli, hogy kövessük csak a nyomokat?

- Feltétlenül. Amíg a nyomokat követem, úgy érzem, nem tévedhetek el. Fiatalkoromban sok indiántörténetet olvastam, és azóta is szenvedélyes nyomkereső vagyok.

- No, az még nem elég az üdvösséghez - csóválta fejét a kirurgus, de nem akadékoskodott tovább.

Így hát északkelet felé nyargaltak. Az ösvény sima terepen vágott át, ahol nem lehetett látni semmi egyebet, csak eget és fűvet. No és ami a legfontosabb, a patanyomokat. Déltájban - csodák csodája! - egy forrásra bukkantak. A nyomok elárulták, hogy a lovascsapat, melyet Jaguár apó társaságának tartottak, itt pihenőt tartott. Így hát ők is leszálltak a nyeregből, hogy végre istenigazában teleszívhassák magukat friss vízzel, s lovaikat is megitassák. Nagy gyönyörűség volt. Egy órácskát pihentek, aztán újra felkerekedtek.

A doktor egy kis iránytűt viselt az óraláncán, s időnként szeme elé tartotta. Így vette észre, hogy az ösvény egyre jobban elhajlik kelet felé; iránya most már nem északkelet volt, hanem északkelet-kelet. A kirurgus újra megcsóválta fejét.

- Ha ebben az irányban haladunk tovább, soha az életben nem jutunk el a Gran Chacóba. Nagy kedvem volna megfordulni vagy balra tartani.

- Tegyen, amit akar, én a nyomokat követem! - felelte a doktor. - Ahol nyomok vannak, ott emberekkel lehet találkozni; s ahol emberrel találkozunk, remény van arra, hogy akad valami ennivaló.

Ez az érv a kirurgust is levette lábáról.

- Jól van, akkor tovább a nyomok után! - mondta sóhajtva.

Egy ideig szó nélkül nyargaltak, ki-ki a maga gondolataiba mélyedve. A délután közepe táján a kirurgus hirtelen kinyújtotta kezét, és halkán, mintha attól tartana, hogy az állat meghallja, ezt súgta:

- Nézzék csak... egy strucc!

Mindnyájan arra bámultak, s lám, valóban egy strucc állt ott, meglehetősen távol tőlük, s csőrével buzgón kaparászta a földet. Nem vette észre a lovasokat, mert hátat fordított nekik.

- Hús! Hús! - súgta Parmesan halkán, de lelkesen.

- De csak akkor, ha el tudjuk ejteni - felelte Fritz szintén suttogva. - Azt hallottam, a struccot nehéz elkapni.

- Ezt nagyságod jól hallotta - felelte Parmesan. - Nem lesz könnyű hozzáférközni.

- Várjuk meg, míg a homokba dugja a fejét - indítványozta Fritz. - Akkor észrevétlenül megközelíthetjük.

- Ön tréfát üz belőlem?

- Eszemben sincs, señor Parmesan.

- Don Parmesan, ha nincs kifogása ellene!

- Helyes, Don Parmesan. Azt akartam kérdezni: mit gondol, akkor is elszalad a strucc, ha ló közeledik hozzá?

- Nem hiszem. Ellenkezőleg, azt mondják, gyakran elvegyül a legelésző lovak vagy marhák közé.

- Akkor van egy másik ötletem, de ez már komoly. Leugrok a nyeregből, s puskámmal a kezemben lefekszem a fűbe. Önök meg a strucc felé nyargalnak - az egyik jobbról, a másik bal felől. Igyekezzenek a madarat énfelém kergetni. Ha szerencsénk van, erre szalad, és akkor lepuffantom.

- Látja, ez már nem bolondság - felelte señor Parmesan, bocsánat, *Don Parmesan*, elismerő hangon.

A tervet jónak találták, és tüstént nekiláttak a végrehajtásának. Morgenstern doktor nagy ívben balról kanyarodott a strucc felé, Don Parmesan pedig jobbról, s igyekeztek a madarat abba az irányba riasztani, ahol Fritz a fűben lapult.

Az amerikai strucc, más néven *nandu*, igen óvatos állat. Bola segítségével szokták elfogni, oly módon, hogy ezt a hajítófegyvert a lába köré kanyarítják. Puskával bajos elejteni, mert a vadásznak, hogy célozni tudjon, lovát meg kell állítania egy pillanatra, s mire a puskát vállához emeli, a gyors madár már lőtávolon túl, a legnagyobb biztonságban érzi magát.

Hogy a strucc útját minél előbb elvágják, a tudós és a kirurgus vágatva közeledett felé, de a madár ügyet sem vetett rájuk, annyira lekötötte figyelmét az, amivel foglalatzkodott. Csőrével a földet kapálta, s erős, háromujjú lábával a feltúrt homokot kotorászta; közben lassan és szüntelenül forgolódott a saját tengelye körül.

A két lovast a nandu csak akkor vette észre, amikor alig kétszáz lépésnyire voltak tőle. Ekkor azonban nekiiramodott, és elszáguldott mellettük, pontosan abban az irányban, ahol Fritz leselkedett. A nandu most megpillantotta a gazdátlan lovat, meghökkent egy pillanatra, aztán a megkezdett irányban futott tovább. A lovat, úgy látszik, nem tartotta veszedelmesnek.

Fritz szíve nagyot dobbant örömeiben. Bal könyökét erősen benyomta a földbe, hogy puskájának jó támasztéka legyen, és célzott. Amikor a madár vagy hatvanlépésnyire volt tőle, megnyomta a ravaszt. A nandu egyenesen a magasba szökkent, egyszer-kétszer jobbra-balra tántorodott, aztán összeesett.

Fritz diadalmasan felkiáltott, megragadta lova kantárját, s oda sietett vele, ahol a lelőtt nandu feküdt. Ugyanakkor ért oda, mint két társa.

- Sikerült! Remekül sikerült! - kiáltotta Don Parmesan, s lováról leszállva a nandu fölé hajolt.

Ám a nandu még élt, s utolsó erejét összeszedve, csőrével a kirurgus karjába vágott; olyan erős ütés volt, hogy eltépte a ponchóját, és egy darabka húst is kicsípett a felsőkarjából.

- Ördög-pokol! - káromkodott a kirurgus. - Ez a nyomorult dög még él! Olyan sebet ejtett rajtam, hogy alighanem belehalok!

- Miért olyan könnyelmű, señor? - kérdezte Fritz. - Egy ilyen nagy, erős madárhoz nem közeledik az ember, amíg meg nem győződött róla, hogy kiadta a páráját.

Puskája másik csövéből még egy golyót eresztett a madárba, s szétzúzta a fejét. Ezután megvizsgálta a kirurgus sérülését: szerencsére nem volt veszedelmes; erősen vérzett ugyan, de a kitépott hús nem volt nagyobb, mint egy mogyoró fele. Fritz meg is találta a nandu csőrében, kivette, és ahogy volt, belenyomta a sebbe, aztán erősen átkötözte.

- Így hamarabb benő - mondta. - Legalábbis remélem.

Amikor Parmesan felocsúdott első ijedelméből, és megnyugodott, megvizsgálták zsákmányukat. A nandu másfél méter hosszú állat volt, és súlya lehetett vagy hatvan font. Felrakták a málháslóra, és folytatták útjukat. Az ösvény vagy csapás, melyen haladtak, nemsokára északkeletre, majd egyenesen északra fordult.

- Remélem, nagyságod már nem aggódik - mondta a kirurgusnak Fritz. - Most már nyílegyenest a Gran Chaco felé nyargalunk.

Ekkor olyan látvány tárult váratlanul a szemük elé, amely igazán alkalmas volt arra, hogy három éhes vadászt felvillanyozzon. Tőlük jobbra néhány pampai szarvas legelészett. Anélkül, hogy akár csak egy szóval is megbeszélték volna, mindhárman jobbra fordították lovukat, és a szarvasok felé vágattak. Pedig nagyon jól tudták, hogy teljesen lehetetlen ezeket a villámgyors állatokat puskalövésnyire megközelíteni.

A szarvasok megpillantották a támadókat, és kényelmesen eliramodtak, abban a tudatban, hogy egy ló úgysem érheti őket utol. Egy ideig változatlan maradt a távolság üldözők és üldözöttek között. De amikor Parmesan belevágta sarkantyúját lova oldalába, hogy még gyorsabb vágásra bírja, a szarvasok kecses könnyedséggel messze elhagyták őket, és csakhamar eltűntek a szemük elől.

Éppen egy erdőcske peremére értek. A szélső fák előtt víz csillant meg.

- A pecsenye megszökött! - sóhajtotta Don Parmesan. - Pedig a teremburáját, egy őzgerinc sokkal jobb falat, mint a struccus! Megkóstolták már valaha, señores?

- Még nem volt hozzá szerencsém - felelte a doktor. - Milyen íze van?

- Akár a cipőtalpnak. Harapni nem lehet, egészben kell lenyelni. Szentelen állat! De az éhség sok mindenre kényszerít.

- És ha vajban párolják? Vagy a saját zsírjában? Attól sem puhul meg?

- Saját zsírjában? Csak nem képzeled, señor, hogy a struccnak egy csöpp zsírja is van?!

- Szerintem van, ha nem is sok - felelte a zoológus.

- Mindenesetre kevés ahhoz, hogy egy ilyen óriási madarat megsüssünk benne. Mit csináljunk most?

- Azt hiszem, olyan késő van, hogy már nem érdemes továbbmenni - vélte Fritz. - Tábo-rozzunk le itt. Alkalmasabb helyet úgysem találunk. Már különben is letértünk az ösvényről. Itt már nem látok nyomokat. Majd holnap megkeressük.

Ha hosszabb időt töltött volna már a prérin vagy a pampákon, tudta volna, hogy a letaposott fű éjszaka felegyenesedik, s reggelre bottal ütheti Jaguár apó és csapata nyomát.

Megkeresték a forrást, amely az erdő peremén, a fák között fakadt, és alig tízlépésnyi távolságban egy kis mélyedésbe folyt, ahol kristálytisza tavacska alakot öltött. Itt pihentek le a lovasok. Fa volt elég, könnyű volt tüzet rakni. Öt perc múlva már vígan lobogott, és nekiláttak a vacsora elkészítésének. Az óriási madarat nem lehetett megkopasztani, mint egy csirkét. Bőrét egészben lenyúzták, tollastul, mindenestül. Azután felboncolták. Gyomrában egész múzeumot találtak. Volt ott minden: növénymaradványok, kövek, homok, egy kés szarunyele, még egy vasból való sarkantyú is akkora kerékkel, mint egy ezüsttallér. A húst könnyen lehetett szelni, de reményük, hogy talán mégsem lesz annyira rágós, hívságosnak bizonyult. Fritz hosszasan birkózott az első falattal, aztán undorral kiköpte. Ugyanígy járt a doktor is. Akármilyen éhes volt, lemondott róla.

- Próbáljuk kikalapálni! - indítványozta Fritz.

Egy darabot letett a földre, és puskája agyával alaposan megdolgozta, hogy porhanyóssá tegye. Tapintásra puhábbnak tetszett, de amikor megsütötték, éppen olyan kemény lett, mint az előbbi darab.

- Azt mondják, a természet bölcs - mondta Fritz panaszkodó hangon. - De ebben az esetben melléfogott! A foglyokat és fenyőrigókat, melyeknek húsa olyan finom, pirinyóra teremtette, ezt a behemót madarat pedig, melynek húsa élvezhetetlen, főlöszleges módon ilyen óriásira növesztette. Kár volt lelőni! Látom már, ma éhesen fekszünk le.

Ekkor valami zizzent a háta mögött. Gyorsan megfordult, s egy hosszú, gyíkszerű állatot pillantott meg egy közeli fa törzséhez simulva.

- Csitt! - súgta Fritz. - Senki meg ne mozduljon! Ha egy kis szerencsém van, mégis lesz vacsoránk.

Újra megtöltötte puskáját, és halkán, óvatosan vállához emelte. Az állat mozdulatlanul lapult a fa alatt, a tűzre meredve, mely talán szokatlan tünemény volt számára, és szinte elbűvölte. Fritz hosszasan célzott, aztán elsütötte fegyverét. Az állat eltűnt.

- Mi volt az? - kérdezte a doktor.

- Egy *iguán* - felelte Fritz.

- Iguán! - kiáltotta Parmesan felpattanva. - Hisz az a legnagyobb csemege a világon! Eltalálta, señor? Remélem, eltalálta!

- Nem tudom - felelte Fritz. - Megnézem.

Felállt, hogy odamenjen a fához.

- Vigyázzon! - figyelmeztette a kirurgus. - Az iguán harapós állat. Ha még él, a világért se nyúljon hozzá!

Fritz a fa közelébe érve felkiáltott örömeiben: golyója talált. Az iguán mozdulatlanul feküdt a fa tövében. Fritz óvatosságból néhányszor még fejbe verte puskája agyával. Don Parmesan közben odajött, és segített az iguánt a tűz mellé cipelni.

Az iguán vagy más néven *leguán* a legérdekesebb dél-amerikai állatok egyike. Gyík. Feje nagy és négyszögletes, hátán szúrós taraj húzódik végig, és farka rendkívül hosszú. Lába roppant erős, s hosszú ujjakban végződik. Az iguán kitűnően úszik, s hihetetlen gyorsan tud fára mászni. Madártojásokból, rovarokból, falevelekből és indákból él. Ha megtámadják, szívosan - és harapósan - védekezik. Testének hossza másfél méter, de ebből a farka maga egy méter. A pampák lakói nem sajnálják a fáradságot az elejtésére, mert húsa kiváló csemege.

Ez a gyík olyan csúnya külsejű, hogy a doktor, amint meglátta, undorral elfordította fejét.

- Igen, leguán - mondta. - Csak nem akarják ezt az utálatos férget megenni?

- De mennyire! - felelte Don Parmesan. - Finomabb hús nincs is a világon.

- Az éhes ember sok mindent megeszik - vonogatta vállát a doktor. - De a magam részéről inkább ráfanyalodom a kínai kosztra, például fecskefészekre, *trepangra*, vagyis tengeri uborkára, ami tudvalevően nem növény, hanem állat, sőt a földigilisztára is, de ezt a gyíkot itt nem kóstolom meg!

- Ne tegyen nagyságod meggondolatlan kijelentéseket! - mondta Parmesan. - Én bizony örömmel nekilátok. Máris levágok magamnak egy darabot.

Előhúzta kését, és a zsákmányhoz lépett, de Fritz kiterjesztett karokkal útját állta.

- Lassan a testtel, señor! - kiáltotta. - Ki lőtte le az iguánt?

- Természetesen nagyságod.

- Úgy van. Én ejtettem, tehát az én tulajdonom. S csak annak adok belőle, aki megfizeti.

- Megfizeti? Nevetséges! Hogy juthat az eszébe ilyesmi?

- Csak nagyságod példáját követem - felelte Fritz. - Hát nem fizettette meg velünk a marhahúst, amit Fort Tióból hozott? Az én iguánom sokkal ízletesebb, mint az ön marhahúsa. Árát ma este ötven papírtallérban szabom meg. Egy font ötven tallér.

- Nagyságod tréfál.

- Nem. Komolyan beszélek. Aki bajtársától pénzt kér valamiért, ne csodálkozzék, ha más is ilyen szűkmarkú.

Leszelt magának egy szép darabot, egy meghegyezett ágra tűzte, és a láng fölé tartotta. Tüstént kellemes illat terjengett a levegőben.

- A szaga nem is rossz - jegyezte meg a doktor. - Ha az íze is olyan finom, mint az illata, szinte azt kell mondanom, hogy étvágygerjesztő.

Fritz nem felelt semmit, csak a pecsenyét forgatta a tűz fölött. Nemhiába volt pincér: ismerte az ételeket. Volt már alkalmá iguánhúst enni, és tudta, hogy fölösleges dicsérgetni. Mire az ágra tűzött darab szépen megsült, olyan illat szállt belőle, hogy a nyála csurgott tőle. Fel-darabolta, és eszegetni kezdte. A ravasz fickó közben olyan átszellemült arcot vágott, mintha mennyei üdvösségben volna része. Don Parmesan nem bírta tovább türtőztetni magát.

- Nem ajándékozna meg nagyságod egy szeletkével? - kérdezte.

- Nem én! - vetette oda Fritz csak úgy foghegyről.

- Egy olyan kis szeletkével sem, mint a tenyerem?

- Szó se lehet róla!

- Hát jó. Mit kér egy olyan darabért, melytől jóllaknék?

- Mivel tudom, hogy nagyevő, száz tallért kérek.

- Hallatlan! És egy kisadagért? Mondjuk, tízharapásnyi darabkáért?

- Mivel tudom, hogy igen nagyokat harap, a kisadag is ötven tallér - felelte Fritz egykedvűen.

- Borzasztó sok! Hogy kérhet ennyit egy szegény sebesülttől?

- A szegény sebesült tartson diétát, nem kell iguánt lakmároznia! Legjobb, ha néhány napig koplal.

- Teljesen lehetetlen! Az illata olyan ingerlő! Könyörüljön rajtam, señor! Visszafizetem a pénzt, amit a marhahúsért kaptam.

Már elő is húzta pénzes zacskóját.

- Hagyja csak! - intette le Fritz. - Ha egyszer megfizettem, nem alkuszom újra. De most láthatja, milyen csúnya dolog egy kis enivalóért pénzt kérni bajtársainktól, akikkel együtt visszük bőrünket a vásárra, akikkel annyi nélkülözést és veszedelmet kell megosztanunk, sőt talán a halált is! Mondanom sem kell, hogy nem akarom az ön példáját követni. Amim van, mindig szívesen megosztom a bajtársaimmal. Vágjon le az iguánból annyit, amennyi csak jólesik!

Ezt nem kellett a kirurgusnak kétszer mondani. Gyorsan eltette erszényét, és lekanyarított magának egy jó nagy darab iguánhúst. Fritz pedig repetált. A doktor egy darabig csak nézte, aztán így szólt:

- Mondd csak, Fritz... csakugyan olyan jó?

- Isteni! - felelte Fritz teli szájjal.

- No, nem bánom, akkor én is megkóstolom. Persze csak azért, hogy elmondhassam: Argentínában iguánt is ettem.

- Világos! Én elsüllyednék szégyenemben, ha elhíresztelnék rólam, hogy Argentínában jártam, de még iguánt sem ettem! - hagyta rá Fritz.

- Vágj le egy falatot! - nógatta a doktor most már türelmetlenül.

Fritz nyársra tűzött egy kis darabot, gondosan megsütötte, és átnyújtotta gazdájának. A doktor eleinte lassan, óvatosan rágta, szemöldökét magasra felhúzva; de a harmadik falat után elővette kését, és maga szelt le egy tisztességes adagot.

- Bevallom, előítélet volt - mondta restelkedve. - Egy tudós ne adjon semmit az előítéletekre! Ez a gyík megérdemelné, hogy magasabb osztályba sorolják. Nincs olyan madár, hal vagy emlős, melynek húsa finomabb lenne. Meg is fogom említeni következő könyvemben, hogy az iguán rendkívül ízletes állat, vagy ahogy a rómaiak mondták, *sapidus!*

- Örülök, hogy ízlésünk találkozik - bólintott Fritz.

Ezután jó húsz percig némán lakmároztak. Ma alkalmuk volt két véglettel találkozni: a strucc húzával meg az iguánéval. S amikor jóllaktak, mi maradt holnapra? Az egész strucc, de az iguánból csak a farka. Az utóbbit gondosan eltették, aztán lebéklyózták lovaikat éppen úgy, mint az előző este, takaróikba csavarodtak, és átengedték magukat az éjszakai nyugalomnak.

Másnap korán keltek, s csak most néztek körül alaposabban. Az első, amit észrevettek, az volt, hogy a kis tóban nyüzsögtek a halak. S milyen szép, kövér halak! De nem értek vele semmit, mert sem hálót, sem horgászfelszerelést nem hoztak magukkal.

- Ebbe nem lehet belenyugodni! - kiáltott fel Fritz. - Van egy javaslatom, señores! Próbáljuk meg ponchóval!

- No, erre kíváncsi vagyok - mondta Don Parmesan.

- Segít nekem nagyságod?

- Készségesen.

Leereszkedtek a vízbe, ponchóval a kezükben. Ketten vitték a takarót kifeszítve maguk előtt. A tó nem volt mély. A takarót leeresztették a fenéig, úgy vitték előre - egyik végét Fritz fogta, a másikat Don Parmesan. Néhány lépés múlva visszafordultak, és megpróbálták a halakat a part felé kergetni. Nem volt könnyű dolog, de többszöri kísérlet után sikerült néhány kövér halat a partra szökkenteni. Nemcsak „isteni” reggeliben volt részük, hanem a halakat vizes lombokba burkolva, a holnap és a holnapután gondját is elvetették.

A doktor nem vett részt ebben a műveletben. Elgondolkodva sétálgatott a tó partján, s megakadt a szeme egy helyen, ahol a fű gyérebb volt, mint máshol, s a színe is inkább sárgás volt, mint zöld. De még jobban feltűnt a doktornak az, hogy a satnya füvel benőtt hely olyan kerek volt, mintha körzővel rajzolták volna. S a kerületét homok borította - ott egyetlen szál fű sem nőtt. Hogy került ide ez a homok, amikor az egész környék talaja agyagos? - kérdezte magában a doktor, s közelebb lépett a furcsa körhöz, hogy alaposabban szemügyre vegye. Ekkor vette észre, hogy ez a hely nem lapos, hanem domború, mintha egy óriási csészealj lett volna, de szélével lefelé borítva.

„Szabályos kör - dűnnyögte magában a doktor. - És *konvex*, nem *konkáv*! Pedig a horpadás itt természetesebb volna, mint a domborulat. És miért nem nő fű a kerületén is? Talán kő van alatta, s a fű nem tud gyökeret eresztetni a meddő talajba?”

Hogy ennek a rejtélynek a végére járjon, elővette kését, és bedöfte a földbe. A penge legfeljebb öthüvelyknyi mélységbe hatolt be, aztán valami kemény tárgyba ütközött. A doktor más helyeken is megpróbálta, s az eredmény mindig ugyanaz volt. A rejtélyes kör alatt rendkívül kemény alapzat terült el, s ezt öthüvelyknyi vastag agyagréteg takarta. A fű azért volt gyér és sárgásan satnya, mert az agyagban nem talált magának táplálékot.

Mindez nagyon különös volt, hát még a homokos csík a szabályos kör mentén! Hiszen sehol nem volt homok, csak éppen itt. A doktor lehajolt, és késével piszkálgatni kezdte a homokot. Fritz odalépett hozzá, és megkérdezte:

- Mit csinál, doktor úr? Csak nem akarja agyonszúrni az édes anyaföldet?

- Kímélj meg az ostoba tréfáidtól, Fritz! - felelte a doktor. - Itt komoly dolgról van szó. Hallottál már boszorkánygyűrűkről?

- Ahol a boszorkányok körtáncot járnak Walpurgis-éjszakán?

- Hülyeség! Ezeket a gyűrűket a kalapos gomba idézi elő, amint a micéliuma, vagyis a földben rejlő fonalas része, mely a táplálékáról gondoskodik, körben terjeszkedik. Ha elpusztítják a gombát, a körök is eltűnnek.

- Értem. Szóval ilyen boszorkány gyűrűt talált?

- Nem, nem, ez nem az. A kerülete miért homokos?

- Hátha valami kincset ástak el itt? - tünődött hangosan Fritz. - Ennek jobban megörülnék, mint egy őslény maradványainak!

- Fritz! Fején találtad a szöveget, azt hiszem! - kiáltott fel a zoológus. - Nagyszerű gondolat!

- Melyik? Az elásott kincs vagy az őslény?

- Ember! A kettő ugyanaz! Ha én egy masztodont találok itt, nekem kincset ér, s ebben az esetben neked is jut valami, megígérem!

- Ez már beszéd, mondta a siket, amikor pofon vágták! - felelte Fritz. - Győződjünk meg róla! Tárjuk fel azt a kincset, akárminek hívják is!

- Magam is ezt gondoltam, Fritz. Szaladj, hozz ide csákányt, ásót, lapátot!

Fritz sietett a parancsot teljesíteni. Amikor, mindketten munkához láttak, Don Parmesan is odajött, és türelmetlenül rájuk szólt, hogy hagyják abba ezt az ostobaságot, inkább folytassák útjukat, mert különben sohasem érik utol Jaguár apót.

Ám a doktor tüstént leszerelte, mert így válaszolt:

- Ha itt egy megathériumot vagy más óriáslényt találok, és ön is segít kiásni, kap tőlem ezer papírtallért.

- Benne vagyok! - kiáltott fel Parmesan lelkesen.

Tüstént ásót ragadott, és benyomta a földbe. Most már nem érdekelte semmi más, csak a kifizetés jutalom. Míg ő és Fritz egymással versenyezve dolgozott az ásóval, a doktor a kör közepén guggolt, és lapáttal kaparászta a földet; nem nyugodott, amíg fel nem tárta azt az alapzatot, amelyről beszélt. Tíz perc sem telt bele, s valami sima, kemény, teknőchéyszerű lap

került felszínre; amikor megkopogtatta, tompa, kongó hangot adott. A doktor felugrott örömeiben, és így kiáltott fel:

- *Heuréka!* Megtaláltam! Ez a kemény páncél nem lehet más! Megvan! Megvan!

- Mi van meg? - kérdezte Fritz felpillantva.

- A lelet! Az őslény! A gliptodon! Biztos, hogy gliptodon! Nem lehet más!

- Csak tudnám, mi az! - sóhajtott Fritz.

- Egy özönvíz előtti őssálat, afféle ősteknőc, Fritz! A jelenlegi *armadillo* kihalt rokona, érted? Testét csonttáblákból álló páncél fedte. Ezt a páncélt kapartam ki az agyagból!

- Belefulladt az özönvízbe? Ó, szegény állat, mennyire sajnálom! És mekkora volt, amíg élt? - érdeklődött Fritz.

- Másfél méter lehetett, vagy talán kettő is - felelte a doktor.

- Csak? - biggyesztette le ajkát Fritz. - Azt hittem, valami szörnyeteg. De jobb így, legalább könnyebb kiásni.

- Csak vigyázva, nehogy megsérüljön! - kiáltott rá a doktor. - Isten őrizz! Épségben kell kiemelni. A legkisebb sérülés, vagy ahogy latinul mondják, *laesio*, erősen csökkenti a lelet értékét.

Fritz és Parmesan fokozott elővigyázattal folytatta az ásást, a doktor meg a kaparászást. Most már ujjával és körmeivel dolgozott, hogy az őssálat páncélját megtisztítsa az agyagtól. Szeme csillogott, arca tűzben égett, keze reszketett, valóságos lázba esett. Két társa közben fáradhatatlanul hányta a kiásott földet jobbra és balra, miközben mind mélyebbre hatoltak. Ekkor lábuk alatt hirtelen beszakadt a talaj. Fritz rémülten felkiáltott, és a következő pillanatban eltűnt - a szó szoros értelmében elnyelte a föld. Parmesan gyorsan kiugrott a gödörből, különben ő is alázuhanhat volna.

- Az isten szerelmére, mi történt?! - kiáltott fel a doktor. - Csak nem valami szerencsétlenség?

- Nem tudom - felelte Parmesan. - A föld megnyílt a lába alatt. Hirtelen eltűnt a szemem elől.

A doktor a lyuk fölé hajolt és lekiáltott:

- Fritz! Kedves Fritz! Élsz még?

- Élek, élek, az ördögtől se félek! - hangzott a válasz a föld gyomrából.

- Hol vagy?

- Nem tudom. Azt hiszem, lecsúsztam a jelenkorból az őskorba!

- Ne bolondozz! Megsebesültél?

- Nem én! Az ősteknős tisztességesen viselkedik. Nem harapott meg.

- Hát akkor gyere fel! Ki tudja, milyen ártalmas gáz terjeng ott!

- Ellenkezőleg! Pompásan érzem magam. Jöjjenek le önök is. Éppen két ülőhely van mellettem. Fenntartott helyek. Tessék elfoglalni!

Fritz mókás kedve megnyugtatta gazdáját. Tudásvágya is sarkallta, s óvatosan leereszkedett a lyukba. Ez körülbelül négy láb mélyen függőlegesen vitt lefelé, aztán oldalt ferdén folytatódott. Így hát Fritz nem merőlegesen zuhan lefelé, inkább valami barlangfélébe csúszott. Hangja onnan tört most elő:

- Isten hozta, doktor úr! Látom a lábát. Éppen az ősteknőc hasa előtt áll. Üljön csak le, majd a lábánál fogva behúzom.

A doktor egyszerre csak azt érezte, hogy a lábát megragadják és vonszolják. A következő pillanatban nagy csodálkozására Fritz mellett találta magát egy alacsony barlangban, mely a már említett lyukon keresztül annyi világosságot kapott, hogy körül lehetett nézni benne. Hosszúképpen kerekded, vagyis ellipszis alakja volt, két öl magas, és akkora, hogy három ember kényelmesen elüldögélhetett benne egymás mellett. A mennyezet enyhén homorú volt, körülbelül olyan, mint egy tányér belseje. Padlója kemény agyag volt.

- Mit szól ehhez a szép mammutbarlanghoz? - kacagott Fritz.

- Már megint bolondokat beszélsz. Mammutról szó sincs. Valószínűleg egy gliptodon testében vagyunk.

- Agyagteste volt?

- Természetesen nem. De gondolhatod, hogy nemcsak a csontjai porladtak el, hanem az egész állat mindenestül, kivéve a páncélját, mely dacolt az évmilliókkal. Most a belsejében ülünk.

- A páncél csak a hátát borította?

- Nem. Egész testét csontpajzs fedte, még a fejét és a farát is.

- Lehetetlen! - kiáltott fel Fritz. - Felettünk páncél van ugyan, de oldalt nincs más, csak agyag. Jobbra-balra kikopogtattam.

- Az agyag csak beszivárgott. Ha eltávolítjuk, okvetlenül megtaláljuk az oldalpajzsokat is. Leküldöm Parmesant, s ketten együtt kidobáljátok az agyagot. Én meg felülről igyekszem a gliptodont feltárni. Ha igyekszünk, elkészülünk vele, még mielőtt beáll az estszürkület, latinul *crepusculum*.

Kimászott a barlangból, és leküldte Parmesant csákánnyal és ásóval, ő maga pedig odafenn látott munkához. Olyan keményen dolgozott, hogy arca verítékben fürdött. Nem érzett semmi fáradságot. Dalolni szeretett volna örömeiben, hogy sikerült egy *fossilis*, vagyis megkövült, ásatag gliptodonra bukkannia. Micsoda dicsőség!

Annál nagyobb volt a csalódása, amikor - kis idő múlva - Fritz és Parmesan majdnem egyszerre bújt elő kétoldalt a földből.

- Tévedett, doktor úr - mondta Fritz. - Oldalt nem volt páncélja. Csak a hátán. Ez most a barlang teteje.

A kis tudós arca elkomorodott. Sokáig sötéten bámult maga elé. De egyszerre csak felderült.

- Értem már, Fritz! - kiáltotta. - Megint fején találtad a szöveget. Ez az állat nem gliptodon, hanem óriási ősteknőc, özönvíz előtti teknősbéka! Ennek, úgy látszik, kerek teknője volt. Micsoda szerencse! Mit szól majd a világ, ha megtudja, hogy Morgenstern doktor kiásott egy fossilis ősteknőcöt! Többet ér, mint egy gliptodon vagy megathérium! Ősteknőc!

- Csak az legyen!

- Persze hogy az. Mindjárt megvizsgálom.

Kalapjában vizet hozott, és egy fűből formált csutak segítségével gondosan megtisztította a páncél egy darabját.

- Látod? - mondta diadalmasan. - Ez az anyag semmi más, mint száru, rendkívül kemény, vastag száru. Tipikus ősteknős, latinul *Chelonia Midas*.

- Attól félek, a végén levelibéka lesz belőle - vigyorgott Fritz. - Tudtommal a teknősbékának két pajzsa van, a hátteknő és a hasteknő.

- Igaz, igaz - vakargatta fejét a tudós. - De hát ez olyan fajta, amelynek csak egy van. Annál érdekesebb, ha nem is tipikus.

- Mindenesetre szép példány - bólintott Fritz. - Valóságos góliát!

- El is nevezem góliátteknősnek. Nem, ez nem hangzik elég tudományosan. Legyen inkább gigantikus teknős. Latinul *Giganto-chelonia*. Rögtön feljegyzem ezt a nevet és a dátumot is, amikor ezt az állatot felfedeztem.

Elővette noteszkönyvét, és bejegyezte az adatokat. Fritz fejcsóválva nézte.

- Ó, ezek a tudósok! - dühnyögte. - Mindent csak latinul! Bolondjai a latinnak. Mintha nem volna okosabb egyszerű, közérthető nevet adni ennek a dögnek! Ha a góliátteknős nem tetszik neki, legyen Noé-teknős! Hiszen akkor élt, Noé apánk idejében.

- Ne prézsmítálj, hanem szállj le újra a hasába. Ön is, Don Parmesan. Most ássanak lefelé, hátha megtalálják a hasteknőjét. Mindenesetre szeretném megállapítani, egy teknője volt-e vagy kettő.

Fritz és Parmesan újra leereszkedett a lyukon, a doktor pedig folytatta feljegyzéseit. Ceruzájával lázas sietséggel rózta a notesz lapjára a sorokat. Annyira elmerült ebben a - szívének oly kedves - munkában, hogy gondolni sem tudott semmi másra. Észre se vette, hogy már nincs egyedül, és több tucatnyi szempár figyeli.

Kelet felől ugyanis egy lovascsapat közeledett, mely körülbelül ötven emberből és valamivel több lóból állt. Céljuk a jelek szerint a kis tó volt, melynek közelében a doktor csodálatos leletére bukkant. De ugyanakkor déli irányból is feltűntek lovasok; számuk mindössze ötre rúgott, s még olyan messze voltak, hogy egyelőre csak apró, mozgó pontoknak tűntek fel a látóhatáron.

Az előbb említett csoport viszont már egészen közel volt. Indiánokból állt, de két fehér ember is tartózkodott köztük. Az indiánok íjakkal és nyilakkal, hosszú lándzsákkal és fűvócsövekkel voltak felszerelve; puskája csak egynek volt közöttük, aki alighanem a vezérük lehetett. A két fehér ember gaucsóruhába öltözött, továbbá piros-kék csikos ponchóba burkolózott. Nekik már modern fegyvereik voltak: kétsövű puskájuk, pisztolyuk és vadászkeszük. Nem most találkoztunk velük először, mivel az egyik Perillo volt, a bikaviador, a másik pedig az a nála magasabb és idősebb, összenőtt szemöldökű, szúrós tekintetű, karvalyorrú, vértelen ajkú férfi, aki a bikaviadal után Salido bankár háza előtt ólalkodott.

Ügetve közeledtek az erdő peremén, s egyszerre csak megpillantották a kis tudóst, amint jegyzőkönyvét kezében tartva gondolataiba mélyedt. A csapat élén a törzsfőnök és a két fehér ember nyargalt. Ekkor az idősebbik fehér felemelte kezét, jelt adva a csapatnak a megállásra.

- Hát ez mi? - fordultja törzsfőnökhöz. - Nem vagyunk egyedül! Látod azt az embert odaát? Vajon miben sántikál?

Az indián a jelzett irányba nézett, és folyékony, bár tört spanyolsággal felélte:

- Manitoura! Egy sápadtarcú a rejtkehelyünkön! Felfedezte és ki akarja ásni, ami benne van! Rajta, végezzünk vele!

Már el akarta indítani lovát, de a fehér ember karon ragadta, és így szólt:

- Csak lassan! Figyeljük meg előbb. Nem szökhetik meg előlünk. Nem kell tőle tartani: egyedül van, egészen egyedül!

- Hogy egyedül van-e, majd elvállik. De én azt se bánom, ha sokadmagával van! Az én nevem nálatok *Brazo Valiente*, és az abipónok törzsfőnöke vagyok! Mi nem félünk senkitől!

A név, melyre büszkén hivatkozott, azt jelenti: Bátor Kar. S meg akarta mutatni, hogy megérdemli ezt a nevet.

- Tudom, hogy elsöpröd őket, akárhányan vannak is - bólintott a karvalyorrú. - De meg kell tudnunk, hogyan fedezte fel a lőporraktárunkat. Ki volt az áruló? Most látom csak, hogy lovai is vannak, öt ló legelészik ott a víz mellett! Úgy látszik, öten vannak.

- Csend legyen! - szólt rá Perillo. - Valami érdekes dolgot látok! Ez az ember tetőtől talpig piros ruhában jár. Azt a mindenit! Lehetséges lenne? Ha szemem nem csal, nagy fogásra tettünk szert! Ez nem más, mint az ezredes, aki Buenos Airesben német tudósak adta ki magát.

- *Demonio! Ha igaz lenne!* - kiáltott fel a karvalyorrú.

- Esküdni mernék rá. Íme, a bizonyíték, hogy akkor nem tévedtem. Mi keresnivalója lenne egy könyvkukacnak a titkos lőszertár mellett, amelyet vörös szövetségeseink részére rejtettünk el itt, hogy ha üt a cselekvés órája, elég muníciójuk legyen?! Sose volt tudós! Ez a gazember a minden hájjal megkent Glotino ezredes, aki örökösen utánunk leskelődik. Buenos Airesben golyónk nem találta el, de most aztán nem ússza meg olyan szerencsésen!

Kirántotta övéből revolverét, és fenyegető arccal lövésre emelte.

- Ne hamarkodd el a dolgot! - intette az idősebbik fehér. - Nem szabad megölnöd. Előbb húzzuk ki belőle, mit keres ezen a tájon, s ki árulta el neki a titkos raktár helyét. Ha most lelőjük, végképp megszabadulunk tőle, nem vitás. De ha élve fogjuk el, sok mindent kicsikarhatunk belőle, s azonkívül olyan tús van a kezünkben, akinek még hasznát vehetjük. De nézz csak oda! Ki közeleg dél felől? Nem lovasok azok?

Az öt mozgó pont azóta nagyobb lett, s már jól ki lehetett venni, hogy nem hangyák, hanem emberek. Most minden szem arra fordult.

Perillo rövid vizsgálódás után kijelentette:

- Nem lehet más, mint Pellejo kapitány, akivel itt beszéltük meg a találkozót, örülök neki! A cselünk, lám, bevált. Azt a megbízást kapta felsőbb helyről, hogy vizsgálja felül a határ menti erődöket. Ezzel bízták meg őt - a mi cinkostársunkat, hahaha! Hát nem nagyszerű? Kecskére bízták a káposztát! Így aztán könnyűszerrel elfoglalhatjuk a határ mentén az összes erődöket és településeket. Ez jól jön majd vörös testvéreinknek, ha megkezdődik a tánc!

- Ez szép és örvedetes - mondta a másik -, de mi lesz azzal a piros ruhás fickóval?

- Igazad van. Pellejo is szívesen elfogná, de ne engedjük át neki. Csípjuk el, még mielőtt a kapitány ideér. Nézd a pimaszt: lemászik a titkos raktárba! Ez az utolsó pillanat. Kerítsük be! Rajta! Őt ember kaparintsa meg tüstént a lovakat! A fickó nem csúszik ki a kezünkől, megígérem!

A lovascsapat nekiugratott a titkos rejtekhelynek, amelyet a doktor egy özönvíz előtti állat kriptájának tartott. Úgy látszik, most meg fogja adni az árát ennek a tévedésnek!

Ezalatt Fritz a kirurgussal együtt felásta a barlang agyagpadlóját. Szerszámjuk minden ütését tompa hang követte, ami elárulta, hogy a padló alatt egy másik üres térség vagy helyiség rejlik. Amikor már körülbelül egy lábnyi mélységre ástak le, nagy meglepetésükre szorosan egymás mellé rakott, erős, vaskos ágakra bukkantak - ezek tartották a rájuk rakott agyagpadlót. Néhány ágat kirángattak, s így jókora nyílás keletkezett, amelyen keresztül lepillanthattak.

Odalenn egy másik barlangot láttak, mely sokkal nagyobb volt, mint a fenti. Ebben a barlangban vízhatlan ponyvával burkolt kis hordók sorakoztak egymás mellett, azonkívül ugyanilyen gondosan védett, hosszúkás csomagok is heverték a hordók mellett. Fritz térdre ereszkedett, s karjával lenyúlva felemelt egy ilyen hosszúkás csomagot, de olyan nehéz volt, hogy csak a kirurgus segítségével tudta a felső pincébe felvonszolni. Odafenn szétvagdalta a szíjakat, amelyek a nedvesség ellen védő burkolatot összefogták, s kiderült, hogy a csomagban - fegyverek voltak! Finom, drága és kitűnően karbantartott lőfegyverek.

- Micsoda meglepetés! - kiáltott fel Fritz. - Ilyen helyen puskák! Ezek után csöppet sem csodálkoznék rajta, ha a hordócskák lőport és ólmot tartalmaznának. Doktor úr! - kiáltott a mennyezet felé. - Tessék csak lejönni! Valami furcsa dologra akadtunk!

- Furcsa dologra? - kérdezte a doktor. - Egy Giganto-chelonia igen fontos felfedezés, érdekesnek is nevezhető, de miért furcsa? Megtaláltad a haspáncélját?

- Azt sajnos nem, de valami igazán furcsát. Ha lenne olyan szíves gyorsan lefáradni.

A zoológus szót fogadott, s ez volt az a pillanat, amikor Perillo így kiáltott fel: „Nézd a pimaszt, lemászik a titkos raktárba!”

- Nézzen csak ide! - fogadta a doktort Fritz. - Az özönvíz előtt már ilyen jóképű puskákat gyártottak! Ez nagyobb csoda, mint az Ön östeknöce!

A kis tudós arcán végtelen megdöbbenés tükröződött: szája nyitva maradt, szeme kitágult, és szemöldöke egy fokkal magasabbra kúszott fel.

- Puskák... puskák? - hebegte. - A szilur kor rétegeiben eddig semmiféle puska maradványait nem találták meg. Ezeket csak egy későbbi kor emberei hozhatták ide, akik barbárságukban nem riadtak vissza attól, hogy özönvíz előtti lények szomszédságába özönvíz utáni fegyvereket hordjanak össze. Hogy milyen szándékkal tették, azt pillanatnyilag...

Idáig jutott el, s ekkor lovak patáinak dörömbölése szólította vissza az őskorból a jelenbe. Lármás hangok hallatszottak, s amikor kidugta fejét a lyukon, hogy megnézzé, mi történt a külvilágban, egyszerre csak azt látta, hogy indiánok rohannak elő, megragadják a lovát és társainak a lovait, s elrabolják a fegyvereket is, amiket a lovak közelében nemrég szépen leraktak a földre. Két fehér ember is felbukkant, pisztolyt szegeztek rá, s egyikük parancsoló hangon rárivallt:

- Jöjjön ki onnan, señor, a társaival együtt! Egy kis beszédünk lesz Önnel!

- Perillo! - kiáltott fel a tudós álmélkodva, amint ráismert a bikaviadorra.

- Igen, az vagyok. Engedelmeskedjék, és jöjjön ki azonnal, különben kénytelen leszek erőszakot alkalmazni.

- Arra, semmi szükség. Az én lelkiismeretem tiszta, és bátran nézek bárkinek a szemébe.

Kimászott az üregből, s két társa is követte. Amikor Perillo megpillantotta a kirurgust, csodálkozva felkiáltott:

- A mészáros! Mit keres itt, señor? Hogy került ebbe a társaságba?

- Ezeket az urakat én vezetem a Gran Chacóba.

- S mi végett, ha szabad kérdeznem?

- Állatokat kiásni.

- Állatokat? Kiásni? Miféle állatokat?

- Özönvíz előtti állatokat.

- Önt lóvá tették, vagy minket akar lóvá tenni! Don Parmesan, eddig olyan embernek tartottam Önt, aki talán kissé bogaras, de egyébként teljesen veszélytelen, mivel sohasem foglalkozott politikával. Úgy látszik, ez a vélekedésem tévedésen alapszik.

- Semmi közöm a politikához! - tiltakozott Parmesan. - Sebész vagyok, és engem csak a művészetem érdekel. Művésziesen amputálok kezet, lábat, bordát, koponyát... ami csak jólesik!

- Ezt már hallottam - legyintett Perillo -, de figyelmeztetem, ezzel nem üti el a dolgot. Arra feleljen: mit keres ilyen gyanús társaságban?!

- Gyanús társaság? Ezek külföldi tudósok, s éppoly kevés közülük van a politikához, mint nekem.

- Ha csakugyan ez a meggyőződése, akkor csodálkozom a naivságán. De mi tudjuk, kivel van dolgunk. A tisztelt tudós urak kiestek szerepükből. Lopáson kaptuk őket!

- Lopáson?! - kiáltott fel Fritz. - Kikérem magamnak! Különösen olyan embertől, akinek a lelkét súlyosabb bűnök terhelik.

- Miféle bűnök? - kérdezte gúnyos hangon Perillo.

- Például gyilkosság. Ön volt az, aki Buenos Airesben orvul meg akarta ölni a gazdám.

- No, ezt bajosan tudná bebizonyítani. De én bebizonyítom önöknek, hogy eljátszották dicső szerepüket. Vegyék tudomásul, hogy foglyok - s a mi foglyaink!

- Semmi joga minket letartóztatni!

- Majd meglátjuk. Az ügyük hadbíróóság elé tartozik. Még ma statáriálisan agyonlőjük önöket. Ott jön az a tiszt, aki a vallatást kezébe veszi!

A déli irányból érkező lovasokra mutatott - a négy huszár, akit egy tiszt vezetett. A tiszt ugyanaz a kapitány volt, aki Morgenstern doktort Santa Fében előbb megvendégelte, majd legorombította, és kiutasította a kaszárnyából. Most leugrott a lováról, kurta fejbőlintással üdvözölte az indiánokat, aztán kezet nyújtott a bikaviadornak, még a vállát is megveregette, ahogy régi jó cimborák közt szokás, végül udvariasan meghajolt a másik fehér ember, a szúrós szemű és karvalyorrú előtt, s tiszteletteljes, szinte alázatos hangon köszöntötte:

- Üdvözlöm, señor! Minő megtiszteltetés számomra, hogy *el gambusino maestro*, a mester-gambusino, az ország leghíresebb arányásója részt vesz a vállalkozásunkban! Amint látja, betartottam a szavamat, és pontosan megjelentem a találkozón. De kik ezek az emberek, és hogy kerülnek ide? Az a nevetséges figura, akit Glotino ezredesnek tartottam, és...

- Csak tartotta? Most már nem tartja annak? - vágott a szavába a karvalyorrú. - Az a piros áruha olyan könnyen megtéveszti? Ez az ember valóban Glotino ezredes! Hol találkozott vele?

Pellejo kapitány röviden beszámolt a Santa Fében történekről. A gambusino meghallgatta, aztán vállát vonogatva megjegyezte:

- Gondolkodjék, señor! Kell-e több bizonyíték, hogy csakugyan Glotino ezredessel van dolgunk? Buenos Airesben Salido bankárnál lakott, aki Mitre tábornok lelkes híve és támogatója. Santa Fében első útja a kaszárnyába vezetett, ahol szaglászni és kémkedni akart. Aztán egyenesen ide nyargalt, hogy lőszerraktárunkat kiürítse. Engem már csak az érdekel, kitől tudta meg. Majd kivallatjuk, nyugodt lehet. Tudnom kell, ki árulta el a titkunkat neki!

- Nekem senki sem árult el semmit! - kiáltott fel a kis tudós. - Semmi közöm a titkaikhoz. Azért jöttem a Gran Chacóba, hogy tudományos kutatásokat végezzek. Fel is fedeztem már egy őszállat teknőjét.

- Egy őszállat teknőjét. Hol van?

- Itt - felelte a tudós diadalmas hangon, s az állítólagos csontpajzsra mutatott. - Remélem, most már nem vonja kétségbe, hogy igazat beszélek!

- Bolondnak néz engem, señor?! - kiáltott rá a gambusino dühösen. - Ön is nagyon jól tudja, hogyan szoktak titkos lőszerraktárakat álcázni és a nedvességtől megóvni! Csak nem akarja elhitélni velünk, hogy ezt a gyantával átitatott agyaglapot egy teknősbéka páncéljának nézte?

- Ki a zoológus, Ön vagy én? - felelte a doktor indulatosan. - Ha én azt mondom, hogy ez egy zoopaleontológiai lelet, akkor mérget vehet rá!

- Engem akar tanítani, señor? Inkább én tanítom meg Önt, de nem zoológiára! Kapitány úr, tartóztassa le ezt az állítólagos tudóst meg a segédjét! A mészáros veszélytelen, hagyjuk futni. Hisz ha a nyakunkon marad, csak az utunkban lenne. Mészáros úr, vigye a lovát és a fegyvereit, ahova akarja! Tűnjön el innen minél előbb!

A kirurgusnak nem kellett ezt kétszer mondani. Gyorsan megnyergelte lovát, felkapta puskáját, és elvágatott.

„Ostoba história! - dűnnyögte magában. - Hogy ez a német könyvkukac Glotino ezredes lenne? Marhaság! De ezek a fehérek, akik az indiánokkal szövetkeztek, sötét kalandorok. A kormányt akarják megdönteni, és a hatalmat a kezükbe kaparintani. A doktor életét fenyegetik. Derék ember, nagyon rokonszenves nekem, szeretném megmenteni. De hogyan? Ezt csak Jaguár apó tudná véghezvinni. Meg kell találnom Jaguár apót!”

HATODIK FEJEZET

Az utolsó inka

Körülbelül húsz kilométernyire északra, a Rio Saladón túl egy másik sós mocsár kezdődik a Laguna Tostado. Mögötte a *Monte Impenetrabile*, az Áthatolhatatlan-hegység nyúlik a felhők közé. Tulajdonképpen nem a hegység az áthatolhatatlan, hanem az oldalát borító sűrű erdő. De ezen is keresztül lehet hatolni. A véletlen, a szél, a víz vagy valami természeti katasztrófa néhány helyen keskeny sávokat vágott a fák sűrűségébe.

Ezek a nyílások a folyó völgyébe nyúlnak, mintha az őserdő torkai és szájai lennének. Ezeken át törtek a Gran Chaco indiánjai a fehér telepekre; minden rabló hadjáratuk innen indult ki valamikor.

Ugyanaznap, amikor történetünk utolsó jelenete lejátszódott, két vándor bandukolt lassan az említett őserdő szegélyén. Elöl egy nagyon öreg ember haladt, kinek arcát és nyakát számtalan apró ránc és redő lepte be; olyan sovány volt, mintha nem volna más, csak csont és bőr, de járása és minden mozdulata erőre és lendületre vallott. Ruhája fehérre cserzett bőrből készült hosszúnadrág volt, s ugyanabból az anyagból szabott ing, melyet derekán keskeny öv fogott össze; az övből hosszú kés nyele állt ki. Lábán lapos sarkú, szandálszerű cipő volt, melyen meglátszott, hogy ő maga készítette. Vállán széles szíj lógott alá, s erre erősítette ólomzsákját meg a puskaporos szaruját. Feje fődetlen volt, helyesebben szólva hosszú, sűrű, ezüstszerű haj borította, mely hátul egészen az övéig csüngött alá, akár egy sörény. Viszont arcán nyoma sem volt a bajusznak vagy szakállnak. Hátán még egy jókora vadásztáskát is viselt, mely ezüstoroslán bőrből készült, kezében pedig egycsővű puskát.

Társának ruházata és fegyverzete pontosan olyan volt, mint az öregé, hátán ugyanolyan vadásztáska, s az ő haja is a derekát verdeste, de egy lényeges tekintetben erősen elütött tőle: már ami az életkorát illeti. A Gran Chaco másik vándora ugyanis egy csinos arcú ifjú volt, alig tizennyolc éves, nem magas, inkább közepes termetű, de izmos és hajlékony; különösen a járása és a mozdulatai voltak feltűnően kecsesek. Haja koromfekete volt, arca sima, a járástól most kissé kipirult. Éppen úgy, mint az öregét, az ember első pillantásra indiánnak vélte volna, de több jel arra mutatott, hogy egészen másféle származású. Sötét szeme csöppet sem volt ferde, arccsontjai nem álltak ki, ajka finom vonalú volt, orra vékony és kissé hajlott. Arcát most megbarnította a nap, de eredeti színe sokkal világosabb lehetett, mint az indiánok arcáé.

Mindketten lassan lépkedtek a lagúna vize és az erdő széle közt, s különösen az utóbbit figyelték bizonyos izgalommal. Ekkor az ifjú felemelte kezét, s így szólt kecsua nyelven:

- Nézd csak, Anciano, azt hiszem, az a fa lesz az! Emlékszem, hogy körülbelül ilyen formájú *ombu* volt.

Az ombu hatalmas fa, mely sok tekintetben hasonlít a mi eperfánkhoz, legalábbis ami a lombjait illeti. Ám a törzse a legöregebb tölgyfa vastagságával vetekedik, s különösen a gyökerei érdekesek, mert nagy darabon a föld felszínén kígyóznak és tekerednek, mielőtt eltűnnek a talaj alatt. Ezek a vaskos gyökérágak kényelmes ülőhelyül szolgálnak a hatalmas lombkorona árnyékában. Ám ennek a bámulatosan vastag törzsnek a fája olyan puha és laza kötésű, hogy taplóként töredezik az ember ujjá alatt, s ezért még tüzelőnek sem alkalmas.

- Talán igazad van, uram - felelte az öreg ugyanazon a nyelven. - Körülbelül ilyen ombu volt az, amely alatt a dolgainkat elástuk, amikor a spanyolok elől menekültünk. Nézzük csak meg közelebbről.

Az öreg „uramnak” szólította útitársát, s már ebből is megállapítható, hogy nem voltak indiánok, hiszen ilyen megszólítás a bennszülötteknél nem létezik. A két ember másféle kapcsolatban állhatott egymással. Egyenesen az ombuhoz siettek, s lombkoronája alatt rakták le táskáikat és puskáikat. Akkor aztán az öreg alaposan megvizsgálta a talajt. Végül egy helyre mutatott, ahol a fű nem nőtt olyan magasra, mint általában körös-körül.

- Jól sejtetted, uram. Helyben vagyunk. Itt ástuk fel a talajt, s a fű azóta sem tudott magához térni. Remélem, senki sem fedezte fel ezt a helyet.

Letérdelt, és előhúzta kését, hogy feláss a földet. Az ifjú segíteni akart neki, de az öreg tiltakozóan felemelte kezét.

- Hagyd, uram. Te uralkodásra születted, nem pedig alantas munkára. Azt majd elvégzem én.

- Akármit beszélsz, mégis segítek neked, kedves Anciano. Tudod, hogy szívesen teszem, hiszen te öreg vagy, én meg fiatal.

Ám Anciano karjával szelíden félretolta, és ezt felelte:

- Öreg? Nem vagyok öreg. Hisz csak alig múltam százéves, míg apám száztíz évig élt, nagyapám száztizenkettőig, az ő apja meg százhuszig. S az ő őse mentette meg a te őseidet a spanyolok kezéből, amikor ezek a kegyetlen hódítók meggyilkolták a nagy inkát, Atahualpát, s egész családját ki akarták irtani. A te isteni ősed, Haukaropora volt köztük a legkiválóbb, ezért viseled te is ezt a nevet. Atahualpa inka legkisebb fia volt ő, s távoli idegenben született, s ezért Pizarro, a véres kezű gyilkos nem is tudott a létezéséről. Ó, szomorú idők! Őseink hatalmas birodalmát feldúlták, tűz és kard pusztította el mindazt, amit nagy elődeink építettek. Nem becsületes harcban buktak el, hanem ravasz cselszövés, csalás és árulás juttatta a gyönyörű országot a spanyolok kezére. Azt hiszik, az inkák fejedelmi családjá kihalt. De te élsz, Haukaropora, a Nap fiainak utolsó sarja, s eljön az idő, amikor kiűzöd a spanyolokat, s visszafoglalod birodalmadat!

Haukaropora lehasalt a fübe, fejét kezére támasztotta, s úgy hallgatta a hűséges Anciano szavait. De nem lelkesült fel tőlük, arca inkább fájdalmas, mélabús kifejezést öltött. Nagyot sóhajtott, s amikor Anciano elhallgatott, így szólt:

- Ezt már sokszor mondtad nekem, jó Anciano, de ne haragudj, nem tudom elhinni. Minden szavadat elhiszem, csak ezt nem.

- Hogyan? Nem hiszed el, hogy inka vagy, a Nap fia? - kérdezte az öreg csodálkozva.

- Elhiszem, hogy a Napistentől származom, ezt már többször bebizonyítottad nekem. Magam is érzek valami kimondhatatlant, ami arra emlékeztet, hogy más vagyok, mint a többi ember. De hogy őseim birodalma még feltámadhat - ezt, sajnos, nem tudom elhinni.

Ekkor az öreg felemelkedett kuporgó testtartásából, és ünnepélyes hangon kijelentette:

- Pedig el kell hinned, és el is fogod hinni, mert van egy örök igazságszolgáltatás, mely megbünteti minden gazságot, s visszaadja az ártatlan áldozatoknak mindazt, amit tőlük elraboltak! Űt még az óra, amikor helyreállítod őseid birodalmát. Én mondom ezt neked, aki sohasem hazudtam - szavamát eskünek tekintheted. Nincs ember, aki sejtene, ki vagy, hiszen gondosan titokban tartottuk. Csak akkor nevezlek uramnak, ha egyedül vagyunk, s csak akkor beszélünk

őseink nyelvén. Ha mások is hallják, szegény indián aggastyán vagyok, te meg az unokám. De eljön a nap, amikor titkunk fátyola fellebben!

- Mit érünk veled, atyám? Kedvem támadt a spanyolok országát és városait megismerni, s te kiemeltél magányomból, és elvittél keletre. Láttam azokat a városokat és pampákat, megnéztem, miképpen élnek ott. S most, hogy visszatértünk, elcsüggedtem. Láttam, hogy reményeink nem teljesülhetnek soha.

- Soha? Miért?

- Mert a fehérek hatalmasak és ravaszok, mi meg nem rendelkezünk megfelelő eszközökkel, hogy megküzdjünk velük.

- Hatalmasak! Ravaszok! Hatalmukat csak gonoszságra használják, és ravaszságuk csupa átlátszó cselszövény! Egymás ellen marakodnak, erejüket felemészti a belső küzdelem. Itt meg mindenki elégedetlen, és változásra sóvárog. Nincs messze az idő, amikor benned látják majd a vezérüket és megváltójukat, uram!

- Honnan szerezzek katonákat, hogy győzhessek?

- Az indián nemzetek hozzád fognak pártolni.

- Az indiánok szegények. A hadvezetéshez pénz kell.

- Te mindenkinél gazdagabb vagy, ó, uram!

- Én? Gazdag? Tréfálsz velem, Anciano?

- Végtelenül gazdag vagy - felelte az öreg, és tenyerével az ezüstoroslán bőréből készült táskára ütött. - Itt hordom magamnál a nagy inka végrendeletét, mely óriási kincsről szól. Ennek a hatalmas kincsnek te vagy az egyetlen és jogos örököse. Apád halála óta hordom magamnál, s ha eljön az ideje, átadom neked. De nézd, uram, a gödröt kibontottam, s fegyvereink napvilágra kerültek.

Sorra előszedte az elásott tárgyakat. Mik voltak ezek? Két bőrtegez, nyilakkal tele, két hosszú lándzsa és két íj - az egyik közülük különleges munkával, átlátszó szaruból készült. Végül egy buzogányt szedett elő a gödörből; színe fekete volt, mintha vasból kovácsolták, aztán feketére lakkozták volna. Így mindegyiküknek jutott egy-egy lándzsa, puzdra és íj - a gyönyörűen megmunkált, átlátszó íj, melynek hossza majdnem három öl volt, az ifjúnak jutott. A buzogányt is ő kapta, s tüstént az övére akasztotta, mégpedig a baloldalra, ahol a kardot szokták viselni.

A mód, ahogy a kezébe fogta és megemelte, arra mutatott, hogy a buzogány alighanem roppant súlyos. Az öreg felállt, komolyan bólogatott, és így szólt:

- Ez a két tárgy, a bűvös íj és a csodás buzogány őseidtól, a Nap fiaitól szállt rád, szeresd őket, és tartsd olyan becsben, mely méltó hozzájuk és hozzád. Az imént arról beszéltél, hogy szegény vagy, hogy szegénynek képzeled magadat. Ezért elmondok neked valamit, uram, amit eddig elhallgattam. A Nap fiainak seregében minden vezető, maga az inka is, a szokásos fegyvereken kívül egy nehéz, rovátkolt buzogányt viselt, melyet őseink nyelvén *humancsuáj*nak neveztek. A tiszték buzogánya bronzból készült, a vezéreké ezüstműből, az inkáé pedig színaranyból. Ez a humancsuáj, mely most derekadon függ, mindig egy inkáé volt, s tiszta aranyból készült.

- Aranyból? - kérdezte az ifjú csodálkozva, miközben kezébe vette a buzogányt, és vizsgálgatva forgatta. - De hiszen fekete, mint a vas!

- Mert vékony lakkréteggel vonták be. Most még nem szabad aranyosan csillogó fegyverrel mutatkoznod. Később, ha majd harcosaid élén haladsz, ez mutatja nekik az utat. Amikor őseid elmenekültek, a humancsuájt sikerült megmenteniük.

- Akár vas, akár arany, már nem sokat árthat ellenségeinknek! - mondta az ifjú sóhajtván. - Ma egészen másféle fegyverekkel harcolnak. Mit ér ezer buzogány ötven puska vagy akár csak egyetlen ágyú ellen? Amióta odaát Montevideóban két puskát vásároltál magadnak és nekem, ráeszméltem, milyen gyengék a mi ősi fegyvereink!

- Ne hidd azt, uram! A lőpor robbanása messziről elárulja, hogy ellenséged közeleg, míg a nyíl néma. Elleneid közül sokat megölhetsz, mielőtt megtudják, hol is rejtőzködöl tulajdonképpen. Most azonban siessünk, uram, hogy vízhez jussunk, mielőtt ránk esteledik, különben elepedünk a szomjúságtól.

Hónapokkal azelőtt, amikor elhagyták a pampákat, itt ásták el fegyvereiket, s csak késüket vitték magukkal; most eljöttek a többiért. Szükségtelennek tartották a gödröt újra betemetni, s máris folytatták útjukat. Lovaik nem voltak, gyalogszerrel tértek vissza távoli hazájukba.

Egy darabig megint az erdő peremén haladtak, most már jóval gyorsabban, mint eddig, pedig nagyobb terhet kellett cipelniük. A száz évnél idősebb Anciano olyan fűgén szedte lábait, akárcsak ifjú útítársa. Ezt a nevet a spanyolok adták neki ősi neve helyett, s míg keleten jártak, megszokták; jelentése körülbelül annyi, mint vén vagy élemedett. Kora a spanyolok szemében tüneményes volt, de itt a Kordillerákban, az indiánok közt nem ritkaság az olyan ember, aki már száz fölött jár.

Az őserdőn szerettek volna átvágni, és egy természetes tisztást kerestek, mely olyan volt, mint egy folyó torkolata a sűrű fák között. Körülbelül egyórai keresgélés után rá is akadtak egy ilyen ösvényre, mely egyenesen észak felé vezetett. Az ösvény nem volt szélesebb harminc lépésnél. Iránya éppen megfelelt nekik, tehát elindultak rajta.

Még nem jutottak messzire, amidőn az inka, kinek szeme élesebb volt, mint az öregé, hirtelen megragadta karját, s berángatta Ancianót oldalt a fák sűrűjébe.

- Mi az? Mi történt? - kérdezte az öreg. - Láttál valamit? Talán egy erdei állatot, melyet elejthetünk, hogy friss húshoz jussunk?

- Csakhogy én sok állatot láttam, nem egyet - felelte az ifjú. - Lovak és emberek táboroznak előttünk, ahol a tisztás kiszélesedik.

- Vajon kik azok? Mit keresnek itt? Hányan lehetnek?

- Ezt, sajnos, nem tudom megmondani. Csak egy pillanatig láttam őket, s máris el kellett rejtőznöm.

- Ezt okosan tetted, uram. Most az abipónok földjén vagyunk; nem lehetünk eléggé óvatosak. És merre tartanak? Előttünk haladnak, vagy szembejönnek velünk?

- Nem tudom. Most pihenőt tartanak.

- Akkor odalopózkodom, és meglesem őket.

- Engedd át ezt a feladatot nekem. Túlságosan veszedelmes, s te már öreg vagy, Anciano.

- Én nem vagyok túl öreg, de te túl fiatal vagy hozzá. Különben sem engedhetem meg, uram, hogy ilyen veszélynek tudd ki magadat.

- Akkor menjünk oda együtt.

- Nem. Egy éppen elég, kettő már sok.

Egy ideig még civakodtak - merő szeretetből, mert mindegyik magára akarta vállalni a veszélyt; ám végül az öregnek sikerült keresztülvinni akaratát, és már el is tűnt a fák között. Jó félórába került, amíg visszajött és jelentette:

- Csakugyan abipónok. Megszámoltam őket. Ötven harcos és ugyanannyi ló.

- Hol szerezték annyi lovat?

- Lopták természetesen.

- Milyen fegyverük van?

- Lándzsa. Íj, nyíl és fűvócsövek is.

- Tehát mérgezett nyilakkal szerelték fel magukat. Akkor vigyázni kell. Mit tegyünk? El tudunk osonni mellettük?

- Lehetetlen. Az erdő járhatatlan. A liánok és más csavarodó kúszónövények sűrű tömegén nem lehet keresztültörni. Magam is az erdő szegélyén osontam oda, és alig tudtam visszavergődni.

- Szóval semmiképpen sem juthatunk előre?

- Nem, uram. Vissza kell fordulnunk, és egy másik ösvényt keresnünk.

Visszatértek az erdő peremére, és ott mentek tovább. Így telt el a délután fele, s a nap már alacsonyan róttá útját a nyugati égboltozaton. Ekkor egy magányos lovast pillantottak meg hirtelen; déli irányból jött, sebesen vágatva, egyenesen feléjük. S éppen ekkor vették észre, hogy a gyér fűvön egy széles csapás látható, melyet egy kisebb lovascsapat taposott ki nem is olyan régen. A magányos lovas ezt a csapást követte, mely északnyugat felé húzódott. Megálltak, és tanácskozni kezdtek.

- Mit csináljunk? - kérdezte az inka. - Térjünk ki az útjából?

- Talán jó lenne, de nem lehet - felelte az öreg. - Gyorsabb, mint mi, és egykettőre utolérne. De különben sem kell bujkálnunk előle. Egy lovastól nem kell tartanunk.

- Akkor sem, ha abipón harcos?

- Ketten akkor is elbánunk vele. De úgy veszem észre, ez fehér.

A lovas is észrevette őket természetesen, s egyenesen feléjük nyargalt. Amikor elérte őket, megállította lovát, udvariasan köszönt, és spanyol nyelven megkérdezte:

- Szabad érdeklődnöm, señores, honnan jönnek?

- Paranából, señor - felelte Anciano.

- És hova igyekeznek?

- A Gran Chacón keresztül fel a hegyekbe.

- Kik Önök, ha nem veszik kérdésemet rossz néven?

- Indiánok vagyunk, békés indiánok. Nem tartozunk egyik párthoz sem, és jól megférünk fehér testvéreinkkel.

- No, ezt örömmel hallom. Az én nevem Doktor Parmesan Ruy el Iberio de Sarguna y Castelguardiente.

- Szép hosszú név - mondta Anciano. - Bizonyára nagyon előkelő.

- Úgy van. Én ó-kasztíliai nemesi családból származom, és őseim kastélyokban éltek.

- Nagyszerű lehetett - jegyezte meg az öreg.
  - Sajnos, rám már nem hagytak semmit - mondta a spanyol. - De ha a Gran Chacóba igyekeznek... talán Jaguár apó társaságához tartoznak?
  - A nagy Jaguár apó? Itt volna most?
  - Egész biztos, hogy itt van. Én is őt keresem. Azt hiszem, ezt az ösvényt az ő csapata taposta ki. De sajnálom, hogy nem tartoznak közéjük!
  - Mi is nagyon örülnénk neki. Nagyon szeretnénk vele találkozni. Nem engedné meg, señor, hogy Önhöz csatlakozzunk?
  - Szívesen, ha jól ki tudnak lépni. Nekem ugyanis sürgős dolgom van.
  - Vágtató lóval nem tudunk lépést tartani, de lajhárok sem vagyunk - mondta Anciano.
  - Hát akkor tartsanak velem.
- Mivel lova úgylát pihenésre szorult, lépésben haladt tovább, két új ismerőse meg közrefogta, és mellette sietett.
- Én már bemutatkoztam, señores - mondta Parmesan. - Szabadna tudnom, Önöket hogy hívják?
  - Én Anciano vagyok, ez pedig az unokám, Haukaropora. Ha ezt a nevet nehéznek tartja, elég a Hauka is.
  - Helyes. Akkor, ha megengedik, amputálom az utolsó két szótagot. Az amputálás ugyanis a mesterségemhez tartozik. Sebész vagyok, kirurgus. Művésziesen amputálok kezet, lábat, bordát, koponyát, ami csak jólesik.
  - Se testem, se lelkem nem kívánja, hogy művészetét rajtam próbálja ki, señor! - felelte Anciano; ő vitte a szót, Haukaropora hallgatott.
  - Nem señor, hanem Don! - helyesbítette a kirurgus. - Az ó-nemes családok sarjait a Don cím illeti meg!
  - Tudomásul vettem, Don Parmesan.
  - Örülök, hogy hallott már Jaguár apóról.
  - Nemcsak hallottam róla, de már beszéltem is vele, Don Parmesan.
  - Annál jobb. Akkor elmondhatom, miért keresem olyan sürgősen. Segítséget akarok kérni tőle. Két barátom az abipónok fogságába esett.
  - Hol történt ez? - érdeklődött Anciano.
  - A Rio Saladón túl, de a Laguna Porongoson innen.
  - Érdekes! És hányan voltak az abipónok?
  - Talán ötvenen.
  - Mi is ötven abipónnal találkoztunk kissé hátrább, ebben az erdőben.
  - Hm - dűnnyögött Parmesan. - Kellemtlen dolog! Csak nem terveznek valami komolyabb támadást? Bárcsak megtalálnám már Jaguár apót!

Az ösvény váratlanul kiszélesedett. A tisztáson vagy húsz embert pillantottak meg és körülbelül ugyanannyi lovat. Az emberek kivétel nélkül bőrruhát viseltek és kitűnő fegyvereket. Amint meglátták a feljűk közelgő lovast és mellette a két gyalogost, felugrottak a fűből, és várakozva fordultak arccal feljűk. Egyikük - hatalmas ember, valóságos óriás - eljűk sietett.

- Ez Jaguár apó! - sűgta Anciano a kirurgusnak, s szeme az óriásra villant, kinek napsűtötte, barna arcát fehér kűrszakáll keretezte.

Ez a férfű most egészen másként festett, mint Buenos Airesben. Ott kitűnű szabásű, divatos ruha volt rajta, itt meg egyszerű, szinte durva bőrrűtűzék, a hozzá tartozó, magas szárű csizmával. Most nem arról beszélűnk, hogy jelenlegi kűrnyezetének ez a ruha felelt meg jobban, míg a városi szalonokhoz inkább az európai szabásű ruha illett - ez magától értetűdik. De ami sokkal érdekesebb: Jaguár apó mostani űltűzéke azt a benyomást keltette, hogy itt van igazán elemében, s hogy az űserdű meg a végtelen pusztá az ő igazi hazája, s a szabad levegű, a nap perzselte táj, a csillagos ég, a szél, a harmat, az állatok - egyszűval a természet elválásztthatatlan tűle!

A kirurgusra űgyet sem vetett, tekintete egyszerűen elsiklott rajta, de amint a két másik embert - az űreget és a fiatal - megpillantotta, arcán űrűmteli meglepetés tűkrűzűdűtt.

- Anciano! Hauka! - kiáltotta, s mindkét kezét egyszerre nyűjtotta feljűk. - Ti itt, a Chacóban? Mi indűtött arra, hogy hegyeitekbűl leereszkedve ide jűjjetek? És mifűle véletlennek kűszűnhetem, hogy találkoztunk?

Mindketten megszorűtották kezét, de válaszolni, szokás szerint, most is Anciano válaszolt:

- Errűl késűbb, seűor. Most sűrgűsebb dologról kell beszélűnk. Két fehér ember űlete forog veszedelemben. Fogságba estek, és ki kellene szabadítani űket.

- Fogolyszabadítás?! - kiáltott fel Jaguár apó. - Kalandos dolog, tehát kedvemre való! Halljuk a részleteket!

- Don Parmesan jobban el tudja mondani.

Jaguár apó olyan pillantással fordult a kirurgus felé, mintha jelenlétét csak most venné észre.

- Don Parmesan? - kérdezte. - Mintha már hallottam volna róla. Nem szokták Őnt tréfásan mészárosnak nevezni?

- Csak akik bosszantani akarnak! - felelte a kirurgus indulatosan. - Az én becsűletes nevem Don Parmesan Ruy el Ibe...

- Elég, elég! - vágott a szavába Jaguár apó. - Inkább térjűnk a tárgyra. Ki az a két ember, aki tűlem vár segítsűget?

- Egy német tudós és a szolgája.

- Doktor Morgenstern?

- Olyasmi. Ezeket az idegen neveket nem tudom megjegyezni.

- A szolgája meg Fritz?

- Igen, igen.

- Micsoda emberek! Buenos Aires óta futkosnak utánam!

- Nem egészen. Hajón kűvették Santa Fűbe, s onnan lűhátan idűig. De ha nem is gyalogoltak, űgy is szűp teljesűtműny volt. Olyan, mint valakinek kioperálni a tűrdkalácsát.

- Hagyjon engem békében a térdkalácsával! - mordult rá Jaguár apó. - Számoljon be röviden, locsogás nélkül arról, ami velük történt!

A kirurgus elmondta, amit tudott. Mialatt beszélt, Jaguár apó társai közelebb húzódtak hozzá, és körülvették - ők is hallani akarták, miről van szó. Csupa erős, jól megtermett ember volt, zömükben nem egészen fiatalok; meglátszott rajtuk, hogy már tapasztaltak egyet-mást, s nem riadnak vissza semmiféle veszélytől vagy fáradtságtól. Köztük volt az a három ember is, aki elkísérte Jaguár apót Buenos Airesbe, s ők is jobban festettek itt, mint annak idején városi ruhában. Amikor Don Parmesan befejezte beszámolóját, szavait néma csend követte. Senki sem tartotta illőnek, hogy véleményt nyilvánítson, amíg Jaguár apó nem nyilatkozott.

Ő egy ideig tünődve nézett maga elé, aztán egyik társához fordult.

- Mit szólsz hozzá, Geronimo? - kérdezte. - Van valami elgondolásod?

Geronimo széles vállú fiatalember volt, inkább zömök, mint magas termetű, sűrű, fekete körszakállt viselt, s komoly arcából hatalmas sasorr ugrott elő. Aki nem ismerte, afféle rablóvezérnek tarthatta volna, holott talpig becsületes, jóra való fickó volt, és Jaguár apó kedvence. Könnyedén vállat vont, és így felelt:

- Előbb azt kellene tudnom, Carlos bátyám, mi a szándékod. Vajon kedved van-e ezeket a könnyelmű embereket kihúzni a csávából?

- Tulajdonképpen nem érdemlik meg - felelte Jaguár apó. - Miért nem hallgattak az okos szóra? Figyelmeztettem azt a kis doktort, hogy a pampa nem belvárosi korzó, s arra is, hogy nincs kedvem gyámjául felcsapni, vagy a védőangyal szerepét elvállalni. Egy kis lecke nem ártana neki; no de mégsem akarom, hogy mindjárt fűbe harapjon. Igazán nem tehet róla, hogy annyira hasonlít ahhoz a Glotino ezredeshez, akit egyébként sohasem láttam.

- Szóval húzzuk ki a csávából! No jó. Ha az abipónok még ott vannak, egyszerűen odavágtatunk, s akkor meglátjuk, mit lehet tenni.

- Bocsánat, hogy beleszólok a tanácskozásba - mondta ekkor Anciano -, de meg kell jegyeznem valamit. Mi is találkoztunk egy abipón csapattal, amely számra körülbelül olyan erős volt, mint az a másik.

- Fehérek is voltak köztük? - kérdezte Jaguár apó.

- Nem. De a két csapat valószínűleg közös terv alapján indult valahova.

- Ebben igazad van, Anciano. Fehér kalandorok állnak mögöttük, akik az abipón indiánok segítségével afféle pronunciamiento előkészítésén dolgoznak, vagyis meg akarják dönteni a kormányt. Titkos fegyverraktárakat létesítettek a Gran Chaco határán. A doktor szerencsétlenségére egy ilyen raktárba botlott. Még ha rá is jönnek, hogy nem azonos Glotino ezredessel, valószínűleg megpróbálják örökre elnémítani. A pampákon egy emberélet nem sokat számít, különösen ha külföldről van szó. A legaggasztóbb az, hogy Perillo is köztük volt. A bikaviador! A legsötétebb gazfickó! No és Pellejo kapitány? Ki gondolta volna, hogy ilyen aljas áruló? És a harmadik fehér? Ki lehet az? Nem említették a nevét?

- Nem, señor - felelte a kirurgus. - Név szerint nem szólították, de bizonyos tisztelettel beszéltek velem.

- Tisztelettel? Hát micsoda tulajdonképpen? Tábornok? Törzstiszt? Földbirtokos?

- Inkább gambusino - mondta Parmesan.

- Biztos?

- Igen, igen. A kapitány a világ legnagyobb gambusinójának nevezte.
- Akkor már mindent tudok! - kiáltott fel Jaguár apó. - Nem lehet más, mint a szerencsés kezű Benito Pajaro, akit az aranyásók királyának szoktak nevezni, mások meg így emlegetik: el gambusino maestro, a mestergambusino! Lám, lám, ő is részt vesz az összeesküvésben! Talán ő szeretné elfoglalni Mitre tábornok helyét! Hát majd a körmére koppintok, ha ti is úgy akarjátok. Remélem, nem hagytok cserben!
- Soha! - kiáltották többen egyszerre.
- Akkor hát megmondom nektek, mit határoztam. A két indián csapat, melyről szó volt, alkalmasint már találkozott. Megkeressük azt az erdőnyílást, mely táborukhoz vezet, és kiszabadítjuk a foglyokat.
- Hogyan? - kérdezte Geronimo.
- Egyelőre még nem tudom. De ha odaosontam és körülnéztem, többet fogok tudni. Fel hát, barátaim, lóra!

HETEDIK FEJEZET

Fogolyszabadítás

A nap már alászállt a látóhatáron, amikor Jaguár apó emberei felnyergelték lovaikat. Anciano és Hauka gyalog érkezett, s most két lovas maga mögé vette őket a nyeregbe. Antoniónak, a bankár unokaöccsének már első látásra megtetszett a kedves arcú, szerény modorú inka, s most így szólt hozzá:

- Önnek nincs lova, señor. Megengedi, hogy helyet szorítsak Önnek?

Az ifjú inka komoly arcán, melyet egyébként a déli indiánok bánatos, sóvárgó kifejezése jellemzett, most hálás mosoly villant át.

- Félek, hogy terhére leszek, señor - felelte -, de köszönettel elfogadom ajánlatát. Remélem, lesz alkalmam szívességét viszonzni. Az én nevem Hauka. Szabad megkérdezni: Önt hogy hívják?

- Én meg Antonio vagyok. Nem lesz terhemre, sőt örülök, hogy együtt tehetjük meg az utat. Ön bizonyára jobb lovas, mint én. Ezért arra kérem, engedje át a nyeret nekem.

Nyeregbe szállt, és Hauka ügyesen felpattant mögé. Anciano egy másik lovas mögött foglalt helyet. Néhány perc múlva már az erdő szélén ügettek visszafelé, abba az irányba, ahonnan Anciano és Hauka jött.

A nap lebukott nyugaton, s a rövid félhomályt hamarosan sötét este követte.

Elöl Jaguár apó nyargalt, mögötte Anciano az útitársával, utánuk a fiatal inka, Antonio és Geronimo. Igyekeztek minél kevesebb zajt csapni, ami sikerült is; a puha, füves talaj elnyelte a paták dobogását, és csak a lovak szuszogását lehetett hallani. Egy idő után Anciano hátrafordult, és megkérdezte az inkától:

- Azt hiszem, a bevágás már nem lehet messze. Mit gondolsz, fiam?

- Éppen figyelmeztetni akartalak rá, atyám - felelte az ifjú. - Az ösvény torkolatánál egy babérfát láttam, amikor ott jártunk, s azt hiszem, ez az a fa, pár lépésnyire tőlünk balra. A sötétben is megismerem.

- Akkor le kell szállnunk, nehogy lovaink szuszogása eláruljon minket. A lovakat jó lenne valamivel hátrább vinni. Ezt tanácsolja az óvatosság.

Jaguár apó helyeslően bólintott. Parancsára az emberek egy kis darabon visszanyargaltak, aztán leszálltak a nyeregből, s a lovakat az erdőszéli fákhöz és bokrokhoz kötötték. Ekkor az inka halkán, de érthetően megszólalt:

- Egy kis csendet kérek, señores. Valami neszt hallok.

Senki se moccan. Az inka lefeküdt a földre, és fülét a földre tapasztotta.

- Lovasok közelednek - jelentette. - Jó lenne, ha a mi lovaink szuszogása elhallgatna.

Mindenki a lovához lépett, és kezével befödte az orrlyukait. Hauka nem tévedett. Csakugyan lovasok közeledtek. Előbb csak lovaik patáinak tompa dobogását lehetett hallani, majd emberi beszédet is. Jobbról jöttek, a folyó felől, s az erdő felé igyekeztek.

- Jól vezetsz minket, Brazo Valiente? - kérdezte egy hang. - Nem könnyű dolog ilyen vaksötétben a fák közt egy kis rést találni!

- Ez Perillo volt - súgta Jaguár apó Geronimónak. - Megismertem a hangját. Tudod, hogy jó fülem van.

- Úgy ismerem ezt az erdőt, mint a tenyeremet - felelte egy másik hang tört spanyolsággal. - Egy babérfa mutatja az ösvény kezdetét. Mindjárt megpillantjuk.

A lovasok most már egészen közel voltak Jaguár apó embereihez, akik csak a sötétségnek köszönhatték, hogy nem látták meg őket.

- Ez az a babérfa - mondta a második hang. - Innen már csak pár lépés az ösvény. Láthatják, hogy nyílegyenesen idetaláltam. Már be is fordulhatunk jobbra.

A csapat befordult, s nemsokára elcsendesedett minden.

- Milyen jó, hogy hátrahúzódtunk, s nem a babérfánál álltunk meg - mondta Geronimo. - S most mi a teendő?

- Várni! - súgta Jaguár apó erélyesen. - Nem tehetünk semmit, amíg a két csapat nem találkozott, és le nem pihent. Nem ismerted meg a másik hangot, amelyet hallottunk?

- Úgy rémlik, nem most hallottam először, de nem tudom biztosan - felelte Geronimo.

- Hát én megmondom neked. Aki Perillónak válaszolt, s azzal dicsekedett, hogy olyan jól ismeri ezt az erdőt, Brazo Valiente volt, Bátor Kar, az abipónok főnöke.

- *Caramba!* Most már én is emlékszem rá. Igen, ő volt. Bátor Kar! Hiszen már többször beszélünk vele. Akkor a két fogoly nem sok jót remélhet.

- Nem. Valamikor barátságosan viselkedett velem szemben. Akkor szabadon engedte volna őket az én kedvemért. Most már azért sem tenné meg!

- Majd kényszerítjük.

- Nem szeretnék erőszakhoz folyamodni, amikor csellel is elérhetem, amit akarok.

- Csak nem képzeled, hogy kilophatod táborukból a foglyokat?

- Legalább megpróbálom. Minden a helytől és a körülményektől függ.

- És ha sikerül?

- Akkor nyugodtan folytatjuk utunkat.

- No és a pronunciamento nem érdekel?

- Mi közöm hozzá?

- Tulajdonképpen semmi. De ha polgárháborúhoz és vérontáshoz vezet, sok ártatlan, becsületes ember életébe kerülhet.

- Ebben aztán igazad van, Geronimo. A vérontást meg kell akadályozni. De hogyan? Attól félek, ebből is csak emberhalál lesz. Nem szeretek ölni. Fáj a szívem minden emberért - akár fehér, akár színes bőrű -, akinek idő előtt kell meghalnia.

- Ismerem ezt az érzelgős felfogásodat, Carlos. Északról hoztad magaddal. Nem tudtál belenyugodni abba, hogy a fehérek kapzsisága és kegyetlensége kipusztítja az indiánokat. Nem mondom, magam is sajnálom őket... kemény, bátor és többnyire nemes szívű emberek. De csak az északi prérík indiánjai. A déli indiánok egészen másfélék. Éjjel törnek rá a telepésekre, váratlanul, alattomosan. Lopnak és gyújtogatnak. Különösen az abipónokra haragszom. Viszket a tenyerem, hogy megleckéztessem őket.

- Hát csak viszkessen. Egyelőre az a feladatunk, hogy kiszabadítsuk a két fehér foglyot. A többit majd meglátjuk. Én most mindjárt odalopózkodom.

- Hány embert viszel magaddal?

- Most csak téged. A többi maradjon itt. Minél kevesebben indulunk felderítésre, annál könnyebben maradunk észrevétlenül.

A beszélgetés halkán folyt le, mégis elég hangosan ahhoz, hogy mindnyájan meghallják. Senkinek sem volt ellenvetése, szó nélkül tudomásul vették vezérük döntését. Helyesebben szólva a csapatnak tulajdonképpen nem volt megválasztott vezére, s minden tagja egyforma jogokat élvezett, ahogy szabad emberek önkéntes társulásához illik. De Jaguár apó egyénisége olyan erős volt, tekintélye olyan nagy, kiváló tulajdonságai, testi és szellemi képességei annyira átlagon felüliek, hogy mindenki szerette, becsülte, és engedelmeskedett neki.

Ám most mégis akadt valaki, aki ellenjavaslattal állt elő, mégpedig az öreg Anciano.

- Señor - mondta -, vigyen magával engem is meg az unokámat is. Ismer minket, tudhatja, nem okozunk bajt.

Jaguár apó kis ideig gondolkodott, majd így felelt:

- Ismerlek hát. Nem vagytok ügyetlenek. Tudjátok, hogy lehet a vad lámát törbe ejteni s a kondorkeselyű fészkből fiókáit kilopni. De vajon képesek vagytok-e embereket éjjel észrevétlenül megközelíteni? Különösen az abipónokat, akik majdnem olyan óvatosak és ravaszok, mint az észak-amerikai sziúk vagy apacsok! De mivel ti tudjátok legjobban, hogy az abipónok hol táboroznak, nem bánom, elviszlek magammal. Készüljétek fel.

- Puskát, lándzsát, íjat vigyünk magunkkal?

- Csak kést. Puskát nem használhatunk. Ha megtámadnak minket, védekezésre elég a kés is.

Anciano és Hauka lerakták fegyvereiket s oroszlánbőr táskájukat is, hogy szabadon tudjanak mozogni.

- No és ez a hosszú haj? - kérdezte Jaguár apó kedvetlenül. - Tüskebokrok és tekeredő indák közt kell majd csúszni-mászni... Mi lesz, ha a hajatok beleakad?

Felelet helyett Anciano egyetlen mozdulattal kettéválasztotta hosszú haját - felét jobbra, felét balra tolva -, aztán a két hajtömeget összecsomózta az álla alatt; ugyanezt tette a fiatal inka is.

Elindultak. Anciano ment elől. A babérfához érve balra fordult, arra a bevágásra, mely az erdőt kétfelé osztotta. Miközben nesztelen léptekkel surrantak előre ezen az ösvényen, az inka suttogó hangon megkérdezte Jaguár apót:

- Gondolja, señor, hogy tervünket harc nélkül sikerül megvalósítani?

- Csellet kezdjük, Hauka, s később, ha szükséges, erőszakkal folytatjuk. Szeretném ellopni a foglyaikat. Ha nem sikerül, akkor elrabolom őket.

- Véleményem szerint mást is kell lopni vagy rabolni, nemcsak embereket.

- Mit, Hauka?

- Lovakat. Legalább négy lóra lesz szükségünk, hogy gyorsan eltűnhessünk innen. Ön és Geronimo intézzék el a foglyokat, én meg Anciano a lovakat hajtjuk el.

- Jól beszélsz, Hauka - bólintott Jaguár apó. - De az effajta munkamegosztást nem lehet előre elhatározni. Minden a körülményektől függ.

Ezután egy darabig némán folytatták útjukat. Nemsokára távoli tábortűz fénye derengett fel az ösvényen. Most már óvatosabban kellett haladniuk, a fák árnyékában lopakodva előre.

Említettük már, hogy ez az ösvény - helyesebben szólva: a fák között húzódo kopár csík - meglehetősen keskeny volt. Ám ott, ahonnan idederengett a tűz fénye, az ösvény jobbra-balra kiöblösödött, s elég széles tisztást alkotott, melyet minden oldalról fák és bokrok vettek körül. A tisztás jobb oldalán és hátul lovak legelésztek, míg elől és bal felől tábortüzek mellett emberek üldögéltek vagy heverték. Hűvös éjszaka volt. Ezen a vidéken nagy az eltérés a nappali és éjszakai hőmérséklet között; a különbség kitesz néha száz Celsius-fokot is.

A négy lopakodó most már lehasalt a földre, és négykézláb közeledett a tisztáshoz, élükön most már nem Ancianoval, hanem Jaguár apóval. Naptól, széltől, viharoktól cserzett ruhájuk alig ütött el a környezettől, csak az öreg Anciano hosszú, fehér haja árulta volna el őket egy ilyen portyázás alkalmából az észak-amerikai sziúk vagy komancsok éles szemének; ám itt kevésbé veszedelmes ellenséggel volt dolguk.

Végre eljutottak a kiöblösödő tisztáshoz. Jaguár apót alig hat lépés választotta el attól a lótól, mely a tisztás szélén legelészett, hozzájuk legközelebb. Alighanem észre is vette az idegeket, vagy megszimatolta jelenlétüket, mert fülét hátracsapta, és farkát lebbentette, de nem nyírított fel, s nem árulta el a nyugtalanság legkisebb jelét sem.

- Buta állat - súgta Jaguár apó Geronimónak. - Egy komancs ló már hangosan szuszogna, hogy figyelmeztesse gazdáját. Ezek itt azt sem tudják, mi fán terem az óvatosság.

- Már a tűz is mutatja - bölintott Geronimo. - Akkora tüzeket raktak, hogy ökröt lehetne sütni rajtuk.

Ez persze kapóra jött a leselkedőknek. Négy szempár figyelte, mi történik a ragyogóan megvilágított kis tisztáson.

Az abipónok körülbelül százan lehetnek, többnyire íjakkal, nyilakkal, lándzsákkal és fűvőcsövekkel felszerelve, de soknak közülük puskája is volt. Ezek abból a titkos fegyvertárból kerültek elő, amelyet a doktor és Fritz fedezett fel. Hat tábortűz égett a tisztáson. Az egyiknél fehérek ültek, csak egy indián volt köztük, a többi tűznél meg csak indiánok. A fehérek, Jaguár apó örömeire úgy ültek, hogy két arcot tisztán ki lehetett venni; ismerős arcok voltak: Pellejo kapitányé és Perillo barátunké.

Mellettük két katona arcát is megvilágította a tűz; két másik katona háttal ült nekik, s arcuk éppen olyan kevésbé volt látható, mint a gambusinóé, aki a fűben feküdt, és kalapját a szemébe húzta, védekezésül a tűz éles fénye ellen. Akik régebb idő óta táboroztak itt, már megvacsoráztak; de akik később érkeztek, nagy igyekezettel rágcsálták a magukkal hozott, kemény szárított húst. Közben olyan hangosan beszélgettek, hogy minden szavukat messziről meg lehetett volna érteni, ha nem kiabálnak összevissza és szinte valamennyien egyszerre.

A tisztás széléhez az a tűz esett a legközelebb, amelynél a fehérek ültek, s ennek megvolt a maga oka. A tisztás szélén ugyanis két nem túlságosan vastag törzsű, de erős fa állt. Ezekhez kötötték a doktort és szolgáját egy-egy lasszóval, melyet náluk izmosabb emberek sem bírtak volna elszakítani. Állva kötötték őket a fákhhoz, de úgy, hogy sem a karjukat, sem a lábukat nem tudták megmozdítani.

Jaguár apó, miután felmérte a helyzetet, intett társainak, hogy lapuljanak még jobban a sűrű bozótba, aztán ezt súgta egészen feléjük fordulva, hogy hangját jobban megértsék:

- Megy ez, mint a karikacsapás. Eszükbe se jut gyanakodni vagy arra gondolni, hogy idegen ólálkodik a közelükben. Geronimo meg én kiszabadítjuk a foglyokat. Jó, hogy Anciano és Hauka is itt van. Rátok más feladat vár. Van kovátok és taplótok?

- Van indián tűzszerszámunk.

- Az is jó. S örömmel látom, Anciano, hogy minden holmidat ott hagytad, de a puskaporos szarud a válladon függ. Remélem, nem üres?

- Színültig tele van, señor.

- Derék dolog. No, figyeljete ide! Ti ketten kerüljétek meg a tisztást, mindig az árnyékba húzódva. Látod azt a halom kiszáradt tavalyi füvet ott szemben, a tábortüzeken túl? Csak egy szikra kell, és fellobban, akár a papiros. Oda kell oszonnod. Ha odaérkeztél, szórj fel vékony vonalban puskaport a halom fütől kezdve az erdő mélyéig. De óvatosan, nehogy észrevegye valaki.

- Bizza rám, señor. Értem a tervet, és nem fogom elhibázni - fogadkozott Anciano. - Az erdő mélyén meggyújtom a puskaport, s a vonalat követve a láng egykettőre fellobbantja a fűrakást. S akkor én már messze leszek, nem láthat meg senki. A tűz fellobbanása megriasztja és zavarba ejti az abipónokat. Ezt akarjuk, nem?

- De mennyire! Ez nekünk nagyon fontos, s remélem, célravezető. Amíg az abipónok figyelme a tűz felé fordul, felhasználom a zűrzavart, és elvágom a foglyok köteleit. Mindegyikünk felkap egy-egy nyeretget, és...

- Ketten meg azt a két csomagot is, mely a nyergek mellett hever a fűben - szólt közbe a fiatal inka.

- Miféle csomagot?

- Don Parmesantól hallottam, hogy a foglyoknak két fontos csomagjuk is volt. Ha kiszabadítjuk őket, szerezzük vissza a csomagjaikat is, nem igaz? Az egyikben, hallom, könyvek vannak, a másikon szerszámok.

- Nem bánom, ha marad rá idő. Bár nem fér a fejembe, miért cipel valaki könyveket a Gran Chacón keresztül! Jól van, no. Most már mindenki tudja, mi a feladata. Lássunk munkához!

Megint hasra feküdt, és négykézláb kúszott tovább a tisztás felé, ami nem volt könnyű, mivel a tűz már erősen odavilágított, s ugyancsak be kellett nyomnia vállát és arcát a sűrű indákba, hogy meg ne lássák. Így aztán csak csigatempóban jutott előre.

Végre mégis célhoz ért. Ott feküdt a két fa mögött, amelyhez a doktort és szolgáját kötözték. A fűben meglapulva hallgatta, mit beszélnek valamivel tovább, a tűz körül. A mai nap eseményeiről volt szó.

- Tulajdonképpen hibát követtünk el, amikor a mézáróst futni hagytuk - mondta Pellejo kapitány. - Később majd fűnek-fának elmesélget mindent, amit látott és hallott.

- Hát aztán? - felelte Perillo. - Először is ki ad hitelt egy ilyen kelekótya szavainak? De azt se bánom, ha elhiszik neki. Végére nem szégyen, hanem dicsőség, hogy én tettem ártalmatlanná Glotino ezredest.

- Igen, ha vállalkozásunk sikerül. Ellenkező esetben bezzeg szívesen letagadnád!

- Sikerülnie kell. Azért van itt Brazo Valiente barátunk, aki több ezer abipón harcost ígért nekünk!

- Megígértem, és el is hozom őket - felelte a törzsfőnök -, feltéve, ha kikötéseimet teljesítitek.

- Mindent teljesítünk - mondta a kapitány.

- Megmutatjátok az összes titkos fegyvertárat, s enyém lesz minden, amit ezekben rejtegettek.

- Úgy lesz.

- És segítetek nekünk leszámolni régi ellenségeinkkel, a kambákkal. Előbb velük kell végezni. Ezért elindítjátok katonáitokat a határmenti erődökből, és összegyűjtitek őket a lago partján.

A *lago*, a tó volt a csapatok előre megbeszélte találkozóhelye.

- Úgy lesz - bólintott Pellejo kapitány. - Minden rendelkezésünkre álló erőt a lagónál fogunk összevonni.

- Ha együtt lesznek, megtámadjuk a kambákat. Ne felejtsetek el, hogy a kambák a mostani fehér atya hívei, tehát a ti ellenségeitek is. A kambákat gyorsan leverjük, és elveszünk tőlük mindent. Akkor olyan gazdagok leszünk, hogy minden törzs hozzánk csatlakozik, és annyi harcosunk lesz, hogy elkergetjük a fehér atyát.

A beszélgetés egy időre elhallgatott. De Jaguár apó máris több olyan dolgot tudott meg, melynek igen nagy fontosságot tulajdonított. Szeretett volna tovább hallgatózni, de nem volt ideje kivárni, míg újra megszólalnak. S amit még jobban szeretett volna, az volt, hogy legalább egy pillantást vethessen annak az embernek az arcába, aki fejét kalapjával betakarva a tűz mellett hevert. Bizonyára az a titokzatos ember volt, akit az aranyásók vezérüknek vallottak, s „el gambusino maestro” néven emlegettek. Az egész világ látta és ismerte, csak Jaguár apó nem: véletlenül mindig elkerülte. Ó, ha ez az ember most felülne vagy felállna, és szembekerülne vele - vagy csak a kalapját dobna félre! De Jaguár apó nem várhatott tovább. Odaát, a tisztáson túl minden pillanatban fellobbanhat Anciano tűzkévéje, s akkor résen kell lennie, hiszen könnyen megtörténhetik, hogy a két fogoly valami ostobaságot követ el, vagy nem úgy viselkedik, ahogy ebben a helyzetben viselkedni kell. Most a legsürgősebb dolog, hogy értesítse őket arról, ami készül, s kioktassa mind a kettőt, mit is tegyen a megszabadulása érdekében. Így hát Jaguár apó tovább kúszott, olyan közel a két fához, amennyire csak lehetett. Mögöttük szerencsére egy terebélyes bokor nyújtott fedezéket. Árnyékában meghúzódva, Jaguár apó halkán és mégis éles hangon előreszólt:

- Figyelem! Doktor úr, vigyázzon! Meg se moccanjon! Itt vagyok a háta mögött! Meg akarom menteni.

A kis tudósnak vajmi kevés gyakorlata volt abban, amit hasonló helyzetben tenni kell. Válla megrándult, és fejét önkéntelenül félig hátrafordította, Fritz is megmoccan, amennyire a lasszó engedte, de lélekjelenléte és önuralma nagyobb volt, mint a gazdájáé.

- Csitt! Egyetlen hangot se! Álljon egyenesen és mereven! Ne forgassa a fejét! - folytatta Jaguár apó. - Csak igennel vagy nemmel feleljen. De nem szóval, csak jellel. Ha kissé felhúzza a jobb vállát, igennek veszem, ha meg a balt, akkor nemnek. Én Jaguár apó vagyok, akivel Buenos Airesben találkozott, Salido bankár házában. Értik, mit mondtam?

Mindketten felhúzták a jobb vállukat.

- Olyan szorosan kötötték a fához, hogy fáj?

A két bal váll azt jelezte: nem!

- Akkor a vérkeringésük sem bénult meg. Ha elvágom a kötelet, tudnak majd szaladni?

A két jobb váll azt felelte: igen!

- Akkor jó. A kés már a kezemben van. Társam mindjárt felgyújtja a fűvet a tisztáson túl. Ha fellobban, mindenki arra fordul, vagy oda rohan, s azt a pillanatot fel kell használni. Értik?

Mindketten igenlően rántottak egyet a jobb vállukon.

- A zűrzavarban elvágom a lasszókat, és megfogom a kezüket. Együtt futnak a tisztás jobb szélére, ahol a lovak állnak. Nem messze tőlük nyergek hevernek. Mindegyikük felkap egyet, és...

Nem tudta befejezni a mondatot, mert a tisztás másik oldalán, illetve azon is túl, egy kis lángocskát látott felvillanni; a csillogó pont végigfutott a földre szórt puszkapor vonalán, s akkor fff... fff... fff! - furcsa hang hallatszott, s a következő pillanatban vagy tízölnyi magas tűzoszlop szökkent fel hirtelen, s világította meg vakítóan a fák sűrűjét.

Előbb néma döbbenet lett úrrá a táboron. Aztán a fehérek és abipónok felugrottak, s egymással versenyezve verték fel ordításukkal az erdő csendjét. A törzsfőnök volt az egyetlen, aki megőrizte nyugalalmát.

- Ponchókkal fojtsátok el a tüzet! - kiáltotta.

Mindenki szaladt a parancsot teljesíteni, de a várt eredmény nem mutatkozott egyhamar. A friss zöld fűvet magasan elborította a tavalyi fű aszott, száraz maradéka, mely úgy égett, mint a zsír; ha egy helyen le is győzték a tüzet, a közelben újra fellángolt. A lovak nyugtalankodni kezdtek, és aggódva fűjtak, szuszogtak. Senki sem törődött most velük - s a foglyokkal még annál is kevésbé.

Amikor a rémület első kiáltása felhangzott, Jaguár apó a két fogoly mögé ugrott, és elvágta kötelékeiket. Aztán megragadta a kezüket, egyiket jobbról, a másikat balról, s a lovak felé rohant velük. Ott már felbukkant Geronimo, és négy lóra mutatva így kiáltott:

- Ezeket összeköttem és elviszem! Hozzátok utánam a nyergeket!

Az egyik ló hátára pattant, és mind a négygel elvágatott. Az izmos Jaguár apó két nyeret kapott fel a földről, a hozzá tartozó lószerszámmal együtt.

- Jaj, a könyveim! A könyveim! - kiáltotta a kis doktor, megragadva az összeszíjazott csomagot.

- No és a szerszámok? - tette hozzá Fritz, vállára dobva a másik köteget.

Anciano és a fiatal inka egy-egy nyeret vett a hátára. Jaguár apó elégedetten bólintott és megjegyezte:

- Akkor hát együtt van a négy nyereg, több nem is kell. Most aztán uzsgyi utánam! Le ne maradjatok!

Még egy búcsúpillantást vetett az abipónok táborára, ahol mindenki derekasan küzdött a tűzzel, nehogy elharapózva kifüstölje őket innen. Közben senki sem vette észre, mi történik a tisztás innenső végében. A szökevények elrohantak. De még nem voltak messze, amikor hátuk mögött felzúgott egy hatalmas basszus hang:

- Caramba! Hol vannak a foglyok? Eltűntek!

A nem mindennapi hang hallatára Jaguár apó megállt, mintha megbabonázták volna.

Feszült figyelemmel hallgatózott, míg társai tovább akartak rohanni, de kénytelenek voltak megállni, mert nem volt kedvük tőle elszakadni.

- Megszöktek! - bögte ugyanaz a basszus. - Vagy megszöktették őket! Látom a lasszón, hogy valaki elvágta.

- Micsoda hang! - dünnyögte Jaguár apó. - S milyen ismerős! Nem most hallom először. Hiszen ez...

Nem mondta ki, ami már a nyelvén volt, mert a tábor felől fenyegető kiáltás hallatszott:

- Végre eloltottátok a tüzet! Most aztán fegyverbe! Bal oldalt nem lehetnek, ott a tűz pusztított. Az erdőbe se vehették be magukat, a bozót túl sűrű. Tehát jobbra menekültek! Utánuk! Hús ember itt marad a lovakkal. A többi velem jön!

Amint visszanéztek, nagy kavarodást láttak, de az egyes embereket nem lehetett megkülönböztetni egymástól.

- Tovább! Tovább! - sürgette Geronimo. - Miért álltál meg, Carlos?

Geronimo észre se vette volna, ha nem kénytelen maga is megállni, mert az összekötött lovak egyike makrancoskodott, és nem akart engedelmeskedni.

- Ez a hang... ez a hang... - felelte Jaguár apó tünődve.

- Ne törődj vele! El innen, mert még utolérnek!

- Látni akarom azt az embert!

Geronimo életében először nyers, szinte durva hangon kiáltott atyai barátjára:

- Mi jut eszedbe?! Megőrültél?! Hát ha játszani akarsz az életeddel, csak rajta! De én nem áldozom fel a magamét okatlanul!

A kezében levő, ostorul szolgáló ággal a lovak közé csapott és elnyargalt; ezúttal a makrancos ló is a többivel tartott.

„Igaz van! - mondta magában Jaguár apó, s megrázkódott, mintha zsibbadtságból ocsúdott volna fel. - Könnyen lehet, hogy tévedtem. Lesz még alkalmam ezt a dolgot megvizsgálni. Most nincs rá idő!”

Elindult Geronimo után, még hozzá olyan nagy, hosszú léptekkel, hogy társai alig tudták követni, és majdnem elveszítették szemük elől ebben a sötétségben, mely a tűz után még sűrűbbnek és feketébbnek látszott, mint amilyen valójában volt. A kis tudós loholt a legnehezebben. Lihegve cipelte csomagját, a drága, szeretett könyveket, amíg bírta. Végül annyira kimerült, hogy elejtette a csomagot.

- Fritz, nem bírom tovább. Cseréljünk. Add ide a szerszámokat.

- Jól van - mondta Fritz. - Ezennel átadom a másvilág kulcsait, és átveszem a konzerveket, amikbe a földi tudományt préselték.

- Örülök, hogy nem vesztetted el a humorodat - jegyezte meg a doktor kissé keserűen.

- A humoromat? Soha! - felelte Fritz büszkén.

Akárhogy siettek is, üldözőik már-már utolérték őket. Éppen elérték az erdei ösvény bejáratát, amikor nyomukban felbukkantak az abipónok. Egy lövés dördült el, de szerencsére nem talált el senkit.

- A gambusino! - sikoltott fel a doktor. - Végem van!

- Dehogyan! - bátorította Fritz. - Szaladjon tovább, én majd megállítom.

Egy fa mögé bújt, s amikor a gambusino el akart rohanni mellette, lába elé dobta a könyvcsomagot. A gambusino megbotlott, de hamar feltápáskodott, s a menekülő Fritz után vetette magát. De ebben a pillanatban fenyegető hangot hallott a sötétből:

- Itt Jaguár apó beszél! Vissza! Golyóm a sötétben is eltalál!

A gambusino önkéntelenül is levetette magát a földre, és hallgatózott. Amint szemét a sötétbe meresztette, mintha mozgolódás neszt hallotta volna. Úgy rémlett neki, hogy egy nagy csapat közeledik a fák közt - bizonyára Jaguár apó félelmetes csapata! Szeme lassanként megszokta a sötétséget. Most már látni vélte a mozgó alakok körvonalait, sőt bőrruhájukat is és fejükön a széles karimájú puhakalapokat is.

„Mennydörgős mennykő! - sziszegte. - Csakugyan az átkozott Jaguár apót hozta ide az ördög! Ha továbbmegyek, belém lő, annyi bizonyos, s mindig célba talál! Visszavonulok. De vigyázz, nyomorult! Ezt még megkeserülöd!”

Hason csúszva tette meg az utat visszafelé embereihez, akiket üldözőszenvedélyében messze megelőzött.

- Vissza! - parancsolta nekik is. - Nem követjük őket.

- Miért? - kérdezte Pellejo.

- Tudod, ki vágta el a foglyok köteleit? Az a nyomorult Jaguár apó!

- Lehetetlen! Hogy került volna ide?

- Azt nem tudom. De hogy itt van, arra mérget vehetsz. Hallottam a hangját, és láttam az embereit. Vonuljunk vissza. Tanácskoznunk kell. Meg kell beszélnünk, milyen óvintézkedéseket tegyünk, nehogy kellemetlen meglepetés érjen. Ez a fickó mindenre képes!

- Csak nem tartasz attól, hogy megtámad?

- Éppen egy ilyen rajtaütésre gondolok.

- Kizárt dolog.

- Miért?

- Csak a foglyokat akarta kiszabadítani. Ha más lett volna a célja, már véghezvitte volna, nem várna vele reggelig.

- Vakmerő és csavaros eszű, nem bízom benne. Jobban ismerem, mint ti, és neki is volt már dolga velem. No de ez régi história, nem akarok róla beszélni. Ha most megismerte a hangomat... ha rám ismert róla... eh, lehetetlen! Különben azt kellene hinnem, hogy most aztán nem tágít, hanem a nyomunkban marad!

- Régi ügy? Rendezetlen számla?

- Az, az... s hozzá még jó nagy számla! Nem szoktam megijedni a saját árnyékomtól, de most azt mondom: hátra arc!

Visszasiettek a táborba azzal a néhány abipón harcossal együtt, aki részt vett az üldözésben. A tisztásra érve a gambusino kiadta a parancsot, hogy oltsák el a tüzeket, nyergeljenek és induljanak azonnal.

- Hova? Miért? - kérdezte a törzsfőnök csodálkozva, bár nem mert a gambusino parancsával ellenkezni.

A gambusino néhány szóval megmagyarázta neki a helyzetet. Bátor Kar most már igazat adott neki, és így szólt:

- Ha csakugyan ő szabadította ki a foglyokat, akkor el kell tűnnünk innen. Ismerem Jaguár apót. A csel, mely a szöktetést lehetővé tette, reá vall: ilyet csak ő tud kieszelni. Gyűlölöm ezt az embert, s azt hiszem, ő is halálos ellenségem. Olyan helyet kell keresnünk, mely védekezésre alkalmas.

Nem volt semmi vita. Nyergeltek, és csak most derült ki, hogy négy ló hiányzik, valamint több nyereg és a foglyok csomagjai is. Eloltották a tábortüzeket, és a csapat elindult. Indián módra nyargaltak, hosszan elnyújtott vonalban, egyik lovas a másik mögött.

A kopár csik folytatásán haladtak, a tisztáson túl. Az ösvény itt már szélesebb volt. Ha zsákutca lett volna, akkor az ördög se mentheti meg a díszes társaságot Jaguár apó kezéből. De Bátor Kar sokkal jobban ismerte az egész környéket, semhogy zsákutcába tévedjen. Kétórai nyargalás után olyan helyre érkeztek, ahol az erdő mindkét oldalon visszahúzódott, s csakhamar a nyílt pampán nyargaltak tovább. Negyedóra múlva a törzsfőnök azt az óhajtását nyilvánította ki, hogy beszéljék meg a tennivalókat. Mindnyájan leszálltak a nyeregből, s nagy kört alkottak a vezetők körül. Középen Bátor Kar foglalt helyet, s mellette fehér szövetségesei.

- Kezdjük meg a tanácskozást - mondta a törzsfőnök. - Itt már nem kell tartanunk attól, hogy megzavarnak.

- Afféle hosszadalmas tanácskozást, amit ti annyira kedveltek, most nem tartanék helyesnek - mondta a gambusino. - Beszéljünk röviden, és folytassuk utunkat, hogy minél nagyobb távolság legyen köztünk és Jaguár apó közt.

- Azt hiszed, követ minket? - kérdezte Perillo.

- Feltétlenül. Ha rám ismert.

- Ez bizony valószínű.

- Demonio! Miből gondolod?

- Talán már a tábortűz mellett is látott.

- Ott feküdtem, igaz. De úgy emlékszem, kalapomat az arcomra borítottam.

- Ha fehér testvéremet nem ismerte meg, akkor is utánunk jön - vélte a törzsfőnök. - Nem szalasztja el az alkalmat, hogy az abipónokkal leszámoljon.

- Miért ez a nagy ellenségeskedés?

- Ennek hosszú története van. Éppen egy kamba falu vendége volt, amikor támadásra indultunk ellenük. Átjött hozzánk, és rábeszélte, hogy kössünk békét a kambákkal. De mi nem akartunk a zsákmányról lemondani. Haragosan távozott tőlünk. Egy fiatal harcosunk mérgezett nyilat röpített utána, de megakadt a bőrkabátjában - olyan vastag bőrből készült, hogy a nyíl nem tudott áthatolni rajta. Ezután megrohantuk a falut, és megöltünk két kamba törzsfőnököt. Ez még nem lett volna baj, de az egész falut kiirtottuk. Lemészároltuk a férfiakat, az öregeket, a gyerekeket, csak az asszonyokat és lányokat hurcoltuk el. Jaguár apó akkor már messze járt, de a mézszárlás hírére visszajött, és a kambák élére állt. Az egész környék falvaiból összegyűjtötte a harcosokat, és ellenünk vezette.

- Ki győzött?

- Ők voltak többségben. Jaguár apó haragja sok abipón életébe került. A kambák mindent visszakaptak, amit előbb elvettünk tőlük, sőt még többet is zsákmányoltak. Azóta nincs béke közöttünk. Adjatok nekünk puskákat és lőport, hogy bosszút állhassunk rajtuk. Az abipón harcosok alig várják, hogy a kambákat megbüntessék. Ha ebben segítségünkre vagytok, hű szövetségeseitek leszünk jóban és rosszban.
- Mondtam már, hogy megkaptok mindent, amit ígértünk - felelte a gambusino. - Hiszen éppen arra akarlak vezetni titeket, ahol a fegyvertárak vannak. Örülök, hogy úgy gyűlölitek Jaguár apót.
- Akárcsak én! - szólt közbe Perillo. - Meg a többi eszpada is, akit megszégyenített és nevetségessé tett Buenos Airesben, az arénában! Ezt nem viszi el szárazon. Az ilyesmit nem lehet megbocsátani... Nem is szólva arról, hogy lelkes híve Mitre tábornoknak! Minden okunk megvan végezni vele!
- Sokat hallottam erről az emberről, de még nem volt hozzá szerencsém - mondta Pellejo kapitány. - Azt hiszem, most sem kerülök szembe vele. Ha utánunk jön is, hol leszünk már, mire ideér? Bottal ütheti a nyomainkat!
- Hogyhogy? - kérdezte a gambusino.
- A nyomok hamar elmosódnak - felelte a kapitány vállát vonogatva.
- Úgy látom, nem sokat értesz a nyomkeresés művészetéhez, ha így beszélsz - mondta a gambusino bosszúsan. - Egy olyan ember, mint Jaguár apó, úgy olvassa a nyomokat, még a régieket is, mint más az újságot. Mindent megtalál ebben a lábbal írt újságban.
- Majd erdőn, homoksvatagon, mocsarakon és folyókon át nyargalunk, hogy elveszítse nyomainkat - jelentette ki az abipón törzsfőnök.
- Ez mind nem elég ahhoz, hogy Jaguár apót félrevezesse. De kár vitatkozni azon, hogy megtalálja-e a nyomainkat vagy sem. Hiszen nincs is erre szüksége. Nem kell szimatolnia, fürkésznie. Anélkül is tudja, pontosan tudja, hova megyünk.
- Honnan tudná? Ki mondta meg neki? Köztünk nincs áruló.
- Van. Ha nem is szándékosan árulta el terveinket, csupán gondatlanságból.
- S ki volt az az ostoba fecsegő? - kérdezte a kapitány.
- Te magad - felelte a gambusino. - Én nem vettem részt a beszélgetésben, de bosszankodva hallgattam, s arra gondoltam, hogy mi lenne, ha valaki ólálkodna a közelben? Ez éppen a tűz kitörése előtt történt a tisztáson, ahol táboroztunk.
- Nem emlékszem, hogy olyasmit mondtam volna, ami ártalmunkra lehetne.
- Nem beszéltél a fegyverraktárakról? Meg arról, hogy a határ menti erődök katonáit a lago mellett gyűjtöd össze?
- Lago sok van. Nem neveztem meg azt, amelyre gondoltam.
- Jaguár apónak van annyi sütnivalója, hogy kitalálja.
- Mi köze ehhez Jaguár apónak?
- Csak annyi, hogy a két fogoly most az ő védőszárnyai alatt van, s bizonyára beszámoltak neki mindenről, amit hallottak.

- Demonio! Ki gondolta volna, hogy az a két átkozott fickó még kiszabadul?! Jaguár apónak most már az lesz az első dolga, hogy a *Lago de los Caravandayes* felé vágtasson. Ez bizony baj.

- Baj lenne, ha én nem lennék itt, de itt vagyok! Majd megkeverem egy kicsit a kártyát és Jaguár apót is. Már gondolkodtam rajta, és kieszeltem, hogyan fogjuk félrevezetni. Délről jöttünk, ugyebár? Ott keltünk át a folyón. Mindig észak vagy északnyugat felé nyargaltunk, mintha ez az irány vezetne célunk felé.

- Tudjuk, tudjuk - no és?

- Most szépen megfordulunk, és visszatérünk a folyóhoz.

- Micsoda kerülő!

- Nagy kerülő, igaz, de kifizetődik. Ha most mindjárt folytatjuk utunkat, és megkeressük a következő ösvényt, mely az erdőt átszeli, reggelre újra ott lehetünk a folyónál. Átúsztatunk, és egy darabig még benyargalunk a túlsó parton a pampára. Ott teljes biztonságban kipihenjük magunkat, és egy másik úton visszatérünk ide. Akkor csakugyan az történik majd, amit te az imént mondtál: bottal üthetik a nyomunkat!

- Le a kalappal, el maestro! Ravasz terv, elismerem. De rettentő fáradságba és két elvesztegetett napba kerül.

- Mit számít a fáradság és az idővesztés, ha lerázzuk a nyakunkról Jaguár apót? Az a fő, hogy túljárjunk az eszén!

- Bárcsak sikerülne!

- Én biztosra veszem, hogy sikerül. Jaguár apó csak reggel foghat hozzá üldözésünkhöz, de mi akkor már a folyónál leszünk. Mi gyorsabban haladhatunk, mint ő. Neki folyton a nyomainkat kell lesnie, mi meg arra nyargalunk, amerre kedvünk tartja. Éjjel is nyargalhatunk, de ő nem, mert éjjel a nyomok nem láthatók.

- Nagyszerű! Erre nem gondoltam.

- Mindenre kell gondolni, ha az ember terveket sző! Jaguárék csak holnap este érkeznek meg a folyóhoz, és csak holnapután este arra a helyre, ahol újra visszafordulunk. De ott már teljesen tanácstalanok lesznek. Két nap alatt a fű magához tér, és a nyomok elmosódnak.

- Nagyon jó! - látta be most már a kapitány is. - De van egy ötletem. Ha már úgymint visszamegyünk, térjünk be a Fort Tióba, hogy eleségkészletünket kiegészítsük.

- Semmi akadály - bólintott a gambusino.

Perillo hallgatott, mint dinnye a fűben. A katonai tervekhez nem mert hozzászólni, egyébként pedig örült, hogy a gambusino nem mosta meg az ő fejét is a tervek kilocsogása miatt, melyben ő is ludas volt. De az abipón főnök ravasz arcán öröm és lelkesedés tükröződött.

- A gambusino terve éles eszű! - mondta hízelegve. - Jaguár apót lerázzuk magunkról. Most nincs kedvem leszámolni vele. Majd annak is eljön az ideje. Fehér testvérem mit gondol, hány embere lehet?

- Nem tudom pontosan. Amennyire a sötétben meg tudtam állapítani, vagy harmincan lehetnek.

- Elég - mondta a törzsfőnök. - Nekünk tízszer tíz harcosunk van ugyan, de az ő emberei jobban értenek az új fegyverekhez. Majd akkor ütközünk meg velük, ha a többi abipón falu

harcosai is csatlakoztak hozzánk. Most már jó lesz felkerekedni. Ismerek egy ösvényt az erdőben, nem nagyon messze innen. Elég széles ösvény, és egyenesen a folyóhoz vezet.

Újra nyeregbe szálltak, s a száz-egynéhány főnyi csapat eddigi irányával hegyesszögben visszatért az erdőbe. A szegény lovakra s a fiatalabb, még nem eléggé edzett harcosokra hosszú, nehéz út várt, mely embertől és állattól egyaránt rendkívüli erőfeszítést követelt.

NYOLCADIK FEJEZET

Don Parmesan piócái

Az a félelmetes ember, akiről a gambusino és társai szorongó aggodalommal beszéltek, ebben a pillanatban fikarcnyit sem törődött velük, s nem is gondolt arra, hogy üldözőbe vegye őket, hanem olyan békésen és nyugodtan aludt, mintha egy Buenos Aires-i vagy montevideói szállodában töltené az éjszakát.

De mielőtt nyugovóra tért volna, történt egy és más, amit nem hagyhatunk említés nélkül.

Amikor Jaguár apó észrevette, hogy a gambusino visszavonul, két megbízható emberét őrszemnek jelölte ki. Ezek néhány száz lépésnyire behatoltak az erdőbe, és az ösvénytől jobbra-balra figyelőállást foglaltak el, hogy társaik éjjeli nyugalma biztosítsák, amíg fel nem váltják őket, amiről Jaguár apó már jó előre gondoskodott. Az örök feladata az volt, hogy nyitva tartsák a szemüket és a fülüket, s mihelyt valami gyanús neszt vagy mozgolódást észlelnek, egyikük azonnal jelentse Jaguár apónak.

A csapat vezetője tehát megtett mindent, amit a józan ész és előrelátás megkövetel. Ám mielőtt lepihent volna, kihallgatta a doktort és szolgáját.

- Nem tudom, mit gondoljak önről, señor - fordult a doktorhoz. - Udvariasan szoktam beszélni mindenkivel, kiváltképpen egy olyan tanult emberrel, mint ön, de most azt kell mondanom, sokkal jobb lett volna Buenos Airesben maradnia.

- Minek, señor? Hát találhattam volna ott egy gliptodont vagy egy masztodont vagy egy megathériumot?

- Akkor ment volna a pampákra!

- Hisz azt tettem!

- Csak nem képzeli, hogy ez itt a pampa?

- Persze hogy az. Pusztaság a folyó és az erdő, vagy ahogy a rómaiak mondták, *fluvius* és *silva* között!

- Hát igen. De ez csak a pampa kezdete. Itt sem tudott vigyázni magára, hát még az igazi pampákon! Ez a hely nem önnek való.

- Nem félek tőle.

- Pedig néha jobb félni, mint vakon belerohanni a veszedelembé. S miért szegődött a nyomomba? Amikor utoljára beszélünk, láthatta, hogy nincs kedvem nyugöt venni a nyakamba. Lebeszéltem erről az útról. Nem hallgatott rám, és máris komoly veszélybe került.

- Csak tévedésből fogtak el. Életem - latinul *vita* - nem forgott veszélyben.

- Tudja, miért hiszi ezt? Mert ön egy kedves, jóságos, ártalmatlan potyka egy zavaros tóban, mely tele van csukákkal. Egy ilyen potykának semmi keresnivalója a Gran Chacóban!

- Éppen ellenkezőleg. Amit én keresek, ott találhatom meg a leginkább.

- Vagy önt a csuka. Most is csak ennek a hóbortos Parmesannak köszönheti, hogy megmenekült. Kérem, mondja el lehetőleg pontosan, mit történt azután, hogy elfogták.

- Semmi különös. Gondosan kiszedték a fegyvereket meg a hordócskákat a föld alól, aztán betemették a gödröt. Kettőnket lóra kötve elhurcolták. Hosszú nyargalás következett. Egy

sekély gázlón átkeltünk valami folyón, aztán megint be az erdőbe, ahol egy másik indián csapattal találkoztunk. Letáboroztunk. Nekem meg Fritznek odadoztak egy darab sózott húst, és megettük. Nagyon rágós volt. Aztán megint gorombáskodni kezdtek velünk, és odaköttek egy-egy fához. Végül ön szabadított meg, amit hálásan köszönök. Ez minden, amit tudok. Unalmas história.

- Ön unalmasnak tartja?

- Nagyon. Próbáltam velük érdekesebb dolgokról beszélni, például a diluviumról, a mammutról, a barlangi medvéről, de a szemembe röhögtek. Hátat fordítottak nekünk, s nem törődtek velünk többet. Inkább a saját marhaságaikat tárgyalták.

- Miféle marhaságokat?

- Tudom is én! Valami felkelésről volt szó, tüzéségről, lovasságról, rajtaütésről meg efféle gyerekes dolgokról.

- Ez önnek csupa gyerekes dolog? Ami emberek százezreinek életébe vág?

- Lehet. Nincs érzésem a politikához. Különben is folyton a leletemen járt az eszem, az én gyönyörű Giganto-cheloniámon, amit ott kellett hagynom! De ha önt érdekli, amit azok az emberek fecsegték, kérdezze meg Fritzet... ő talán jobban odafigyelt.

Fritz eddig hallgatott, de most előlépett, s meg sem várva, hogy kérdést intézzenek hozzá, beszélni kezdett.

- Hát ebben a doktor úrnak igaza van - mondta. - Mindig jól kinyitom a fületem, most is azt tettem. A fickók azt hitték, mi már nem árthatunk nekik, s ezért legtitkosabb dolgaikról is egészen nyíltan beszéltek előttünk. Tudja, miért mennek a Chacóba? Hogy az abipón indiánokat felbujtogassák a kormány ellen! De az abipón főnök, az öreg Brazo ravasz pasas, s előbb a kambákat akarja megtámadni, hogy leöldökölje és kirabolja őket. Ehhez kért katonai segítséget és fegyvereket.

- Micsoda! És megígérték neki?

- Első szóra! A katonákat Pellejo kapitány fogja odakommandírozni. Szép kis tiszt! Visszaél felettesei bizalmával. Azért küldték ki a határra, hogy szemlét tartson az erődök helyőrsége fölött. Van eszében! Ehelyett mindenütt megbeszélte, hogy adott jelre egy bizonyos napon egy bizonyos helyre katonákat küldjenek. Ezeket fogja az abipónok oldalán harcba vetni a kambák ellen.

- Gyalázat! Katonáság a fosztogatás szolgálatában! - kiáltott fel Jaguár apó. - No és hogyan jutnak az abipónok fegyverhez?

- Ezt már régen megtervezték és előkészítették. Titkos fegyvertárakat raktak tele puskákkal meg lőszerrel. A mi teknősbékabarlangunk is egyike volt ezeknek a raktáraknak. Most sorra kiürítik őket, és az abipónoknak több fegyverük lesz, mint valaha. Játszva végeznek majd a kambákkal, aztán viszonzásul győzelemre segítik a pronunciamiento kihirdetőit.

- Aljas emberek aljas terve! - méltatlankodott Jaguár apó. - Falvakat felgyújtani, ártatlan emberek vérént ontani, megvadított indiánok ezreit fehér telepekre szabadítani... csak azért, hogy néhány lelkiismeretlen kalandor zsíros állásokhoz juthasson, és a zsebeit megtömhesse! Vajon ki ennek a gaz tervnek a kieszelője és legfőbb mozgatója?

- Nem tudom. De ezen a vidéken a gambusino a fő-fő emberük. Mindenki az ő parancsait lesi, és neki engedelmeskedik.

- Nem hallott róla valami közelebbit? Hogy mi a neve, hova való, mivel foglalkozik?

- A neve Benito Pajaro, akár úgy is mondhatnám: Madár Benedek! Annyi bizonyos, hogy afféle jómadár, de tudja a ragya, honnan került elő, hová való, és mi a mestersége!

- És rólam nem esett szó?

- De még mennyi! Minden második szavuk Jaguár apó volt. Nagyon haragszanak rá. Ha a kezükbe kerülne, nem sokat teketóriáznának vele.

- De én nem szerzem meg nekik ezt az örömet - mosolygott Jaguár apó. - És mondja csak, mit tud arról a „bizonyos helyről”, ahova a katonákat ki akarják rendelni? Hol van az a hely? Mi a neve?

- Az egy tó. Gyakran emlegették. A neve Lago de los Caravandayes, vagyis Pálma-tó.

- És hol van?

- Erről nem beszéltek.

- Majd megtudakolom.

Sorra megkérdezte társait meg az öreg Ancianót, a fiatal inkát, még a kirurgust is, de ilyen nevű tóról senki sem hallott.

- A Chaco mélyén lenne? - tűnődött Jaguár apó. - Vagy talán a sivatagban?

- Az már könnyen lehet - vélte Fritz -, mert amikor a raktákról volt szó, eldicsekedtek azzal, hogy milyen okos volt a raktárakat források mellé telepíteni, ami csak sivatagos vidéken fontos. Bizony sivatagba telepítették a raktárakat szép sorjában, s az utolsó után következik a végállomás: a Pálma-tó! Az egyes raktárak helyét jól megjegyeztem. Gondoltam, nem árt, ha tudom.

- Ezt nagyon okosan gondolta - bölintott Jaguár apó. - Remélem, nem felejtette el.

- Hadd gondolkodjam egy kicsit! Hogy is volt csak? Négy forrás, és mindegyiknek a neve valami állathoz kapcsolódik, kivéve az utolsót, mely két forrásból áll, tehát afféle ikerforrás.

- A nevükre nem tud visszaemlékezni?

- A nevük... nézzük csak... hopp, tudom már! Az első a *Fuente de los pescados*, vagyis Hal-forrás, a másik a *Fuente de los sangui-juelas*, azaz Pióca-forrás, a harmadik a *Fuente de los crocodilos*, vagyis Krokodilus-forrás, végül a negyedik a *Fuente gemela*, az Iker-forrás.

Jaguár apó örvendezve csapta össze tenyerét.

- Nagyszerű! Pompás! Ezeket a helyeket egytől egyig ismerem, mindegyik forrásból ittam már. Az egyiket, az elsőt, önök is jól ismerik. Hiszen ahol az óriási teknősbékát vélték felfedezni, ott teknősbéka nem volt ugyan, de hal annál több. Az volt a Fuente de los pescados, a Hal-forrás. A másik az erdőn túl van, s a tócsa, melybe a vize folyik, tele van piócákkal, azért nevezték el Pióca-forrásnak. A harmadik forrás egy mocsárlagúna közelében van, ahol csak úgy nyüzsög a sok krokodilus. A negyedik pedig két külön forrásból áll, amelyek kibuggyanásuk után csakhamar egyesülnek. Ez az Iker-forrás. Érdekes, hogy mindezek a források egyetlen nyílegyenes vonal mentén találhatók, egymástól másfél napi távolságra, már tudniillik lovas ember számára. Az útvonal északnyugati irányban halad, és ha meghosszabbítjuk, egy-két napi lovaglás után alighanem a Pálma-tóhoz jutunk. Az a katonák találkozóhelye, nem is lehet más. Ördögi ravaszság, hogy rejtekeiket a források mellett ásták. Egyiktől a másikig nyargalva könnyűszerrel átjuthatnak a sivatagon anélkül, hogy lovaik túl sokat szenvednének a szomszágától. Fritz, szívből köszönöm pontos felvilágosításait! Nagy szolgálatot tett nekem velük, óriási szolgálatot!

- Örülök neki - felelte Fritz.

- Most már tudom, mit kell tennem - folytatta Jaguár apó. - Megelőzzük őket! Sorra felkeressük a forrásokat, és kiszedjük a tojásokat a fészekből, még mielőtt a gazfickók odaérkeznének! S ha az utolsó raktárt is kiürítettük, a Pálma-tóhoz vágatunk, és kijózanítjuk a tévútra vezetett katonákat. Kitűnően választották meg a találkozó helyét, hiszen ott vannak a kambák legnépesebb és leggazdagabb falvai. Az abipónok mesés zsákmányra számítanak, de mi majd keresztülhúzzuk a számításukat!

- Látja, Hammer uram - mondta a doktor -, még egy ilyen Giganto-cheloniának is hasznát lehet venni. Nélküle sohase jutott volna az ellenség titkának nyitjára.

- Igaza van. Jutalmul megengedem, hogy mellettem maradjon mint csapatom kültagja, vagy mondjuk, tiszteletbeli tagja, derék, okos, talpraesett szolgáljával együtt, aki már-már rendes tagnak is beválnék. S ha módom lesz rá, megszerzem önnek a legnagyobb óriásbékát, mely Noé apánk idejében létezett.

- Köszönöm! Köszönöm! - rebegte boldogan a kis tudós.

- Most azonban lelkére kötöm - mondta a nagy parancsnok -, hogy sürgősen térjen nyugovóra, mert hajnalban olyan vágatás következik, mely önnél edzettebb embernek sem gyerekjáték. Még csak annyit mondok, hogy a szerszámoknak is örülök, amiket olyan előrelátó módon magával hozott. Lám, én nem gondoltam rá, hogy ilyesmire is szükségünk lehet. Pedig nélkülük nem tudnám az eldugott fegyvereket kiásni.

Ez az elismerés még boldogabbá tette a doktort. Már rég nem aludt olyan pompásan, mint ezen az éjszakán. A többiek is jól aludtak, eltekintve attól, hogy minden órában felkeltettek közülük kettőt az örök felváltására.

Még meg se pirkadt, amikor a két utolsó őrszem felébresztette a tábort, mivel számolni kellett azzal, hogy a gambusino és indiánjai talán a tisztáson töltötték az éjszakát, s a hajnal előtti perceket választották ki váratlan rajtaütésre. Ezért a bőrruhások még arra sem szántak időt, hogy harapjanak valamit, hanem Jaguár apó parancsára tüstént lóra szálltak, és elindultak a tisztás felé. Jaguár apó sejtette, hogy a tisztáson nem talál senkit, s ellenségei még az éjszaka folyamán kereket oldottak - ám óvatosságból mégis előreküldött néhány gyalogos felderítőt, hogy megállapítsák, szabad-e az út.

A felderítők a fák közt előreosonva, eljutottak az abipónok tegnapi táborhelyére.

Ott már nem volt senki. Erre jelt adtak a csapatnak, mely most már teljes vágásban folytatta útját az erdön áthúzódó kopár csíkon észak felé.

A nyomok és egyéb jelek igazolták, hogy az ellenség már tegnap este elhagyta az erdőt. Hogy ez csak csselfogás volt-e, egyelőre nem lehetett tudni. Most nem is ez volt a fő gondjuk, hanem a víz. Az erdön túl sivataghoz hasonló terület következett, ahol már nem számíthattak vízre. Szerencsére Jaguár apó ismert egy helyet, ahol egy kis csermely szökkent elő a földből, és néhány lépésnyi távolságra már el is tűnt. Aki már többször megfordult a pampákon, jól megjegyzi magának az ilyen bűvőpatak helyét, és nem felejt el soha. Kis kerülővel eljutottak a nyúlfarknyi hosszúságú patakocskához, jóízűen ittak belőle, és lovaikat is megitták. Talán még az állatok is tudatában voltak annak, hogy most aztán egy-két napig egyetlen csepp vízhez sem jutnak többé.

Felfedezték a visszavonuló abipónok nyomait, sőt azt a helyet is, ahol újból tábornok ült. Jaguár apó megállította csapatát, hogy a helyet megvizsgálja. Geronimo alaposan megnézte a letaposott fűszálakat, és a következőképpen nyilatkozott:

- Még az éjszaka folyamán értek ide, és hajnalig pihentek ezen a helyen. Tehát nem is olyan régen mentek el. De a legfurcsább az, hogy nem folytatták útjukat a megkezdett irányban, hanem visszatértek az erdőbe. Vajon mi okuk lehetett erre?

- Két ok is elképzelhető - felelte Jaguár apó. - Lehet, hogy az erdőbe való visszakanyarodásuk egyszerű csel, melynek segítségével le akarnak rázni minket a nyakukról. De az is lehet, hogy egy támadás taktikai előkészítése; talán váratlan irányból akarnak meglepni minket, hogy a tegnapi csorbát kiköszörüljék.

- Nem egészen értem - mondta Geronimo.

- Mondjuk, hogy egy másik ösvényen újra átvágnak az erdőn, és hátba támadnak minket - ez is feltételezhető.

- Igazad van, Carlos. Ha kitartanak ostoba tévedésük mellett, s a megszabadított foglyot továbbra is Glotino ezredesnek vélik, akkor nem törődhetnek bele abba, hogy kicsúszott a kezük közül. No de jöjjenek csak, ha akarnak! Olyan golyózáporral fogadjuk őket, hogy sohasem felejtik el!

- Nem hiszem, hogy erre sor kerülne - rázta fejét Jaguár apó. - Akárhogy is, mi folytatjuk utunkat. De egy darabig a nyomok után nyargalok, hogy lássam, tiszta-e a levegő.

- Egyedül?

- Elkísérelhetek, ha kedved tartja. De a többiek várjanak meg itt.

Őrszemeket állított ki, aztán Geronimóval együtt elvágtatott az abipónok nyomait követve. A két lovas ily módon visszajutott az erdőbe. A nyomok egy másik járható csikhoz vezettek. Jaguár apó nem tudott ellenállni a csábításnak, s tovább követte a nyomokat. A vége az volt, hogy keresztül vágtatott az erdőn, sőt a sűrű vadon innenső oldalán sem állt meg, hanem tovább követte a nyomokat egészen a folyóig. Itt végre megállította lovát s tűnődve körülnézett.

- Úgy van, ahogy gondoltam - mondta. - Átlátszó csel. Eszük ágában sem volt megtámadni minket. Csak tévútra akartak vezetni. Nehogy rájövünk, hova igyekeznek valójában. Mi azonban tudjuk, hogy céljuk a Palma-tó, s ahhoz tartjuk magunkat. Most aztán vissza a mieinkhez!

Vágtatva tették meg az utat visszafelé is. Mihelyt megérkeztek, elindították a csapatot a Palma-tó felé. De ez csak a végső úticél volt. Előbb több közbeeső állomást kellett elérniük, ahol - mint tudjuk - fontos dolguk volt. Az első állomás a Fuente de los sangui-juelas, a Pióca-forrás volt, körülbelül másfél napnyira a bűvópataktól, ahol kulacsaikat vízzel töltötték meg, de lovaik számára már nem tudtak vizet magukkal vinni.

A bűvópatak körül, ha nem is buján, de elég sűrűn nőtt az a fűfajta, amelyet pampafűnek szoktak nevezni. De minél jobban eltávolodtak a víztől, annál gyéresebb és sötétebb lett a fű, üde színe is egyre jobban megfakult. Aztán egészen eltűnt a fű. A kemény talaj porossá vált, s nemsokára bejutottak a dél-amerikai sivatagba. Ez nem olyan félelmetes, mint az afrikai sivatagok, de lónak és embernek így is elég fárasztó.

Jaguár apó attól tartott, hogy a kis doktor nem bírja ki a nehéz lovaglást, s miatta kénytelenek lesznek késlekedni. Ez azonban nem következett be. A doktor összeszorította ajkát, és nem panaszkodott. Ha nem is ült meg valami szépen a lovat, de keményen tartotta magát egész

nap, s csak estefelé adta meg magát. Amikor megálltak, hogy a sivatag közepén letáborozzanak éjszakára, a doktor lába annyira megmerevedett, hogy nem tudott leszállni a nyeregből. Két ember emelte le, és fektette a porba, mert már annyi ereje sem volt, hogy ülni tudjon.

Jaguár apó szíve megesett a kis emberen, odalépett hozzá, és megdicsérte hősiességét.

- Derekasán tartotta magát, kedves uram! De miért nem szólt, hogy már fogytán az ereje? Akkor lassítottunk volna.

- Megígértem, hogy nem leszek kölönc a nyakán! - felelte a doktor. - Különben is észrevettem, hogy minél gyorsabban nyargal az ember, annál könnyebben megy. A lábam megmerevedett ugyan, de remélem, ez a kellemetlen érzés nem tart soká. Reggelre kipihenem magamat.

A lovak számára, sajnos, nem volt se víz, sem abrak. A lovasok bekaptak egy-egy darab szárított húst, aztán siettek lepihenni, mert az edzettebbek is kifáradtak a hosszú lovaglástól, és tudták, hogy hajnalban indulnak tovább.

Másnap az út változatlanul folytatódott. Ugyanaz a sivár táj, ugyanaz a szürke por; szerencsére nem volt olyan mély, hogy a lovak járását megnehezítse. Dél tájban sötét csík tűnt fel a horizonton. Jaguár apó kinyújtott karral mutatott felé, és kijelentette:

- Ott a Pióca-forrás. A neve nem éppen kellemes csengésű, de nyugodtak lehettek, bőségesen találtak tiszta ivóvizet, a lovak is jóllakhatnak végre. Nemsokára füves terepen nyargalunk, s az egyre zöldebb lesz. Még fákat és bokrokat is ígérek nektek!

Nem tévedett. A Gran Chaco valamikor igen rossz hírben állt: azt mondták róla, hogy teljesen meddő, terméketlen. Nem vitás, hogy vannak részei, melyek alig jobbak a szaharai homoksivatagnál, de ahol egy kis víz akad, kizöldül az egyébként kellemes éghajlatú táj, sőt a növényzet néhol szinte dúsnak mondható. A folyók novemberben kiáradnak, és hatalmas területek kerülnek víz alá; s amikor beáll az aszályos évszak, ezek a helyek még mindig megőrzik annyi nedvességet, hogy a növényzet életben maradjon. A folyók partján nemcsak kisebb ligetek terülnek el, hanem olyan vadonok is, amelyek a braziliai őserdővel vetekednek. Azonkívül sok állóvíz is van, mely a növényzetet táplálja, s közvetve az állatvilágnak is megélhetést nyújt.

Ilyen állóvíz volt a Fuente de los sangui-juelas. A homoksivatag itt egy oázist zárt körül, melynek agyagos földje biztosította az élet előfeltételeit, annál is inkább, mert egy bővizű forrás is tartozott hozzá, s ennek vize egy szép kis tóban gyülemlett össze. Az oázis meglehetősen nagy volt, keresztmetszete több ezer lépést tett ki. A forrás csodálatos módon magasabban fakadt ki a földből, mint a környezet szintje, s vize enyhe lejtéssel ömlött a leglapályosabb helyen keletkezett tóba. A víz útja lassanként árokká mélyedt, melynek iszapos feneké számtalan piócának nyújtott hajlékot. Idővel annyira elszaporodtak itt ezek a kis állatok, hogy a forrást is róluk nevezték el. Egyébként csak az árok medrében tartózkodtak, magában a forrásban nem, s így a forrás vize tiszta és iható maradt. A tóban sem éltek piócák, de annál jobban elszaporodtak a halak. Azok a fehérek és indiánok, akik ezen a vidéken szoktak kószálni, nagyon jól tudták, hogy itt - merész hasonlattal élve - mindig terített asztal várja őket, vagy legalábbis jó kiadós halvacsora; ez persze lehetett ebéd vagy akár reggeli is, hisz a pampákon nem ragaszkodnak az étkezések szokványos időpontjához, inkább azt az elvet követik, hogy „akkor lakom jól, amikor lehet”.

A tavat és a vizesárkot fák, bokrok és más növények széles zöld sávja szegélyezte. A bőrruhások csapata itt szállt le a nyeregből. Első dolguk volt lovaikat megitatni, aztán maguk is nagyokat ittak a forrás tiszta és üdítő vizéből, az éltető elemből, amelyet már másfél napja nélkülöztek.

Don Parmesan is boldogan kortyolta a friss vizet, ami szomjas ember számára a legnagyobb gyönyörűség. De ebben a pillanatban felfedezett valamit, ami talán még jobban megörvendeztette.

- Piócák! - kiáltott fel lelkesen a mellette álló Morgenstern doktorhoz fordulva. - Mennyi pióca! Ezer lázas beteget lehetne itt egyszerre fölösleges vérétől megszabadítani. Mit szól ezekhez az édes, búbajos állatokhoz?

- Ha még egy mammut vagy masztodon lenne, magam is ujjonganék örömben - felelte a doktor. - De egy pióca, latinul *hirudo*, nem tud lelkesedéssel eltölteni.

- Mert ön az özönvíz előtt él, señor, nem a mai világban. Gondoljon csak egy szép daganatra, melyet ezek a derék kis állatok olyan gyorsan el tudnak mulasztani! Tegyük fel, hogy önnek a nyelvén keletkezik egy daganat. Szépen rárakok húsz vagy harminc piócácskát...

- Eszébe ne jusson, señor!

- Don, ha nem veszi rossz néven, Don!

- Ide hallgasson, Don Parmesan! Órizkedjék attól, hogy az én nyelvemre piócákat rakjon! Nemhogy harmincat, de egyet se!

- Ahogy parancsolja! De akkor magára vessen, ha a nyelve úgy megdagad, mintha ökörbéka lenne! Meg is érdemli. Szívből kívánom önnek!

- Szégyellje magát, Don Parmesan! Felebarátjának, útitársának azt kívánja, hogy ökörbéka legyen a szájában! Amikor még azt sem tudja, miféle piócák ezek! Talán nem is az a fajta, mellyel vért lehet csapolni.

- De igen, éppen az a fajta - felelte Parmesan. - Mindjárt bebizonyítom önnek.

Letört egy ágat, és megveregette vele a víz felszínét, aztán kalapjával kihalászott egyet az odaúszó piócák közül. Amint a kezébe vette, a kis állat tüstént golyóvá formálódott.

- Látja! - mondta Parmesan diadalmasan. - Ha egy pióca így nekigömbölyödik, orvosi célra máris használható. Nyújtsa csak ki a nyelvét!

- Már megint a nyelvemet! Mit akar a nyelvemmel?

- Semmit. Csak azért említem a nyelvét, mert vérbő, és ilyen kísérletre alkalmasabb. Egyik testrészében sincs annyi vér, mint éppen a nyelvében.

- Kedves Don Parmesan - felelte a doktor -, a saját nyelve, latinul *lingua*, ugyanolyan alkalmas erre a célra, mint az enyém. Szíveskedjék hát beérni a saját nyelvével.

A kirurgus a fejét csóválgatta.

- Nem értem - mondta -, hogy egy tudós, még hozzá egy zoológus miért irtózik ennyire ezektől a szép, tiszta kis állatoktól. Látja, én csöppet sem utálok őket. Sőt felhasználok a jó alkalmat, hogy egy kis készletet gyűjtsek belőlük. Az ember sohasem tudhatja, mikor veszi hasznát egy piócának, nem igaz? Szerencsére láttam, hogy a csapat egyik tagja üres borosüvegeket hozott magával. Bizonyára vizet akar tárolni benne. De ha szépen megkérem, remélem, átenged néhány üveget a tudomány céljaira.

Mindjárt beszélt az illetővel, és le is vette a lábáról. Akkor aztán lehúzta csizmáját, leült az árok szélére, és csupasz lábát a vízbe merítette.

Néhány perc alatt ellepték a piócák, amelyeket aztán szépen lefejtett a lábáról, és az üvegbe rakott.

Miközben a piócákkal szórakozott, Jaguár apó „lelépte” az oázis egész területét, s mindenütt gondosan szemügyre vette a talajt. Ott, ahol a bokrokat fű váltotta fel, észrevett egy helyet, amelyet csak gyéren lepett be a fű. Amikor lábával rádobbantott, kongó hangot hallott.

- Fogadjunk, hogy itt van az a rejtek, amelyet keresek - mondta Geronimónak, aki ide is elkísérte.

Fritz is velük tartott, és sietve kijelentette:

- Magam is azt hiszem, mert nagyon hasonlít ahhoz a helyhez, ahol a Giganto-cheloniát találtuk. Ott is ilyen vékony volt a fű.

- No, akkor hozza csak ide a szerszámait!

Fritz elszaladt az ásóért, és máris munkához akart látni, de Jaguár apó visszatartotta:

- Lassan a testtel, barátom! Most ne úgy csinálja, mint a múltkor a Hal-forrásnál. Akkor körülásta az egészet, nem?

- Persze.

- És alaposan feltúrta a földet.

- Természetesen. Hiszen azt hittük, hogy egy óriási ősállatot kell kiemelni, ahhoz pedig nagy lyuk kell.

- De most már tudjuk, hogy kisebb poggyászarabokról van szó. Az agyagon volt egy homokos hely. Így mesélték, ha jól emlékszem.

- Így is volt. Ott volt a bejárat.

- Hát akkor csak a bejáratot fogjuk megnyitni. Azt is olyan óvatosan, hogy alig lehessen észrevenni. Ha később idejön valaki, ne is sejtse, hogy a titkos raktárt már kinyitották.

- Helyes! Képzelem, milyen arcot vág majd, ha meglátja!

Jaguár apó lehajolt, és a talajt vizsgálgatta; hamarosan talált egy homokos helyet, ahol a fű még ritkább volt, mint mellette körös-körül. Ezt a részt ásóval óvatosan kiemelték. Aztán lefelé ástak. Jaguár apó elrendelte, hogy több ponchót terítsenek le, s a kiásott földet arra hányják; így később úgy hanyhatták vissza, hogy a fű és a föld nem keveredett össze, és semmi sem árulta el a gödör megbolygatását.

Amikor a lyuk már elég nagy volt, Jaguár apó leszállt a gödörbe, amely éppen olyan mester-séges barlang volt, mint az, amelyet a doktor korábban felfedezett. Kibontották a padlót, és lejutottak az alsó barlangba. Itt sorban álltak a nedvességtől gondosan megvédett, bőrbe varrt hordócskák és csomagok, amelyek puskaport, fegyvereket, késeket és szerszámokat tartalmaztak.

Mindezt szép nyugodtan felszínre hozták. Száz puskát számoltak össze és kétszer annyi kést. Dárdahegyeket és nyílra erősíthető acélhegyeket is találtak.

- Mindezt az abipónok számára halmozták fel itt, de nem ők kapják meg - mondta Jaguár apó örvendezve. - Jól jön majd barátainknak, a kambáknak. De most már betemethetjük a lyukat.

A földet úgy öntötték vissza a ponchókról a lyukba, hogy egyetlen göröngy sem hullott mellé, aztán jól ledöngölték. Végül rárakták a kivágott fűkockákat, és jól megöntözték, hogy a megsérült fűszálak magukhoz térjenek. Amíg ezzel a munkával elkészültek, a csapat más tagjai jó ebédre gondoskodtak. A pampa nem olyan gazdag vadban, mint az észak-amerikai préri, tehát csak hallakomáról lehetett szó. Ez is nagy dolog ott, mert sok a sós tó, melynek

vizében nem találni halat. Itt azonban volt hal bőven. A pampa vándorai mindig visznek magukkal hálókat és horgászó-szerszámot. Ebben itt sem volt hiány, és a bőrruhások gazdag zsákmánnyal tértek vissza a táborhelyre.

A zsákmány elkészítésére tüzeket raktak, de nem az oázison, hanem azon túl, a pusztá homokon, mert ott könnyebb eltüntetni a tűz nyomait, mint a fűben. Aztán olyan sütés-főzés kezdődött, hogy az egész oázist ínycsiklandozó illatok lepték el. Nemcsak mára főztek, hanem holnapra is, sőt még tovább, mert a következő útszakaszokon, egészen a Krokodilus-forrásig semmiféle zsákmányra sem lehetett számítani.

A lovak egész délután tobzódtak a zamatos fűben. Gazdáik is alaposan jóllaktak. Hogy milyen óriási halfogás volt, akkor derült csak ki, amidőn mindenki már többet evett a kellesténél, s még mindig maradt jó néhány adag. A halak elkészítése nagyon egyszerűen történt: egyenként száraz sásba csavarták a halakat, s a göngyöleget meggyújtották; mire elégett, a hal olyan szépen átsült, hogy húsa könnyen elvált a szálkájától.

Amint beesteledett, egy ideig még tréfálkozva, beszélgetve üldögéltek a tábortüzek körül. A legnagyobb mókamester egy fiatal argentinai volt, akinek ügyesen pergett a nyelve, és sohasem fogyott ki a tréfás ötletekből meg adomákból. Valahányszor kinyitotta a száját, társai gurultak a nevetéstől. Ezt a bohókás fiatalembert senki sem szólította az igazi nevén, úgy ráragadt a csúf neve, vagy ha úgy tetszik, a becézőneve: *El Picaro*, ami tudvalevően azt jelenti: „a Kópé”.

Végül elérkezett a lefekvés ideje. Noha nem kellett meglepetéstől tartani, mégis öröket jelöltek ki. A lovakat őrizni vagy megkötni szükségtelen volt, hiszen eszükbe se jutott az oázist elhagyni, s kiszökni a homoksivatagba, ahol egyetlen fűszálat sem találtak volna.

Másnap jól megreggeliztek, és az útra való eleséget gondosan takarókba burkolták. A rejtekből zsákmányolt lőszer és fegyverek elszállítása meglehetősen komoly feladat volt. Jaguár apó úgy osztotta el a tekintélyes terhet, hogy egyetlen ló se cipeljen túl sokat. Miután itteni tartózkodásuk minden nyomát ügyesen eltüntették, megint nyeregbe szálltak. Útirányuk változatlan maradt: most is északnyugat felé vágattak.

Egész napon át homoksivatagban törtek előre. Olykor-olykor feltűnt egy-egy kisebb tó, de ezeknek a vize sós volt, ihatatlan. Közeliükben néhány satnya, sótűrő növény tengette nyomorúságos életét. Délben egyórai pihenőt tartottak, este pedig a sivatag közepén táboroztak le; hűvös volt, de még tüzet sem rakhattak, mert nem volt miből. Bizony ez az este nem volt olyan kedélyes, mint a tegnapi. Megháltak, s pirkadat előtt, még sötétben folytatták útjukat.

Nagy derűtséget keltett a kirurgus viselkedése. Először is az, hogy a piócákat magával vitte, s a viláért sem vált volna meg tőlük. Persze nem volt rá semmi komoly oka; csak éppen nagy orvosnak tartotta magát, s örült, hogy sebészműszerein kívül ilyen „orvostudományi állatokkal” is dicsekedhetik. A palackokat, ahol tartotta őket, úgy kellett elzárnia, hogy a piócák levegőhöz jussanak, különben megfulladtak volna. Ezért levágta fejkendője csücskeit, s azokkal kötötte be a palackok száját. Útközben nagyon aggódott, hogy kedvenc állatkáit megviseli a lovaglás. Hogy nagyobb rázkódástól megóvja őket, a palackokat az övébe dugta, de ezek unos-untalan lecsúsztak. A kirurgus minden pillanatban visszarángatta a csuszamlós palackokat, s mivel mindkét kezét ennek a feladatnak szentelte, a gyeplővel már nem tudott kellőképpen törődni, s így a lovaglás annál rázóssabb volt. Amikor végül megérkeztek a Krokodilus-forráshoz, annyira elfáradt, hogy tüstént leugrott a nyeregből, palackjait felállította maga mellé a fűbe, s elnyúlt mellettük, mint egy élettelen zsák.

Ez a forrás megérdemelte különös nevét. A homoksivatag közepén egy nagy lagúna terült el, melynek vize sötét és iszapos volt. Jó darabon sűrű sás szegélyezte, távolabb meg tamariszkuszfák és kaktuszbokrok vették körül. A lagúnának ezt a keretét több helyen füves tisztások törték át, ahol a lovak pompás legelőt találtak. Az egyik ilyen tisztáson fakadt a forrás, melynek kristálytisztá vize a lagúnába folyt, de ott tüstént zavarossá vált.

Vajon mi lehetett az oka ennek a jelenségnek? Alighanem az, hogy a lagúna vize sohasem állt nyugodtan, hanem szüntelenül hullámzott. A hullámzást krokodilusok tömege idézte elő. Ezek az éhes állatok egymást kergették, vagy más állatokra vadásztak, s közben felkavarták az iszapot.

- Hihetetlen! - kiáltott fel a doktor elborzadva. - Milyen csúnya állatok, és milyen sok van belőlük! Harminc, negyven, talán száz is nyüzsög itt az orrom előtt. Mit szólsz hozzá, Fritz?

- Rondák! - foglalta össze véleményét tömören Fritz. - Iszonyú étvágyuk lehet! Csak arra vagyok kíváncsi, miből élnek.

- Ha jól kinyitja a szemét, mindjárt meglátja - mondta Jaguár apó. - Most megint közelebb jutottunk a Rio Saladóhoz, mely minden évben kiönt, s ez a hely az árterülethez tartozik. Amíg az árvíz tart, a bájos bestiák telezabálhatják magukat, de amint a víz eltakarodik, megkezdődik számukra a böjt. Az év egy részében halakat esznek s más víziállatokat, amiket az ár a lagúnába sodort. Ám ha a jó falatok elfogytak, az éhség egymás ellen uszítja a bestiákat. Akkor tör ki köztük a testvérháború, melynek során a nagy krokodilusok felfalják a kicsiket.

- S ha ezek a kicsik is elfogynak? - érdeklődött Fritz.

- Hogy mi lesz akkor? Nézzen csak oda, és máris megtudja! - felelte a bőrruhások vezére, s a vízre mutatott.

Nem messze tőlük két hatalmas szörnyeteg ádáz viaskodása folyt. Egymásnak rontottak, miközben magasba freccsent a víz és a sár. Rövid küzdelem után egymásba vágták éles szakítófogaikat, s állkapcsaikkal elválaszthatatlanul összeakaszkodtak. Ekkor egy harmadik ragadozó úszott oda, letépte az egyik viaskodónak a lábát, s már el is tűnt vele a víz alatt. A megcsonkított szörnyeteg torkán valami különös, szavakkal alig érzékeltethető, panaszos és fájdalmas hang tört elő, mire egész sereg kisebb-nagyobb krokodilus száguldott oda, de nem azért, hogy segítséget nyújtson neki, hanem hogy kivegye részét a zsákmányból. A védekezésre képtelen állatot a szó szoros értelmében ízekre tépték. Haláltusájában már semmi hasznát sem látta csontos hátpajzsának.

- Látja már, miből élnek? - fordult Fritzhez Jaguár apó. - Ha valamelyikük, akár a legnagyobb és legerősebb, egyszer alul marad a küzdelemben, vagy súlyosan megsérül, akkor vége van, mert társai felfalják. S mondok valamit, amin csodálkozni fog: a vad tusakodás ellenére ezek a leggyávább állatok a világon! Ha nem hiszi, hát mindjárt bebizonyítom.

Lekapta válláról puskáját, és elsütötte. Mihelyt a lövés eldőrdült, valamennyi krokodilus egy csapásra eltűnt. A víz néhány pillanatig még fodrozódott, aztán olyan simán és mozdulatlanul terült el, mintha semmiféle élet nem rejtőzködnék alatta. Nagy csend lett volna egyszerre, de a parton kelepelve felemelkedett néhány gólyalábú madár, mely a krokodilusokkal mit sem törődve kotorászott csőrével az iszapban zsákmány után, s ugyanakkor rikácsolva szállt fel egy fa ágairól egy papagájról...

Fritz arcához emelte puskáját, és célba vette az egyik tarka madarat, de Jaguár apó a karjára tette kezét.

- Mi jut eszébe? - mondta. - Csak nem akarja puskaporát hasztalanul pazarolni?

- Hasztalanul? A halat egy kis szárnyassal akartam kiegészíteni.

- Nem érne vele semmit, hacsak nincs olyan foga, mint ezeknek a krokodilusoknak! A papagájok fantasztikusan magas kort érnek el, de húsup még fiatalon is olyan kemény, hogy nem lehet megrágni.

- Aha! Akárcsak azé a struccé, amelyről beszámoltunk. Hát akkor egye fene, kénytelen leszek a hallal is beérni.

- Egyelőre - vigasztalta Jaguár apó. - Majd ha a baráti kamba törzs erdeibe jutunk, lesz alkalmunk vadat ejteni.

A lovakat lenyergelték, megittatták, és kicsapták legelni. A lovasok megebédeltek, s aztán pontosan megisméltődött mindaz, ami a Pióca-forrásnál történt: megkeresték a titkos fegyvertárat, kiürítették, és újra betemették. Ezzel a munkával telt el a délután. Amint beesteledett, tábor tüzet raktak és beszélgettek. El Picaro, a Kópé tréfás történeteket mesélt, és részben meg is játszotta őket, mert nagy tehetsége volt a komédiázáshoz, s pompásan tudott embereket, sőt állatokat is utánozni. Később kijelölték az öröket, akiknek ezúttal külön feladat is jutott: megkérték őket, hogy időnként piszkálják meg és tartsák fenn a tüzet, mivel az idő már hidegre fordult.

A lovasok nyugovóra tértek. Don Parmesan is ponchójába burkolózott. De mielőtt lefeküdt, még egyszer megnézte drágalátos piócait, amelyeknek dél óta kétszer is friss vizet adott. A palackokat gondosan felállította maga és Fritz közt, aztán oldalára fordulva, nyugodtan elaludt.

Az éjszaka zavartalanul telt el. Nem történt semmi különös, hacsak nem nevezzük különösnek azt, amit az egyik őr művelt úgy hajnaltájban. Ez az őr El Picaro volt, a Kópé. Még egyszer megpiszkálta a tüzet, aztán nem sétált tovább, mint az előző alkalommal, hanem lábujjhegyen arrafelé osont, ahol a kirurgus hortyogott. Egy ideig hallgatózott, s látva, hogy senki se mocorog, a palackok után nyúlt. Kibontotta mind a hármat oly módon, hogy leszedte nyakukról a rákötött rongydarabokat. Ezután megpróbálta széthúzni a takarót, amelybe Don Parmesan éjszakára beburkolózott. A takarót széthúzni első mozdulatra sikerült. Említettük már, hogy a kirurgus hosszú csizmát viselt, s ezt éjszakára félig lehúzta; a csizma szára most csak térdéig ért, s ott két tölcser módjára tátongott. A Kópé ezekbe a tölcserébe öntötte egy-egy üveg tartalmát, aztán megint ráhajtotta a takarót Parmesan lábaira. Most már csak egy teli üveg maradt, s rövid tétovázás után Fritz mellé osont vele. Fritz is ponchójába csavarodva aludt. El Picaro óvatosan széthúzta a ponchót, s kiürítette a harmadik üveget is. Ezután mindhárom üveg száját újra bekötözte, pontosan úgy, ahogy azelőtt volt, majd gondosan visszaállította az üvegeket a régi helyükre.

- Nos, hogy sikerült? - kérdezte a másik őr, amikor visszatért hozzá.

- Jól - vigyorgott a Kópé.

- Nagyszerű! - dörzsölgette kezét a másik. - Kíváncsi vagyok, milyen arcot vág majd, amikor észreveszi!

- A legjobb az, hogy a palackokat újra bekötöttem. Majd törheti a fejét, hogy a piócák miként bújtak ki.

- A mészáros csizmájába öntöttem valamennyit?

- Nem, jutott belőle Federicónak, a doktor szolgájának is.

- Hát őt nem kellett volna megrézfálnod... olyan rendes fickó!

- Azóta megbántam. De amikor láttam, hogy olyan békésen alszik a mészáros mellett, gondoltam, megajándékozom őt is.

A két ór még sokáig suttogott és vihogott halkán, egymáshoz hajolva; örültek a mókának, mert így gyorsabban telt az idő. Ez volt az utolsó őrég, és nekik kellett aztán az egész társaságot felébreszteniük. De még nem pirkadt, s megengedhették maguknak azt a mulatságot, hogy egy-egy fa mögé bújva figyeljék, hogyan viselkedik álmában a tréfa két áldozata. A piócák közben a kirurgus és Fritz ruhája alá hatoltak, és testükre tapadtak. A két alvó érzett valamit, de nem ébredt fel. Nyugtalanul forgolódtak egyik oldalukról a másikra, s szorgalmasan vakaródtak, miközben panaszos hangon érthetetlen szavakat motyogtak.

Végre elérkezett az ébresztés ideje. A kis tudós frissen felpattant, s amint szolgájára pillantott, csodálkozva felkiáltott:

- Mi van az arcodon, Fritz? Hisz most már nem a Pióca-forrásnál, hanem a krokodilusok forrásánál vagyunk!

Fritz az arcához akart kapni, de a nyaka is viszketett s egyszerre csak észrevett valamit a kezén.

- Hát ez mi? - hörögte rémulten. - Csak nem egy kis krokodilus?

Vadul rázta a kezét, de a kis állat nem tágitott.

- Ne félj tőle, csak pióca - vigasztalta a doktor. - De az álladon is van egy... jóval nagyobb és kövérebb, mint ez!

Fritz az állára csapott, és sikerült ettől a vérszopótól megszabadulnia. De most már a nyakán is megérezte egy pióca csöppet sem kellemes működését, s a következő percben a fülén is. Vadul csapkodott és káromkodott, szomszédai meg harsányan kacagtak.

Hasonlóképpen járt Don Parmesan is, de ő még jobban kétségbeesett, mint Fritz, mert a piócákat is meg akarta menteni.

- Az isten szerelmére, señor - könyörgött Fritznek -, ne üsse agyon ezeket az ártatlan kis állatokat! Én majd türelmesen lefejem őket a nyakáról meg a füléről. Csak ne mozogjon.

- Még csak ne is mozogjak?! - rivallt rá Fritz dühösen. - Hát mit gondol nagyságod, fakír vagyok én? Minek hozta magával ezeket az átkozott dögöket?!

Don Parmesannak csak most jutott eszébe palackjait megvizsgálni. Sorra kezébe vette őket: a nyakuk be volt kötve, de belül üres valamennyi! A kirurgus elképedése a kacagás orkánját szabadította el. Mindenki őt nézte, s az emberek a földön hemperegtek, annyira erőt vett rajtuk a nevetés.

Jaguár apónak nem tetszett a tréfa s a belőle fakadó jókedv sem, mely nem esett messze az öröm legcsúnyább és legsilányabb fajtájától, a kárörömtől. Néhány erélyes szóval véget vetett a röhögésnek.

Parancsára Don Parmesan és Fritz meztelenre vetkőzött a bokrok mögött, és a Kópé megtisztította őket a kis vérszopóktól. Igen lelkiismeretes munkát végzett, mert belátta, hogy rossz tréfa volt. Csak annak örült, hogy mire Parmesan gyanakodni kezdett, Jaguár apó már kiadta a parancsot az indulásra.

KILENCEDIK FEJEZET

Hadiösvényen

Ez a nap pontosan úgy telt el, mint az előtte való. Megerőltető lovaglás után letáboroztak egy elhagyatott, homokos tájon, s másnap délben megérkeztek a Fuente gemelához.

A hely, mint már említettük, azért kapta ezt a nevet, mert két forrás fakadt ott egymás közelében. A két ikerforrás csakhamar egy kis patakban egyesült, mely végül egy csodálatosan tiszta vizű, csillogó tükrű tóba ömlött. A tó alakja majdnem szabályos kör volt, s átmérője körülbelül ezer lépés lehetett.

Itt már észre lehetett venni, hogy északnyugati irányba nyargalva, néhány fokkal közelebb jutottak az Egyenlítőhöz. A tó környékét már-már trópusi jellegű növényzet lepte el. A partokat tízméternyi magasságba felszökő takuaranád szegélyezte, mögötte pedig babérfaerdők, pálmaligetek és fantasztikus alakú áloéfák gyönyörködtették az ember szemét. A lombok közt különféle madarak tanyáztak, kiváltképpen kolibrik. A fű olyan magasra nőtt, hogy a lovak szügyéig ért. Nagyobb állatok nyomait fedezték fel a fűben. A tó partjához lépve első pillantásra látni lehetett, milyen sok hal nyüzsög a kristálytiszta vízben.

- Halban nem lesz hiány - mondta társainak Geronimo -, de ha már unjátok a szálkát, akad itt más is. Oda nézz! - kiáltotta egy szarvas nyomaira mutatva.

- Ezek a nyomok arra vallanak, hogy a sivatag végére értünk - mondta Jaguár apó -, mert az itteni szarvasok nem szoktak mélyen behatolni a pusztaságba. De a nyomok óvatosságra is intenek. Mert ahol szarvas van, ott nagyobb ragadozókkal is találkozhatunk. Nem mintha félnék tőlük - tette hozzá mosolyogva -, csak az a hiba, hogy már leszoktunk az éberségről. Jaguárt Buenos Airesben, az arénában láttam utoljára, s az is gyáva fickó volt.

Lenyergelték a lovakat, hadd legeljenek szabadon, kedvük szerint. A társaság két csoportra oszlott. Nagyobbik fele halfogásra indult, a kisebb csoport pedig Jaguár apó vezetésével a fegyverraktár felkutatását tűzte ki céljául. Feladatukat éppen a dús növényzet könnyítette meg, mert annál jobban feltűnt, a rejtek fedelét borító fű satnyasága. Ennek köszönhetően, hogy a rejteket hamar megtalálták, pedig a tavat övező zöld oázis sokkal terjedelmesebb volt, mint sivatagi útjuk bármely eddigi állomása. A titkos fegyverraktárat az immár megszokott módon ásták fel, ürítették ki, és temették be újra.

Ez volt a harmadik arzenál, fegyvertár, melynek tartalmát kiemelték, s az ily módon zsákmányolt puskák és lőszerkészletek elszállítása egyre nagyobb gondot okozott. A lovak nehezen bírták lovasaikon kívül még ezt a terhet is. Most már szó sem lehetett arról, hogy útjukat olyan gyors tempóban folytassák, mint eddig.

A halászszerűleg olyan eredményesen dolgozott, hogy már sok is volt; csak a legjobb és legnagyobb halakat vették ki a hálóból, a többit visszaeresztették a vízbe, annál is inkább, mivel más zsákmányra is számítottak.

- Látjátok azt a sok kolibrit? - mondta Jaguár apó. - Nézzétek csak, hogy röpködnek ide-oda az ágak között! Nagyobb útra csak tavasszal és ősszel indulnak, s csak olyan tájak fölött szállnak el, ahol megtalálják táplálékukat. Egy szó, mint száz: a homokpuszta idestova már elmarad a hátunk mögött. Ha nem is várhatunk mindjárt igazi erdőt, legalább füves pampán nyargalhatunk. Fritz barátunk jóvoltából megtudtuk, hogy ellenségeink a Hal-forrás, a Pióca-forrás, a Krokodilus-forrás és az Iker-forrás érintésével akarnak a Palma-tóhoz jutni. Jó lenne

megelőzni őket. De nem siethetünk hübelebalázs módjára. Az óvatosságról sem szabad megfeledkeznünk.

- Már megint az óvatosság! - kiáltott fel Geronimo türelmetlenül. - Miért emlegeted annyit?

- Tudod, hogy Pellejo kapitány a Pálma-tóhoz rendelte ki embereit. Nem szeretném, ha váratlanul meglepnének minket. Nem hiszem, hogy már ott lennének a találkozóhelyen, öt nap telt el azóta, hogy a Hal-forrásnál találkoztunk velük. Ez az idő elég ahhoz, hogy Matarából, Cachipampából vagy Miravillából eljussanak a Pálma-tóhoz.

- Úgy van - bólintott Geronimo. - És mégis azt hiszed, hogy megelőzhetjük őket?

- Ne felejtsd el, hogy távolabbi pontokon is vannak helyőrségek. Cruzból például, vagy Candelariából nem lehet öt nap alatt elérni a Pálma-tavat.

- Ezek talán későbbben érkeznek meg. De a többi alighanem már ott van.

- Nem, Geronimo. Meg kell értened a katonatisztek észjárását. Pellejo kapitány a világért sem adna ki olyan parancsot, melynek következtében az egyik osztag kénytelen legyen hosszabb ideig várakozni a másikra, méghozzá ilyen veszedelmes vidéken, az ellenséges határok közelében. Bizonyára olyan felvonulási tervet dolgozott ki, hogy az egyes osztagok különböző időkből induljanak el, de egyszerre érkezzenek meg. A távolabbi *garnizonokból*, helyőrségekből előbb kelnek útra, a közelebb esőkből meg később. Egyébként csak kisebb osztagokról lehet szó; lesz olyan is, amely csak néhány emberből áll.

- No látod! Akkor nem kell tartanunk tőlük.

- Nem is tőlük tartok én. A végeken egy helyőrség egészen mást jelent, mint odalenn a Rio Saladónál. A határvidéken van olyan garnizon, amely tíz vagy akár csak öt főből áll. Pellejo mindenhol csak két-három embert vonhat el. A Pálma-tóhoz véleményem szerint legfeljebb harminc katona érkezik meg, s azokkal könnyen megbirkózunk. Én inkább az indiánokra gondolok. Hátha ők már összecsődültek a Pálma-tónál? Bizonyára a fehérekre várnak, hogy megkapják tőlük a megígért fegyvereket. Még az se ejtene csodálkozásba, ha elébe mennének a fehéreknek, hogy minél előbb átvegyék tőlük a puskákat, csatabárdokat és késeket, az ölmot meg a puskaport.

- Szavamra, igazad van, Carlos bátyám! Fel kell készülnünk arra, hogy minden pillanatban ránk törhetnek, akár itt is, talán még ma!

- Látod, látod! Ha nem is valószínű, de megtörténhetik, tehát számolni kell vele. Ezért rendeltem el, hogy itt üssünk tábort, a tó északi oldalán, holott a déli oldal, tudom, sokkal alkalmasabb rá. S ma este tüzet sem szabad gyújtanunk, mert könnyen áruulónk lehet. A halakat még nappal sütjük ki, s csak kis tüzek fölött, amelyekből nem száll fel vastag füst.

- Baj esetén mindez nem sokat használ - vélte Geronimo. - Ha az indiánok itt vannak, feltétlenül átjönnek ide, mert a források ezen az oldalon vannak. Mindenki az ivóvíz mellett szeret letelepedni.

- Persze, persze, de azt elfelejtettem megemlíteni, hogy a túlsó oldalon is van egy forrás, mely egymaga több vizet ad, mint itt ez a kettő együttvéve. A helyet az Iker-forrásról nevezték el ugyan, de a túloldali forrás sem megvetendő. Azonkívül a túlsó part kényelmesebb; nagy, füves rét terül el mellette, melyet a jóisten is mintha csak táborozás céljára teremtett volna.

- Nem akarok vitatkozni veled, Carlos, de meg kell jegyezmem, hogy a fegyverrejteken ezen az oldalon van, ami természetesen ide vonzza az abipónokat.

- Ide vonzaná, ha tudnának róla. De Pellejo óvakodott tőle, hogy a fegyverraktárak helyének titkát az orrukra kösse.

- Ebben megint neked van igazad, Carlos. Hopp, mi volt ez? Ejha! Nem hallottad?

Három egymást követő, rövid, éles csengést hallottak, s ugyanabban a pillanatban valamennyiüket különös érzés fogta el, mely kissé a borzongáshoz, kissé a hidegleléshez hasonlított, de alig tartott egy másodpercig.

- Az *aria* - mondta Jaguár apó, és a tarkójához kapott, hogy kipróbálja, vajon tudja-e a nyakát forgatni s a fejét megmozdítani.

- Az *aria* - ismételték a többiek, s ugyanolyan mozdulattal kaptak a tarkójukhoz, mint Jaguár apó, a nyakukat meg a fejüket is úgy forgatták, mintha csak őt akarnák utánozni.

Mi hát az *aria*? Pontosán senki sem tudja megmondani. Többnyire a következő módon jelentkezik és zajlik le: az ember baráti körben ül egy csésze tea vagy egy pohár bor mellett; a teáskanna vagy a borospalack ott áll előttük az asztalon. A jelenlevőket hirtelen furcsa borzongás fogja el, nem is éppen kellemetlen, inkább talán jóleső borzongás; ugyanakkor az asztalon megcsendül a pohár, a palack, a teáscsésze, esetleg a porcelán tálka. Megnézik, és csodálkozva állapítják meg, hogy elrepedt vagy elpattant, pedig egy ujjal sem érintette senki. Állatok, amelyek az imént még verítékeztek a nagy hőségben, dideregni kezdenek, s tagjaik hosszabb időre megbénulnak.

Az emberek is nyakszirtmerevedést kapnak, s néhány napig nem tudják fejüket megmozdítani. Ez az *aria*. Egyes kutatók és felfedező utazók szerint bizonyos körülmények közt megnyilvánuló elektromos jelenség. Ha valaki megéri, első dolga meggyőződni róla, vajon tudja-e forgatni a nyakát, mert ha nem, az bizony elég kellemetlen.

Most már értjük Jaguár apó és társai viselkedését. De honnan eredt az a rövid, éles, csengő hang? Utánanézték a dolognak, és rá is jöttek az okára. Don Parmesan az üvegeket, melyekben piócait tartogatta, nem adta vissza tulajdonosának, hanem nyeregkápájába dugta, és magával hurcolta, csak a jóisten tudja, miért. Talán abban reménykedett, hogy megint rámosolyog a szerencse, és piócákra lel. A nyereg most ott feküdt mellette; amint kinyitotta a nyeregtáskát, és elővette az üvegeket, kiderült, hogy mind a három elrepedt: a közepén vált ketté, mintha késsel vágták volna el. Szerencsére ez volt az egész kár, amit az *aria* okozott; nyakszirtmerevedést senki sem kapott tőle.

Morgenstern doktor most hallott először erről a jelenségről, és élénken érdeklődött az oka felől. Jaguár apót ostromolta kérdéseivel, de az csak a vállát vonogatta.

- Sajnos, nem tudok közelebbi magyarázattal szolgálni - felelte. - Magam sem értem, hogyan, mikor s milyen körülmények közt keletkezik. De a magam részéről azt tapasztaltam, hogy az *aria* ebben az évszakban váratlan viharok és heves felhőszakadások előhírnöke szokott lenni.

Mindjárt fel is nézett az égboltozatra, mely olyan tiszta és felhőtlen volt, hogy senkinek sem jutott volna eszébe esőtől tartani. A legkisebb szellő sem rezdült, s a tó felszíne olyan nyugodt és mozdulatlan volt, mint egy ezüsttükör.

Nekiláttak hát a szükséges előkészületeknek, hogy este tábortűz nélkül is jól érezzék magukat. Most még lehetett tüzet rakni. Korán megvacsoráztak, s mire a tüzeckéket eloltották - még besötétedés előtt - nyugovóra tértek. Volt, aki mindjárt elaludt. A többi meg kis csoportokban üldögélt, beszélgetett, tréfálgatott, ez utóbbiban, mint rendszerint, most is El Picaro vitte el a pálmát. Móka dolgában senki sem versenyezhetett vele.

Antonio a társaságtól távolabb üldögélt a fiatal inka mellett. Csak néhány nap óta ismerték egymást, s máris nagyon összebarátkoztak. A kölcsönös rokonszenv oka alighanem éppen az volt, hogy lelki alkat dolgában annyira különböztek egymástól.

Antonio melegszívű, könnyen lelkesülő, mindenkivel szemben nyílt és őszinte, de kissé meggondolatlan fiatalember volt; arca mindig derűs, mosolygós, elégedett; csillogó szeme is elárulta, hogy a világot szépnek látja, s csak a szépet veszi észre benne. Ezzel szemben a perui ifjú csendes, komoly, tartózkodó volt, s szép, értelmes arcán valami különös mélabú ömlött el; sohasem nevetett hangosan, s csak nagyon ritkán mosolygott. Azt mondják, az ellentétek vonzzák egymást; persze a vonzalomhoz az is szükséges, hogy bizonyos alapvető dolgokban egyetértés legyen. Úgy látszik, ez jellemezte Antonio és Hauka barátságát is.

Az első este óta mindig egymás mellett lovagoltak, s pihenőidejüket is együtt töltötték. Természetesen sokat beszélgettek, bár többnyire Antonio volt az, aki Haukát szóval tartotta. Természetének megfelelően fenntartás nélkül beszélt mindenről, amit addig átélt, tapasztalt és tudott, egyszóval: kiöntötte a lelkét új barátja előtt. Haukaropora nagy érdeklődéssel és együttérzéssel hallgatta, de csak néha-néha vetett a beszélgetésbe egy-egy rövid kérdést vagy megjegyzést. Zárkózottsága és hallgatagsága ennél többet alig engedett meg, de aki megfigyeli, észrevehette volna, hogy sötét, mély szeme szeretettel csügg Antonión, s kétségkívül szívből viszonzozza barátságát.

Minden beszélgetésük folytonosan visszatérő témája Jaguár apó volt. Antonio ezt az embert mintaképének tekintette, és olyan hőst látott benne, akinek még a nyomába lépni is dicsőség. Hauka is nagy tisztelettel és elismeréssel szólt róla, de barátja olthatatlan kíváncsiságát nem tudta kielégíteni. Antonio ezernyi kérdéssel ostromolta, s mohó kérdései nagy mintaképének, ennek a szinte mesebeli óriásnak korábbi életére, múltjára vonatkoztak.

- Nem tudom - hajtogatta Hauka.

- Hogyhogy nem tudod? Hiszen hosszabb idő óta ismered, mint én! Nem hiszem el, hogy ne tudnál többet róla.

- Nincs sok mesélnivalóm - felelte az inka. - Ha eljött hozzánk, mindig apámmal, a Nagy Inkával beszélgetett, nem velem, aki jóformán még gyerek voltam. S nálunk az a szokás, hogy ha az idősebbek kicserélik tapasztalataikat vagy gondolataikat, akkor a fiataloknak a neve: hallgass! A fiatalok tisztelik az öregeket, hogy később, amikor megöregednek, ők is hasonló tiszteletben részesüljenek. Ez törvény minálunk.

- Nálatok? Hát melyik néphez vagy törzshöz tartozol tulajdonképpen?

- Egyikhez sem.

- Az nem lehet. Őseid csak tartoztak valahova, nem?

- A mi nemzetünk kipusztult. Csak néhány szegény család maradt meg belőle, azokkal együtt élünk mi fent a hegyek közt, olyan magasan, ahol a saskeselyű vijjog.

- De hisz az csupa szikla. Ott nem terem semmi, se fű, se fa. Miből éltek?

- Forrásvizet iszunk, és csak húst eszünk: vadállatok húsát, amelyeket életünk kockáztatásával ejtünk el.

- Akkor ti is hősök vagytok! De szívesen cserélnék veletek! Sohasem kedveltem a kényelmes, bőséges életet. Szébb a küzdelem, a nélkülözés, a kalandok izgalma! Mesélj az életedről, a tied hőstetteiről!

- Az életemről? Az enyéim hőstetteiről? - ismételte Hauka, s kezét homlokára téve, komoran bámult maga elé. - Nem tudok erről beszélni. Most nem. Talán valamikor, ha eljössz a hegyeink közé. Mert egyszer meglátogatsz, nem? Akkor majd mesélek neked. S nemcsak hallani, de látni is fogod, hogyan élünk.

Hirtelen felállt, elsietett, s csakhamar eltűnt a fák közt. Antonio kérdései felkavarták, minden szava sajnó sebet érintett. Csak akkor tért vissza hozzá, amikor már egészen besötétedett, s mindenki nyugovóra tért. Mint máskor, most is Antonio mellé hevert le. A gazdag bankár unokaöccse lelkiismeret-furdalást érzett. Sokáig törte a fejét, mivel bánthatta meg bánatos, hallgatag barátját. Talán csak azzal, hogy faggatta. Várnia kellett volna, míg nem tárja ki önként a szívét. „Tapintatlan voltam” - kesergett magában Antonio, s máris elnyomta az álmot. Hogy meddig aludt, nem tudta, amikor egyszerre csak azt érezte, hogy egy kéz gyengéden rázogatója a vállát. Kinyitotta szemét - hát az inka ébresztette fel! Hozzáhajolt, és halkán a fülébe súgta:

- Maradj csendben! Azt mondtad, olyan hős szeretnél lenni, mint Jaguár apó. Most alkalmat adok rá. Egy nagy tetterre. Hajlandó vagy velem tartani? Engem követni?

- Hová?

- Majd megtudod. Hagyd itt a fegyvereidet. Csak kést és bolát vihetsz magaddal. Hajolj mélyen a földre, és osonj utánam a fűben, nehogy az őrszemek meglássanak, érted?

Antonio látta, hogy Hauka négykézláb mászik a táborból kifelé; s tétovázás nélkül, ugyanúgy követte. Az utóbbi időkben csillagfényes éjszakák követték egymást, de ma este sötét volt az égbolt. Mivel éppen újhold után tartottak, egyetlen fénysugár sem világított. Szuroksötét volt, s az ember nem látott tizlépésnyire sem előre. Még a tó is, mely nappal úgy fénylett és csillogott, mint egy hatalmas fémtükör, most rejtelmes homályba burkolózott. Lassan és nesztelen lopakodtak el a parti nádas mellett, mely bal kéz felől húzódott köztük és a tó között. Hauka végül felegyenesedett, és még mindig halk hangon hátraszólt:

- Erőltessd meg a szemedet, és nézz keresztül a tavon! Látsz valamit odaát?

- Semmit - felelte Antonio, hiába meresztgetve szemét.

- Az orrod sem érez semmit?

- Nem.

- De én meg Anciano sasok közt élünk, odafenn a Kordillerák magaslatain. Érzékeink is olyan élesek, mint a sasoké. Odaát a túlsó parton emberek táboroznak.

- Honnan tudod?

- Érzem a füst szagát, és látom a távoli tűz visszfényét. Egy fehér ember itt most nem lát és nem szimatol semmit. Tulajdonképpen az lenne a kötelességem, hogy jelentsem Ancianónak vagy Jaguár apónak, de mivel azt mondtad, hogy egy komoly tettet szeretnél véghezvinni, felébresztettelek, és hozzásegítelek ahhoz, amit szeretnél.

- Mire gondolsz? Mit akarsz most csinálni? - kérdezte Antonio.

- Először is odaosonok, és kikémlelem, miféle emberek táboroznak ott, és miféle szél hozta őket ide. Akkor aztán eldől, mi legyen a következő lépésem. Esetleg rögtön visszajövök ide, és jelentést teszek. De az is lehet, hogy a körülmények mást parancsolnak. Add ide a kezed, hadd vezesselek, hisz az én szemem élesebb, mint a tied.

Kézen fogta Antoniót, és így mentek tovább. Nem volt könnyű a bokrok és fák közt nesztelenül előretörni. De az erdő egyszerre csak elmaradt mögöttük, és a part kopáran nyúlt el tovább. Haukaropora tűnődve megállt, néhány percig gondolkodott, aztán így szólt:

- Ettől a hézagtól eltekintve az egész tavat erdők övezik. Ha ezen a kis kopár részen túljutottunk, mindvégig a fák sötét árnyékában folytathatjuk utunkat. Ez jó is, meg rossz is. Jó, mert nem kell attól félnünk, hogy észrevesznek. De a fák alatt csak lassan tudunk botorkálni. Ezért azt ajánlom térjünk kissé jobbra, s távolodjunk el a tótól meg az erdőtől. Akkor jobban siethetünk, akár futhatunk is. Nem botlunk meg, mert az ég, akármilyen sötét is, mégiscsak világít valamicskét.

- Nem kerülünk nagyon messze, ha jobbra tartunk?

- Nem, mert az erdő csíkja nem túlságosan széles. Azok az emberek odaát különben sem tanyáznak a parton, inkább a forrás mellett, amelyről Jaguár apó beszélt. Ha megtaláljuk a forrást, csak a vizét kell követnünk, és célunkhoz érünk.

Antonio nem ellenkezett tovább. Most már gyorsabban szedték a lábukat. Jaguár apó tábora a tó északi partjának közepe táján lehetett, a két fiú pedig hamarosan megkerülte a tó nyugati részét. Itt már véget ért a tisztás, és megint erdőbe jutottak. Ez a sötét csík nem volt szélesebb két- vagy háromszáz lépesnél. Kis idő múlva bal kéz felől hátuk mögött hagyták ezt az erdőcsíkot, s kelet felé irányították lépteiket. Így érkeztek meg a tó déli partjára. Itt alig tettek meg ötven lépést, amikor a fiatal inka hirtelen megállt és előrehajolt. Testtartása olyan volt, mint egy indiáné, aki minden idegszálával figyel és hallgatózik.

Éles szél kerekedett hirtelen, s éppen szembefűjt velük.

- Hallasz valamit? - kérdezte Antonio.

- Igen. Mintha egy csengőt hallottam volna.

- Csengőt? Talán távoli harangszót?

- Nem, nem. Itt nincs templom se közel, se távol. Valami más lehet. Gyere, menjünk még egy darabig előre, akkor talán te is meghallod.

Továbbmentek, de most már jóval lassabban és óvatosabban. A szél nemsokára fémesen csengő hangot sodort feléjük.

- Várj csak! - súgta Antonio izgatottan. - Most már én is hallom. Majdnem olyan, mint egy *madrina* csengettyűje.

A *madrina* szót Spanyol-Amerikában mindenki ismeri. Vezérkancát értenek rajta: azt a kancát, mely a ménes vagy esetleg a csorda élén halad, és a többi állat gondolkodás nélkül követi.

Nyakában csengő lóg, s ennek hangja parancs - az állatok engedelmeskednek neki.

- Igazad van! - bólintott az inka. - Nem is lehet más, csak *madrina*.

- Gondolod, hogy a Gran Chacóban is vannak arrierok?

- Öszvérhajcsárok? Itt? Hová gondolsz? Erre nem járnak kereskedőkaravánok.

- Hát akkor ki akasztotta a csengőt a *madrina* nyakába?

- Indiánok!

- Miféle indiánok? Melyik törzsre gondolsz?

- Majd megtudom.

- Nem eléggé óvatosak, annyi bizonyos. Úgy hallom, egyes indián törzsek hadiösvényre léptek, és egymás életére törnek. Ilyen körülmények közt könnyelműség csengőt akasztani a vezérkanca nyakába.

- Azok az emberek, akik itt táboroznak, olyan biztonságban érzik magukat, hogy minden óvatosságot szükségtelenség tartanak. Állataikat nem köthetik meg, mert akkor nem tudnának legelni. Ha meg szabadjára engedik őket, a madrina nélkül szétszaladnának mind a négy világtáj felé.

- De hiszen mi sem pányvázzuk le lovainkat, mégis együtt maradnak!

- Az egészen más. Az indián nem lótenyésztő nép. Lovait lopja és rabolja - a legkülönbözőbb helyekről szedi össze. Ezek a lovak nem ismerik egymást, nem szoktak össze, s mivel nem élnek ménesben, nem is ragaszkodnak egymáshoz. Ha aztán lóháton lépnek a hadiösvényre, és sok lovas gyülekezik egybe, feltétlenül szükségük van egy madrinára, mely összetartja a sokféle lovat, mivel a csengőnek mindegyik engedelmessékedik. Ez most nagy előny számunkra, mert a csengő hangja jelzi az utat, melyet követnünk kell.

Minden úgy volt, ahogy a fiatal inka mondta. Amint előretörtek, egyre tisztábban hallották a kis kolomp hangját. Nemsokára lassítaniuk kellett, mert a csengőszó már egészen közélről hallatszott. Bal kéz felől előtűntek az erdő fái, s mögöttük tüzek égtek; a fák törzsei világosan kirajzolódtak a tűz fényében.

- Látod, milyen könnyen megtaláltuk a táborukat - súgta Haukaropora Antoniának. - Az erdőt füves övezet veszi körül, ott legelésznek a lovak. Balról egy ösvény vezet az erdőbe, s egy tisztásba torkollik; ott van a nagy forrás. Tehát ne felejtse el: a lovak szinte az orruk előtt legelésznek, a lovasok meg bal kéz felé, a fák mögött pihennek.

- Akkor mi is balra tartunk, nem?

- Persze, de nem most rögtön. Minden okunk megvan arra, hogy a legnagyobb óvatossággal járjunk el. Előbb kikémelem, nem vigyáznak-e örök a lovakra. Maradj itt, és várj, amíg visszatérek.

Alighogy kimondta, már el is osont, s Antonio magára maradt a sötétségben. Legalább negyedórát várt, de nem aggódott új barátjáért, mert egyre nagyobb bizalmat érzett képességei iránt. Akkor hirtelen előbukkant Hauka a sötétségből, s halkán jelentette:

- Egyetlen őrszemet sem láttam. A lovak megérezték, hogy szeretem őket, szelíden túrték, hogy nyakukat megveregessem. Szabadon mozognak a fűben, csak a madrina elülső lábait béklyózták le, hogy ne mehessen messzire.

- Hány lovat láttál?

- Nem tudtam megszámolni, olyan sokan voltak. Fejüket egytől egyig a madrina felé fordították, aminek nagyon megörültem.

- Miért?

- Mert arra mutat, hogy okvetlenül utána mennek, akármi lesz is.

- No és?

- Nem érted? Ha ellenséges indiánok táboroznak a fák mögött - például abipónok -, akkor elhajtom a lovaikat, el én!

- Csak nem mondod komolyan? Hogy tudnánk ketten ennyi lovat elhajtani?

- Játszva - felelte Hauka. - Ha elvisszük a madrinát, a többi utána üget.
- De az indiánok meghallják a kolompot, s mindjárt észreveszik, hogy a vezérkanca megszökött.

- Ha ébren vannak. De alapos a gyanúm, hogy alszanak.

- Öröket csak állítottak?

- Mindenesetre. De mivel a csapat teljes biztonságban érzi magát itt, legfeljebb egy-két őrt állítottak. Most gyere utánam. Hason kell csúsznunk, nehogy észrevegyenek. Maradj mindig a nyomomban!

Lefeküdtek a földre, és eddigi útirányuktól balra térve, óvatosan kúsztak a fák felé. Amikor odaértek, a legjobb helyen voltak: éppen a tisztásra vezető ösvény szélén. Ez a kopár csík nem volt nagyon széles, s a tisztáson égő tüzek jól megvilágították elejétől végig. Viszont ők ketten is végig tudtak pillantani az ösvényen, és kitűnően láthatták a tisztást. Két szomszédos fa törzse mögött lapulva, éles szemmel figyelték, mi történik ott.

Elég tekintélyes indián csapat ütött tábor a tisztáson éjszakára. Ahol az ösvény tisztássá szélesedett ki, ott fakadt a forrás a földből, s vize bal felé folyt a tóba. E folyócska mindkét partján négy-négy tábor tűz égett. A tüzek körül vagy nyolcvan indián nyüzsgött; többnyire azzal foglalatostkodtak, hogy kényelmes fekvőhelyet készítettek maguknak. A folyócskán innen két tűz között hat mozdulatlan alak körvonalait pillantották meg; ezeket, úgy látszik, megkötözték. Közülük öt indián öltözetet viselt, de a hatodikat ruhája után fehér embernek lehetett tartani. Úgy feküdtek, hogy fejük a két kémkedő ifjú felé esett, tehát csak a fejük búbját láthatták, arcukat kivenni lehetetlen volt.

A csapat indián módon volt felszerelve. Hosszú lándzsáikat a földbe tűzték. Íjait és tegzeiket a lándzsákra akasztották. Mellettük heverték fűvöcsöveik is meg a mérgezett nyilak - igen veszedelmes, halálos fegyver. Valamivel távolabb egy jól megtermett férfi állt egy fa alatt; ő volt az egyetlen, aki puskával büszkélkedhetett, ez ott feküdt mellette egy leterített ponchón. A tagbaszakadt indián alighanem a törzsfőnök lehetett, mert parancsokat osztogatott, amelyeket sietve teljesítettek. Hangja elhallatszott az ösvény bejáratáig; éneklő hanghordozással beszélt. Antonio egy szót sem értett belőle, és suttogva megkérdezte Haukát:

- Értem egy kicsit a kecsua nyelvet, de ez valami más. Nem tudod, milyen nyelven beszél?

- Abipón nyelven, amit elég jól értek, ő a törzsfőnök, és éppen utasította embereit, hogy milyen rendben táborozzanak. Az őrseget is kijelölte. Megparancsolta, hogy az éjszakát három őrsegre osszák fel, s minden őrség két emberből álljon. Az egyiknek a lovakat kell szemmel tartania, a másinak a feladata az, hogy a foglyokra vigyázzon.

- Foglyok! Miféle foglyok?

- Türelem. Talán sikerül megtudnunk. Ezt a főnököt nem ismerem, még sohasem láttam. De a nyelv, amelyen beszél, elárulja, hogy abipón. Így hát ezek abipónok, vagyis az ellenségeink.

- Ebből az következik, hogy a foglyaik a mi barátaink.

- Feltétlenül. Aki az abipónok ellensége, máris a mi szövetségeseink.

- Ha így áll a dolog, ki kellene szabadítani őket. Mit gondolsz, van rá lehetőség?

Az inka várt egy-két percig, s közben tekintetével szinte felmérte a tisztást meg a táborozókat.

- Lehetségesnek tartom, s meg is akarom próbálni - felelte végre. - Hát te?

- Én is természetesen! - felelte Antonio örömmel. - De hogy látunk hozzá? Csak ketten vagyunk, s még puskát sem hoztunk magunkkal!

- Puskának most nem vennénk hasznát, inkább csak ártalmunkra lenne - felelte Hauka. - Gondolj arra, amit Jaguár apó szokott mondogatni: hogy a legtöbb esetben a csel a legjobb fegyver. Vagyis többet észszel, mint erővel. Ajánlom, fogadjuk meg a tanácsát.

- Igen ám, de hogyan?

- Türelem! Meg kell várnunk, míg az abipónok elalszanak; addig nem tehetünk semmit. Aztán meglátjuk, hogy az örök hanyagok-e vagy kötelességtudók. Az is fontos kérdés: vajon eloltják-e a tábortüzeket?

A törzsfőnök most átlépett a forrásból eredő csermelyen, s a foglyok felé közeledett; nyilván személyesen akarta ellenőrizni, hogy béklyóik elég erősek-e. Megvető és fenyegető szavakkal mordult rájuk, s közben megrugdosta őket. A foglyok, amennyire lehetett, ki akartak térni a rúgások elől, s ahogy visszahúzódtak, kissé elfordultak. Ez a mozdulat tette lehetővé az inka számára, hogy az egyik fogoly arcát megpillantsa. Majdnem felkiáltott meglepetésében: ez a fogoly fehér ember volt, nem indián! Ekkor egy másik fogoly is megmozdult, fektében félig felemelkedett, hogy a rúgást elkerülje. Csak egy pillanatig fordította arcát az ösvény felé, de ez is elég volt ahhoz, hogy az inka éles szeme ráismerjen.

- Tudod, ki ez? - súgta Antoniónak. - A kambák híres törzsfőnöke, akit a fehérek *El Craneo duro* néven emlegetnek.

- Miért nevezték el Kemény Koponyának?

- Egyszer puska agyával nyolc vagy tíz ütést mértek a fejére, és nem halt bele! Ellenségei halottnak tartották, és otthagyták a földön. De amikor eltávolodtak, feltápáskodott, megtapogatta koponyáját, s támadói után osont, hogy bosszút álljon rajtuk. Utolérte őket, és valamennyit megölte. Abipónok voltak.

- Ez a Kemény Koponya jó ismerősöd?

- Több annál! Jó barátom. Meglátogattuk falujában, ő is többször járt nálunk. Milyen szerencse, hogy odaát, a mi táborunkban megpillantottam ezeknek a tüzeknek a fényét, s orrom megérezte a távoli füst szagát! Életemet szívesen kockára teszem, hogy a kamba törzsfőnököt megmentsem a kínzócsölöptől!

- Én is! Én is! - súgta Antonio lelkesen. - Csak mondd meg, hogyan lássunk hozzá. Megteszek mindent, amit jónak látsz.

- Egyelőre nincs más dolgod, csak az, hogy maradj csendben. Úgy lapulj meg a fa mögött, hogy egyetlen porcikádat se érje fénysugár!

Az abipónok olyan módon heverték a máglyák körül, hogy talpukat a tűz felé tartották. Ponchóikba csavarodtak; soknak közülük két takarója is volt. Az abipón törzsfőnök újra átlépett a csermelyen, s helyére visszatérve ő is leheveredett. Nemsokára mindnyájan horkoltak, kivéve a két őrt; a nagyobbik, egy hosszú figura, a legelésző lovakhoz sietett, a kisebbik meg a táborban maradt, ott sétálgatott fel és alá az alvók között. Két takaróval védekezett a csípősen fújdogáló szél ellen; az egyiket a derekára kanyarította, mint valami szoknyát, a másikat meg úgy borította a fejére, hogy csak a szeme látszott ki belőle, míg hátul lelógott a derekáig.

Ez az őr unatkozva járkált a tisztáson. Az első félórán többször a foglyok fölé hajolt, s megnézte, alszanak-e. Az erdő nem védte meg a táborát a szélről teljesen; egy-egy szélroham néha olyan vadul kapott a tűzbe, hogy a szikrák szerteröppentek, és az alvó harcosok takaróira hullottak. Hogy meg ne perzselődjének, az őr egyik tűztől a másikhoz szaladt, s mindenütt összefűzötte az égő ágakat és gallyakat, mire a lángok gyorsan lelohadtak. Mivel nem dobott rájuk újabb tüzelőt, nemsokára ki kellett aludniuk. A foglyok két táborház között feküdtek a földön. Az őr e két tűz közül az egyiket nem táplálta, hadd hamvadjon el; ám a másikra jócskán rárakott, hogy mégis szemmel tarthassa a foglyokat.

Már csaknem egy óra telt el azóta, hogy a harcosok nyugovóra tértek. Antonio nem bírta a hallgatást tovább elviselni. Suttogó hangon Haukához fordult, aki az egész idő alatt fegyelmetlenül állt a másik fa mögött; szobor sem lehet mozdulatlanabb.

- Azt hiszem, most már mélyen alszanak, és nem kell tovább várniuk - súgta Antonio. - Gondolj arra, hogy a mieink aggódni fognak miattunk, ha észreveszik, hogy nem vagyunk ott.

- Aggodalmuk nem tart majd sokáig - felelte az inka -, mert Anciano tudja, milyen körülmények között vagyok, s meg fogja őket nyugtatni. Egyébként igazad van: most már munkához láthatunk. Mindjárt idecsalom azt a köpcös őr.

- Lehetetlen!

- Én meg azt mondom, csöppet sem lehetetlen.

- Hogyan?

- Mindjárt megtudod. Te csak arra figyelj, nem mocorog-e valaki az alvók közül, ha hangomat meghallja. Tervem csak akkor sikerülhet, ha mélyen alszanak.

Mindkét kezét szájára szorította, s halk nyöszörgést hallatott; olyan volt, mint egy álmában megzavart papagáj panaszos hangja.

Az alvók közül senki se moccan meg; de az őr hirtelen felkapta fejét, és hallgatózott. Vajon merről jöhet ez a hang?

- Látod, hogy felfigyelt rá - súgta az inka. - Valószínűleg idejön. Az alvók közül felébredt valaki?

- Nem. Senki.

- Akkor másszál két fával hátrább, és hasalj le a földre. Lapulj meg jól, nehogy észrevegyen, amikor közelebb jön.

Antonio sietett az utasításnak eleget tenni. Az inka megismételte a nyöszörgést. Az őr elindult az ösvény felé. A harmadik nyöszörgő hang már a fák közé csalogatta. Amikor a nyöszörgés folytatódott, az őr összekuporodott, és lassan, óvatosan még közelebb osont, szemét feszült várakozással arra a pontra szegezve, ahonnan a hangokat hallani vélte.

Az inka most lecsatolta dereka bal oldaláról a nehéz buzogányt, és megint nyöszörgő hangot hallatott. Amikor az őr majdnem eljutott ahhoz a fához, amelynek törzse mögött rejtőzködött, az inka villámgyorsan előugrott, és buzogányával az abipón fejére csapott. Egyetlen erős, jól kiszámított ütés volt csak, s az őr mozdulatlanul, hangtalanul elterült a földön.

- Istenem! Agyonütötte! - súgta az odasiető Antonio rémülten.

- Alighanem - felelte az inka nyugodtan. - De az is lehet, hogy még él. Mindenesetre maradj itt mellette. Ha megmozdul, mielőtt visszajöttem, döfd késedet a szíve közepébe! Meg mered tenni? Van hozzá bátorságod?

- Küzdelem közben megtenném. De egy védtelen embert leszúrni...

- Ez is küzdelem, sőt élethalálharc. Ha felocsúdik, már nem védtelen. Hangja olyan fegyver, mely pusztulásunkat okozhatja. Feltétlenül megkövetelem, hogy azt tedd, amit parancsoltam.

Az egyébként olyan zárkózott és hallgatag inka közös éjszakai-kalandjuk során szokatlanul beszédesnek bizonyult - nyilván azért, hogy társát kioktassa és bátorítsa. Most meg egészen új oldalát mutatta meg: egyszerre csak gögös, parancsoló kényúrrá változott. Suttogva beszélt, és mégis olyan hangon, mely nem tűrt ellentmondást.

Gyorsan magára kapta a két ponchót, amelyet az őr viselt, s beburkolta magát pontosan úgy, ahogy eddig az őr, aztán lassan, méltóságteljesen kísértált a fák közül, majd fel és alá járkált éppen úgy, mint azelőtt az őr. Aki nem tudta, mi történt, annak esze ágába se jutott volna valami személycserére gyanakodni.

Antonio az igazi őr mellett térdelt, kését szívének szegezve, készen arra, hogy leszúrja, ha megmozdul. Közben egy-egy pillantást vetett vakmerő fiatal barátjára, kinek viselkedését egyelőre nem tudta megérteni.

Haukaropora néhány percig az őrt utánozta vagy játszotta meg, s mialatt halk léptekkel egyik tűztől a másikhoz sétált, nem törődött a kihamvadó parázssal, hanem az alvókat figyelte. Amikor meggyőződött róla, hogy egyik sem ébredt fel, a foglyokhoz lépett, és leült melléjük a földre. Ezek nem aludtak, mert helyzetük és gúzsba kötött állapotuk gondja és fájdalommal elűzte az álmot pilláikról.

Természetesen azt hitték, hogy ugyanaz a fiatal abipón ült le mellettük, aki addig is szemmel tartotta őket, hiszen fejére borított ponchója eltakarta arcát, és csak a szeme látszott ki belőle. Most megszólalt, méghozzá spanyol nyelven, hogy a fehér fogoly is megértse. Közben ponchóját kissé széthúzta, hogy hangját hallani lehessen, de arcát továbbra is eltakarja.

- El Craneo duro szomorú - suttogta halkán -, de nemsokára felvidul. Ha felelni akar, kérem, beszéljen nagyon csendesen.

A törzsfőnök eddig úgy feküdt, hogy háttal fordult felé; ám most az őr felé fordította fejét, és a felszólításnak megfelelő, egészen suttogó hangon felelte:

- Miért szólsz hozzám? Ki akarsz gúnyolni? Barátságosnak tettetted magad, hogy aztán kinevess?

- A kamba főnök téved. Én őszintén beszélek. Vigyázz, nehogy meglepetésben eláruld magad. Azért jöttem, hogy megmentselek.

- Te? Az abipón?

- Nem vagyok abipón. Haukaropora vagyok, a te Anciano barátod fia.

- Te... Haukaro...

Annyira csodálkozott, hogy torkán akadt a szó.

- Igen, igen - bólintott az ifjú. - Ha nem hiszed el, győződj meg róla.

Még jobban széthúzta ponchóját, úgyhogy arca láthatóvá vált. A fehér fogoly némán és mozdulatlanul figyelte a jelenetet. A kamba foglyok megismerték az inka ifjút, aki sietett arcát újra eltakarni. A foglyok csendben maradtak, de megkötözött tagjaik megrándultak, elárulva örömteli meglepetésüket.

- Rám ismertél? - kérdezte az inka.

- Hogyne! - felelte a törzsfőnök fojtott hangon. - Barátom fia vagy, tehát nem kételkedem benned. Csoda történt. Hogy kerültél az abipónok közé? Eddig még nem vettelek észre.

- Nem is voltam köztük. Nemrég érkeztem ide, és a fák mögött rejtőzködtem, hogy ellenségeinket megfigyeljem. Ancianóval, Jaguár apóval és több mint húsz más fehér emberrel együtt odaát táborozunk a tó túlsó partján. Észrevettem az itteni tüzek fényét. Egy barátommal idelopakodtam, hogy megnézzem, miféle tüzek ezek. Megláttam az abipónokat és téged is. Akkor elhatároztam, hogy kiszabadítalak téged és társaidat.

- Vakmerő elhatározás! Hol az őr?

- Eszméletlenül fekszik a fák közt, vagy holtan. Én ütöttem le. Magamra kaptam a takaróit, s most én vagyok az őr!

- Éles eszű csel! Vágd el a kötelékeinket! Gyorsan, gyorsan!

- Lassan járd, tovább érsz! Levágom a béklyóitokat, de meg se moccanjatok! Mindenki maradjon úgy, ahogy van.

Előhúzta kését, és úgy szabadította meg őket kötelékeiktől, hogy ha ebben a pillanatban valamelyik abipón váratlanul felébred, akkor sem vett volna észre semmit.

- A tüzek kialudtak, már csak ez az egy ég - súgta Hauka. - Mi már csak homályosan látjuk ellenségeinket, de ők jobban láthatnak minket. Ezért óvatosan kell mozognunk. Most felállok, és újra sétálgatni kezdek. Közben megnézem az alvókat. Ha látom, hogy egyik sem ébredzik, halkán köhintek, és akkor ti négykézláb a fák közé osontok, ahol fiatal barátom, Antonio vár.

- Ott van a leütött őr is? - kérdezte a törzsfőnök.

- Ott.

- Nincs fegyverem, de ha megmoccan, megfojtom - jelentette ki Kemény Koponya.

- Bízd csak rám. Fegyver pedig mindjárt lesz bőven. Van ott íj, nyíl, lándzsa, még fűvócső is, amennyi kell.

- Én a puskámat akarom! A jó puskámat! - szólalt meg most első ízben a fehér fogoly.

- És hol van?

- Ott fekszik az abipón főnök mellett... ő vette el tőlem. Érte megyek, és elhozom, ha addig élek is!

- Nem tudom, odaengedhetlek-e. Hátha nem vagy elég ügyes. Majd én elhozom a puskádat.

El Craneo duro közbeszólt:

- Ne tegezd ezt a seňort, mert tiszt. Sok évet töltött a vadonban, és nem kell félteni. Bízd csak rá, maga is elhozza a puskáját.

- Meg a töltényeket is! - tette hozzá a fehér fogoly dühös fogcsikorgatással. - Az a kutya elrabolta az órámat meg az iránytűmet is! Majd gondom lesz rá, hogy egyiknek se vegye hasznát! Alszik most? Hát hosszú álma lesz! Visszafizetem neki, hogy belém rúgott! Egy tisztet rugdosni!

Az inka visszadugta kését az övébe, felállt, és újabb őrjáratra indult. Tűzről tűzre haladva meggyőződött róla, hogy mindenki mélyen alszik. Végül a törzsfőnökhöz lépett; az is javában horkolt. De a puska nem hevert már szabadon mellette, mert mielőtt elaludt, magához vette, és takarójába csavarta.

Az inka most visszatért a másik oldalra, megállt a tisztás szélén, és felemelte kezét. Erre a jelre a foglyok négykézláb odakúsztak hozzá - előbb Kemény Koponya, aztán a négy kamba harcos, végül a fehér tiszt. Az inka a földbe tűzött dárdákra mutatott, s miközben a kambák felkapták a különféle fegyvereket, ezt súgta a tiszt fülébe:

- Az abipón főnök magához vette az Ön puskáját. A takarójába csavarta.

- Akkor majd elveszem tőle, akár tetszik neki, akár nem.

Gyorsan és nesztelenül keresztülsiklott a tisztáson. Antonio látta, hogy a törzsfőnökre veti magát, és egy percig rajta fekszik. Küzdelemnek nyoma sem volt, s egyetlen hangot sem lehetett hallani. A tiszt ezután felemelkedett, s visszajött ugyanolyan ügyesen, ahogy az imént a tisztáson átvágott. Baljában puskáját fogta, jobbában véres kést szorongatott.

- Visszakaptam mindent, amit elvett tőlem - mondta sötét mosollyal. - A puskámat, a késemet, az órámat, a töltényeket, mindent! Ez a fickó nem rugdos meg többé fehér tisztet! Részemről készen vagyok. Hova megyünk?

Az inka elvezette őket a fák közt Antonióhoz. Az abipón, akit Hauka leütött, az egész idő alatt meg se moccant, s most is mozdulatlanul nyúlt el a földön. Nem törődtek vele, otthagyták. Visszafelé osontak az ösvényen, amelyen Hauka és Antonio közelítette meg a tisztást néhány órával ezelőtt. Addig mentek, amíg meg nem hallották újra a madrina csengőjének hangját. Akkor az inka megállt, és így szólt:

- Várjatok meg itt. Én most ellátom a másik őrszem baját.

- Nem te! - felelte Kemény Koponya. - Az már az én dolgom.

- Nem! Az enyém! - horkant fel a tiszt. - Ezek a kutyák azt tervezték, hogy holnap reggel a tóba fullasztanak. Most már a főnökük holttestét dobhatják a tóba. Sőt még egy holttestet bocsátok a rendelkezésükre: az őré, aki a lovakra vigyáz itt.

Hauka nem akart beleegyezni, de a tiszt dühösen félrelökte, és már el is tűnt. A többiek hallgatózva vártak. A legkisebb nesz sem ütötte meg a fülüket, de egyszerre csak újra felbukkant a tiszt, és jelentette:

- Rendben van minden. A fickónak nem volt ideje ellenkezni. Most mindenki fogjon magának egy lovat.

- Nem! - felelte az inka. - Valamennyi lovat elvisszük.

- Valamennyit? Hogyan?

- Arra való a madrina! Ha a kancát elvisszük, a többi utána jön.

- Remek gondolat! Ez a fiatalember nem esett a feje lágyára! Úgy lesz, ahogy mondja. Szóval Jaguár apó itt van a közelben? A tó túlsó oldalán? Oda tudsz vezetni?

- Igen - bólintott az inka.

- Akkor te ülj fel a madrinára, és vezess. Te lovagolsz elöl, mi meg hajtjuk a többi lovat a nyomodban.

Volt valami nyers, parancsoló, szinte sértő a tiszt hangjában és modorában. De Hauka némán beletörődött és engedelmeskedett. Megkereste a madrinát, elülső lábairól leoldotta a szíjat, felült rá, és lassan elindult vele. Amikor a többi ló észrevette, hogy a vezérkanca elindult, tüstént követték. A tiszt és az öt kamba felugrott az utolsó lovak hátára sereghajtónak. A *tropa* - az állatok csapata - vígan ügetett a madrina után, nógatásra vagy ostorra nem volt semmi szükség. Természetesen Antonio is lóra pattant, de nem maradt a sereghajtók mellett, hanem

előrenyargalt, és az inkához csatlakozott. A tiszt nem tetszett neki, és lehetőleg elkerülte. Így hát ebben a rendben vonultak, de nem a sűrű erdőn keresztül, mely ebben a sötétségben járhatatlan lett volna a lovak számára, hanem a tó partja mentén. Így elég gyorsan elérték a bőrkabátosok táborát.

A tábor most már nem volt olyan csendes és nyugodt, mint amikor Hauka és Antonio kiosont onnan. Jaguár apó óránként váltotta az örököt, s szokása szerint személyesen nézett utána, vajon rendben van-e minden. Az üvegek elpattanása arra figyelmeztette, hogy hirtelen időváltozás várható. Amikor lefeküdt aludni, az ég már felhős volt. Az aggodalom hamarosan felébresztette álmából. Felnézett az égre, és látta, hogy már egészen fekete. Érezte, hogy különös szél fúj: éles és mégsem csípős szél.

„Furcsa, üresen kongó szél” - dünnyögte magában. Tapasztalatai szerint ez közelgő orkán jele, olyan szélviharé, mely esővel keveredik. A Gran Chacóban az eső többnyire nehéz zápor, mely embert és állatot egyaránt a földhöz teremt. Mit lehetne tenni? Itt maradni nem tanácsos, itt a fák alatt, melyek valósággal vonzzák a villámokat. De a fürgeteget a szabad és nyílt pampán átvészalni éppen olyan kockázatos. Végre gyors elhatározással felébresztette az alvókat, hogy rögtönzött tanácskozás döntse el, mitévők legyenek. Ekkor derült ki, hogy Antonio és az inka nincs sehol.

Kiáltozva bejárták a tábor környékét, de hiába hívták a két ifjút, semmi válasz! Jaguár apó odavolt. Antoniót az ő gondjaira bízta, és védencének megmagyarázhatatlan eltűnése valósággal megrémítette. Számos feltevés hangzott el, de egyik sem állta meg a helyét. Végül Jaguár apó arra az egyszerű, de okos következtetésre jutott, hogy tűzcsóva segítségével kell követni az eltűntek nyomát. Tudták, hogy a két fiú hol feküdt le aludni, s erről a pontról indultak el.

Fáklyául egy gyantás ág szolgált. Ennek a fényénél fedezték fel, hogy a két fiú titokban az erdőbe osont. Utánuk mentek. A gyantás ág hirtelen kialudt, és ott álltak a sötétben. Hiába kiáltozták a fiúk nevét, az erdő néma maradt, nem felelt.

- Hallatlan könnyelműség! - bosszankodott Jaguár apó. - Amikor ideérkeztünk, megmondtam, hogy ebben az erdőben talán jaguárok tanyáznak. Nem tudnám magamnak megbocsátani, ha ezek a gyerekek jaguárok karmai közé kerültek volna. A puskájukat sem vitték magukkal! Még védekezni sem tudnak!

- Könnyelműség? - kérdezte Anciano. - Hauka nem könnyelmű. Mindig tudja, mit kell tennie. S ha fegyvereit nem vitte magával, csak azt bizonyítja, hogy nem volt szüksége rájuk, vagy csak akadályozták volna abban, amit a fejébe vett.

- A puska sohasem fölösleges! - mondta Geronimo.

- De gyakran megnehezíti az ember útját - vitatta Anciano. - Például sötét erdőben, ha lopva akarjuk az ellenséget megközelíteni.

- Lopva! Megközelíteni! - vágott a szavába Jaguár apó. - Ez az, erről van szó! Magamtól is rájöhettek volna! A vakmerő lurkók kalandra szomjaztak, és ez az életükbe kerülhet. Tüstént el kell indulnunk, hogy megmentjük őket!

- Életükbe kerülhet? - csodálkozott Anciano. - Ön sejt valamit, señor? Sejt, hova mentek?

- Nem sejttem, hanem tudom! Nézzenek csak itt jobbra, a tó túlsó partjára! Valami dereng ott, nem? Alkalmassint táború. Ezt vették észre a fiúk, és fiatalos hebehurgyaságukban mindjárt elindultak, hogy közelebről is megnézzék!

- Igen, ott ég valami - hagyta rá Anciano. - Könnyen lehet, hogy a fiúk ennek akartak utánajárni. De ha így áll a dolog, nem kell aggódnunk. Az én Haukám végtelenül óvatos és körültekintő. Teljesen megbízhatunk benne.

- Tudom. Tapasztaltabb és okosabb, mint sok felnőtt. De magával vitte Antoniót is, aki teljesen tapasztalatlan. A fiút énám bízták, és felelnem kell érte. Ezért vagyok olyan...

Hirtelen elhallgatott. Beszélgetés közben visszajutottak a táborba, s ekkor lódobogás zaja ütötte meg fülüket. A sötétségből két karcsú alak lépett elő, és a tábortűz felé sietett. Egyik az inka volt, a másik meg Antonio.

- Minket keresnek? Itt vagyunk! - kiáltotta csengő hangon Antonio, és mosolygós arccal indult Jaguár apó felé, míg Hauka csendesen és szerényen megállt a háttérben, mintha nem is ő lett volna a jól sikerült kaland hőse és főszereplője.

- Hála istennek, hogy megjöttetek! - kiáltott fel az öreg. - Hol jártatok tulajdonképpen?

- Odaát az abipónoknál.

- Az abi...? Hát ők vannak odaát?

- Ők hát!

- Antonio! Hogy merted engedélyem nélkül elhagyni a tábort, és...

- ... hat foglyot kiszabadítani meg egy kis ménesre való lovat zsákmányolni! - vágott a szavába egy idegen hang.

Jaguár apó megfordult, hogy szemébe nézzen a hívatlan prókátornak, aki Antonio védelmére kelt. S amint meglátta, homlokán haragos ránc jelent meg.

- Ön az, Verano hadnagy? Szeretném tudni, hogy került ide!

- Hol lóháton, hol meg gyalog, ahogy éppen lehetett - felelte a hadnagy hetykén.

- Nagyon jól tudja, hogy más választ várok öntől. De nem akarom vallatni. Csak egy kérdést még: innen hova akar menni?

- Vissza az abipónokhoz, hogy megtanítsam őket kesztyűbe dudálni. Ön természetesen velem jön embereivel együtt. Lepuffantjuk a kutyákat egytől egyig, az utolsó szál emberig!

- Ön természetesen tartja, hogy elkísérem. Én nem tartom olyan magától értetődőnek.

- Velem kell jönnie, ha mondom!

- Kell? Ezt a szót nem ismerem. De nini, kit látok még?! - kiáltott fel Jaguár apó egészen megváltozott hangon, és bosszús arca hirtelen kiderült.

Kemény Koponya, a kambák főnöke közeledett, s tört spanyolsággal, de tiszteletteljes hangon felelte:

- Én vagyok, señor. Mondanom sem kell, mennyire örülök, hogy újra látom. Most már, hogy Jaguár apó is itt van, nem félek semmitől!

- Kitől kellene félnie?

- Az abipónok váratlanul hadiösvényre léptek. Meg akarják rohanni falvainkat. Ma reggel négy harcosommal együtt megleptek az erdőben, és foglyul ejtettek. Ez a señor is velünk volt. Megkötözték, és elhatározták, hogy reggel befullasztanak a tóba. Nem is kerültük volna el ezt a sorsot, ha a bátor fiatal Haukaropora meg ez a másik ifjú ki nem szabadít.

- Ez a két ifjú? - álmélkodott Jaguár apó. - De hiszen...

Nem fejezte be, mert közben véletlenül felpillantott az égre, és észrevette, hogy a déli látóhatár valami különös, kénsárga színt öltött. Félig oda figyelve, félig meg a kamba főnökhöz fordulva megkérdezte:

- Hány abipón van odaát?

- Hétszer tíz vagy nyolcszor tíz - felelte a kamba. - Ugyanannyi lovat zsákmányoltunk. Mert elhoztuk valamennyit, nem hagytunk meg nekik egyet sem. Haukaropora felült a madrinára, s a többi ló követte.

- Nagyon érdekes! Később majd elmesélik részletesen. De most nincs rá idő. Kamba testvérem látja azt a sárga csíkot az ég alján? Tudja, hogy mit jelent?

- Már tíz perce figyelem, señor - felelte Kemény Koponya. - Olyan idő közeleg, amelyet fehér testvéreim orkánnak szoktak nevezni. Olyan szél, mely hatalmas fákat tép ki gyökerestül, vagy tör apró szilánkokra, s tűzgolyókat dobál le az égről. A lovak is megérezték, azért olyan nyugtalanok.

- Éppen olyan veszélyben forognak, mint mi - bölintott Jaguár apó. - Ha itt maradunk, a lezuhanó fák okozhatják halálunkat. Ha meg kimegyünk a pusztába, az orkán egyszerűen elsöpör. Ha jobban ismerném ezt a tájat, talán tudnám, mitévő legyek, de így... Pedig legfeljebb két óránk van hátra, és kitör a vihar. Gyorsan kellene határoznunk.

- Én ismerem a környéket, señor - mondta a kamba főnök. - Rögtön lóra kell ülnünk, és ha igyekszünk, még a vihar kitörése előtt menedéket találhatunk.

- Hol?

- Erre csak egy hely alkalmas: az *Asiento de la mortandad*, a Mészárlás Tanyája.

- Hátborzongató név! - dünnyögte Jaguár apó. - Még nem hallottam róla, hiszen barangolásaim során csak az Iker-forrásig jutottam el, tovább soha. Azt gondolod, elérhetjük ezt a lakótelepet, mielőtt kitör a cécó?

- El, ha sietünk.

- És megtaláljuk ebben a pokoli sötétségben?

- Nem téveszthetjük el az irányt. Fehér testvérem is tudja, hogy nem lesz soká ilyen sötét. Hamarosan csupa tűz lesz az ég.

- Igaz. Hát akkor készüljünk fel gyorsan az indulásra! Vigyázzatok a fegyverekre, nehogy baj érje!

Kemény Koponya ezután elvezette Jaguár apót a zsákmányolt lovakhoz, amelyeket a négy kamba már csak nagy ügyel-bajjal bírt együtt tartani, hiszen az állatok is érezték a vihar közeledését.

Ennyi lóhoz jutni nagy szerencse volt, mely később nagyon is éreztette előnyös hatását, egyelőre azonban csak hátrányt jelentett, s annyi gondot okozott, hogy Jaguár apó szívesen lemondott volna az égből pottyant ménésről. A lovak fel voltak kantározva, de hátukon nem volt nyereg; így aztán nem lehetett megrakni őket azzal a teherrel, amelyet a csapat kénytelen volt magával hurcolni. Jaguár apó rövid gondolkodás után kijelentette:

- Magunkkal visszük ezeket a lovakat, de nem vesződünk velük. Ha jószántukból velünk tartanak, nagyszerű! Ha pedig nem - tegyenek, amit akarnak.

A négy kamba harcos felpattant egy-egy lóra, s ugyanezt tette a törzsfőnök és Verano hadnagy is. Ők hatan kijelentették, hogy mindegyikük magával tud vinni még két-két lovat kötőféken.

Amikor Verano meglátta a puskákat, amelyeket Jaguár apó legényei a lovakra raktak, megkérdezte, hogy jutottak ezekhez a fegyverekhez.

- Kiástuk - felelte Geronimo.

- Honnan?

- Különböző helyekről útközben.

- Demonio! Éppen ezek után kutatok. Ezennel elkobozom a fegyvereket.

- Milyen joggal?

- Ezek kincstári fegyverek. Az állami arzenálból lopták őket.

- Dajkamese!

- Azt akarja mondani, señor, hogy kételkedik a szavamban?

- Csak azt hiszem el, amit a szememmel látok. De most nem érek rá vitatkozni, figyeljen csak oda!

Kezével a tó felé mutatott. A túlsó oldalról vad üvöltés hangját sodorta erre a szél. Az abipónok most találták meg halottaikat, és fedezték fel lovaik elrablását. Jaguár apó is arra nézett, de csak egy pillanatra. Most nem volt ideje az abipónokkal foglalkozni. Sokkal nagyobb veszély közelgett, azzal kellett törődnie.

A lovasok felsorakoztak, élükön az öt kambával, és az éjszakai vágatás megkezdődött.

A vezetők egyenesen észak felé tartottak, mégpedig a legerősebb iramban; az abipónok lovaival nem kellett vesződni, semmi kedvük sem volt elmaradni vagy szétszéledni; ösztönük adta értésükre, hogy a veszély dél felől közeleg, tehát a menekülés útja észak felé vezet.

Nem akarták a lovakat kimeríteni, s ezért fél óra múlva kissé lassították a tempót. Közben az a sárgás csík a déli ég alján jelentősen szélesebbé vált, s alsó pereme vörösen lángolni kezdett. Ennek következtében az éjszaka már nem volt olyan vaksötét, mint addig. Újabb fél óra múlva a sárga csík már elborította a déli égboltozat felét, s egy háromszög alakját öltötte fel, melynek csúcsa a zenitig ért. Ez a háromszög olyan világos volt, hogy alatta derengő fény terjengett, mely több száz lépésnyire világított előre. De a világos háromszög közepén fekete pont jelent meg.

- Az a lyuk ott a vihar kapuja - jegyezte meg Jaguár apó a fekete foltra mutatva.

- Veszélyes lesz? - érdeklődött a kis doktor, aki mellette lovagolt.

- Ránk nézve, remélem, nem - felelte Jaguár apó. - De bizonyára súlyos károkat fog okozni. Egy ilyen orkán rettentő pusztítást visz végbe az öserdőben, hajókat süllyeszt el a tengeren, és erős házakat dönt romba.

- Ön mégis egy lakótelepre, tehát házak fedele alá akar vinni minket! Isten őrizz, hogy fejünkre szakadjon a ház! Ez lenne a végromlás, latinul *pernicies*!

- Igen, ha a logikára hallgatok. De én többet adok a kamba törzsfőnök véleményére, aki már sok orkánt vészelt át, és jól ismeri azt a lakótelepet is, melyet menedékül javasol.

Fritz is ott lovagolt mellettük, és osztozott gazdája aggályaiban.

- Már láttam néhány pampai vihart - mondta -, de azt mondják, egy ilyen *pampero* semmi egy igazi hurrikánhoz képest. Őszintén megvallva, nem adnék az életemért egy lyukas garast. Nézze csak az eget! Ezt már nem is lehet égnek nevezni! Tótágast áll a világ, és most odafenn

van a pokol! Ami meg azt a telepet illeti, nem ok nélkül kapta a nevét. A Mészárlás Tanyája! Mit várhatunk tőle?

Nem csoda, hogy még Fritz is borzongott, az örökké vidám fickó, akit eddig még semmi sem hozott ki a sodrából. Az a háromszög odafenn valóban olyan volt, mint a pokol kapuja, s egészen betöltötte a látóhatárt.

A lidércfényre emlékeztető titokzatos derengésben tisztán látták, hogy a kemény talajt gyér fű borítja, és jobbról-balról dombok körvonalai tűnnek fel a közelben. A dombok egyre sűrűbben bukkantak fel, és egyre magasabbra nőttek. Többnyire lankásan ereszkedtek alá, de elhaladtak néhány olyan domb mellett is, mely hirtelen szakadt meg, és meredek sziklafallal ért véget.

- Örülök ezeknek a meredek szirtfalaknak - mondta Jaguár apó. - Egy kis reménnyel kecsagetnek. Ugyanis vihar idején a legbiztosabb oltalmat egy ilyen erős sziklafal északi oldala nyújtja. S mivel azok, akik itt telepedtek le, bizonyára ismerték ennek a tájnak az időjárását, feltehető, hogy a Mészárlás Tanyája is egy ilyen sziklafal alján épült.

Csakhamar kiderült, hogy feltevése helyes. A dombok közt haladva egy tágas völgybe jutottak, melynek déli oldalát hatalmas sziklafal határolta, míg északi oldalán erdőborította lankás dombok olvadtak egymásba. A völgy alját buja fű lepte el, és bokrok borították. A sziklafal közelében hat különálló épület sorakozott egymás mellé. Ez volt az egykori település.

A Gran Chacóban régen számos ilyen telep keletkezett, melyeknek romjai mindmáig láthatók. Bátor és tette kész fehér telepesek érkeztek ide családosan, s birtokba vették a félig-meddig kiirtott vagy kihalt őslakók hazáját. A földrészt, amit elfoglaltak, nem vásárolták meg, s nem fizettek érte kártérítést senkinek. Természetesen a legszebb, a legjobb, a legtermékenyebb földeket választották, s ha egy indián vagy félvér ősi jogaira hivatkozva tiltakozni merészelt, a bitorlók egyszerűen lepuffantották. Csakhogy a telepesek nem kaptak utánpótlást, és olyan kevesen voltak, hogy nem bírtak tartósan ellenállni a felbőszült indiánok támadásainak. Kénytelenek voltak a sűrűbben lakott területekre visszavonulni. Aki makacsul ragaszkodott bitorolt földjéhez, azt előbb vagy utóbb elpusztították, s a néhány évig megművelt föld újra vadonná változott. A növények magvait a szél befújta a házakba, ahol kicsíráztak. A tető alatt, a falak közt bokrok, sőt fák nőttek ki, kúszónövények csimpaszkodtak az ajtófélfákba és tetőgerendákba, a falakat lombok lepték be, s e nedves burkolat alatt a házak megdohosodtak, és lassanként elkorhadtak.

A Mészárlás Tanyája szerencsére nem volt még ilyen rossz állapotban. Ez a telep a közelmúltban létesült, s még nem rágta meg az idő vasfoga. A házak rendkívül tartós anyagból épültek: hatalmas fatörzsekből, amelyeket mélyen beverték a földbe. A házak fedele vastag nádkötegekből készült, s ezeket erős hánckötelek tartották össze. A nád is és a hánccs is dacolt esővel, széllel, faggyal egyaránt; erejük titka rugékonyságuk volt, a szélroham meghajlította, de nem törte el; nem bírt velük még a legvadabb orkán sem, mely minden más tetőt ízekre szedett volna szét. A fatörzsekből összerótt falak ellenálló-ereje is hasonló eredetű volt. Elburjánzott rajtuk a sok kúszónövény, de nem ártott meg a falaknak, sőt inkább a javukra vált. Élő páncélként védték meg a falakat szél és eső ellen. A házakon nem voltak ablakok, és a bejáratokat nem látták el ajtókkal. A lakóházak előtt és köztük is ősrégi fák álltak, mint megannyi óriási őrszem, de alattuk és körülöttük annyira elszaporodtak a bokrok, hogy már-már járhatatlan bozóttá váltak. A földön heverő letört ágak tömege tanúskodott arról, micsoda viharok szaggatták meg ezeket az ősi fákat, ám derékba törni vagy kitépni nem bírták.

Amikor a lovasok megkerülték a déli sziklafalat, és megpillantották az egymás mellett sorakozó hat épületet, a kamba törzsfőnök felkiáltott:

- Megérkeztünk, señores! Engedjük szabadon a lovakat, mi meg siessünk fedél alá! Akkor aztán füttyülünk az orkánra!

- Én a lovakat nem engedném szabadon - jelentene ki Jaguár apó -, mert már rémületükben is szétszaladnának. Vigyük be őket is magunkkal. Előbb azonban nagytakarítást kell tartani.

- Nagytakarítást! - biggyesztette le ajkát Verano hadnagy. - Mi a csudának?

- No, majd mindjárt meglátja - felelte Jaguár apó.

Elrendelte, hogy minden házba menjen be két-két ember, s dörömbölgjön, toporzékoljon, csapjon jó nagy lármát, sőt adjon le néhány lövést is a levegőbe. Parancsát tüstént teljesítették, s akkor derült csak ki, mire gondolt, amikor „nagytakarítást” javasolt. A borongós félhomályban állatok százait pillantották meg, a legkülönbébb állatokat, amelyeket a láрма és lövöldözés riasztott fel, s kergetett ki odújából. Rémulten rohantak ki a ház valamennyi nyílásán - még egy puma is volt köztük.

- Most már legfeljebb kígyóktól kell óvakodnunk, mert azok nem bújtak elő - jegyezte meg Jaguár apó, akinek mindenre volt gondolja, s több képzelőerővel dicsekedhetett, mint Verano hadnagy. - Előbb a lovakat hajtsátok be az első négy épületbe. Nekünk bőven elég lesz az utolsó két ház is. Aztán szedjetez száraz rőzsét, hogy tüzet rakhassunk. Munkára, egy-kettő, mert a vihar itt van már a nyakunkban!

S valóban: heves szélrohamok süvítettek a völgyön keresztül, nagy, nehéz, de még gyér esőcseppeket sodortak magukkal. A bőrkabátosok lázas tevékenységbe fogtak: alig tíz percbe tellett, s szeretett vezetőjük utasításainak eleget tettek. A lovakat (pedig előbb még le kellett nyergelni őket) bevitték a szobákba. A felügyeletükkel megbízott emberek tüzeket raktak a bejáratok közelében, de már odabent. Vidáman lobogott a tűz a két utolsó házban is, ahol a csapat tagjai és vendégeik találtak menedéket. De legfőbb ideje volt fedél alá húzódni, mert most már igazán kitört a vihar, mégpedig olyan erővel, melyet szavakkal alig lehet érzékelteni.

Az addig világossárga színben tündöklő ég egy csapásra feketévé vált. A völgyet zúgás, dübörgés, nyögés és nyöszörgés töltötte be, mintha ezer ördög jajgatna és üvöltözne. Az orkán elérte a völgykatlant; a házak megremegtek tőle, de hajlékonyan kitértek ökölcsapásainak ereje elől. Ekkor hirtelen fülsiketítő robaj hallatszott, mintha egy hegy omlott volna össze. Az eső volt az, de nem cseppekben hullott le, hanem zárt tömegben zúdult alá, mintha egy egész tó zuhant volna a völgyre.

Az eső robaja óriási vízesés ropogásához hasonlított, de a mennydörgés még ezt az elsőprő erejű hangot is felülmúlta. Cikázó villámok szaggatták meg a bakacsinsötét éjszakát, helyesebben az eső tengerét, de még a villám sem megfelelő szó azokra a lángoszlopokra és tűzgomolyokra, melyek a felhőkből kicsaptak. És így tartott ez egy teljes órán át, egyik dübörgés a másikat követte, s az égiháború egyre erősebben tombolt. Nem lehetett beszélgetni, senki sem értette volna meg a szomszédja szavát. Az emberek némán ültek a döngölt földpadlón, s csak jelek útján közölték egymással legfontosabb mondanivalóikat.

De még rosszabbul jártak azok, akik a lovak mellett maradtak. Az állatokat természetesen lehetetlen volt egytől egyig megkötözni. A rendelkezésre álló kötelekkel és szíjakkal megbéklyózták ugyan ötven-hatvan ló lábát, de a többire már nem futotta. Erre aztán olyan nyeresés,

patadobogás, rúgkapálás következett, hogy hallgatni is félelmetes volt. Nem túlzás, ha az örök helyzetét életveszélyesnek minősítjük.

Ekkor egy iszonyú villám csattant - a legerősebb valamennyi közül, de az utolsó is. Ég és föld már nem is lángolt, hanem egyetlen tűztengerré változott. Azután csend lett, olyan mélységes és hirtelen beálló csend, hogy szinte kísérteties volt. Senki sem merte szóra nyitni a száját, hiszen azt hitték, a tomboló elemek elhallgatása csak pillanatnyi fegyverszünet, s utána még vadabb ribillió következik. De nem így történt, Jaguár apó felkelt ültőhelyéből, s a tűz mellett elhaladva, a kijárához ballagott. Kinézett a ház elé, ahol a felhőszakadás az egész völgyet betöltő, széles folyóként hömpölygött tova, s jelentette:

- Vége. Az ég csupa csillag. Hála istennek!

- Hála istennek! - visszhangozta a doktor, s megkönnyebbülten felsóhajtott. Aztán kezét végighúzta homlokán és halálsápadt arcán. - Ilyen vihart még nem éltem meg soha. Restellem bevallani, de reszkettem a félelemtől. Olyan mennydörgés és dübörgés volt, olyan *megitus*, *rugitus* és *mugitus*, hogy azt hittem, itt a világ vége!

- Az már igaz - hagyta rá Fritz. - Mert *tus* aztán volt bőven! Magam is azt hittem, hogy ütött az utolsó óráim. Valóságos csoda, hogy nem csapott a házba a mennykő, ha már olyan vigyázatlanok voltunk, hogy tüzet gyújtottunk.

- Bizony nem babonáság - bólintott a doktor. - A tűz valóban vonzza a villámot, ezt már sokan tapasztalták.

- Ettől nem kellett tartani - vélte Jaguár apó -, mivel az erdő a legjobb villámhárító. No de megyek, és megnézem a lovakat. Kíváncsi vagyok, hány sérült meg közülük.

Kiment. A távolban még villogott az ég. Amint a másik ház felé igyekezett, kénytelen volt térdig vízben gázolni, holott nemrég még csontszáraz volt a föld. A lovak odaát még idegesek voltak, de elég csendesen álldogáltak. Jelentősebb sérülés nem történt.

Senki sem remélte, hogy ezt a vihart ilyen szerencsésen fogják megúszni.

Szemleútjáról visszatérve látta, hogy emberei Verano hadnagyot veszik körül, aki legutóbbi kalandját kezdte mesélni. Ám amikor megpillantotta Jaguár apót, ezekkel a szavakkal fogadta:

- Jó, hogy itt van, señor. Alig várom, hogy beszéljek Önnel. Be akarom jelenteni, hogy igényt tartok azokra a fegyverekre, amelyeket Ön eltulajdonított.

- Eltulajdonítottam? Tévedés. Csak ideiglenesen vettem birtokomba.

- Milyen jogon, ha szabad kérdeznem?

- Jól mondja: ha szabad kérdeznie. De vajon szabad-e? Szeretném tudni: milyen jogon von kérdőre?

- Én Mitre tábornok tisztje vagyok, s tőle kaptam megbízást a fegyverek felkutatására.

- Ezt elfogadom... ha bizonyítani tudja.

- Milyen bizonyítékot kíván?

- Írásbeli meghatalmazást.

- Lárifári! Csak nem képzeled, hogy az ember ilyen fontos okmányokat magával visz a Gran Chacóba?

- Nem köteles megtenni, de akkor nem tarthat igényt arra, hogy meghatalmazását elismerjék.

- Becsületszavamat adom rá, señor. Remélem, beéri vele - tette hozzá felfortyanva -, mert ha nem, akkor...

Fenyegető mozdulattal késéhez kapott.

- Hagyja azt ott, ahol van! - mordult rá Jaguár apó. - Aki késsel támad rám, hamar megismerkedik az öklömmel. Ami a becsületszavát illeti, készséggel elfogadom. Ön heves vérű, erőszakos ember, de semmi okom a becsületében kételkedni.

- Akkor hát egyetértünk?

- Igen is, meg nem is. Elhiszem, hogy a tábornoktól kapott megbízást. De mire szól, és meddig terjed?

- Feladatom az, hogy az arzenálból ellopott fegyvereket megkeressem.

- És ha megtalálta?

- Akkor jelentést kell tennem a tábornok úrnak.

- És aztán?

- A többi a tábornok úr intézkedésétől függ.

- Úgy van. Eddig egyetértünk. De hátha a tábornok úr úgy fog intézkedni, hogy a fegyvereket én használjam fel legjobb belátásom szerint? Egyébként nem is biztos, hogy ugyanazokról a fegyverekről van szó.

- Dehogynem, señor! - kiáltott fel a hadnagy. - Amíg ön odaát volt a lovagnál, megnéztem a fegyvereket. A puskák jelzései bizonyítják, hogy az állami arzenálból kerültek ki. eltűnésüket a tábornok úr fedezte fel, és nyomban megindította a vizsgálatot. Hajmeresztő dolgok sütek ki. A fegyvertár felügyelőjét letartóztatták. Alighanem megvesztegették. Több száz puskát és rengeteg lőszer juttatott olyan emberek kezébe, akik lázadást terveztek. Hogy ki áll az összeesküvés élén, még nem sikerült megtudni, de annyi bizonyos, hogy egy Perillo nevű eszпада is ludas a dologban. Ez a kalandor közvetlenül azután, hogy a puskákat a fegyvertárból kicsempeszték, munkásokkal, szerszámokkal és málhás öszvérekkel útra kelt a Rio Salado felé. Egy idő múlva visszajött a munkásokkal és az öszvérekkel együtt, de a titokzatos rakomány nélkül. Egészen bizonyos, hogy a rakomány lőszerből, puskákból és egyéb fegyverekből állt. Ezeket nem adta el, nem is osztotta szét, hanem elásta a Gran Chaco különféle pontjain. Más-különben miért vitt volna magával ásókat, lapátokat, csákányokat? A tábornok legfőbb gondja az volt, hogy megtudja, hol ásták el a fegyvereket. Mivel úgy ismerem a Chacót, mint a tenyeremet, engem küldött át a Rio Saladón, hogy utánanézzek a dolognak. Az abipónok jelenleg kormányellenes érzelműek, tehát hozzájuk nem fordulhattam. Ezért a kambákat kerestem fel, és találkoztam a törzsfőnökkel, aki négy harcosát is magával hozta a megbeszélésre. Ezeknek egyike értékes felvilágosítással tudott szolgálni. Az arzenál kifosztását követő hetekben fehér embereket látott az Iker-forrásnál. Megkértem a törzsfőnököt, vezessen oda. El Craneo duro kész volt azonnal ellovagolni velem arra a helyre. Útközben nyolcvan-kilencven főből álló abipón csapatral találkoztunk. Ezek, amennyire meg tudtuk állapítani, a Palma-tó vidékéről jöttek oda. Ellenségesen viselkedtek, s önvédelemből kénytelen voltam néhányat közülük lelőni. Erre megrohantak minket, és foglyul ejtettek. Miután alaposan kifosztottak, és fegyvereinket is elrabolták, megkötöztek minket, és elhurcoltak a forráshoz, ahol ma reggel a tóba akartak fojtani. Életünket ez a két derék ifjú mentette meg. Most már mindent tud, señor, s remélem, ezek után átadja nekem a fegyvereket.

- Sajnálom, hadnagy úr, nem tehetem. Be kell várnia a tábornok úr intézkedését. Az ő döntésének természetesen alávetem magamat, de addig nem adom ki kezemből a fegyvereket.

- Miért?

- Mert Ön nem kezdhet velük semmit, nekem meg sürgős szükségem van rájuk.

- Mit akar tenni velük?

- Felfegyverzem a kambákat, és az ő segítségükkel leverem a tábornok úr ellenségeit. Megtudtam ugyanis egyet-mást, ami erre az elhatározásra indított.

Röviden elmondta Veranónak legutóbbi élményeit. A nyers modorú, heves természetű, de feltétlenül hazafias és kötelességtudó hadnagy erre elállt követelésétől, sőt engedélyt kért arra, hogy a bőrkabátosokkal együtt harcolhasson az áruló abipónok ellen. Csatlakozását elfogadták, de csak azzal a feltétellel, hogy mindenben aláveti magát Jaguár apó utasításainak.

Most került végre sor arra, hogy meghallgassák a két ifjú jó barát hőstettét, melyet hosszas unszólásra Antonio mondott el röviden és szerényen, a csendes és még nála is szerényebb inka helyett, akit semmiképpen sem lehetett szóra bírni. Utána tüzetesen megtárgyalták ezt a nem mindennapi kalandot, s nem győzték dicsérni a két ifjú bátor és talpraesett viselkedését. Az öreg Anciano lelkesedése határtalan volt. Félrevonta tanítványát, és szokásos elővigyázatosságáról megfélemlítve, spanyol nyelven fejezte ki elragadtatását:

- Hős vagy, Haukaropora! Most igazán megmutattad, ki vagy: *El Hijo del Inka!*

Jaguár apó figyelte erre a szóra és a következőket gondolta magában: „Már régen gyanítottam, és sejtelmem, lám, most beigazolódt. Ez az ifjú nem egyszerű indián, és nem is Anciano fia vagy unokája, hanem Peru egykori uralkodóinak sarja: El Hijo del Inka - az inka fia!”

TIZEDIK FEJEZET

Jaguár apó elbeszélése

Az éjszakai vihart derűs reggel követte. A magasra dagadt esővíz elapadt, a sűrű erdő gőzölgött, s a völgy mélyén úgy hullámozott a buja fű, mint érett kalászosok tengere. A lovakat kiengedték a házából, és rászabadították az illatos fűre, hiszen gondolni sem lehetett arra, hogy még ma folytassák útjukat. Embernek és állatnak egyaránt pihenőre volt szüksége.

Reggeli után az emberek tanácskozássra gyűltek össze. Miközben elhelyezkedtek, Anciano észrevette, hogy Verano erősen figyel. A hadnagy pillantása újra meg újra visszatért az öregemberre.

- Ön feltűnően néz engem, señor - mondta Anciano. - Van valami oka rá?

- Van - felelte kurtán a hadnagy.

- Talán ismer engem? Látott már azelőtt is? Találkoztunk valahol?

- Nem. Csupán hosszú, fehér haja tűnt fel nekem. Egy skalpra emlékeztet, melyet láttam valahol.

- Skalp? Mi az?

- Itt nem ismerik ezt a szót? Annál ismertebb odafenn északon. Az észak-amerikai indiánok lenyúzzák megölt ellenségük feje bőrét, és övükre akasztják. Ez afféle trófea náluk, a bátorság és győzelem jelképe. Azonkívül valami vallásos babona is fűződik hozzá.

- És mi közöm nekem ahhoz a skalphoz?

- Nem tudom. Csak a hasonlóságra figyeltem fel. Annak a skalpnak, melyet említettem, ugyanolyan hosszú, sűrű, fehér haja volt, mint az öné.

- Mint az enyém! - kiáltott fel Anciano csodálkozva. - Sose gondoltam volna, hogy akadna fehér ember, akinek ilyen haja volna.

- Egy szóval sem mondtam, hogy fehér ember volt.

- Hanem?

- Indián.

- Észak-amerikai?

- Nem. Itteni.

- Melyik törzshöz tartozott?

- Nem tudom.

- S hol látta?

- Buenos Airesben.

- Kinél?

- Egyszer felkerestem Perillót, a híres eszpádát. Egy barátom vitt fel hozzá. Ez a Perillo mindenféle emléktárgyakkal és trófeákkal aggatta tele szobáját. A skalp is ott lógott a falon.

- Perillo? Igen, van egy ilyen nevű eszpáda, már hallottam róla. Azt mondják, sűrűn megfordult a Vadnyugaton. És mit mesélt arról a skalpról? Nem mondta el, hogyan jutott hozzá?

- De igen. Megküzdött egy indiánnal, és legyőzte. Életre-halálra küzdöttek, ő győzött, s ellenfele skalpját magával vitte.

- Hol folyt le az a küzdelem?

- A helyet nem említette. Csak annyit mondott, hogy a dél-amerikai pampákon történt.

- Ó, a pampákon! - sóhajtott fel Anciano megkönnyebbülten. Arca már-már megnyugodott, és újra közönyös kifejezést öltött, de csak addig, míg meg nem hallotta Verano következő megjegyzését.

- Csodás haj volt - mondta a hadnagy. - Egy szép nő is büszke lehetett volna rá. Pánttal fogta össze, aki hordta, öregember lehetett, és alighanem nagyon szegény.

- Pánttal? - kérdezte Anciano remegő hangon. - Miféle pánttal? S miből gondolja, hogy szegény ember volt?

- A pánt vagy abroncs, amivel a haját összefogta, vasból volt. Ha valaki már ilyen pántot visel, és nem nagyon szegény, legalábbis ezüstből csináltatja. Egyébként azt a pántot elől érdekes rajz díszítette. Napot véstek rá, napot, tizenkét irányba szétfutó sugarakkal, erre határozottan emlékszem!

- Napot! Tizenkét sugárral! - kiáltott fel Anciano. - Az a pánt, señor, nem vasból, hanem színaranyból készült, csak fekete máz borította.

- Honnan tudja? Ismerte talán a gazdáját?

- Hogy ismertem-e? Uram és parancsolóm volt, egy hatalmas birodalom...

Anciano izgatottsága tetőfokára hágott. Szeme villámlott. Kirántotta kését, és olyan mozdulattal emelte felé, mintha halálos ellenségével került volna szembe. De mondatát nem fejezhette be. Felindultságában nem is tudta, mit beszél, s féltve őrzött titkát ebben a pillanatban talán világgá kürtöli, ha Haukaropora meg nem akadályozta volna. A fiatal inka odaugrott mellé, kezét a vállára tette, és így szólt:

- Nyugodj meg atyám. Maradj csendben. Az a megölt ember bizonyára egy közönséges, egyszerű indián volt. De akkor is utánajárunk a dolognak. Meg kell tudnunk, vajon csakugyan tisztességes párviadalban esett-e el. Mert ha nem, jaj a gyilkosának! Lehet, hogy idős ember volt, de korához képest csodálatosan erős és fürgé. Nem hinném, hogy ez a Perillo legyőzte volna. Sokkal valószínűbb, hogy orvul meggyilkolta.

Szándékosan beszélt ilyen hosszasan, hogy Ancianónak ideje legyen önuralmát visszanyernie. De az öreg nem csillapodott le.

- Biztos, hogy így történt! - lihegte. - Egészen bizonyos! Most legalább nem kell a gyilkost kinyomozni. Perillo beismerte, hogy ő volt. Még kérkedik is vele. Ha egyszer a kezembe kerül...

- Nem a te kezembe! Az enyémbé! Ezzel fizetek neki! - kiáltotta az inka, s megforgatta buzogányát a feje körül. Most már őt is olyan indulat fogta el, mint az előbb Ancianót, de óriási erőfeszítéssel legyűrte, látva, hogy a mellette állók milyen csodálkozó szemmel néznek rá. Sikertől is egykedvűséget színlelnie, visszaült a helyére, s a buzogányt letette maga mellé a földre.

Verano hadnagy szavai nemcsak az inkát és öreg barátját kavarták fel mélységesen; volt ott még valaki, akit a különös beszélgetés közléről érdekelt, ha nem is árulta el. Ez a valaki Jaguár apó volt.

Az inka mellett ült, s nem szólt semmit, csak kezébe vette a buzogányt, és megnézte. Végighúzta ujját a fekete mázzal bevont, súlyos fegyveren, s csak aztán jegyezte meg halkan, egészen nyugodt hangon:

- Kár előre izgulni. Még nem tudhatjátok, kinek a skalpja az.

- Én, sajnos, tudom - felelte Anciano. - A hosszú, fehér haj és a fekete pánt... kell-e több bizonyíték?

- Egyelőre hagyjuk ezt a témát - mondta Jaguár apó nyomatékosan, s figyelmeztető pillantást vetett az öregre, értésére adva, hogy hallgasson. - Most fontosabb dolgunk van. Figyelem, kedves barátaim! Döntsük el, hogy innen hová megyünk.

- Feltétlenül a Pálma-tóhoz - jelentette ki Verano hadnagy. - Hisz a Pálma-tó az összeesküvők találkozóhelye!

- Magam is erre gondoltam - bólintott Jaguár apó. - De a dolog nem olyan egyszerű. Az abipónok sokan vannak, és már régen készülődnek erre a háborúra. Vajon a kambák is felkészültek-e?

A kérdés a kamba törzsfőnöknek szólt, s Kemény Koponya így válaszolt rá:

- Az én népem békességben szeretne élni, és nem számított arra, hogy az abipónok hadi-ösvényre lépnek. Támadásuk célpontja bizonyára a mi legnagyobb és leggazdagabb falunk lesz.

- Valószínű - bólintott Jaguár apó.

- Egészen biztos - folytatta a kamba. - Amíg megkötözve feküdtem mellettük, az abipónok erről beszéltek. Azt gondolták, másnap úgyis a tóba fojtanak, hát nyugodtan beszélhetnek előttem. Szavaikból kivettem, hogy a kamba nagyfalut akarják megrohanni.

- Hol van az a falu?

- Annak a víznek a közelében, melyet a fehérek Kristálypataknak neveznek. Vágtatva három nap alatt juthatunk oda.

- És milyen a terep odáig?

- Részint erdőkön át, részint nyílt pampán közelíthetjük meg. Közben néhány abipón falu mellett kell elhaladnunk, de ezeket nem lesz nehéz elkerülni. Rövidebb lenne az utunk, ha a Pálma-tó felé vágtatnánk, de onnan csak sűrűn lakott abipón területen át juthatunk el a Kristály-patakhöz.

Jaguár apó töprenkedve bámult maga elé; mindenki hallgatott, nem akarták megzavarni.

- Hm - dűnnyögte nagy sokára -, azt hiszem, mégis a Pálma-tó felé megyünk. Ismernem kell a terepet, ahol az ellenség gyülekezik. S még egy érv szól a Pálma-tó mellett. Húskészletünk a vége felé jár, s ha vadászattal akarjuk kiegészíteni, akkor három nap helyett öt-hat napba is beletelik, amíg eljutunk a kamba nagyfaluba. Attól tartok, hogy akkor már későn érünk oda.

- És ha a másik irányban megyünk, a Pálma-tó felé, akkor könnyebben jutunk eleséghez? - kérdezte Geronimo.

- Hallottad, hogy ott sűrűn találhatsz abipón falvakat. Az abipónok szarvasmarhát tartanak. Majd elhajtunk egy-két ökröt, és mindjárt lesz hús minden idővesztés nélkül. Milyen messze van innen a Pálma-tó?

- Fél nap alatt elérjük - felelte a kamba főnök.

- Jó. Akkor délben elindulunk, és estére ott leszünk. Nem is kell egészen a tó partjáig előnyomulnunk.

Senkinek sem volt ellenvetése, csak a kis doktor tartotta szükségesnek, hogy megjegyyezze:

- Az Ön terve bizonyára kitűnő és célravezető, señor, de ha nem veszi rossz néven, nekem is vannak céljaim és terveim. Ön végeredményben a Kristály-patakhoz igyekszik, ugyebár? Szabad kérdezni, milyen irányban van az?

- Északnyugatra - felelte a törzsfőnök.

- És milyen a környéke, sík vagy hegyes?

- Inkább hegyes.

- Akkor kénytelen vagyok bejelenteni, hogy útjaink elválnak, señores! Nekem a kamba nép nagyon rokonszenves, de nem azért jöttem ebbe az országba, hogy náluk vendégeskedjem. Én ősi állatok kedvéért jöttem ide, s azoknak a maradványait nem a hegyekben, hanem a síkságon lehet megtalálni. Az önök célja és az enyém közt tehát lényeges ellentmondás mutatkozik, latinul *contradictio*!

- Sajnos, nem segíthetek rajta - felelte Jaguár apó. - Az ön ásatásai kedvéért nem nézhetjük tétlenül, hogy a békés kambakát kifosszák vagy lemészárolják.

- Én pedig nem vagyok hajlandó a kambák kedvéért egyetlen megathériumról vagy masztodonról sem lemondani. Kérem, méltányolják a tudomány érdekeit is!

Kemény Koponya nagy figyelemmel hallgatta a szóváltást. Ha nem is értette meg az indulatosan hadonászó kis fehér ember minden szavát, következő kérdése elárulta, hogy lényegében tudja, miről is van szó.

- Ez a señor régi idők állatairól beszél - kezdte. - Fehér testvérem csak nem egyike azoknak a messze földről hozzánk látogató idegeneknek, akik nem élő állatokra vadásznak, hanem régi csontokat ásnak ki a pampa földje alól, aztán elszállítják a sápadtarcúak nagyvárosaiba, ahol külön házakban, üvegszekrényekben mutogatják?

- Eltaláltad, kedves barátom - felelte Jaguár apó mosolyogva. - Azokat a házakat mi múzeumoknak nevezzük, s a régi csontok kiásóit tudósoknak. Ez a señor is olyan tudós.

- Akkor nyugodtan eljöhet velünk - mondta a kamba főnök -, mert ha itt marad, s az abipónok fogságába jut, akkor a saját csontjait sem viszi haza; míg ha velünk tart, garmadával mutatok neki régi csontokat, amiket hazavihet.

- Hol? Hol? - kérdezte a doktor izgatottan.

- Több olyan helyet ismerek. Az egyik éppen utunkba esik, okvetlenül elhaladunk mellette. Úgy hívják: *El Pantano de los Huesos* vagyis a Csontok Mocsara. Már a neve is mutatja, hogy ott megtalálja, amit keres.

- Csontok Mocsara! - kiáltott fel a doktor lelkesen. - Pompás! Nagyszerű! És milyen állatok csontjai hevernek ott?

- Egy óriási állaté, de a nevét nem tudom. Sőt valójában nem is szabad róla beszélnem! - A törzsfőnök hirtelen elhallgatott, és olyan komor arcot vágott, hogy még a türelmetlen doktor sem merte tovább faggatni. Ekkor Jaguár apó sietett a segítségére.

- Kamba testvérem elfelejti, hogy jó barátai közt van? - kérdezte egészen halkán.

Kemény Koponya arca felderült.

- Fehér testvéremnek igaza van - mondta. - Nem lehet titkom Önök előtt, señores. Azért teszik meg ezt a hosszú utat, hogy segítsenek nekünk ellenségeink támadását visszaverni. Hálából megmondom, hogy ismerek egy helyet, ahol egy régi állat csontjai hevernek egyben, egészben. Olyan óriási állat volt, hogy ma nem is létezik hozzá fogható. Véletlenül akadtunk rá, s megbeszéltük, hogy eladjuk egy olyan sápadtarcúnak, aki nem sajnálja a pénzt ilyesmiért. De elállok ettől a tervtől. Az egész állatot úgy, ahogy van, Önnek ajándékozom, señor!

- Hogyan? Nekem ajándékozza? Az egészet? Egy olyan óriási állatot, aminő ma nem is létezik? - lelkendezett a doktor. - Még az is lehet, hogy egy gliptodon?

- Nem tudom. Ezt a nevet most hallom először.

- Mégis, mekkora? Milyen hosszú? Milyen magas?

- Nem tudom. Mi csak egy kis részét láttuk.

- Ó, jaj! Akkor talán nincs is meg egészben?

- De igen. Ásónkkal végigkopogtattuk az egész hátát, a csigolyáit egytől egyig!

- Talán csak nem dobálták szét?

- Dehogysis! Arra vigyáztunk! Mi is tudjuk, hogy minél sértetlenebb, annál többet ér. Ezért csak óvatosan értünk hozzá. Úgy hagytuk, ahogy van, és betakartuk homokkal.

- Bravó! Ezt nagyon okosan tették! Ebből is látható, hogy az indián éppen olyan értelmes faj, mint a fehér. Jaj, alig várom, hogy azt az ősi állatot megpillantsam! Mikor érünk oda?

- Az a völgy majdnem egynapi lovaglásra van a mi falunktól.

- Akkor induljunk máris! - kiáltotta a kis ember. - Mire várunk?

- Lassan a testtel, señor! - mondta Jaguár apó nevetve. - Az előbb mindenáron itt akart maradni, még akkor is, ha elszakad tőlünk, most meg annyira nincs maradása, hogy még minket sűrget! A szükséges előkészületekre nem is gondol. Nyugodjék bele, hogy még jó néhány órányi dolgunk van itt. Délben, indulunk, és punktum!

- Dolguk? Ugyan miféle dolguk lehet?

- Szívesen kielégítem a kíváncsiságát. Sok a poggyászsunk, és a szegény lovak nehezen bírják. Hogy terhüket megkönnyítsük, málhás nyergeket kell készítenünk.

- Nyergeket? Miből? Hol a bőr és a többi anyag?

- Van anyag bőven, ha nem is a szokásos. De nem tesz semmit, mindig az adott körülményekhez kell alkalmazkodni. Ágakból, lombokból, fűből és sásból olyan nyergeket lehet készíteni, amelyek kitűnően eltartanak három napig, s ez nekünk éppen elég. Kúszónövényekből köteleket csavarunk, megerősítjük velük a rögtönzött nyergeket, és egymáshoz kötjük a lovakat. Ha ily módon aztán összefüggő tropát alakítunk, sokkal gyorsabban és könnyebben tesszük meg az utat. Munkára fel! Lássunk neki tüstént! Ön is segíthet, doktor.

Kiadta a parancsot, hogy szedjenek össze jó sok fiatal gallyat, sást és fűvet. Egy óra múlva az egész társaság buzgón fonta, sodorta és kötözte ezt a gyenge anyagot, s puha, de viszonylag erős hevedereket, kötőfékeket és nyereghez hasonló kosarakat készítették belőle. Miután a lovak jól kipihenték magukat, a bőrkabátosok ügyesen elosztották a málhát, és felrakták a rögtönzött nyergekre. Végül egymáshoz kötötték a lovakat, és együtt volt a tropa. Éppen dél

volt, amikor elhagyták a hátborzongató nevet viselő telepet, mely nekik nem halált, hanem életet jelentett, s kitűnő menedéket nyújtott a pusztító orkán ellen.

Mai céljuk tehát a Pálma-tó volt. Kemény Koponya és négy kamba harcosa nyargalt a csapat élén. Utánuk a málhás lovak hosszú sora következett, melyet Jaguár apó lovasai kísértek jobbról-balról, nem tűrve a legkisebb rendbontást sem. Bal kéz felől elmaradtak mögöttük a hegyek, s a vidék, melyen ezután áthaladtak, már nyílt síkság volt, jellegzetes pampa. A füves terepet csak imitt-amott szakította meg egy-egy homokos rész. Ám ezek a kopár foltok egyre sűrűbben bukkantak elő, míg végül a pampát sivatag váltotta fel, amin csöppet sem csodálkoztak, hisz a Gran Chaco kellős közepén erre fel kellett készülni. A sivatagos terület - mondta a kamba főnök - csak a Pálma-tó közelében ér véget.

Jaguár apó ma sereghajtónak csapott fel, s a csapat mögött lovagolt. Kis idő múlva intett Ancianónak és az inkának, hogy maradjanak hátra, és csatlakozzanak hozzá. Egy darabig némán nyargalt kettejük között, de hirtelen ezekkel a szavakkal fordult Ancianóhoz:

- Ma egy percre megfeledkeztél magadról, jó Anciano. Szád többet mondott, mint eszed akarta. Majdnem elárultad a titkodat. Szerencsére rajtam kívül senki sem vette észre.

Anciano rémülten nézett rá.

- Azt hiszi, valami titkom van, señor? - hebegte.

- Nem hiszem, hanem tudom. Nem volt nehéz kitalálni. Haukaropora nem a fiad, és nem is az unokád.

- Mi jut eszébe, señor?!

- Régóta sejtem, de ma, amikor a hadnaggyal beszéltél magad is elárultad. Kár volt erősködnöd, hogy az a pánt aranyból készült, és nem vasból! Ezzel csak felhívtad a figyelmet más hasonló tárgyakra.

- Nem tudom, mire gondol, señor.

- Például a buzogányra, amit Hauka övére akasztva visel.

- Gazdag emberek lennének, ha ez a fegyver aranyból volna.

- Ne tettesd magad, Anciano. A barátod vagyok. Tudhatnád, hogy tőlem nem kell tartanod. Nem akarom titkaidat kifürkészni, magadra vess, ha szóba hozom. Nem vagytok elég óvatosak. Hauka tegnap a buzogányával ütötte le az abipón őrt. Úgy látszik, valami kemény vagy éles tárgyra csapott, mert a buzogány sötét máza megsérült. Egy kis ponton aranyosan csillog. Nézd csak meg.

Haukaropora kezébe vette a buzogányt, aztán elpirult, és visszaakasztotta az övére.

- Nos? - kérdezte Jaguár apó mosolyogva, s mivel egyikük sem felelt, így folytatta: - Ki viselte a humancsuájt, az aranybuzogányt? Erre csak egyetlen embernek volt joga: Peru uralkodójának, az inkának! Így hát ez a buzogány elárulja nekem, hogy Hauka az inkák ivadéka.

- Téved, señor... - hebegte az öreg.

- Nem tévedek, Anciano. Ne is próbálj félrevezetni. Titkod nálam biztosabb helyen van, mint a saját szívedben. De nem látom be, miért is kell Haukaropora származását titkolni?

- És az üldöztetések, amiket elszenvetünk?

- Erről nem tudok. Ti saját személyetekben nem szenvedtetek semmit, őseitekkel embertelenül bántak: tűzzel, karddal, méreggel pusztították őket. Ez, sajnos, igaz. Minden jóézésű ember fájlalja, hogy így történt. De származástok miatt ma már nem kell félnetek. A ti életekre nem tör senki.

- Ez az ön nézete, señor. Mi nem tudunk ilyen könnyen megnyugodni.

- Akkor jobban kell vigyáznod. Hogy Hauka az inkák utóda, még nem hoz rá veszélyt. De fakadhat belőle valami más, ami veszélyes lehet.

- Micsoda?

- A várakozás, amit a származásához fűz. A csalóka remény, mely nem teljesülhet soha.

- Soha, señor?

- Hidd el, soha! Álomvilágban éltek, dicső múltatok emlékei között, melyek eltakarják előletek a valóságot. Álmodozni lehet, talán kell is, de csak egy bizonyos határig. Ha elvakítja szemeteket, ha megbénítja kezeteket, ha visszatart az élet igazi tartalmától: a munkától és cselekvéstől - akkor az álom méreg! Nincs jogom oktatni benneteket vagy leckéztetni; ennek a szándéka is távol áll tőlem. De mint jó barátotok megengedtem magamnak egy-két észrevételt. De hagyjuk ezt a témát, hisz tulajdonképpen egészen másról akartam veletek beszélni. Hogy állunk azzal a vaspánttal vagy aranypánttal? Ki volt az a férfi, aki a hajában viselte? Ki az a halott, akinek a skalpjá Perillo birtokában van?

Anciano összeszorította ajkát. Haukaropora is hallgatott.

- Nem kíváncsiságból kérdezem - folytatta Jaguár apó. - Céлом van vele, fontos céлом. És azt hiszem, nektek is használna, ha őszintén válaszolnátok.

- Ha erre a kérdésre válaszolnék, kénytelen lennék titkomat felfedni - mondta végre Anciano.

- Jó. Akkor mondd meg legalább azt, hol érte utol az illetőt a halál.

- Nem tudom a helyét pontosan megmondani.

- És a környékét?

- Azt körülbelül megjelölhetném, de ön úgysem ismeri.

- Nem biztos. Sok helyen megfordultam már, több helyen, mint gondolnád.

- Hallott-e már egy helyről, amit úgy hívnak: *Barranca del Homicidio*, Gyilkos-szurdok?

- Nemcsak hallottam róla, de jártam is ott! - felelte Jaguár apó. - Nem is egy ízben, hanem kétszer. A Salina del Condorból hágtam fel oda.

- Igen, a Salina del Condorból - bölintott Anciano. - Onnan kell felkapaszkodni a szurdokba. Istenem, hányszor megtettem az utat!

- És azt hiszed, az ismerősöd, akire gondolsz, ott lelte halálát?

- Biztos vagyok benne.

- Miért?

- Elkísértem majdnem odáig. De egy ponton megállt, és megparancsolta, hogy várjam meg ott. Megtiltotta, hogy továbbkísérjem. Kénytelen voltam engedelmeskedni.

- Micsoda szavak! Megparancsolta, megtiltotta! Aki parancsol, az úr, s aki kénytelen engedelmeskedni, az alárendelt szolga. És mondd csak, hiába vártál urad és parancsolód visszatérésére?

- Hiába! - sóhajtott Anciano. - Pedig két teljes napig vártam rá. Aztán már aggódni kezdtem. Utána mentem addig a helyig, amelyet fel akart keresni. Nem találtam ott, és nem láttam sehol. Átkutattam a völgyeket és szakadékokat, felmentem a magaslatokra, de hasztalan. Hazamentem, majd barátaimmal együtt mentem el újra a Gyilkos-szurdokba, segítségükkel tűvé tettem az egész tájat - hiába, mindhiába! Heteken át, hónapokon át kerestük, de legkisebb nyomát sem tudtuk felfedezni. Végül beletörődtünk, hogy valami szerencsétlenség érte. De ma reggel a hadnagy szavai hallatára mindent megértettem. Nem szerencsétlenségnek esett áldozatul. Meggyilkolták, és eltüntették a holttestét!

- Azért gondolsz gyilkosságra, mert tisztességes küzdelemben legyőzhetetlennek tartod? Vagy más okod is van rá?

- Van - felelte Anciano hosszas tétovázás után.

- Nem mondanád meg nekem?

- Olyan tárgyak voltak nála, melyek felkelthették a gyilkos kapzsiságát.

- Miféle tárgyak?

- Azt nem mondhatom meg.

- Úgyis tudom. Olyan tárgyak, melyek az inkák fénykorából származtak, és színaranyból készültek!

- Honnan tudja, señor?

- Én őszintébb leszek hozzád, mint te hozzám. Nézz ide!

Kigombolta bőrzekéjét, és egy kis csillogó tárgyat húzott elő, melyet zsinóron a nyakában viselt. Leoldotta, és átnyújtotta Ancianónak.

Parányi aranykehely volt, finom munka, az ötvösművészet csodás remeke.

- Harmatkehely! - kiáltott fel Anciano elbűvölve. - Ebben gyűjtötték össze a templomvirágok reggeli harmatát, és párologtatták el áldozatul a Napisten oltárán!

- Ezt nem tudtam. A kehely rendeltetéséről sejtelmem sem volt.

- Ez szent tárgy, señor, nagyon szent tárgy!

- Semmi okom szavaidban kételkedni. Egyébként megint elszóltad magadat. Elárultad, hogy őseid Peruban éltek.

- Ott, ott - bólintott az öreg, s szeme könnybe lábadt. - Az inkák szent birodalmában.

- Melynek uralkodói az én őseim voltak - tette hozzá Haukaropora. - Egyetlen leszármazójuk én vagyok. Csak néhány hű emberem tud róla.

- Mindjárt gondoltam. És őseid mesés kincsei a te birtokodban vannak.

- Miből gondolja?

- Ez az áldozókehely vezetett rá.

- Hol szerezte? Hogy jutott hozzá? - kérdezte Anciano.

- Találtam.

- Hol?

- A Salina del Condor és a Barranca del Homicidio között.

- Éppen ott? Micsoda felfedezés! Mikor történt?

- Öt évvel ezelőtt.

- Melyik holdváltózkor? Nem emlékszik rá? Nagyon fontos!

- Pontosan emlékszem. Egy nappal holdtölte után történt.

- Úgy van! Az én uram és parancsolom mindig csak holdtölte éjjelén ment el a szurdokba.

Hauka elkérte a kis aranykelyhet, sokáig meghatottan nézte, majd megcsókolta. Most az ő szemében is könny csillogott.

- Ez hát az a kehely - mondta -, melyet apám, az utolsó előtti inka, élete végóráiban magánál viselt. Nem adom vissza önnek, señor! Engedje át nekem! Valami nagyobb és értékesebbet adok majd érte cserébe.

- Tartsd meg, kedves fiam. Nem kérek érte semmit. Örülök, hogy átadhatom jogos tulajdonosának.

- Köszönöm. De csak ezt a kelyhet találta ott? Más semmit?

- De igen. Találtam mást is. Valami borzasztót. Elég erősnek érzed magad ahhoz, hogy meghallgassad?

- Beszéljen, señor. Erős vagyok, és már régen hozzászoktam, hogy apám halálára gondoljak.

- Jól sejtet: az ő holttestét találtam ott.

Az inka sokáig dermedten nézett maga elé. Egyetlen idegszála sem rezgett meg, de arca elsápadt, egészen fakóvá vált. Az öreg Anciano tenyerével eltakarta szemét, és ő is hallgatott. Így lovagoltak hárman egymás mellett jó ideig, szótlantul. Végre az öreg törte meg a csendet, s Jaguár apóhoz fordulva, remegő hangon megkérdezte:

- Egy csöpp élet sem volt már benne?

- Halott volt.

- És hogy halt meg? Harcban, küzdelemben?

- Nem volt semmiféle küzdelem. Közönséges gyilkosság volt - aljas, alattomos orgyilkosság. Az áldozat hátán fűrődött be a golyó.

- És a haja... az a gyönyörű, pompás haja, mely sokkal hosszabb volt, mint az enyém?

- Megfosztották tőle. A halottat megskalpolták.

Egyik sem sírt, jajveszékelt, sem az inka, sem Anciano. Sokáig hallgattak, s küszködtek magukban, hogy fékezzék érzelmeik kitörését.

Végül megint az öreg törte meg a csendet:

- Kérem, mondja el az egészet, hogy történt! Mindent meg kell tudnunk, mindent, még a legjelentéktelenebb csekélységet is.

- Nincs sok elmondanivaló. Akkor azért mentem a Salina del Condorba, hogy öszvérem kipihenje magát, miután holdtöltekor egész éjszakán át nyargaltam. Míg öszvérem, a gyér füvet harapdálta, én meg a földön ülve egy darab szárított húst rágtam, paták dobogását hallottam a hátam mögött. Megfordultam, s megpillantottam egy lovast, aki a magasból ereszkedett alá, és éppen egy sziklát került meg. Amint meglátott, egy pillanatra visszahőkölt, aztán megsarkantyúzta lovát, és elvágtatott mellettem.

- Nem szólt semmit? Nem is köszönt?

- Egyetlen hangot sem hallatott. Feltűnt nekem, hogy elfordította fejét, amint elnyargalt mellettem, mintha nem akarná, hogy lássam az arcát.

- Nem is látta?

- Csak egy-két pillanatra, amikor a szikla mögül előbukkant. Aztán, mint már mondtam, gyorsan elfordította a fejét. Láttam, hogy a pampákon szokásos öltözéket viseli, és hátán puská van. Felcsavart takarót szíjazott maga mögé a ló hátára, s a köteg olyan vaskos volt, hogy bizonyára rejtegetett benne valamit. Sok holmi lehetett benne, de hogy miféle, azt természetesen nem tudhattam.

- Közel volt önhöz, amikor elnyargalt mellette?

- Nem. Legalább ötven lóhosszra. Olyan iszonyú benyomást tett rám, hogy örültem, amikor eltűnt a szemem elől. Dél tájban, amint az öszvérem kipihente magát, továbbnyargaltam, fel a szurdokba.

- A Barranca del Homicidióba?

- Persze. Körülbelül a fél utat tettem meg a szurdokban, amikor megpillantottam a holttestet. Vértócsában hevert, és megskalpolt feje háborzongató látvány volt. Megvizsgáltam a halottat, és első gondolatom természetesen az volt, hogy gyilkosa nem lehet más, csak az a lovas, aki reggel innen lefelé jövet elnyargalt mellettem.

- Milyen ruhát viselt a halott?

- Bőrruhát, akár csak te vagy én.

- Úgy van. Mindig ilyen ruhában járunk, mert a sűrű erdőben minden más gyorsan elszakadna. Volt nála valami?

- Semmi az égvilágon. Teljesen kifosztották. De amikor megfordítottam a holttestet, hogy alaposan megvizsgáljam, a vértócsában felcsillant valami. Addig rajta feküdt. Ez a kis áldozó kehely volt, amit azóta magamnál hordtam.

- Mit csinált a holttesttel?

- Nem hagyhattam ott a földön, prédául a ragadozó állatoknak. Elcipeltem egy közeli szikla-hasadékba, s ott rejtettem el, aztán a nyílást kövekkel elzártam, eltorlaszoltam. A kiontott vért homokkal fedtem be. Miután mindezt elintéztem, felkerekedtem, hogy a gyilkost üldözőbe vegyem.

- De már nem érte utol.

- Nem. Amikor megláttam, kora délelőtt volt. Délben indultam el a Salináról, s néhány órával később találtam meg a holttestet. Aznap a legnagyobb igyekezettel sem juthattam tovább, mint vissza a Salinába, pihenőhelyemig, s onnan még egy kis darabon tovább. Láttam a gyilkos nyomait, és követtem is, amíg be nem sötétedett. Ám este, holdvilágnál már lehetetlen volt a nyomokat felismerni, hiszen ott nem volt fű, csak kő, homok és kavicsgörgöteg. Amikor megpirkadt, folytattam az üldözést. Vágy és türelmetlenség hajszolt, hogy utolérjem, de csakhamar be kellett látnom, hogy erre semmi remény. A gazember nyilván számításba vette, hogy áldozata holttestét megtalálom, s ezért egész éjjel folytatta útját, hogy minél nagyobb előnyre tegyen szert. Még arra is volt gondolata, hogy sziklás terepen törjön előre, ahol nem hagy nyomokat maga után. Minden figyelmemre és tapasztalatomra szükség volt, hogy nyomait el ne tévesszem, de ez sok időbe került. Százszor is le kellett ugranom öszvéremről, hogy a kőzetet megvizsgáljam, s gyakran megesett, hogy vissza kellett fordulnom, mert téves

nyomon, rossz irányban haladtam. Estére keserűen állapítottam meg, hogy kora reggel óta még akkora utat sem tettem meg, mely rendes körülmények közt legfeljebb fél napot venne igénybe. A most következő második éjszaka pedig a kevés megmaradt nyomot is felismerhetetlenné fogja tenni. Beláttam, hogy nem érhetem utol, s kénytelen voltam az üldözést abbahagyni.

- Milyen kár, señor! Ha sikerült volna utolérnie, s visszahozza a Salinába, akkor engem is ott talál, s ketten együtt ítélkezhattünk volna fölötte! Sajnos, ön minden nyomát eltaposta, s én már nem jutottam semmire. Mit gondol, meg tudná találni azt a sziklahasadékot, ahová a halottat elrejtette?

- Feltétlenül.

- Úgy hallom, ön készül felmenni a hegyekbe. Milyen úton próbál odajutni?

- Tulajdonképpen nem oda készültem, hanem a Gyilkos-szurdoktól északra. De ilyen esetben egy kis kerülő nem számít. Elvezetlek benneteket ahhoz a sziklához.

- Szívből köszönjük, señor. A halottat nem hagyhatjuk ott. Ősi szokásaink szerint akarjuk eltemetni.

- Beismered hát, hogy inka volt, a régi uralkodóház sarja?

- Nincs többé titkunk ön előtt. Durva hálátlanság lenne, ha bármit is elhallgatnánk.

- S mi van a rejtett kincssel?

- Amikor a néhai inka őse az én őssémmel együtt néhány hűséges emberük kíséretében a spanyolok elől elmenekült, sok drágaságot sikerült magukkal vinniük. Ezeket a Barranca del Homicidióban rejtették el. A menekültek és utódaik a világtól távol, a hegyek közt éltek, csak az inka ment el időnként a rejtekhelyre egy-egy aranytárgyért, melynek értékesítéséből tengette életét a kis kolónia. Az ilyen utakra mindig holdtöltekor került a sor. Az én uram azonban nem tért vissza utolsó útjáról.

- Ismered a rejtekhelyet?

- Ismerem.

- Voltál ott azóta?

- Voltam, de nem nyitottam ki a rejteket, ahhoz nincs jogom.

- És Haukának van hozzá joga?

- Még nem. Majd ha a Föld befejezi pályafutását a Nap körül, akkor léphet csak örökségébe. Ez éppen két hét múlva következik be.

- Akkor hogyan jutott az aranybuzogány birtokába?

- Apjától vette át, aki otthon hagyta, amikor utoljára indult a Barrancába. Ezenkívül volt még otthon néhány kisebb aranytárgy, amiket eladtunk. Ez a pénz tette lehetővé nagy utazásunkat, amelyről most vagyunk hazatérőben. Álmomban sem gondoltam volna arra, hogy éppen utazásunk során tudjuk meg, ki volt az én uram gyilkosa. Most még egy kérdést, señor. Van önnek valami számadása ezzel a Perillóval ?

- Nekem nincs. Talán Morgenstern doktornak, hiszen őt akarta eltenni láb alól.

- Ez a kis señor nem olyan vérszomjas, hogy ragaszkodjék a bosszúhoz. Így hát csak önt kérjük meg: engedje át nekünk a gyilkost, ha kézre kerül. Mi akarjuk megbüntetni.

- Semmi kifogásom ellene, ha csakugyan Perillo volt az.
- Verano hadnagy szavai azt bizonyítják.
- Igen - hagyta rá Jaguár apó. - Én a magam részéről nem tudok semmi biztosat. Csak egy pillanatra láttam arcát a Salinában, s azóta öt év telt el. Mégis ráismertem nemrég, amikor a véletlen összehozott vele Buenos Airesben.
- És beszélt vele? Mit mondott neki?
- Eszébe juttattam a Salina del Condort. Azt felelte, hogy sohasem járt ott, de az arca meghazudtolta.
- Majd én felfrissítem az emlékezetét! - mondta a fiatal inka, görcsösen megszorítva buzogányát.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A kambák falujában

Délután nem kímélték a lovakat. Ennek tudható be, hogy Kemény Koponya már két órával naplemente előtt jelenthette:

- Figyelem! Nemsokára előttünk a Pálma-tó.

- Nem nyargalunk egészen a partig - rendelte el Jaguár apó. - Lehet, hogy már ott lebzsel egy abipón csapat, s nem szeretném, ha meglátnának minket. Az ellenség ne is gyanítsa, hogy felkészültünk a fogadására. Milyen messze van innen az első abipón falu?

- Ha éppen olyan gyorsan vágatunk, mint eddig, röviddel alkonyat után odaérünk - felelte a kamba törzsfőnök.

- Nagyszerű! Akkor a sötétben szépen elkerüljük. Elnyargalunk mellette, és csak későbben ütünk táborn.

Folytatták hát a vágatást, de nem az eddigi, délnyugati irányban, hanem elkanyarodtak északnyugat felé. Egy jó óra hosszat homokos pusztaságban nyargaltak, aztán megint füves terepre jutottak. A fű egyre sűrűbbé vált. Később mindkét oldalról magas fák, majd erdők tűntek fel. A kamba főnök bámulatos biztossággal találta meg a természet alkotta átjárókat az erdőkön keresztül.

Csillagfényes este volt, ami útjukat nagyon megkönnyítette; teljes sötétségben jóval bajosabb lett volna a lovakat kordában tartani.

Talán háromnegyed órával naplemente után jobb kéz felől különös hangokat hozott feléjük a szél. Mintha macskák nyávogtak volna, s közben szőnyeget porolnának.

- Mi a csuda lehet ez? - töprengett Fritz hangosan. - Igazán nem emberi hangok!

- Ha nem is emberi torokból fakadnak, mindenesetre emberek idézik elő - felelte a doktor.

- Az abipónok harci dalait hallják - mondta Jaguár apó, aki a közelükben lovagolt. - Furcsa hangok, de mégis emberi hangok.

- No és a csapkodások? - kérdezte Fritz.

- A dobokat verik. A harci dobokat.

- Szeretnék egy ilyen dobót látni.

- Egyszerűbb hangszert el sem lehet képzelni. Kivájt tökök, melyeknek nyílására kifeszített állatbőrt erősítenek. Jó, hogy meghallottuk. Így legalább értesültünk arról, hogy tudomásuk van a fehérek közeledéséről, s nagyban készülnek a támadó hadjáratra. Igen hasznos értesülés. Most még azt kellene megtudnunk, körülbelül hány harcos van ebben a faluban.

Megállította a csapatot, és két felderítőt küldött ki; az egyik a kedvence volt, Geronimo, a másik pedig Picaro, a nagy mókamester, aki katonai dolgokhoz is értett. Balra tőlük az erdő sötét vonala húzódott, jobbra pedig nyílt terep nyújtózott jó messzire, sűrű bokrokkal. A bokrok közt most távoli tűzfény csillant meg. A két felderítő majdnem egy teljes óra hosszat maradt el, s amikor visszajöttek, már négyen voltak. A „szaporulat” két jól táplált marha volt; mindkét felderítő egy-egy zsákmányolt marhát húzott kötőféken maga után. Tehát nemcsak a felderítés munkáját végezték el kitűnően, hanem a csapat élelmezéséhez is hozzájárultak. A falu nem volt nagy, legfeljebb száz lakosa lehetett, az asszonyokat és gyerekeket is beleértve.

A felderítők mégis száznál több felfegyverzett harcost számoltak össze. Úgy látszik, a közeli falvak fegyverfogható férfiai is itt gyülekeztek.

- Helyes - mondta Jaguár apó elégedetten. - Ebből látom, hogy útirányunkat jól választottuk meg. A két marhát pedig szívből üdvözlöm. Igaz, hogy nem fizettünk értük, tehát nem egészen kifogástalan módon jutottunk hozzájuk, de bánja a kánya! Az abipónok is fosztogatásra készülnek, s a tolvajtól lopni bocsánatos bűn. De most aztán el innen!

Még fél órán át vágattak, aztán tábort ütöttek az erdő egy kiugró csücskében, ahol nyugodtan tüzet rakhattak, mert nem kellett tartaniuk attól, hogy az ellenség megláthatja. A két marhát levágták, feldarabolták és kiosztották. Mindenkinek annyi jutott, hogy legalább két napra elég volt. A lovakat szabadon engedték. A madrina összetartotta őket, ám Jaguár apó két őrt is rendelt melléjük. Jól megvacsoráztak, aztán eloltották a tüzeket, és nyugovóra tértek.

Mihelyt megpirkadt, megint útra keltek. A táj most már változatosabb volt, de csak oly módon, hogy erdő és mező váltogatta folytonosan egymást. Az erdőt természetes tisztások szakították meg, kopár csíkok, amelyek imitt-amott járhatóvá tették a sűrűséget. A mezők szélén pedig kis falvak bukkantak elő. Náddal vagy sással fedett kunyhókból álltak, összetakolt, ablaktalan falaik egyetlen helyiséget zártak körül. De a közeli földeket ezek az indiánok már megművelték: kukoricát, kölest, babot, maniókát, paradicsomot, földimogyorót, tököt és dinnyét termesztettek.

A kis csapat természetesen messze elkerülte ezeket a falvakat. Szerencsájukra egyetlen abipónnal sem találkoztak; de ha megtörtént volna, okvetlenül rabul ejtik, és magukkal hurcolják, nehogy árulójuk lehessen. Néha felderítőket küldtek a közeli falvakba. Többször is megesett, hogy azzal a jelentéssel tértek vissza: a falu kihalt, teljesen üres.

Ennek a magyarázata az volt, hogy a lakosság a tervezett hadjárat miatt egyes falvakat kiürített, bizonyos kijelölt helyeken tömörült.

A második nap alkonyán hátuk mögött hagyták az abipónok lakta vidéket, s másnap reggel elérték az első kamba falut; ennek lakóit a törzsfőnök értesítette a fenyegető veszedelemről. Parancsára küldöncöket menesztettek minden irányba azzal az üzenettel, hogy a fegyverfogható férfiak minél gyorsabban siessenek a Kristály-patakhoz, a kambák fő falujába. A távolabb eső falvaknak nem kellett ellenséges rajtaütéstől tartaniuk; ám egészen más volt a helyzet azokban a falvakban, amelyek az abipónok előrelátható felvonulási útjába estek. Ezeket a falvakat ki kellett üríteni; lakóik a Kristály-patak tájára menekültek, s minden ingóságukat magukkal cipelték - ha nem is volt valami sok vagy értékes.

Ennek a harmadik napnak a délelőttjén a lovascsapat egy nagy, de sekély tóhoz érkezett, melynek partjai mocsarasak voltak. Ahol egy-egy szilárdabb helyecske akadt, ott fák és bokrok vertek gyökeret, egyébként azonban nem lehetett látni mást, csak nád és sás sűrű tömegét, melynek magassága helyenként az öt métert is meghaladta. A főnök a doktorhoz fordult, s a vízre mutatva így szólt:

- Ez az a hely, amelyről beszéltem, señor. A Csontok Mocsara, El Pantano de los Huesos.

- Igazán?! - kiáltott fel a tudós olyan élénken, mintha megvillanyozták volna. - S hol vannak a csontok?

- Beljebb. A legtöbb már elkorhadt, de amiket a legutóbb találtunk, teljesen épek.

- Meg kell nézmem! Sürgősen meg akarom nézni! Álljunk meg, señores! Az isten szerelmére, ne vágassanak tovább!

Megállította lovát, és olyan izgatottan könyörgött, hogy hangját még a csapat végén is jól lehetett hallani.

- Nem lehet - jelentette ki Jaguár apó kereken. - Néhány ócska csont miatt nem vesztegethetjük a drága időt.

- Ócska csontok? Többet érnek, mint az ön drága ideje, señor! Ha nem akar megállni, itt maradok egyedül. Majd utolérem a csapatot. De előbb látnom kell a csontokat! Amíg nem láttam, tíz elefánt sem vonszol el erről a szent helyről!

Jaguár apó azt gondolta, hogy vannak esetek, amikor tekintetbe kell venni egy ember hóbortját is, különösen ha ártalmatlan hóbortról van szó. Megegett a szíve a kis doktor keservén, és így válaszolt:

- No, jól van, üsse kő! Maradjon itt, de legfeljebb fél óráig, egy perccel sem tovább, mert máskülönben elszakad tőlünk. Így is az eddiginél kétszer olyan gyorsan kell nyargalnia, hogy minket utolérjen. Mi nem lassíthatunk, mert emberek élete függ attól, hogy menetrendünket betartsuk. A kamba főnök lesz olyan szíves egyik emberét ön mellé adni kísérőnek és vezetőnek. A viszontlátásra!

A doktor kapva kapott a méltányos ajánlaton. A főnök parancsára a négy kamba harcos egyike mindjárt őmellé szegődött. Ez a kamba jól ismerte a mocsarat és azokat a helyeket is, ahol régi csontokra bukkantak. Fritz természetesen tapodtat sem tágitott szeretett gazdája mellől. Így aztán hárman maradtak vissza, amikor a csapat továbbindult.

A kamba egyenesen a víz felé nyargalt, és a két fehér követte. Igyekeztek a nyomában maradni, mert az ingoványos talaj olyan álnok és csalóka volt, hogy bármely pillanatban elnyelhetette őket. A kamba azonban ismerte és ügyesen kikerülte a veszélyes helyeket. A vízhez érve földre ugrott, és lovát egy bokorhoz kötötte. Közben mondott valamit - alighanem felszólította a két sápadtarcút, hogy kövessék példáját -, de mivel ékes kamba anyanyelvén beszélt, egyetlen szót sem értettek belőle.

Hamarosan kiderült, hogy a kamba kitűnően ismeri ezt az ingoványt, de annál kevésbé a spanyol nyelvet. Ismert ugyan egy-két tucatnyi szót, de ez kevés volt az üdvösséghez.

Fritznek mindenesetre volt annyi esze, hogy leugrott a lováról, gazdáját is lesegítette, s a két lovat egy bokorhoz kötötte.

- Cifra dolog - dünnyögte. - Mi nem tudunk kínaiul, ez a rézbőrű dalia meg nem tud törökül. Ezek után kíváncsi vagyok, hogyan fogjuk megérteni egymást!

- Sose búsulj - vigasztalta a doktor -, hát az arcjáték meg a gesztikulálás mire való? A színházban is adnak pantomimot, némajátékot, s a közönség kitűnően megérti. Bízd csak rám. Figyeld meg, milyen pompásan elbeszélgetek majd ezzel a jóemberrel!

Amikor a kamba látta, hogy mindketten leszálltak lovukról, intett nekik, hogy jöjjenek utána. Ezzel nyugodtan belegázolt a sásba, miközben jobbra meg balra mutogatott, s mindannyiszor így szólt:

- *Precaution! Crocodilos!* (Vigyázat! Krokodilusok!)

De hiába ismerte és hangoztatta ezt a két spanyol szót, nem akartak hinni neki.

- Mit locsog ez? - legyintett Fritz. - Krokogyélosok? Hiszi a piszi! Engem nem fog megijeszteni!

De még ki se mondta, máris félreugrott, és felordított rémületében, mert néhány lépésnyire tőle egy krokodilus rút, ormótlan feje bukkant elő a nádasból. Kis szemét Fritzre meresztette, és összecsukta két óriási állkapcsát, olyan hangot adva, mintha két deszkát csaptak volna egymáshoz.

- Hű, az áldóját! A kambának mégis igaza van! - sóhajtotta Fritz, amikor már biztonságban érezte magát. - Adja isten, hogy az özönvíz előtti csontokért ne legyünk kénytelenek a saját csontjainkat odaadni!

- Ne félj semmit! - biztatta a gazdája, aki, mielőtt vesszőparipájáról volt szó, nem riadt vissza semmitől. - Ezek az állatok sokkal lustábbak, semhogy megtámadjanak minket. Mi tagadás, meglehetősen bűdösek. De ez az egyetlen, ami kellemetlen bennük.

- No, hát azért az állkapcsuk s benne a válogatott fogak gyűjteménye sem kutya! - vélte Fritz. - Ami engem illet, szívesebben tűröm el a rossz szagukat, mint a csontjaim ropogását a fogaik alatt!

A doktor nem felelt semmit, csak elindult előre. A sáson keresztül egy kis félszigetre jutottak, mely hegyesen nyúlt be a vízbe. Talaja elég szilárdnak tetszett, hiszen fák és bokrok nőttek rajta, partjai pedig nem voltak hínárosak, hanem meredeken határolták a vizet. A fák alatt több helyen feltúrták a földet, s ott hevert az, amit a kis doktor keresett: a lelet! Mindenféle alakú és nagyságú csontok tömege, részint épségben, részint összetörve vagy elkorhadva.

- *Heuréka!* - kiáltott fel Morgenstern doktor, akárcsak Arkhimédész, amikor felfedezte azt a fizikai törvényt, hogy a folyadékba mártott test annyit veszít a súlyából, mint az általa kiszorított folyadék súlya. - Istenem, de gyönyörű, szépséges csontok! Gyere, Fritz, szemléld meg te is egy olyan kor tanúit és maradványait, amelyben te még egyáltalában nem léteztél!

- Hála istennek, hogy akkor még nem léteztem - felelte Fritz egykedvűen. - Mert különben én is csak afféle tudományos lelet lennék, s az én maradványaimat bámulná a hálátlan utókor!

- Ne beszélj számárságokat! - szólt rá a doktor, miközben sorra kezébe vette a csontokat, és elragadtatással nézegette, tapogatta. - Hát nem örülsz annak, hogy bepillantást nyersz régi létformákba és fejlődésed egykori fokaiba? Nézd csak ezt a koponyadarabot! Lefogadom, hogy egy *os occipitis*, egy megathérium nyakszirtcsontja! Mindezeket a csontokat gondosan becsomagoljuk, és magunkkal visszük a Kristály-patakhöz, ahol majd alaposan megvizsgáljuk és meghatározzuk. Mondja csak, kedves barátom, ezeket a csontokat itt találták meg, vagy valami más helyről szállították ide?

Ezt a kérdést a kambához intézte, mámoros örömeiben meglepedkezve arról, hogy a derék indián nem tud se németül, se angolul, se spanyolul. Sőt itt sem volt már, hanem messziről hívogatta őket.

- Gyerünk utána - javasolta Fritz. - Úgy látszik, azt akarja, hogy mellette maradjunk.

- Várj egy kicsit! - felelte gazdája türelmetlenül. - Még nem néztem meg mindent.

- Hát akkor odamegyek én, és megnézem, mit akar - mondta Fritz -, mert kérdezni úgylát hiába kérdezném.

Elindult abba az irányba, ahonnan a kamba hívogató kiáltását hallotta. A doktor meg se fordult; annyira elmélyedt kincsei nézegetésében, hogy az egész világ meghalt számára. A maradványok közt turkálva máris rendezgetni próbálta a csontokat, amikor háta mögött felhangzott Fritz kiáltása:

- Hagyja már azt a kacatot, doktor úr! Amott sokkal szebb csontok vannak! Egyet magammal hoztam mutatóba. Nézze csak!

Morgenstern felemelte fejét, és megpillantott Fritz kezében egy kitűnő állapotban levő és valóban óriási combcsontot. Felsikoltott örömeiben, odarohant Fritzhez, és kikapta kezéből a hatalmas csontot. Néhány percig kimeresztett szemmel bámulta, aztán szinte kétségbeesett hangon megkérdezte:

- Fritz! Az istenért! Tudod, mi ez?

- Hogyne tudnám! Egy jó nagy csont.

- Ó, te mamlasz! Ó, te idióta! Úgy beszélsz ezekről a csontokról, mint a mészáros a velős csontokról! Ez is csont, igaz - de micsoda csont! Képzeld csak, Fritz, milyen kincs került a kezünkbe: egy őskori *os femoris*, egy gliptodon combcsontja! Micsoda lelet! Ez az egy csont többet ér, mint valamennyi, amit az előbb láttam!

- Igen? Akkor engedje meg, hogy gratuláljak a szerencséjéhez! Mert amott egész halom van ezekből.

- Amott? Hol? Hol?

- Ahonnan most jöttem - felelte Fritz, s kezével az „amott” irányába mutatott.

- Akkor máris szaladok, rohanok! - kiáltotta a tudós szinte mámorosan.

- Megálljon! - kiáltott utána Fritz. - Arra, de nem egyenesen arra! Balra be kell fordulnia!

Ám a lelkesedésében oly türelmetlen doktor egy percet sem akart veszíteni, hogy minél előbb eljusson a csodás combcsontok lelőhelyére, s nyílegyenes irányban betört a sűrű sás közé. Néhány másodperc múlva baljós zörej hallatszott, s majdnem ugyanakkor a doktor kétségbeesett segélykiáltása is. A hű szolga mit sem törődve élete veszélyeztetésével, berontott a sásba, oda, ahonnan a segélykiáltást hallotta. Még tíz lépést sem rohant, amikor ijesztő látvány tárult a szeme elé.

A víz egy egészen keskeny, hosszú öblöt mosott ki a félsziget partjáról. Ezt az öblöt annyira benötte és eltakarta a nád, a sás, a káka, hogy Morgenstern nem vette észre, és belezuhant. Most ott állt, csapkodott és kapálózott nyakig az iszapban.

De ez még semmi - az igazi veszély csak most következett. A csobbanás zaja egy krokodilust csalt oda, s az most nagy üggyel-bajjal utat tört magának a csatornában vagy öbölben, mely szerencsére alig volt szélesebb, mint egy útszéli árok. A helyszűke erősen gátolta az ormótlan állatot az előrejutásban, s csak lassan bírta kiszemelt zsákmányát megközelíteni. De azért falánk buzgalommal, kitartóan tolta testét előre, s amikor Fritz a helyszínre érkezett, az undok csúszómászó már csak háromlépésnyire volt a doktortól. Ez utóbbi sem volt tétlen, s nem érte be a kiabálással, hanem kézzel-lábbal kapálózva igyekezett a kitért állkapcsok előtt menekülni. Ám minél jobban erőlködött, annál mélyebben süppedt az iszapba, mely szinte kárörömmel tartotta vissza. Most Fritzen múlt minden, s a derék fickó nem vesztette el lélekjelenlétét. Puskája szerencsére ott lógott a vállán, míg gazdája a maga fegyverét ott hagyta azon a helyen, ahol a lovakat egy bokorhoz kötötték. Fritz kezébe kapta a puskát, és csövét odatartotta egyenesen a bestia szeme elé. Gyorsan célzott, és megnyomta a ravaszt. A lövés eldőrdült. Az állat előbb hirtelen felemelkedett, egy lépéssel közelebb csúszott, aztán élettelenül elnyúlt. Fritz a biztonság kedvéért puskája másik csövét is a krokodilus szemébe sütötte, aztán megkönnyebbülten felkiáltott:

- Sikerült! Ettől már nem kell tartani! Igazán az utolsó pillanat volt, vagy ahogy a posztókereskedő szokta mondani: „A vég kezdete!” Hát a cápát elintéztük, most még a Jónás van hátra, őt kell kihalászni. Fogja meg jól a puskám agyát, doktor úr, s a világért se eressze el. Én majd kihúzom a csávából.

Morgenstern görcsösen megragadta a felé nyújtott puskatust, míg Fritz minden erejét beleadva, a csövet húzta és cibálta. Ám az alattomos iszap nem volt hajlandó áldozatát elengedni. Végre odajött a kamba is, s egyesült erővel kivontatták a szerencsétlen tudóst a szárazföldre.

Istenem, de milyen szánalmasan festett szegény, amint víztől csöpögve, sárosan, maszatosan támolgott Fritz felé, s ami a szagát illeti, erősen vetekedett a krokodiluséval! Fritz mindig a gyors elhatározások embere volt.

Most sem tévovázott soká; leszedte gazdája válláról az egykor oly pompás piros ponchót, alaposan kirázta, s közben szeretettel zsémbelődött:

- Mondtam, doktor úr, hogy kerüljön balra! De maga egyenesen belerohant a pocsolyába! Nem jó az a nagy sietség. A csontok pár millió évig türelmesen vártak magára, kibírták volna még tíz percig!

- De hiszen az indián intett nekem, hogy jöjtek már! - védekezett a doktor, mindkét karját és tíz ujját széttárva, hogy lecsöpögjön róluk az, ami hajlandó magától lecsöpögni.

- Dehogya akarta azt! Ellenkezőleg: leintette, hogy az istenért, ne arra! Félreértette a pantomimját, doktor úr! Most aztán moshatom és sikálhatom és öblíthetem és facsarhatom, talán még a napra is kiakasztom száradni. Egy liter otkolonyra is szükség lesz, hogy visszanyerje emberi formáját és illatát! Jaj de nehéz dolog ez! De tudja mit, van egy jó ötletem!

- Halljuk, kedves Fritz, igazán rám fér egy okos ötlet - mondta a doktor csüggedten és szerényen.

- Cseréljünk ruhát! Ha a termetünk nem is egyforma, mindketten az alacsonyabb kategóriába tartozunk.

- Nem lehet, Fritz. Az én ruhám most nedves és mocskos.

- Hát aztán? - vágott a szavába Fritz. - Ha az úr nedves és mocskos, a szolgálja se legyen száraz és tiszta! Ezt parancsolja a zsványbecsület. Eddig mindig szót fogadtam magának; most az egyszer maga fogadjon szót nekem.

Elvonszolta gazdáját a bokrok közé, ahol a ruhacsere végbement. Nemsokára Fritz öltötte fel a doktor nagyjából megtisztított, de csuromvizes ruháját, míg a doktor a száraz ruhában élvezte a lét örömeit - elsősorban persze a pusztaság lét örömét. Most volt csak ideje jobban szemügyre venni a krokodilust, mely éppen őt szemelte ki csemegének. Erre gondolva megborzongott, és Fritz kezét megragadva, erősen megszorította.

- Neked köszönhetem az életemet, Fritz. Hogy hálálhatom meg? - kérdezte.

- Ezt bizony csak úgy, hogy a doktor úr is kihúz engem a csávából, ha oda kerülök, ami minden emberrel megtörténhetik. No de hála a papnak meg a jó puskámnak, nincsen semmi baj, és felejtsük el az egészet. Indulhatunk abba a körzetbe, ahol garmadával hevernek a szebbnél szebb combcsontok!

- Majd arra is sor kerül... - hebegte a tudós. - Persze hogy megnézem, de nem most... kissé fáradt vagyok... hagyjunk valamit későbbre is...

Hanghordozása elárulta, hogy nagy lelkesedése kissé lelohadt, legalábbis egyelőre. A krokodilus torkának közelsége bizonyos nyomot hagyott a kiváló zoológus és paleontológus lelkében, ami mindenesetre jobb, mintha a bestia fogai a testén hagytak volna nyomokat. Fritz mégis elvezette arra a helyre, és a doktor meg is nézett mindent, amit érdemes volt megnézni, aztán szokatlanul nyugodt hangon megkérdezte:

- Mit gondolsz, Fritz, vannak itt emberek, akik ilyen tudományos leletek elszállítására vállalkoznak?

- Alig hiszem, doktor úr, hacsak a kambák nem!

- Akkor egyelőre itt kell hagynom mindent. Később visszajövök persze, okvetlenül visszajövök, s magammal hozok olyan embereket, akik értenek a szállításhoz. De a fél óra, amit engedélyeztek nekünk, lejárt. Siessünk a csapat után!

A kambával együtt visszatértek a lovakhoz, s kétórai vágatás után utolérték Jaguár apót. A doktor egyetlen szóval sem említette balesetét, mely elég szerencsésen végződött, s Fritz sem beszélt róla, mert nem akarta, hogy gazdáját kinevessék.

Délelőtt a terep megváltozott. Alacsony, hosszú sáncok szeltek keresztül-kasul, s a sáncok közt lapályos mélyedések terültek el. Ezek valamikor tócsák voltak, egy még régebbi nagy tó kiszáradt maradványai. A kiemelkedő helyeket bokrok nőttek be, a mélyedésekben pedig, az egykori tó medrében dús fű zöldellt.

A furcsa sáncoktól keresztül-kasul szabdalt lapály mögött végtelennek tetsző, sűrű erdő terült el. A vadon közepe - éppen az arra vágató lovascsapattal szemben - egy meredek hegy oldalát borította el; az erdő többi része a síkságba nyúlt jobbra és balra.

A szemközti hegy alján sötét nyílás tátongott. A kamba főnök egyenesen arra vezette a csapatot.

- Nekimegyünk a hegynek? - kérdezte csodálkozva Jaguár. - Nem lenne jobb az erdőt megkerülni?

A kamba főnök merev arcán a mosoly árnyéka suhant át.

- A Nagy Manitou ezt a hegyet kettévágta - mondta. - Kényelmesen keresztül lehet menni rajta, míg kétoldalt az erdő olyan sűrű, a fákat annyi lián fonja össze, hogy egy lovascsapat semmiképpen sem tudna átvergődni rajta. Még egy magányos vándornak is késsel és fejszével kellene utat vágnia, s egy nap alatt nem jutna messzebbre, mint a síkságon egy negyedóra alatt. Az erdő megkerülése is nagy idővesztéssel járna, mert mindkét irányban igen messzire nyúlik el. Vágjunk csak át ezen a tisztáson, aztán magán a hegyen is!

- És hol van a kambák nagyfaluja?

- A hegyen túl.

- Milyen messze?

- Még besötétedés előtt ott leszünk.

- Nagyon jó - bólintott Jaguár apó. - Azt hiszem, a falu kedvező fekvésének még nagy hasznát fogjuk venni.

Az a sötét nyílás a hegy oldalán olyan volt messziről, mint egy alagút bejárata. De amikor odaértek, kiderült, hogy nincs ott semmiféle alagút. A hegyet kettészelő szakadék alján terebélyes ősi fák álltak mindkét oldalon; ágaik egybefonódtak, s az alattuk vezető ösvényt nézték messziről alagútnak.

Lassan poroszkáltak az ölelkező lombos ágak alatt. De a szakadék egy idő múlva kiszélesedett, s egy hosszúkás hegykatlanba jutottak.

- Ez a *Valle del Lago desecado*, a Szikkadt-tó Völgye - mondta a kamba főnök.

Jaguár apó megállította a csapatot és körülnézett. Most látta ezt a katlant először, de rögtön kitalálta, hogy a név pontos és találó: itt valaha egy óriási tó terült el, mely az évszázadok vagy évezredek folyamán teljesen kiszáradt. Csak egy halastó maradt belőle a völgy közepén, alkalmasint a legmélyebb részén, s vizét egy jelentéktelen patak táplálta.

Megkérte társait, hogy várják meg, s körünyargalta az egész völgyet. Amikor szemleútjáról visszajött, elégedetten jegyezte meg:

- Ennek a helynek a fekvése olyan, hogy álmodni sem lehet jobbat. Itt könnyű győzelem vár ránk.

- Nem értem, señor - mondta Verano hadnagy. - Csak nem gondol arra, hogy itt várjuk meg az ellenséget?

- De igen. Éppen arra gondolok.

- De hiszen ez a legnagyobb ostó... akarom mondani, hiba lenne, amit csak elkövethetnénk.

A hadnagy kénytelen volt elismerni, hogy Jaguár apó nem mindennapi ember, de gőgje nem engedte, hogy engedelmeskedjék neki, különösen katonai dolgokban, melyekhez - úgy gondolta - ő mint tiszt sokkal többet ért. Megígérte és megfogadta ugyan, hogy alárendeli magát neki, de erőszakos természete berzenkedett ellene.

- Örülök, hogy azt a szót elharapta, señor - felelte Jaguár apó igen komoly hangon. - Semmi kifogásom az ellen, hogy bíráljanak, de csak megfelelő hangon, mert sértéseket nem szoktam zsebre vágni. No de nézzük a kérdés lényegét. Miért tartja az én tervemet hibásnak?

- Mert ebben a katlanban az ellenség túlereje felőrölne minket.

- Felőrölne, ha be tudna jutni a katlanba. De ez tőlünk függ. Csak akkor juthat be, ha beengedjük. A tisztás, amely a bejárathoz vezet, olyan szűk, hogy egymás mellett legfeljebb öt-hat ember fér el rajta. Kétoldalt fák állnak, s mögöttük könnyű elrejtőzni. Embereink ott fedezéket találnak az ellenség nyilai és golyói elől. Ötven bátor fickó a völgy bejáratánál elég, hogy feltartóztasson akár ezer embert is. Világos?

A tiszt nem válaszolt, s Jaguár apó így folytatta:

- Önnek igaza van abban, hogy a Szikkadt-tó Völgyét hegyek veszik körül, melyek megnehezítik a hátrálást, a gyors menekülést. De kinek lesz arra szüksége? Nekünk semmiképpen sem. Aki előbb szállta meg a völgyet, kedvezőbb helyzetben van, mint a későbbben érkező, nem igaz?

Verano vállát vonogatta.

- Egyébként - tette hozzá Jaguár apó - nem is akarom az ellenség behatolását megakadályozni. Jöjjenek csak be a völgykatlanba!

- Az istenért, señor! - kiáltott fel a hadnagy. - Csak nem fogjuk összetett kezekkel várni, hogy lemészároljanak bennünket?! Az ellenségnek elébe kell menni, nem pedig megvárni, hogy rajtunk üssön!

Jaguár apó felelni akart valamit, de Morgenstern doktor, aki a beszélgetés fültanúja volt, megelőzte.

- Hát nem érti, hadnagy úr?! - kiáltotta. - Jaguár apó csapdába akarja őket ejteni! Világos, mint a nap!

- Hát ha olyan világos, talán lenne szíves nekem is megmagyarázni - mondta a hadnagy gúnyosan.

- A legnagyobb örömmel, señor. Tegyük fel, hogy mi elbújunk az erdőben a fák mögött, s beengedjük az abipónokat a völgykatlanba. Ők gyanútlanul besétálnak, mi meg azután elálljuk a bejáratot és a kijáratot. Elkezdődik a lövöldözés, piff-paff-puff! Mi fedezék mögött vagyunk, ők meg a középben, s nem tudnak hová menekülni a golyó- és nyílzápor elől. Ez a jó taktika! Jaguár apónak teljesen igaza van.

A hadnagyot elöntötte a düh.

- Ön akar engem taktikára tanítani?! - kiáltotta. - Nézze meg az ember! Egy ilyen kis mitugrász!

- Hagyjuk abba a vitát, mert már gorombáskodásba fajul - mondta Jaguár apó. - Javasolom, hogy szedjük a sátorfánkat, s menjünk tovább. Még alkonyat előtt szeretnék eljutni a Kristály-patakhöz.

A csapat újra elindult. A hadnagy duzzogva félrehúzódott. Bosszantotta, hogy senki sem hallgat rá, Mitre tábornok megbízottjára!

A hegy előlnézetben kúp formájú volt, de hátul megnyúlt és ellaposodott; nagyjából egy pontosvesszőhöz hasonlított, melynek farkincáját vágta át a patak. A patakon túl a terep egyre inkább lefelé lejtett, s végül beolvadt a síkságba. Idáig elég szűk területen törtek előre, s a lovak csak ügetve jutottak tovább; most aztán nekiiramodtak, és szélesebben vágattak tovább.

A kis doktor már nem félt a galopptól. Eleinte nagyon megviselte a lovaglás, de lassanként belejött, s végül már elég biztosan ült a nyeregben. Hű szolgálja, Fritz egy pillanatig sem maradt le mellőle.

- Most már visszacserélhetnénk a ruhánkat - mondta neki a doktor. - Félek, hogy megfázol abban a nedves gúnyában.

- Először is: már rég megszáradt, tehát meghűlésről szó sem lehet - felelte Fritz. - Másodszor pedig: amikor a hadnagy gorombáskodni kezdett Önnel, olyan melegem lett, hogy a ruha attól is megszáradt volna rajtam. Alig bírtam türtőztetni magam, hogy neki ne menjek!

- Jó, hogy nem tetted, Fritz. Csak nem fogunk ilyen faragatlan emberekkel marakodni?!

- Igaz. Aki olyan óriási állatokat tanulmányoz, mint mi, nem ér rá kisebb állatokkal foglalkozni.

A doktor nagyot sóhajtott.

- Ha már szóvá tetted, Fritz, meg kell mondanom, mennyire sajnálom, hogy azokat a gyönyörű csontokat ott hagytam a mocsárban!

- Majd elhozza máskor. Az abipónok nem viszik el.

- Ők nem, de mások. Azokra a fehérekre gondolok, akik az abipónokat vezetik. Bizonyára ismerik az ilyen őskori leletek muzeális értékét, és lecsapják a kezemről.
- Kisebb gondjuk is nagyobb annál. Efelől egészen nyugodt lehet.
- Akkor lennék nyugodt, ha a csontokat elhozhatnám. Azt hiszem, visszamegyek értük.
- Jaguár apó nem engedné meg.
- Nem kell megtudnia. Mondd csak, Fritz, velem jönnél?
- Hm - vakargatta fejét Fritz. - A dolog kissé kényes.
- De ha kérlek!
- Ha megparancsolja, akkor is megteszem, de a kérésének semmiképpen sem tudnék ellenállni.
- Helyes. Ez aztán a hűség, latinul *fidelitas*.
- De ha sikerül is visszajutnunk oda, hogyan visszük el a csontokat?
- Nem tudom. Ezt már a te éles eszedre bízom.
- Ha az eszem társzekér volna, nem lenne semmi gond. De a szekér ismeretlen fogalom ezen a tájon. Marad a málhás ló.
- Hiszen ha volna!
- Miért ne volna? Hát nem zsákmányoltunk vagy nyolcvan lovat? Mi is segítettünk megszerezni. Közös zsákmány, tulajdonképpen el kellene osztani, s akkor legalább négy ló jutna nekünk. Így hát ha elvisszük nem is vétünk olyan nagyot. Már azért sem nevezhető lopásnak, mert visszahozzuk. Csak kölcsönvesszük.
- És visszatalálnál oda? Nem tévedünk el?
- Ahol én egyszer jártam, oda mindig visszatalálok. Inkább valami más aggaszt.
- Micsoda?
- Hát a krokodilusok!
- Majd vigyázunk, Fritz.
- Jól van, akkor megállapodtunk. Csak szóljon, mikor kell nekilátni. Rám mindig számíthat.

A beszélgetés lóháton folyt, s közben jó darabot nyargaltak előre. Kisebb kamba települések közt vitt az útjuk. Estefelé egy ritkás erdőn vágtak át, azután egy lagúna vize csillant meg előttük. Ez volt a Kristály-patak. Mindkét partján kunyhók hosszú sora húzódott. Elérték hát úti céljukat: a kambák legnagyobb faluját.

A patak kiszélesedő részén, a lagúnán csónakok siklottak a vízen; kamba halászok ültek bennük. A kunyhók mögött veteményeskerteket lehetett látni; ott asszonyok, gyerekek és idősebb férfiak dolgoztak. A kunyhók előtt pedig békésen üldögéltek azok, akik napi munkájukat már elvégezték. De a csendes, idillikus kép menten megváltozott, amint a jövevényeket megpillantották. Aki először látta meg, éles kiáltással figyelmeztette társait, s ez a kiáltás szájról szájra terjedve, valóságos zenebonává nőtt. A halászok a part felé eveztek csónakjaikkal. A kertekben és a földeken dolgozó kambák kunyhóikba rohantak, és néhány perc múlva fegyveresen tódultak ki a partra.

Kemény Koponya harsány kiáltással válaszolt. A falubeliek álmélkodva elhallgattak: csak most tudták meg, hogy a nagy törzsfőnök közeleg. A következő percben olyan lárma tört ki, mely az előbbi sokszorosán felülmúlta. Ujjongva, táncolva, fegyvereiket lengetve vonultak ki a kambák vendégeik fogadására.

Indián szokás szerint a vendégeknek a falun kívül meg kellett állniuk, hogy alávéssék magukat az ünneplés szertartásának. Ezt csak akkor lehetett elkezdni, ha már a falu egész népe összegyűlt. Sokan az erdőben voltak, s haza kellett szólítani őket. Ez egy jelzőszerszám segítségével történt, amely két darabból állt: egy erős bambuszrúdból és a beledugott toldalékból; ha a bambuszrúdba befűjtak, valami tompa és mégis roppant erős hangot adott, amely, úgy látszik, igen messzire elhallatszott, hiszen az erdő különféle zugaiból hosszan elnyújtott kiáltásokkal feleltek rá. Nemsokára látni is lehetett, amint az erdőben foglalatokodók egyenként vagy kisebb csoportokban sietnek a falu felé. A riasztószerszámot csak akkor szokták használni, ha valami rendkívüli esemény történt.

Rövid idő múlva körülbelül háromszáz férfi sereglett össze, és állt fel katonásan, kettős sorban, a vendégek előtt. Mögöttük az asszonyok sorakoztak fel, míg a gyerekek jóval hátrább körben foglaltak helyet - ők alkották a nézőközönséget.

Az ünnepség a férfiak táncával kezdődött, mely csupán a kezek és fejek mozgásából állt, míg a lábak meg se moccantak. A tánc második része már élénkebb volt: bizonyos rend szerint ütemesen előre- és hátráltak, s ebben az asszonyok is részt vettek. A harmadik rész során a férfiak vadul hadonásztak fegyvereikkel, késeket, lándzsákat, nyílfűvő csöveket ráztak és lóbáltak, az asszonyok pedig éles, magas fisztulahangon sikoltoztak.

Ekkor a törzsfőnök a bőrkabátosok vezérére mutatott, és ezt a két szót kiáltotta a tömeg felé:

- Jaguár apó!

Egy pillanatig mélységes csend volt, a meglepetés csendje, s csak aztán tört ki az öröm, hogy ezt a híres embert szemtől szembe láthatják, és vendégül üdvözölhetik. Az ujjongó nők és férfiak úgy hajlongtak és ugráltak, mint a megszállottak, s a gyerekek is követték példájukat. Sokan előrerohantak, és megragadták Jaguár apó kezét, mások meg beérték azzal, hogy a ruháját tapogassák. A híres sápadtarcú még sohasem járt a Kristály-patak táján, de tudták róla, hogy gyakran megfordult más kamba falvakban, s hathatósan segítette a kamba törzset az abipónokkal szemben. Amikor az első izgalom lecsillapodott, az indiánok rendezték soraikat, hogy tisztességgel vonuljanak be vendégeikkel a faluba. Elöl a kamba férfiak haladtak hármásával; mögöttük a gyermekek meneteltek, s legvégül következtek a vendégek. De az egész menet élén a kamba törzsfőnök léptetett.

A falu nyolcvan-kilencven viskóból állt, amelyeket egytől egyig vályogból építettek, és nádfedéllel védtek az eső ellen. A kertekben virágokat ápoltak, a földeken pedig gabonán kívül mindenféle kapásnövényt termesztettek, akárcsak más, fejlettebb népek parasztjai. Kevés húst ettek, fő táplálékuk a kukorica, a köles és a főzelék volt. A megmunkált földek mögött, egészen az erdőig nagy síkság nyúlt el, amelyen sok ló és szarvasmarha legelt. Majdnem nyolcvan ló és harminc szarvasmarha volt a kamba falu egész vagyona.

A vendégek a falu közepén leszálltak lovaikról. A törzsfőnök beszédet mondott, beszámolt élményeiről, és figyelmeztette a népet, hogy készüljön fel az abipón támadás visszaverésére. Utána Jaguár apó emelkedett szólásra, s közölte, hogy a magával hozott fegyverek egy részét a falunak ajándékozza, s már holnap reggel megkezdí a puskák kiosztását. Bejelentését természetesen örömujjongás követte. Verano hadnagy megjegyezte ugyan, hogy a puskák az állami fegyvertár tulajdonát képezik, és senkinek sincs joga azokat szétszotgatni, de szavaival senki sem törődött.

Sötétedni kezdett. A málhás lovakat megszabadították terhüktől, megitták a Kristály-pataknál, aztán kihajtották a nagy síkságra, hogy kedvükre legeljenek. A kambák behajtottak két kövér ökröt, és megsütötték a vendégek tiszteletére. A hatalmas tüzek előtt nagy volt a sürgés-forgás, csupa vidám arcot lehetett látni, s a fiatalok megint táncra perdültek.

Ezek a kambák még nem voltak eléggé tudatában a nagy veszedelemnek, mely fenyegette őket, vagy nem törődtek vele. Hallották, hogy legalább négy napba telik, míg az abipónok ideérnek, tehát van még idő a felkészülésre. De különben is - itt van Jaguár apó! A nagy sápadtarcú főnök jelenléte minden gondot eloszlatott.

A húst pontosan úgy készítették el és darabolták fel, ahogy a gaucsók szokták. Kitűnő frissítőt ittak hozzá, amit a *chañar* nevű fa gyümölcséből erjesztettek. Kalács is került hozzá; ezt a kamba asszonyok kukoricalisztból gyúrták, és hamuban sütötték meg.

A lakoma után tanácskozást tartottak, melyen valamennyi fehér részt vett, de a kambák közül csak a törzsfőnök. Jaguár apó itt ismertette csatatervét.

Kijelentette, hogy másnap reggel, nyomban a fegyverek kiosztása után megtanítják a kamba harcosokat a puska használatára. Később, megfelelő időpontban, száz kamba kivonul a Szikkadt-tó Völgye bejáratához, és elrejtőzik oldalt az erdőben. Ezek a harcosok fogják a közeledő abipónokat először megpillantani, de meg kell várniuk, míg az ellenség el nem halad mellettük, és el nem tűnik a völgyben. Akkor a száz kamba harcos előjön rejtkehelyéről, megszállja a völgy bejáratát, s elvágja az abipónok visszavonulásának útját.

A többi kamba a terv szerint magában a völgyben helyezkedik el, szintén a fák mögé rejtőzve, hogy a kellő pillanatban felvegye a harcot ebből a biztos fedezékből. A kambák úgy álljanak fel, hogy elég közel legyenek egymáshoz, s Jaguár apó utasításait suttogva továbbadhassák, szájról szájra. Nagyon fontos, hogy ezeket az utasításokat minden harcos pontosan kövesse.

A tervet a jelenlevők mind helyeselték, kivéve Veranót, aki gúnyos arccal hallgatta a többiek felszólalását, majd Jaguár apóhoz fordulva ezt mondta neki:

- Az ön terve, señor, nagyon szép, de csak akkor, ha sikerül. Ám ebben erősen kételkedem.

- Majd elvállik - felelte Jaguár apó egykedvűen.

- De akkor már késő lesz! - csattant fel a hadnagy hangja. - Utálok ezt a védekező taktikát. Az igazi katona dolga a támadás, nem a várakozás. Nem hallotta még, hogy mindig a támadó fél van előnyben?

- Ezt éppen olyan jól tudom, mint ön.

- Akkor miért nem gyakorolja?

- Azt akarom, de előbb becsalom az ellenséget az egérfogóba.

- Helytelen. Elébe kell menni, és nyílt terepen megtámadni. Nem meri megtenni? Akkor adja át a vezetést nekem. Én már sok ilyen ütközetet nyertem meg.

- Az a kérdés, hány ember életébe került a győzelem! Én a vértelen győzelmek híve vagyok. S minden fölösleges vérontás ellensége.

- Ez nem katonás beszéd! Csak nem sajnálja az abipónokat? Csak nem tekinti őket embereknek? Le kell őket puffantani egytől egyig!

- Vajon miért?

- Még kérdezi? Hát nem lázadó kutyák?

- Ahogy vesszük. Hát nem övék az ország, melyben mi parancsolunk? Mutasson egy talpalatnyi földet, melyet az ön ősei tisztességes úton szereztek meg eredeti tulajdonosától, alku és vásárlás útján, nem pedig erőszakkal! De hagyjuk ezt. Elég annyi, hogy sajnálók minden csepp vért, még akkor is, ha egy indiáné. Majd ha az abipónok itt lesznek és körülnéznek, és ráeszmélnek arra, hogy csapdába estek, bizonyára leteszik a fegyvert. Majd én beszélek velük, és emberséges feltételeket szabok nekik. Akkor aztán helyreáll a béke.

- Békét akar kötni a lázadókkal? Az ördög bújt önbe, señor? Vállalja ezért a felelősséget?

- Ezért nem vonhat felelősségre senki.

- És a tábornok? Az állam elnöke?

- A Gran Chacóban vagyunk, nem Buenos Airesben! Ez itt indián terület. Az ő érdekük a béke. Én hozzásegítem őket a békéhez.

- Én meg tiltakozom a terve ellen, és mindent megteszek, hogy megghiúsítsam!

- Parancsom ellenére fog cselekedni?

- Nekem itt nem parancsol senki.

- Elfelejtette, hogy mi mentettük meg a legcsúfosabb haláltól? Jó. De jegyezze meg: ha parancsom ellenére ölni próbál, megelőzőm, és golyót röpítek a fejébe!

- Megőrült?! - kiáltott fel a tiszt. - Mit gondol, ki vagyok én?

- Egy fiatal tiszt, semmi több, s azonkívül egy vérszomjas, erőszakos, zsarnoki hajlamú ember. Én azonban Jaguár apó vagyok, s rangomat emberségem adja meg. Az én szememben egy derék indián többet ér, mint egy embertelen fehér. S amit az előbb mondtam, megteszem, esküszöm!

Felállt, és faképnél hagyta Veranót, aki magából kikelve mocskos szitkokat kiáltott utána. Erre Geronimo kést rántott és ráripakodott:

- Hallgasson, señor! Még egy becsmérő szó, és markolatig döföm szívébe ezt a kést! Ha büszke arra, hogy hadnagyi rangot visel, becsülje meg azt az embert, aki minden katona példaképe lehet!

Jaguár apó két viskó közt kiment a hátsó kertekbe egyet járni. Ennek a sétának az volt a célja, hogy nyugalmit visszanyerje. Mindig elfogta az indulat, ha pökhendi fehérek úgy beszéltek az indiánokról, mintha azok nem is lennének emberek. Újhold óta már eltelt néhány nap, és most egy vékony fehér sarló úszott az égen, derengő fényt árasztva a földre. Jaguár apó megnézte a lovakat és szarvasmarhákat, s feltűnt neki, hogy az állatok ma milyen furcsa módon csoportosulnak. A lovak körben álltak, szorosan egymás mellett, fejüket összedugva s farukkal kifelé. Az ökrök éppen fordítva helyezkedtek el: szintén körben, de fejükkel kifelé. Jaguár apó mindjárt kitalálta az okát: a ló legerősebb fegyvere a hátsó patája, az ökör meg a szarvával védekezik. Úgy látszik, valami ragadozó állat ólálkodik a közelben, mégpedig nagyobb fajta. Mivel puskáját nem hozta magával, Jaguár apó a falu felé fordult, és harsány hangon kiáltotta:

- Vigyázat, señores! Puska nélkül egy lépést se! Jaguár leselkedik a közelben!

Nem önmagát féltette. Nyugodtan folytatta sétáját, pedig nem volt más fegyvere, csak a kése, amit elő is húzott. Messze csengő hangját nemcsak a faluban hallották meg, hanem a legelőn túl is, az erdő szélén, ahol most két fiatalember ballagott beszélgetve; Hauka és Antonio.

Említettük már, hogy megismerkedésük első perce óta vonzódtak egymáshoz, és barátságuk egyre jobban megerősödött. Antonio sokat mesélgetett Haukának szülei házáról, iskolai életéről, terveiről, álmairól. De nemcsak magáról beszélt, hanem a világ dolgairól is, különféle országokról és kormányokról, a technika fejlődéséről s a háborúkról, amelyek annyi ember életébe kerülnek, különösen amióta pusztító hatású új fegyvereket találtak fel. Az inka nagy érdeklődéssel hallgatta. S minél tovább hallgatta, annál jobban elkomorodott. Egyre inkább belátta, hogy az ő egykor oly hatalmas népének gyér maradéka sohasem fogja feltámasztani az inkák birodalmát, s az álom, melyet öreg barátja és nevelője, Anciano oltott a szívébe, ábránd marad mindörökké.

Ma, amint a férfiak tanácskozásra ültek össze, ők ketten félrehúzódtak; úgy gondolták, túlságosan fiatalok ahhoz, hogy a tanácskozáson részt vegyenek. Inkább sétára indultak. A nagy legelőn átvágva az erdő peremére jutottak, mely a folyóval párhuzamosan húzódott a falu mögött. Eszükbe se jutott puskát vinni magukkal. Antoniónál volt kés és forgópisztoly, Hauka pedig sohasem vált meg buzogányától. Éppen kérdezett valamit Antoniótól, amikor kiáltást hallott a távolból:

- Vigyázat, señores! Puska nélkül egy lépést se! Jaguár leselkedik a közelben!

- Jaguár apó hangja! - mondta Antonio, és ösztönszerű mozdulattal kezébe kapta revolverét. - Lehetséges-e, hogy egy *onça* vagy jaguár tört be a faluba?

- Nem - felelte Haukaropora. - A hang nem a faluból jött, hanem a legelő túlsó oldaláról. Azt hiszem, túlságosan messzire sétáltunk el. Menjünk vissza!

A falu felé tartva elhaladtak a körben álló ökrök mellett. Az inka is észrevette azt, amit az előbb Jaguár apó.

- Sietnünk kell - mondta. - Ezek az ökrök már felkészültek a védekezésre. Mivel szarvaikat mélyen leszegték, azt kell hinnem, hogy a jaguár nincs messze, sőt talán itt van már közvetlenül mellettünk.

Meggyorsították lépteiket, s arra a helyre jutottak, ahol hét-nyolc ló összedugta fejét, és tomporát kifelé fordítva, védekező kört formált, hogy patáival verje vissza a támadót. A lovak fújtak és prüszköltek, s hátsó lábuk egy pillanatig sem vesztegelt mozdulatlanul. Haukaropora bal felé kerülte meg a lovakat, míg Antonio jobb felé fordult, s úgy akarta megkerülni őket. Ekkor valami nagy, sötét foltot pillantott meg maga előtt a földön. Világosan nem tudta kivenni, a holdsarló fénye ahhoz nem volt elég erős. Azt hitte, egy csikó vagy borjú fekszik a fűben, és el akart menni mellette. Ám ebben a pillanatban az a valami felemelkedett, s Antonio most már tudta, mi az. A jaguár ugrott fel a fűből, de mindjárt le is kuporodott, hogy újabb, most már támadó ugrásra lendüljön. Elszaladni végzetes lett volna. Antonio megállt, felhúzta revolverét, és bal kezével kését rántotta elő. Amit most érzett, tulajdonképpen nem is félelem volt, csak óriási izgalom.

- Hauka! - kiáltotta. - A jaguár!

Az inka már megkerülte a lovakat a másik oldalon, s éppen barátja felé közeledett, amikor a jaguár rávetette magát Antonióra, aki elsütötte pisztolyát, aztán összeroskadt a fenevad terhe alatt. Orrát megcsapta a hatalmas állat bűzös lehelete, s már azt hitte, vége van - még egy pillanat, s a vadállat karmai széttépik, fogai szétmorzsolják. Ekkor súlyos ütést hallott a feje fölött; olyan volt, mintha fejszével egy tőkére csaptak volna. A jaguár félig felemelkedett, aztán oldalt elgurult olyan hangtalanul, hogy még hörgését sem lehetett hallani. Antonio érezte, hogy megkönnyebbül, de nem tudta elhinni, hogy megmenekült, s meg se próbált feltápaszkodni. Ekkor az inka lehajolt fölé, és aggódó szeretettel megkérdezte:

- Megsebesültél, Antonio? Beléd eresztette karmait?

- Nem hiszem - felelte az ifjú. - Nem fáj semmim. Itt hever a bestia! Mi történt veled?

- Megdöglött. Humancsuájommal agyonütöttem. Éppen abban a pillanatban ugrott rád, amikor engem hívtál. Hallottam, hogy egy golyót eresztettél beléje. Gyorsan ideugrottam, és betörtem a koponyáját. Állj fel, hadd nézzem meg, nem sérültél-e meg valahol.

Antonio felállt, és végigtapogatta magát. Nem történt semmi baja. Még a ruhája sem szakadt el sehol. Talán a pisztoly dörrenése hökkentette meg a jaguárt annyira, hogy nem meresztette karmait tüstént az áldozatába.

A halál torkából megmenekült fiatalember megölelte barátját, és remegő hangon mondott neki köszönetet.

- Nélküled már nem élnék... Mivel hálálhatom meg?

- Azzal, hogy továbbra is jó szívvel leszel irántam, s örökké a jó barátom maradsz. Ez többet ér nekem mindennél. De most már ideje, hogy visszatérjünk a mieinkhez.

- S mi történjék a jaguárral?

- Egyelőre itt marad. A kambák majd becipelik a faluba.

De még el sem indultak, amikor Jaguár apó futva közeledett feléjük. Meghallotta Antonio segélykiáltását és a revolver dörrenését is, s percek alatt ott termett. Amikor megtudta, mi történt, a fenevad fölé hajolt, megvizsgálta, és így szólt:

- Ötéves nöstény! Veszedelmesebbet el sem lehet képzelni. Óriási példány, ekkorát még sohasem láttam. Hauka, te fiatal hős! Micsoda erő van a karodban! Egyetlen csapással leterítetted. Betörted a koponyáját. Hadd szorítsam meg a kezedet, te bátor, hűséges jó barát! Megjósolom: kiváló férfi lesz belőled!

Hármasban tértek vissza a faluba. Addig már híre futott az eseménynek, s a kambák aprajánagyja az erdő szegélyére sietett. Diadalmenetben vitték haza az elejtett fenevadat. Bőrét tüstént lenyúzták. Bundája természetesen az inkát illette meg, de ő Antoniónak ajándékozta a szerencsés kimenetelű, de veszedelemes kaland emlékére.

A falu lakói kiürítettek néhány házat, hogy vendégeik végre fedél alatt tölthessék az éjszakát. A kiküldött hírvivők munkája nyomán már hajnalban sok kamba harcos jött meg a közelebbi falvakból. A délelőtti folyamán legalább száz család érkezett meg cókókját cipelve, hogy a nagyfaluban találjon menedéket az abipónok elől. Velük együtt egy tucatnyi alacsonyabb rangú főnök is beállított, hiszen a legkisebb falunak is megvolt a maga főnöke; ezeket kacikának nevezték.

Végül már hatszázra rúgott az erős, fiatal harcosok száma. Megvendégelésükre nagy sütés-főzés kezdődött, ami elég nagy megterhelés volt a falu számára. Jaguár apó azzal vigasztalta őket, hogy a háború győztes befejezése után hadisarcot vetnek ki az abipónokra, s abból majd mindenkit kártalanítanak.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Krokodilusok torkában

A harmadik napon Jaguár apó a fiatal inka és az öreg Anciano kíséretében elhagyta a falut, hogy elébe lovagoljon az ellenségnek, és megpróbálja kikélni szándékait. Azért vette maga mellé éppen ezt a kettőt, mert tökéletesen megbízott bennük. Másnapra tűzték ki a kamba harcosok kivonulását a Szikkadt-tó Völgyébe, hogy ott elfoglalják előre kijelölt állásaikat. Vezetőjük Jaguár apó távollétében a hű és ügyes Geronimo lesz, s ez újra felszította Verano hadnagy féltékeny haragját.

Amint a három felderítő elnyargalt, a doktor ezt súgta Fritz fülébe:

- Tiszta a levegő. Amíg Jaguár apó itt volt, nem mertem mozdulni, mert figyelmét nem kerüli el semmi. De most, ha te is úgy akarod...

- Én már azt hittem, hogy kiverte a fejéből! - vágott a szavába Fritz.

- Soha! Nem tudok lemondani azokról a szépséges csontokról. Remélem, nem akarsz cserbenhagyni.

- Azt már nem. Ha nem is lelkesedem a tervéért túlságosan, de ha annyira ragaszkodik hozzá, üsse kő! Elkísérem mind a vízig szárazon!

- Jól van. És mit gondolsz, mikor induljunk?

- Nappal semmi esetre sem. Az a nagy orrú Geronimo mindig utánunk szaglászik. Várjuk be az estét. Akkor nem veheti észre, hogy meglovasítunk néhány nyeret, és megnyergelünk néhány lovat, nem igaz? Szíjakat is szerzek a zsákmány összekötözésére. Bízva csak rám, majd én elintézek mindent.

A furfangos fickó egész nap az előkészületekkel foglalatzkodott. Este az egész társaság korán lefeküdt aludni, mert tudták, hogy holnap lesz a kivonulás. A két csontvadász is úgy tett, mintha álomra hajtaná fejét. De éjfélkor Fritz halkán felrázta gazdáját, és a fülébe súgta, hogy minden „oké”. Az este folyamán két lovaglónyeret és három málhásnyeret rejtett el az erdőben, s titkon a lovakat is odavezette, és egy fához kötötte. Magukhoz vették hát fegyvereiket, és kiosontak a faluból. Az erdőszélen megnyergelték a lovakat, s a málhás állatokat egymáshoz kötötték, hogy kényelmesen vezethessék, s elnyargaltak.

- Vajon megtaláljuk-e a Csontok Mocsarát? - aggodalmaskodott a doktor.

- Miért ne?

- A hold olyan vékony, mint egy késpenge, jóformán nem is világít.

- Én az emlékezetemre bízom magam, nem a holdra - felelte Fritz. - Úgy eligazodom itt, mintha húsz éven át levélhordó lettem volna ebben az erdőben.

Csak hogy az erdő úgy állt velük szemben, mint egy sötét, áthatolhatatlan tömeg, mely mindenütt egyforma. Teljesen lehetetlen volt megtalálni azt a tisztást, amelyen kijuthattak a nyílt terepre. Kénytelenek voltak leszállni és megvárni a napfelkeltét. Még a világosban sem találták meg mindjárt az erdő kijáratát, s már legalább két órája, hogy megpirkadt, amikor véletlenül rábukkantak Jaguár apó friss nyomaira, amelyek, legalább egyelőre, útmutatóul szolgálhattak nekik. A nyomok elég szembeötlők voltak, amit annak köszönhetnek, hogy itt dús és magas volt a fű, s Jaguár apó nem tartotta szükségesnek, hogy nyomait eltüntesse. Ezeket a nyomokat követve szerencsésen kikecmeregtek az erdőből, majd a kis patak mentén

eljutottak a Szikkadt-tó Völgyébe. Itt megittatták lovaikat, s egy kis pihenőt is engedélyeztek nekik, aztán folytatták útjukat.

Most is tisztán látták Jaguár apó és két kísérője nyomait. Amikor a völgy már elmaradt a hátuk mögött, Fritz töprenkedve megállt, s a nyeregből lehajolva, kételkedő arccal vizsgálta a nyomokat.

- Mi baj, Fritz barátom? - kérdezte a doktor.

- Attól tartok. Jaguár apó eltévesztette az irányt.

- Hogy érted ezt?

- Úgy, hogy véleményem szerint túlságosan letért bal felé. A helyes út jobb kéz felé van.

- Nem hiszem, Fritz. Jaguár apó számára nyitott könyv az út, latinul *via* vagy *trames*. Álmában sem téveszti el.

- Én mégis azt mondom, hogy amikor idelfelé igyekeztünk, a völgy szemtől szemben volt velünk. Most meg inkább balra esik. Most nem tudom, merre menjünk.

- Kövessük csak Jaguár apó nyomait. Akkor biztosan eljutunk a Csontok Mocsarába.

- Jól van, ha gondolja. Remélem, nem lesz belőle baj.

Így hát továbbra is a nyomokat követték. Eltelt néhány óra, s homokos talajon kocogtak, mely elnyelte a nyomokat. Nem tehettek mást: igyekeztek megtartani az eddigi irányt, noha a táj teljesen ismeretlennek tűnt fel a szemükben. Megint elmúlt egy óra. Fritz most megállította lovát, és így szólt:

- Jaguár apó tévedett, nem én. Rossz irányban nyargaltunk. Már régen a mocsárnál kellene lennünk.

- Igaz. De azt sem tudom elhinni, hogy Jaguár apó elvétené az utat.

- Akkor valami oka lehetett arra, hogy a mocsarat elkerülje.

- Hű, az áldóját! Ez bizony meglehet. Mi meg elvesztegettük a drága időt. Mit csináljunk most? Forduljunk meg, és térjünk vissza a Szikkadt-tó Völgyébe?

- Semmi esetre sem. Mivel erősen eltértünk bal felé, most jobb felé kell lovagolnunk. S mivel túlságosan messze jutottunk a hibás irányban, most kissé lassítunk.

- Vagyis *summa summarum*, mindent összegezve, jobbra és hátra kell jutnunk.

- Úgy van. Ha akkor sem találjuk meg a mocsarat, nem bánom, süssenek meg vajban, és früstököljenek meg!

- Sajnos, nem vagyok kannibál, s ajánlatodból semmi hasznom, Fritz - felelte a doktor.

Kissé szorongó szívvel vágta neki az új iránynak, de jó néhány óra múlva ismerős fák bukkantak fel, s megnyugodva látták, hogy a Csontok Mocsara már nem lehet messze. Sajnos, a nap már erősen lefelé tartott égi pályáján.

A mocsárhoz érve leszálltak, és a lovakat óvatosan annak a helynek a közelébe vezették, ahol a csontok heverték.

- Gyors munkára van szükség - vélte Fritz. - Egy óra múlva este van. Addig be kell csomagolnunk az árut, és el innen!

- Nem töltjük itt az éjszakát?

- Isten őrizz! Az abipónok ideérkezése most már minden percben várható. Nagy lenne az örömük, ha elcsípnének minket. Ezt a szívességet csak nem tesszük meg nekik? Lássunk erősen munkához. Számíthatok a hathatós segítségére, doktor úr?

- De mennyire!

- Akkor jó. Csak óvakodjék a krokodilusoktól. Úgy látom, ma többen vannak, mint a múltkor.

S valóban: ha az ember figyelmesen vizsgálta a víz felszínét, száz meg száz ilyen undok állatot fedezhetett fel, különösen a part közelében; zöldes színük szinte láthatatlanná tette őket a hínárban.

Az őskori csontok ott voltak még, ahol a múltkor heverni hagyták. Gyorsan nekiláttak, hogy csomagokat készítsenek belőlük. De Fritz hiába igyekezett, gazdája unos-untalan feltartóztatta munkájában: újra meg újra lelkére kötötte, hogy így vigyázzon, meg úgy vigyázzon, óvatosan nyúljon a csontokhoz, nehogy eltörje az isten szerelmére! Az egyikre ráragadt az agyag, le kellett kaparni róla, a másikat vízzel kellett lemosni. Aztán minden percben akadt valami érdekes dolog, amire a doktor fel akarta hívni Fritz figyelmét. Elég az hozzá, hogy a munka lassan haladt, pedig úgy elmerültek benne, hogy észre se vették, mi történik körülöttük.

Ekkor egyszerre csak hangos beszédet hallottak. Éppen a sásban kuporogtak, s gyorsan felálltak, hogy megnézzék, ki lehet az. Szerencséjükre a bokrok eltakarták őket, de az ágak közt ki tudtak kandikálni. Nos, amit láttak, csöppet sem volt örvendetes.

Ugyanis lovasokból és gyalogosokból álló sereg közeledett a mocsár felé. A víztől bizonyos távolságra megálltak, és mozdulataikból arra lehetett következtetni, hogy itt akarnak táborni éjszakára. A lovasok közül tíz vagy tizenkettő egészen közel jött a vízhez, mert megpillantották az öt lovat, és ez a látvány természetesen meghökkentette őket. Egyikük indián volt, a többi fehér. Leszálltak lovaikról, és a talajt kezdték vizsgálni, nyilván nyomokat kerestek a sás közt. Mivel legfeljebb negyvenlépésnyire voltak, arcvonásaikat világosan fel lehetett ismerni.

- Jézus, Mária, Szent József! - suttogta Fritz hüledezve. - Ez aztán a kellemes meglepetés! Látja, látja, miért is húzta az időt? Sejtettem, hogy baj lesz belőle! Tudja, kik ezek?

- Sajnos, tudom - felelte a doktor, aki kezdte kényelmetlenül érezni magát. - Az egyik Perillo, a torreador, aki rám lőtt. A másik meg Pellejo kapitány, aki ránk tört, amikor a Gigantochelóniát feltártuk!

- Hát az a szúrós szemű, erős, tagbaszakadt ember? Itt süllyedjek el, ha nem a gambusino! És nézzen arra, doktor úr! Legalább nyolcszáz ember áll ott állig felfegyverkezve. Süllyedjek el még egyszer, ha nem az abipónok!

- Nem lehetne elszaladni, Fritz?

- Hová? A szárazra vagy a vízbe? Itt az abipónok csípnék nyakon, amott meg a krokodilusok!

- Akkor hát maradjunk itt, ahol vagyunk, és bújjunk el a bokrok közt. S majd ha sötét lesz, latinul *obscurus*, akkor kereket oldunk.

- Mire sötét lesz? Öt perc se röppen el az örökkévalóságba, már nyakon csíptek!

- És mit mondunk akkor?

- Jó, hogy felteszi ezt a kérdést. Akárhogy faggatják, ne feleljen semmit! A beszédet bízza rám. Ezeknek az embereknek nem szabad megtudniuk, hogy Jaguár apó itt van, és a kambák felkészültek a támadás visszaverésére. Mondjuk azt, hogy egyedül vagyunk, kettesben csavarogtunk erre. Ennél maradjunk még akkor is, ha előbb felnyársálnak, aztán karóba húznak,

aztán felakasztanak, és végül az életünkre törnek! Most vigyázzon! Megtalálták a nyomainkat. Szent Habakuk, segíts!

Az indián és a társaságához tartozó fehérek a nyomokat követve eljutottak ahhoz a bokorhoz, amely mögött a doktor és Fritz lapult. A gambusino félrehajtotta a sást, s megpillantva a két gaucóruhást, mindkét kezét égnek emelte meglepetésében.

- *Ay maravilla!* (Ez aztán a csuda!) - kiáltott fel örvendezve. - Két kedves, régi ismerős! Van szerencsém, señores! Mit csinálnak ott? Csomót keresnek a kákán? Vagy egy újabb óriásteknőcöt a mocsárban? Tudom, tudom, szerelmesek a régi csontokba! De nem lenne okosabb, ha inkább a saját csontjaikkal törődnének?

Gúnyos hahotázásban tört ki, s példáját követték társai is. A két „ismerőst” a szó szoros értelmében nyakon csípték, és odahurcolták a lovaikhoz, ahol a talaj szárazabb volt és biztosabb. Először is körbefogták őket, aztán kiürítették a zsebeiket. Miként a múltkor, most másodszor is alaposan kifosztották őket.

A gambusino szétterpesztett lábbal megállt előttük, és a következő kérdést intézte a doktorhoz:

- Nos, kedves barátom, hol van az ön nagy és híres pártfogója, Jaguár apó?

- Már itt jár a nyomában! Jó lesz vigyázni, mert nemsokára utoléri! - rikkantotta el magát Fritz, mintha a kérdést őhöz intézték volna.

- Hát te mit locsogsz, te cserfes szájú?! - förmedt rá a gambusino. - Különbem nem bánom, locsoj csak, talán őszintébb vagy, mint a gazdád! Lehet, hogy megkegyelmezünk neked, ha a kezünkre jársz. Szóval azt mondod, hogy Jaguár apó üldöz minket?

- De mennyire! Azóta folyton a nyomukban jár!

- És milyen messze lehet most?

- Azt nem tudom, mert nem voltunk együtt. De már nem lehet messze!

- És mit keres a Gran Chacóban?

- Embereinek fele yerbatero. Teát szednek, és eladják jó pénzért.

- Hányan vannak?

- Talán húszan.

- Hol szereztétek a lovakat meg a fegyvereket? Hiszen mindent elvettünk tőletek.

- Jaguár apótól kaptuk. Nem ajándékba, hitelbe. Salido bankár fizeti meg.

- Salido bankár? Mindjárt gondoltam! És ti mit kerestek itt?

- Régi csontokat. Megmondtuk már a múltkor is.

- Aha, csontokat! Na jó! S láttál-e kambákat útközben?

- Egyet se. Keresztülmentünk több kamba falun, de mind üres volt. Egy teremtet lélekkel se találkoztunk!

- Hát az hogy lehet?

- Nem tudom, de nem is érdekel. Mi közöm hozzá?

A gambusino hatalmas öklét Fritz vállára tette, és így szólt:

- Te a legnagyobb tökfilkó lehetsz, akit valaha is hátán hordott a föld, vagy a legravaszabb kópé a világon! Akárhogy is, én a pokolba küldelek a gazdáddal együtt. Eleget lábatlanoktatok itt. Hé! Kössétek ezt a két fickót a fákhöz! Aztán majd meglátjuk, mit csinálunk velük!

Az utóbbi szavak néhány abipón legénynek szóltak, akik azonnal megragadták Fritzet meg a doktort, és két vízparti fához kötözték. A gambusinót közben körülvették társai, akiknek halkán mesélt valamit. Beszédét többször is durva röhögés szakította félbe. A doktornak jó hallása volt, s erősen hegyezte fülét, de csak egyes szavakat tudott megérteni.

- Annyit legalább megtudtunk, hogy Jaguár apó mögöttünk van, nem pedig előttünk, mint gondoltuk! - mondta a gambusino kezét dörzsölgetve s örömében kissé hangosabban, mint ahogy addig beszélt. Ezután visszatért foglyaihoz, és így szólt hozzájuk: - A múltkor kicsúsztatok a kezeim közül. Ne reméljétek, hogy ez megisméltődhetik. Megbeszéltem a cimboráimmal, hogyan küldünk a pokolba. Kettős halál vár rátok. Először felakasztunk, azután a krokodilusok falnak fel. Nem értitek? No, majd mindjárt megértitek!

A doktor tiltakozni akart, de Fritz gyorsan lepisszegette.

- Hallgasson! - súgta neki németül. - Kár minden szóért.

- Azt gondolod, végünk van?

- Dehogyan! Éppen ellenkezőleg! Ha most rögtön nem ölnek meg, nyert ügyünk van. Itt a megmentőnk!

- Kicsoda?

- Jaguár apó.

- Ugyan, mit beszélsz!

- Az előbb véletlenül a mocsár felé néztem, és akkor felbukkant egy pillanatra a sás mögött. Intett nekem, és máris eltűnt megint... ő volt, megismertem!

- Dehogyan ismerted meg! Hisz a nap már lement, alkonyodik. Csak képzelődtél!

- Nem én! Jól láttam széles vállát, még a bőrruháját is. Meg akar menteni minket. Várjunk türelmesen.

Azért tudtak, ha suttogva is, de zavartalanul beszélgetni, mert a gambusino visszatért társaihoz, hogy a kivégzés részleteit velük megtárgyalja. A többi abipónt is odahívták, hogy a mulatságosnak ígérkező színjáték nézői legyenek. Abba is hagyták a letáborozás előkészületeit, s összecsődültek a két fogoly előtt, hogy megbámulják és kigúnyolják őket. Benito Pajaro, a gambusino néhány percig hagyta, hadd szórakozzanak kedvük szerint, aztán rájuk szólt:

- Elég ebből! Lássunk hozzá igazában! Rakjatok tüzet ott a nagy *alízófa* alatt. Mindjárt meglátjátok, hogy ez a két mókus hogyan fickándozik majd!

Az alízófa olyan közel volt a parthoz, hogy terebélyes koronájának a fele a víz fölé hajolt; alsó ágai is olyan erősek voltak, hogy nem törhettek le egy felnőtt ember súlya alatt. A gambusino parancsának engedelmességgel tüzet raktak a fa közelében, hogy elriassa a part mellett lubickoló krokodilusokat.

- Ne féljétek semmit, ezek a kedves állatok hamarosan visszajönnek, s közelebbi ismeretséget köthettek velük - biztatta őket a gambusino gúnyosan. - Mit gondoltok, mi a tervünk veletek?

Mivel választ nem kapott, így folytatta:

- Felakasztunk azokra az ágakra, amik a víz fölé nyúlnak. De a szíjakat olyan hosszúra eresztjük, hogy a krokodilusok elérhessenek a fogaikkal. Így váltom be, amit ígértem. Kettős halálban lesz részetek. Fel is akasztunk, és a bestiák is felfalnak, hahaha!

A két fogoly megborzongott, s már előre érezték a számukra kieselt kínokat. De ellenségeik közt akadt olyan is, aki ezt a halálnemet nem találta elég kegyetlennek. Perillo, a torreádor ugyanis, aki a gambusino mellett állt, így kiáltott fel:

- Ez semmi! A gazfickók nagyobb büntetést érdemelnek! Az egyik megmenekült a golyómtól, a másik is kicsúszott a kezeink közül, és kiröhögött minket. De az nevet, aki utoljára nevet, és istenemre, az én leszek! Amit te javasolsz, Benito, nem az igazi! A krokodilusok egykettőre bekapják őket, és kész. Én lassú halált szánok nekik.

- Hogy gondolod? Halljuk, halljuk! Hát ne akasszuk fel őket?

- Dehogynem, csak okosabban! A hurkot ne a nyakukba tegyük, hanem a hónuk alá. Aztán annyira eresszük le őket, hogy a krokodilusok *majdnem* elérjék. Érted, komám: majdnem, de nem egészen! Élvezet lesz nézni, amint a bestiák utánuk kapdosnak, ők meg összehúzzák magukat, és vergődnek kínjukban!

- Pokoli multság lesz - hagyta rá a gambusino -, de mit érünk vele, ha életben maradnak?

- No, csak ideig-óráig - nyugtatta meg Perillo. - Egy ideig gyönyörködünk a halálfélelmükben, aztán ha megelégtünk, lejjebb eresztjük őket, és átengedjük a krokodilusoknak.

- Így már értem! Eszes fickó vagy! - nevetett a gambusino, s az új javaslat általános helyeslést aratott. Mindjárt hozzá is láttak a megvalósításához.

- Rémes! - panaszkodott a doktor Fritznek. - Hát ezek is emberek? Azt hiszem, a krokodilusok irgalmasabbak.

- Nem szeretném kipróbálni - felelte Fritz. - De arra nem is kerül sor. Szedje össze a bátorságát, gazdám és bajtársam! Aki időt nyer, életet nyer. Jaguár apó nem hagy minket cserben, majd meglátja! Éppen az állati kegyetlenségüknek köszönhetjük majd a menekülésünket!

Közben bealkonyodott, és a lobogó lángok imbolgó árnyékokat vetettek a bokrokra meg a nádasra, míg a mocsár vizét piros fénybe borították, melyből csak a zsákmányukra leselkedő éhes krokodilusok tatóngó torka emelkedett ki mindenfelé. Az abipónok lasszókat hoztak elő, s két-két lasszót erősen összecsomóztak. Ezután két indián felmászott az alizófára, kiválasztottak két erős, kihajló ágat, s a lasszókat úgy szerelték fel rájuk, hogy egy ágvillában simán csússzanak, akárcsak egy csigára szerelt kötél. Ezután lemásztak, s a lasszók végét magukkal hozták.

A foglyokat most eloldották a fáktól, ahová az előbb ideiglenesen odakötötték. Hátrakötötték a kezüket, s egy-egy lasszóvéget keresztülhúztak a két hónaljuk alatt, aztán a hátukon erősen összecsomózták. Most néhány erős ember megragadta a lasszók másik végét, és a foglyokat felhúzták a magasba, akárcsak egy ház építésénél a malteres vödröt. Ezután a lasszók végét a fa törzséhez kötötték. A két szerencsétlen kétségbeesetten kalimpált a levegőben.

Mivel a két ág erősen kinyúlt a víz fölé, csakhamar odaértek a foglyok is. Ide-oda himbálóztak a lasszókon, s mozgásuk tüstént magára vont a ólálkodó krokodilusok figyelmét: állkapcsukat hangosan összecsapva jelezték, hogy tetszik nekik a dolog.

Az eszpáda javaslata értelmében csak annyira eresztették le a lasszókat, hogy az éhes bestiák ne ériék el kiszemelt prédájuk lábait; de mivel a várható csemege erősen ingerelte őket, türelmetlenül felszöktek a magasba, valahányszor a pofájukat kitérték. Ilyenkor a két áldozat görcsösen felrántotta lábát, minek következtében nem lebegtek csendesen, hanem szüntelenül ide-oda hintáztak. Látták ugyan, hogy a bestiák hiába táognak utánuk, de nem tudtak megszabadulni attól a gondolattól, hogy hátha az egyiknek sikerül szokatlanul magasra ugrani, és akkor eléri őket a fogaival. A másik aggodalmuk az volt, hogy hátha elszakad a lasszó, mert akkor aztán menthetetlenül végük van, hiszen abban a percben ízekre tépik őket.

Kínos volt a két karjuk alatt átfűzött lasszón függni, de lelki gyötrelmük még ennél is nagyobb volt. Hogy jajveszékelték-e, vagy némán szenvedtek, azt nem lehetett megállapítani, mert az abipónok ujjongása és üvöltözése elnyomott minden más hangot. Ha az ordítózás már-már ellanyhult, új erőre kapott, amint egy-egy krokodilus olyan magasra dobta fel magát a vízből, hogy majdnem elkapta a két halálraítélt egyikének a lábát. A kegyetlen mulatság jó félóra hosszat tartott, s amikor a torkok már kifáradtak, többen azt követelték, hogy engedjék már le a nyomorultakat a krokodilusok torkába.

- Még nem! - tiltakozott az eszpáda. - Legalább egy óráig kínlódjanak!

- De mi nem érünk rá báméskodni. Rendbe kell hoznunk a tábort, és enni is akarunk.

- Hát csak rajta! Ki tart vissza tőle? Ezeket nyugodtan magukra hagyhatjuk, nem szökhettek meg!

- Helyes! - mondta a másik. - Elintézzük a dolgainkat, aztán visszajövünk ide. Addig csak hadd kínlódjanak!

Gyalázatos kegyetlenség volt, s a foglyok mégis ennek köszönhették, hogy legalább egyelőre életben maradtak. Kínzóik magukra hagyták őket, s ha a doktor nem is, de Fritz erősen reménykedett.

Kettőjük közül Fritznek volt igaza. Nem tévedett, amikor azt mondta, hogy Jaguár apó itt van a közelben.

Hogy is történhetett ez?

Beszámoltunk arról, hogy Jaguár apó Anciano és a fiatal inka kíséretében elhagyta a Kristály-patak környékét, és elébe lovagolt az abipónoknak, hogy számbeli erejüket és terveiket kikémlelje. Jaguár apó útja a Szikkadt-tó Völgyén át vezetett; meg volt győződve róla, hogy az ellenség ezen a völgyön fog keresztülvonulni. Ha egyenesen szembenyargalt volna velük, akkor a nyílt terepen könnyen megpillanthatják, sőt talán el is fogják. Ezért eltért a tulajdonképpeni irányától. A doktor és Fritz ezekre a nyomokra bukkantak, s egy ideig nagy kerülővel folytatták útjukat.

Jaguár apó egészen a határig lovagolt, mely az abipónok földjét a kamba vidéktől elválasztotta. Onnan visszatérve jobb felé kanyarodott, hogy az ellenség háta mögé jusson, és nyomaikból megállapítsa, hányan is vannak.

Most tehát déli irányba nyargalt, nem is túlságos gyorsan, inkább kényelmesen ügetve, hogy mindent alaposan meg tudjon figyelni. Két órán keresztül nem találkozott sem emberrel sem nyomokkal. De a három lovas ezután egy széles ösvényre bukkant, amely az ő útirányukat merőlegesen keresztelte. Az ösvényt lovasok és gyalogosok taposták ki.

- Erre vonultak az abipónok - mondta Anciano. - Nagy biztonságban érezhették magukat, hogy ilyen széles oszlopban haladtak, és ennyi nyomot hagytak maguk után. Máskor az indiánok egyenként és egymás mögött járnak a hadiösvényen. A nyomok, sajnos, összerosódnak, és ezért a számukat nem lehet megállapítani.

- Pedig engem ez érdekel a legjobban - felelte Jaguár apó. - Lovagoljunk utánuk, később talán tisztább nyomokra akadunk, amelyeket meg lehet számolni. A fűből látom, hogy legalább négyórai lovaglásra vannak előttünk. Mi ugyan gyorsabban nyargalunk, mint ők, de most már igyekeznünk kell, hogy előbb legyünk ott a Szikkadt-tó Völgyében, mint ők.

Egy idő múlva arra a helyre érkeztek, ahol az abipónok táborát ütötték. A lovakat itt szabadon engedték, hogy legeljenek. A nyomok szerteszóródtak, és többet lehetett kiolvasni belőlük, mint az előbb. A fiatal inka leugrott lováról, és a talajt vizsgálta. Jaguár apó nem avatkozott bele; alkalmat akart nyújtani a fiatalembernek, hogy ügyességét bizonyítsa.

- Nos, Hauka - kérdezte végre -, hány ellenség táborozott itt?

- Ötven lovas és tizenöt-ször annyi gyalogos, akinek nem volt lova - felelte az ifjú határozottan.

- Helyes - bólintott Jaguár apó. - Számukat magam is annyira becsülöm.

- Mit tegyünk most? - kérdezte Anciano. - Lovagoljunk tovább is utánuk?

- Nem. Most már tudjuk, hányadán állunk. Célunkat elértük, és visszatérünk kambáinkhoz. Megint északra tartunk, s ha régi nyomainkat elértük, azokon megyünk vissza.

Elég egyhangú és fárasztó volt ez az út visszafelé. Tegnap reggel indultak el, és most már a második nap fele is elmúlt. Több órán keresztül nyargaltak szótlán. Jaguár apó hirtelen megállította lovát, és csodálkozva nézett le a földre. Most érkeztek arra a helyre, ahol Morgenstern doktor és Fritz belátta, hogy rossz irányba lovagolt.

- Furcsa - mondta Jaguár apó. - Öt lovas követte a nyomainkat ideig, aztán hirtelen dél felé fordultak.

- Igen - bólintott Anciano. - A Szikkadt-tó Völgyéből jöttek.

- Akkor csak a mieink lehettek, mert az abipónok még nem érték el azt a völgyet. Szóval kambák. És a Csontok Mocsara felé igyekeztek. Kíváncsi vagyok, ezek a kambák mit kerestek ott!

Haukaropora is megvizsgálta a nyomokat, sőt egy darabig követte is őket. Amikor visszajött, meghallotta Jaguár apó utolsó szavait, s megrázta fejét.

- Nem kambák voltak, señor - mondta. - Ezt a könnyelműséget nem ők követték el. Tudom, nem illő, hogy véleményt nyilvánítok, ahhoz még fiatal vagyok. De ha megengedi, úgy gondolom, az a kis tudós járt itt a szolgájával.

- Ez csak két ember, Hauka! Én öt ló nyomait látom a föben.

- Ha jobban megnézi, señor, láthatja, hogy két lovas járt itt három további vezető lóval.

Jaguár apó erre leugrott a nyeregből, és hamarosan meggyőződött róla, hogy a fiatal inkának igaza van.

- Bizony, bizony - dünnyögte. - Két hátszló és három vezető ló. Arról a kis doktról biz' isten feltételezem, hogy meggondolatlanul a vesztébe rohan, ha régi csontokról van szó. Málhás lovakat hozott magával, hogy a csontokat elszállítsa.

- Csak azt csodálom, hogy señor Geronimo elengedte őket - jegyezte meg Anciano.

- Elengedte? Kizárt dolog! Titokban lopózkodtak el a faluból, s alighanem éjjel. Azért haladtak olyan lassan, hisz látom, csak nemrég érkeztek ide. Ezek után kénytelenek leszünk a mocsár felé nyargalni és megnézni, nem kerültek-e valami nagy bajba. Ó, a két hebehurgya!

Nem tehettek mást, követték az öt ló nyomát, mégpedig olyan gyorsan, ahogy csak lehetett, mivel még kétórányi lovaglásra voltak a mocsártól, s a naptól sem volt már több hátra. Márpedig nagyon fontos volt, hogy még besötétedés előtt odaérjenek.

Mialatt a síkságon vágattak, szüntelenül szemmel tartották azt a tájat, ahonnan az ellenséget várták. Másfél óra telt el így, s a mocsár már nem lehetett messze. Ekkor az inka kelet felé mutatott, és így szólt:

- Lovasok közelednek ott. Sokan lehetnek, mert elég nagy pontot látok. Minket nem vehetnek észre, mert csak hárman vagyunk.

- Akkor nagy ívben kikerüljük őket, hogy kívül maradjunk a látóhatárukon - mondta Jaguár apó. - Úgy kell intéznünk a dolgot, hogy köztünk és köztük legyen a mocsár; akkor nem fedezhetnek fel minket.

Néhány perc múlva már eltűnt a pont, amelyet Haukaropora éles szeme megpillantott a távolban. Nagy ívben nyugat felé kanyarodtak, majd ezt az ívet félkörre egészítették ki, amely megint kelet felé mutatott. A kopár síkon fák bukkantak elő, majd az alacsonyabb bokrok is láthatókká váltak. Még néhány perc, és megérkeztek a mocsár keleti végébe. Most már ingoványos víz választotta el őket a közeledő abipónoktól. A nap már kezdett alábukni a nyugati horizonton.

Leugrottak a nyeregből, s lovaikat a fákhöz kötötték. Jaguár apó elővette zsebéből kitűnő távcsövét, s felmászott a legmagasabb fa csúcsára. Rövid keresgélés után megpillantotta az ellenséges sereget: elől lovascapat haladt, mely csupa fehér emberből állt, s őket követték az abipónok gyalog. Jaguár apó végigpásztázta távcsövével a nádast, de nem vette észre azokat, akiket keresett. A doktor és Fritz ugyanis a sás mögött görnyedezve az értékes lelet csomagolásával foglalatzkodott.

A fiatal inka is felmászott egy fára, s már néhány pillanat után átkiáltott Jaguár apónak:

- Öt lovat látok, señor!

- Hol?

- Odaát, a sűrű bozót mögött.

- Éppen a legrosszabb helyen! Az abipónok arról jönnek. Mindjárt meglátják.

- Már meg is látták. Egyenesen az öt ló felé vágatnak. Pontosan mellettük ugranak le a fűbe.

- Ó, a két szerencsétlen flótás! Ezeknek lőttek!

- Ezeknek igen. Mindjárt elfogják őket!

Sajnos, olyan hamar besötétedett, hogy a további megfigyelés lehetetlenné vált. Jaguár apó - éppen úgy, mint az inka - leereszkedett a fáról, és azt mondta:

- Átosonok hozzájuk.

- Veszélyes vállalkozás - vélte Anciano.

- Nem félek az abipónoktól - felelte Jaguár apó.

- No és a nádasban bujkáló krokodilusoktól?

- Azok jóval veszélyesebbek, de majd nyitva tartom a szememet, már amennyire a sötétben lehet.

- Hallja?! - emelte fel ujját Anciano.

- Hát bizony elcsípték a szerencsétleneket - bólított Jaguár apó. - Meg kell tudnom, mi lett a sorsuk.

- Én is önnel tartok - mondta Anciano.

- Én is! - tette hozzá Hauka.

- Valakinek itt kell maradnia a lovak mellett - mondta Jaguár apó. - Csak Ancianót viszem magammal.

Mindjárt el is indultak ketten a sás közt lapulva. Amíg a bokrok el nem fogytak, ágaik és leveleik mögött találtak fedezéket; ám később kénytelenek voltak hasra feküdni és úgy csúszni tovább. Még arra is vigyázniuk kellett, hogy a zörgő nádat meg ne bolygassák. Az éles sáslevelek megsebeztek kezüket, de ki törődött most ilyen csekélységgel? Néha egy bűzös pocsolyán kellett átmászniuk, melynek kigőzölgése orrukat facsarta. Mégis egyre jobban megközelítették azt a helyet, ahol Hauka az öt kikötött lovat megpillantotta; már csak ötvenhatvan lépésnyire voltak tőle.

Eddig nagyon vigyáztak arra, hogy ne emeljék fejüket a nádnál magasabbra, de most már fel kellett adniuk minden óvatosságot, hogy a napvilág utolsó perceit kihasználhassák.

Jaguár apó már rég levette széles karimájú kalapját, és a fogai közt vitte magával; most kitépett egy csomó sáslevelet, és legyezőként tartotta jó magasan a feje fölé; ez lehetővé tette, hogy a fejét felemelje, és megpróbáljon körülnézni anélkül, hogy őt megláthassák.

Éppen jó irányba nézett: meglátta a doktort a fehérek és abipónok egy kis csoportjában, s mögötte Fritzet, aki ebben a pillanatban az ingovány felé fordította fejét. Senki sem nézett arra, csak ő, mert a többiek mind a doktort bámulták. Jaguár apó felhasználta ezt a pillanatot. Gyorsan felállt, intett Fritznek, és már el is tűnt újra a sás mögött.

- Vakmerőség, señor! - súgta rémülten Anciano. - Ez a mozdulat az életünkbe kerülhet.

- Nem vett észre senki, csak Fritz - felelte Jaguár apó. - Majd megsúgja a gazdájának, hogy van egy kis remény, csak legyen résen.

- Mit használ az, ha megölik őket?

- Majd meglátjuk. Most döntenek a sorsuk felől. Figyeljünk csak!

Látták, hogy a gambusino élénken magyaráz valamit társainak, aztán hangos, helyeslő kiáltásokat hallottak, de a szavakat nem értették. Egészen sötét lett. Egy alizófa alatt tüzet gyújtottak, mely megvilágította a két fogoly arcát. Jaguár apó kimeresztette szemét, és minden idegszálával figyelt. A következő pillanatban rövid, izgatott kiáltás tört ki a torkán.

- Mi az? Mi történt? - kérdezte Anciano.

Jaguár apó nem felelt. Szeme vadul fellángolt, amint a tűz mellett csoportosuló fehérekre nézett.

- Az istenért, vigyázzon! - folytatta a suttogást Anciano. - Még szerencse, hogy olyan lármát csapnak, különben meghallották volna! Mi hozta ki annyira a sodrából?

Jaguár apó nehezen, szinte hörögve lélegzett, és görcsösen megragadta Anciano vállát.

- Látod azt a magas embert ott a tűz mellett? - lihegte. - Aki most a foglyokkal beszél?

- Persze hogy látom. Sőt azt is tudom, hogy kicsoda.

- Hogyan? Micsoda? Ismered? - kérdezte Jaguár apó egész testében remegve. - Ki az? Hogy hívják?

- Neve Benito Pajaro, de általában csak gambusinónak hívják.

- Úgy? Ez hát a gambusino! Sose gondoltam volna! Most már tudom! Ő az, akit évek óta keresek!

Indulatában olyan hangosan beszélt, hogy Anciano ijedten figyelmeztette:

- Halkabban, señor, az istenért! Uralkodjék magán! Vétett ez a gambusino ön ellen?

- Hogy vétett-e? Ó, istenem! - sóhajtott Jaguár apó most már halkán, aztán összepréselte ajkát. Az öreg Anciano egészen odahajolt hozzá, de csak azt hallotta, hogy a fogait csikorgatja. Szerette volna megkérdezni, mi baja, de nem merte faggatni. Különben sem lehetett volna beszélgetni, mert izgalmas dolgok történtek az alizófa körül is azon a kis helyen, amelyet a tűz megvilágított.

Lasszókat bogoztak össze, és két indián felmászott a fa kiálló ágaira.

- Miben sántikálnak ezek? - csodálkozott Anciano. - Miért erősítik a lasszókat a fára?

- Sejttem, mit akarnak - felelte Jaguár apó most már megint nyugodtan, a megszokott, higgadt módján.

- Felakasztják a foglyokat?

- Bizonyára.

- Akkor már nem tudunk rajtuk segíteni.

- Talán mégis. A lasszót nem a nyakukba teszik. Ha ezt akarnák, kényelmesebben is megtehetnék, nem választanának ki olyan ágakat, amelyek a víz fölé nyúlnak. Figyelj csak!

Most következett az a jelenet, amelyről már beszámoltunk. Amikor a két fogoly már a víz fölött himbálódzott, és a krokodilusok tátott torokkal kapdostak utánuk, Anciano keze ökölbe szorult.

- Micsoda kegyetlenség, señor! - súgta Jaguár apónak. - Nem nézhetem tétlenül! Mit tegyünk?

- Egyelőre semmit. Várnunk kell. Szegény barátaink helyzete szörnyű, de nem életveszélyes. A lasszó kissé szorítja a mellüket, de ezt még ki lehet bírni.

- Alig bírom türtőztetni magam, hogy közéjük ne csapjak!

- No, még csak az kellene! Elrontanál vele mindent. Türelem.

Most már hangosan beszélgettek, mert az abipónok olyan üvöltözést csaptak, hogy mást úgysem lehetett hallani. A lárma sokáig tartott, aztán fokozatosan elnémult. A nádasban leselkedők egyszerre csak azt látták, hogy az abipónok és fehér szövetségeseik elszélednek, s a két halálraitélt magára marad.

- Itt a cselekvés ideje, señor! - súgta Anciano, s már fel akart ugrani, de Jaguár apó vaskeze visszatartotta.

- Maradj! - súgta erélyesen, parancsolóan. - Látod az ellenséget?

- Hogy látnám a sötétben?! De tudom, hogy elmentek.

- Lehetséges, de nem biztos. Vacsorázni akarnak. Most rőzsét gyűjtenek, és tábortüzet fognak rakni. Akkor majd szemmel tarthatjuk őket, és kevesebb kockázattal láthatunk munkához.

- És ha öröket hagytak a fánál?

- Egy jó késdőfés elnémitja őket. A kegyetlenség, mellyel foglyaik kínlását meghosszabbítják, arra vall, hogy tökéletes biztonságban érzik magukat. Ez nekünk kedvez. Ne aggódj, van időnk bőven.

- Nem vagyok nyugodt, señor. Hátha kivallatták a foglyokat, s megtudták, hogy már itt vagyunk.

- Bizom Fritzben. Gazdája kedvéért minden ostobaságra képes, de nem esett a feje lágyára. Agyafűrt fickó, nem hiszem, hogy kikotyogta terveinket.

Odaát a síkságon kisebb tüzek gyulladtak ki sorra. A mocsártól meglehetősen távol ütöttek tábort az abipónok. Jaguár apó nagy örömmel állapította meg, hogy a fát, melyen a foglyok vergődtek, sűrű bokrok takarják el a tüzek mellett üldögélő ellenség szeme elől.

De még nem telepedtek le valamennyien. Sokan ide-oda futkostak, és újabb gallyakat hoztak a tűz táplálására. Várni kellett, míg minden elcsendesedik. Az öreg Anciano már nem győzte türelemmel.

- Nem bírom már, señor! - vallotta be. - Félek, hogy valami ostobaságot találok elkövetni. Megfojtanám ezeket a kutyákat!

- Bennem is forr minden, még több, mint benned! - felelte Jaguár apó. - Nézd csak, most húst osztanak ki köztük. Várjuk meg, míg nekilátnak a vacsorának. Számunkra az a legkedvezőbb pillanat.

Leshelyükről jól látták, hogy az abipónok egytől egyig a hegyoldal alján csődülnek össze; még azok is oda siettek, akik addig rőzsehordással foglalatostkodtak. Az ingovány peremén nem maradt senki. Az alizófa közelében égő tűz, mivel senki sem táplálta, lelohadt, s már annyi fényt sem árasztott, hogy környékét a táborból szemmel lehessen tartani. Jaguár apó most felugrott, és az alizófa felé rohant; az öreg Anciano egy tapodtat sem maradt le mögötte. A már említett bokrok jóságosan eltakarták őket. Most érkezett el az a pillanat, amikor gyorsan és mégis megfontoltan kellett cselekedni.

Jaguár apó leoldotta övéről lasszóját, és dobásra készen karjára tekerte. Kezéből tölcserű formált és ezt kiáltotta - nem túlságosan hangosan - a fa ágain hintázó foglyok felé:

- Itt a segítség! Várjatok mereven és mozdulatlanul! El ne áruljátok magatokat!

Olyan ügyesen hajította el lasszóját, hogy simán a doktor derekára tekeredett, aztán megparancsolta Ancianónak:

- Oldd el a szíjat, amin lóg, de az embert fogd erősen! Fokozatosan ereszd le, amint magamhoz húzom a lasszómmal!

Anciano tüstént megértette feladatát, és pontosan elvégezte. Leoldotta a keskeny bőrcsíkot az ágról, de erősen megmarkolta, nehogy a doktor a vízbe pottyanjon. Megvárta, amíg Jaguár apó magához nem húzza lasszójával az ég és föld közt lebegő embert; mindig csak annyira engedte le, amennyire kellett, amíg lába földet nem ért a parton. Egy késvillanás, s a megmentett ember addig hátrakötött karja is szabad volt. Szája már szóra nyílt, és kezével le akarta tépni melléről a szíjat, de Jaguár apó szigorúan ráparancsolt:

- Egy szót se! Meg se moccanjon! A lasszót se távolítsa el!

Nem a saját lasszójáról beszélt, hanem arról a bőrszalagról, mellyel a doktort a fa ágára akasztották. A következő dobás Fritznek szólt, akit ugyanúgy szabadítottak meg, és vontak ki a partra, mint a gazdáját. Jaguár apó igen komoly arcot vágott, és így szólt:

- Hadd gondolják, hogy a krokodilusok téptek le és faltak fel benneteket! Ezért nem oldom el a bogot, és nem is vágom szét, hanem megdolgozom ezeket a szíjakat egy kicsit.

A bőrszalagokat a két megmentett ember testén több helyen bevagdosta és „lehúsolta”, vagyis lekapargatta, mintha állati fogak marcangolták volna szét. Ezután az abipónok lasszóit újra az alizófa törzséhez erősítették. A bevagdostott szíjak az ágakról a víz fölé lógtak le, mintha csak a krokodilusok rágták volna szét.

Mindez sok munkába került, de annyi ideig sem tartott, mint ahogy beszámoltunk róla. Közben Jaguár apó szüntelenül a táborot figyelte. Odaát mindenki az étkezés gyönyöreiben merült el, s eszükbe se jutott a foglyokkal törődni. A gambusino is csak véletlenül vette észre, hogy az alizófa mellett elaludt a tűz. Egy embert küldött oda, hogy újra meggyújtsa. Ez az ember nemsokára visszajött, és izgatottan jelentette:

- Képzeljék csak, mi történt, señores! Foglyainkat felfalták a krokodilusok!

Ez olyan elképzelhetetlen volt, hogy senki sem akarta elhinni. A gambusino többedmagával odaszaladt, hogy saját szemével győződjék meg róla, mi történt. Az újra meggyújtott tűz fényénél csodálkozva látták, hogy a lasszók végei most is úgy lógnak le az ágról, mint az előbb, de a foglyok eltűntek. A víz szélén krokodilusok heverték, és kimeresztett szemmel bámultak a partra.

- Csakugyan megették őket! - kiáltott fel Perillo. - Ki gondolta volna? Hogy történhetett ez?

- Úgy látszik, a krokodilusok elég magasra szöktek fel, és elkapták őket - vélte Pellejo kapitány.

- Olyan nincs! - rikoltotta a gambusino. - Elég magasán lógtak, a krokodilusok nem juthattak odáig. Talán valaki levágta őket!

- Levágta? Ki tehette azt?

- Nem tudom. Húzzátok csak le a lasszókat a fáról, hadd vizsgáljam meg. Mindjárt meglátjuk, késsel metszették-e el.

Két perc múlva egyértelműen megállapították, hogy a szíjakat nem vágta el senki, hanem a krokodilusok fogai tépték szét.

- Hát akkor mégis fel tudtak ugrani olyan magasra! - csodálkozott a gambusino. - Alighanem rettentő éhesek lehettek. S úgy látom, ízlett nekik a jó falat, mert olyan elégedetten hevernek itt, mintha legfeljebb a mennyiség ellen lenne kifogásuk. No, mindegy. A két fickó megkapta a magáét. Az a fő, hogy megszabadultunk tőlük.

- Mégis bosszantó! - mérgeződött Perillo. - Túl hamar haltak meg. S szerettem volna látni, amint a krokodilusok ízekre tépik őket! Az a baj, hogy a tűz kialudt, mert különben a bestiák nem mertek volna annyira ugrálni.

A doktor és Fritz ezalatt biztos helyre érkezett. Megmentőik karon fogták őket, és elvezették - nem a nádason keresztül, mert az ebben a sötétségben veszedelmes lett volna, hanem az egész mocsár megkerülésével - arra a helyre, ahol a fiatal inka várta őket.

Eddig hallgattak. A doktor most mély lélegzetet vett és megszólalt:

- Istenem, de borzasztó volt! Már búcsút mondtam az életemnek!

- Én nem - jelentette ki Fritz. - Különösen azóta, hogy feltűnt egy reménysugár!

- Meglátott engem? - kérdezte Jaguár apó.

- Meg bizony, és rögtön megismertem! - felelte Fritz. - Attól a pillanattól kezdve már nem is aggódtam.

- És mondja csak: nem vallatták azok a gazfickók? Nem kérdezték meg, hogy került ide a mocsárba?

- Persze hogy vallattak, de én lóvá tettem őket. Csak nem képzeli, hogy megmondtam nekik az igazat?

Ezután pontosan beszámolt arról, milyen választ adott a hozzá intézett kérdésekre. Erre Jaguár apó, aki eddig bosszús hangon beszélt vele, barátságosabb húrokat ütött meg.

- No, jól van, okosan beszélt. Sok marhaságot követett el, de ezt az egyet jól csinálta.

- A többinek én vagyok az oka - kelt szolgája védelmére a doktor. - Nem akart velem jönni, de kényszerítettem. Valósággal beleszerettem azokba a csontokba. Nem tudtam belenyugodni, hogy itt maradjanak a mocsárban.

- Micsoda könnyelműség! - mondta Jaguár apó fejcsóválva. - No, majd később elmeséli nekem az egészet töviről hegyire. Most azonban iszkolnunk kell innen. Kár, hogy önök a lovaikat is elvesztették. Az a kis hintázás annyira kimerítette önöket, hogy nem tudnak gyalogolni. Mit csináljunk? Tudja mit? Én meg Anciano átengedjük a lovainkat önöknek, mi pedig talpalunk.

- Kérem, ha talpalni kell, itt vagyok én - ajánlkozott az inka. - Én még fiatal vagyok, míg ön vagy Anciano...

- Hagyjuk ezt! - intette le Jaguár apó. - Maradjunk csak annál, amit mondtam.

Csak most szedte le a doktor és Fritz melléről a lassók maradványait, de óvatosságból nem dobta el, hanem a zsebébe dugta.

Valószínűnek tartotta, hogy az ellenség innen egyenesen a Szikkadt-tó Völgyébe vonul. Fel-tétlenül meg akarta előzni őket, s ezért barátaival együtt máris elindult egy másik ösvényen, mely az abipónok útjával párhuzamosan ugyanabba a völgybe vezetett.

Minden úgy történt, ahogy Jaguár apó akarta: Ancianoval együtt ő ment elől, gyalogszerrel mutatva az utat a többieknek, akik lóháton követték.

Egy óra múlva megjelent a hold vékony sarlója az égen. Anciano a derengő fényben észrevette, Jaguár apó milyen gondterhelt arccal baktat mellette. A máskor oly délceg tartású, erős ember most szinte görnyedezett, persze nem a fáradtságtól, hanem valami nagy bánat súlya alatt. Megint eltelt egy óra anélkül, hogy egyetlen szót is szólt volna; összeszorította ajkát, s néha a fogait csikorgatta. Az öreg Anciano nem bírta már tovább, s a következő halk, félénk kérdéssel törte meg a csendet:

- Egy gondolat bántja önt, señor... nem könnyítene a szívéen, ha elmondaná nekem?

- Mindjárt megtudod, Anciano - felelte Jaguár apó, de csak újabb hosszú hallgatás után folytatta: - Ezt a gambusinót évek hosszú során át kerestem keservesen kínlódva, de nem tudtam ráakadni.

- De kár, hogy nem szólt nekem! - csóválta a fejét Anciano. - Én már régen nyomra vezettem volna.

- De hiszen sejtelmem sem volt róla, hogy a gambusino az, akit keresek. Csak most ismertem rá két ízben is: ma a szememmel, nemrég meg a fülemmel. Ez a Rio Saladónál történt, néhány órával azután, hogy az inkával együtt hozzánk csatlakoztál. Emlékszel rá, ugye? Ugyanezt a két embert mentettük meg akkor is az abipónok kezéből. Akkor egy durva, parancsoló hang ütötte meg a fülemet az erdőben. Akármennyire siettem is, megálltam, annyira megdöbbenett az a hang. De a sűrű erdő valahogy megváltoztatta, s bár ismerősnek rémlett, nem ismertem rá teljesen. Most aztán láttam is a nyomorultat - végre a szemem elé került!

- Talán régi ellensége?

- Még annál is rosszabb. Tartozom neki, és nem nyugszom, amíg a számlát ki nem egyenlítetttem. De azt a számlát vérrel írták!

- És csak vérrel lehet kiegyenlíteni - bólintott Anciano megértően.

- Tudod miért, Anciano? - folytatta Jaguár apó sötéten. - Mert gyilkos! A testvéröcsémet ölte meg orvul odafenn északon. Szörnyű gyilkosság volt, olyan szörnyű, hogy beleőszültem. Követtem a gyilkost, de nem értem el. Csak annyit sikerült megtudnom, hogy Dél-Amerikába ment, mert Argentína a hazája. Miatta jöttem ide. Lóháton bejártam az egész országot, átkeltem minden folyón, megmásztam minden hegyet, de hiába. De ma rátaláltam, s többé nem engedem el a szemem elől. Nyomában leszek, amíg a számlát ki nem fizettem!

- Akkor ez az ember a magáé, señor, de a másik az enyém!

- Miféle másik?

- Az eszpáda. Meg akarom kérdezni tőle, kinek a skalpját mutatta meg Verano hadnagynak!

TIZENHARMADIK FEJEZET

A torreádor titka

A mocsár mellett kialudtak a tüzek. Az abipónok és fehér szövetségeseik mély álomba merültek, hiszen másnap kora hajnalban táborot kellett bontani. Egy őrt állítottak a lovak mellé. De nem ő volt az egyetlen, aki virrasztott. Rajta kívül még három ember volt ébren, mert kerülte szemüket az álom. Ez a három ember a gambusino volt meg az eszpáda és Pellejo kapitány.

A kapitány körülbelül úgy állt szemben a másik kettővel, mint Verano hadnagy Jaguár apóval: mint tiszt kissé lenézte a civileket, s állandóan mellőzöttnek érezte magát. Az utóbbi napokban több nézeteltérése volt a gambusinóval, s mindig engednie kellett, mivel annak nagyobb befolyása volt az abipónokra, mint neki. Ez módfelett bosszantotta, és gyanakodóvá tette.

Ma, amikor a két fogoly eltűnt a fáról, és utána az izgalom lecsillapult, Pellejo a katonák közé telepedett le, akik a Pálma-tó mellől jöttek ide. A kapitány természetesen úgy gondolta, hogy ezeknek a katonáknak ő a vezetője. Ekkor a gambusino odalépett hozzá, és elég hetyke hangon megszólította:

- Kapitány úr bizonyára tudja, hogy holnap elérkezünk a kambák legnagyobb falujához. Elhatároztam, hogy a falut tüstént megtámadjuk. Mindjárt közlöm önnel utasításaimat.

- Utasításait? - csodálkozott Pellejo. - Utasításokat csak feljebbvalóimtól fogadok el!

- S engem nem tekint annak?

- Nem.

- Már régen észrevettem, csak nem akartam szóvá tenni. De mivel holnap megütközünk az ellenséggel, jobb belátásra kell bírnom önt. Kérem, olvassa el ezt az írást.

Zsebéből bádogdobozt húzott ki, s egy összehajtogatott papírlapot vett ki belőle; kisimította, és átnyújtotta Pellejónak. A kapitány a kihamvadó tűz utolsó fényénél elolvasta, észrevehetően elsápadt, s visszaadta az okmányt a gambusinónak.

- Nos? - kérdezte ez. - Ki a parancsnok?

- Meggyőződtem róla, hogy önnek engedelmességgel tartozom - felelte a kapitány.

- Úgy van. De nemcsak ön, hanem katonái is. Mondja meg nekik.

- Meglesz, señor! - mondta a tiszt, s mivel nem bírt tovább uralkodni magán, hirtelen felállt és elsietett.

Indulatosan belerohant a sötétségbe, s negyedóra hosszat járkált, hogy fejét lehűtse. Amikor visszatért a táborba, az utolsó tűz is elaludt. Így is észrevette azonban, hogy a gambusino és az eszpáda nincsenek a helyükön, ahol takarókkal megágyaztak nekik. A kapitány leheveredett a káplárja mellé, s látva, hogy még ébren van, halkán megkérdezte:

- Hol van az új ezredesünk... vagy talán tábornokunk?

- Behúzódott a mocsárba Perillóval. Letelepedtek valahol, hogy csatatervüket zavartalanul megbeszélhessék.

- Mi történt a távollétem alatt?

- Semmi különös. Csak nekünk is megmutatta felhatalmazását.
- Kérdés, hogy valódi-e!
- Nem tudom. De rajta van az államszövetség alelnökének aláírása és a konföderáció pecsétje is. Nekem ez elég.
- Vagyis őt tekintí parancsnokának, s nem engem.
- Kapitány úr, lássa be, hogy nem tehetek egyebet. De még a kapitány úr sem. Katonák vagyunk, és engedelmeskednünk kell.
- Hát csak annyit mondok: nem hittem volna, hogy ezt is megérem.

Magára csavarta takaróit, és megpróbált elaludni, de nem tudott. Rettentően haragudott a káplárjára, megfélekedve arról, hogy mindnyájukat egy lázadás leverésére küldték ide, most meg ő maga is lázadozik. Valójában nem volt semmiféle meggyőződése, egyetlen elv vezette: minél gyorsabban előlépni, és minél nagyobb zsoldot húzni. Hát ebből, úgy látszik, nem lesz semmi. A gambusino elébe vágott, s ezen a hadjáraton ő fog meggazdagodni. S a torreador a cimborája, egy húron pendül vele. Most is titokban tanácskoznak. Talán ellene főznek ki valamit? Jó lenne megtudni, mit beszélnek. Ez persze lehetetlen.

De miért volna lehetetlen? Hátha a véletlen az ő malmára hajtja a vizet? Felemelte fejét, és körülnézett. Mindenki aludt, még szomszédját, a káplárt is elnyomta az álom. Kikecmergett takaróiból, s lassan, nesztelenül a mocsár felé kúszott. Soká tartott, amíg végre megpillantotta a vízparti fákat a derengő holdfényben. Akiket keresett, nem látta sehol, de vaktában továbbkúszott négykézláb, mindig a víz peremén, lehetőleg a bokrok árnyékában. Egy idő múlva halk beszélgetés hangja ütötte meg a fülét. Még szerencse, hogy hirtelen mozdulatlanul meglapult, mert lám, alig néhány lépésnyire tőle ott ültek szorosan egymás mellett a fűben. Néhány összehajtó sáslevél takarta el őket. A kapitány vakmerő módon még közelebb csúszott hozzájuk, és közvetlenül mellettük nyúlt el, csak néhány sáslevél választotta el tőlük. Ha véletlenül felálltak volna, okvetlenül észreveszik. Nagyon halkán beszélgettek, de jó füle volt, és ha erősen figyelt, megértette suttogásukat. Most éppen a gambusino beszélt.

- Gyanús nekem az egész dolog - mondta. - A lasszó tizenöt csíkból összefont bőrszj, erősebb, mint egy acéllánc. A krokodilus egyből leharaphatja valakinek a lábát, ha sikerül elkapnia, de egy bőrlaszót nem tud elrágni.
- Hát akkor ki szabadította ki azt a kettőt? - kérdezte a torreador.
- Jaguár apó.
- De hiszen Jaguár apó mögöttünk van. Még nem ért utol.
- Mert az a cserfes szájú mondta? Hátha hazudott, és Jaguár apó már előttünk jár?
- Az aztán átkozott dolog lenne! Akkor nem mi lepnénk meg a kambákat, hanem ők minket! Ez a Jaguár apó egyszer már a kambák mellé állt az abipónokkal szemben, ha nem is ezen a tájon, hanem jó messzire innen. Emberei válogatott legények, az ördögtől sem félnek!
- Bizony résen kell lennünk. Sok mindenre gyanakszom. Miért üresek a kamba falvak, amelyeken átvonultunk? Mert a lakóik elmenekültek. Ki értesítette őket? Ki figyelmeztette? Attól tartok, Jaguár apó!
- Csak nem?

- De bizony! És ki ürítette ki a titkos fegyverraktárainkat? Eddig azt hittük, a kambák. S hogy véletlenül akadtak rájuk. A fészkes fenét! Az a kis ember ásta ki őket Jaguár apó megbízásából! A lasszóról is Jaguár apó vágta le őket!

- De hogyan? Hisz a szíjak még ott lógtak a víz fölött.

- Igen, igen. Nem tudom elképzelni, hogy csinálta. De ez az ember sok mindenre képes, ami mások számára lehetetlen. Ezért kell holnap korán elindulnunk, hogy estére a Kristály-patakhoz érjünk. Akkor holnap éjjel megrohanhatjuk a falut.

- És ha Jaguár apó előbb ér oda?

- Akkor rajtavesztünk.

- *Damnacion!* (Kárhozat!) Amikor annyi pénzt és fáradságot fektettünk ebbe az üzletbe! Biztosra vettük, hogy ez a puccs sok pénzt hoz nekünk a konyhára, és utána gazdag emberek leszünk. Mi lesz, ha nem sikerül?

- Mi lesz! Mi lesz! Nagyon jól tudad, hogy *va banque* játék az egész: minden vagy semmi - vagyon vagy koldusbot! Ha balul üt ki, kezdhettünk mindent előlről. Én visszamegyek a hegyekbe, és újra aranyásó leszek. Te meg visszatérsz az arénába.

- Szép dolog! Egy nap nyomorúságosan elpusztulsz a hegyeid között, s rám ugyanaz a sors vár az arénában. Legutóbb Buenos Airesben rájöttem arra, hogy már nem vagyok a régi. Csontjaim megpuhultak, és üzleteim megmerevedtek. Nem, a világért sem térek vissza ehhez az istenverte mesterséghez!

- Hát akkor gyere velem a hegyekbe. Talán együttes erővel találunk egy szép aranytelért.

- Vagy más találja meg a kiszáradt csontvázunkat a Kordillerák valamelyik lejtőjén! Nem, kedves barátom, annál már tudok valami jobbat.

- Jobbat? Mi legyen az?

A torreádor sokáig hallgatott, aztán titokzatos arcot vágott, és így felelt:

- Erről még nem beszéltem senkinek, de neked megmondom. Holnap éjjel talán megölnék a kambák, és kár lenne, ha a titkot magammal vinném a sírba. Te vagy a legjobb cimborám, neked elárulom.

- Hát igazán kíváncsivá tettél! Olyan ünnepélyes hangon beszélsz, hogy azt kell hinnem, valami egészen rendkívüli dologról van szó!

- Úgy is van. Mesés kincsekről beszélek.

- Kincsekről? Nahát, nem is tudtam, hogy álmodozni szoktál!

- A fene álmodozik, nem én! Amit mondok neked, színtiszta valóság. Be tudom bizonyítani.

- Hogyan?

- Hát azzal a hosszú hajú skalppal, amit nálam láttál.

- Annak az indiánnak a skalpjával, aki megtámadott, s te önvédelemből megölted?

- Hát nem egészen úgy történt, ahogy eddig meséltem. De neked megmondhatom az igazat, hiszen nem egy hasonló ügy szárad a te lelkeseden is. Szóval nem az indián támadott meg engem, hanem én őt.

- Caramba! Hát így áll a dolog? Akkor én is őszinte leszek, és bevallom, hogy a mesédet már akkor sem hittem el. Hiszen olyan ágrólszakadt koldus voltál, hogy még egy indiánnak sem jutott volna eszébe téged kirabolni. Te akartad kirabolni őt. Helyes. És ez a történet valami kapcsolatban van a kincsel, amelyre céloztál? Talán az a hosszú hajú indián volt a kincs birtokosa?

- Eltaláltad.

- Demonio! Ezer ördög! Beszélj értelmesen! Hát mért nem szedted el tőle a kincset, ha már megölted?

- Mert nem volt nála. Csak egypár kisebb tárgyat találtam a csomagjában.

- És kihúztad belőle, hová rejtette el a többit?

- Sajnos, nem.

- Tehát nem is tudod, hogy az a híres kincs hol van?

- Tudom is, meg nem is.

- Ne beszélj rébuszokban.

- Úgy értem, tudom, melyik környéken van, de a pontos helyét nem ismerem.

- Akkor mit vágsz föl vele? Mit ér az olyan kincs, amelyet nem lehet megtalálni? Talán csak a te fantáziádban létezik.

- Ne hülyéskedj! A fejemet teszem rá, hogy megvan.

- Hol?

- Fenn a hegyek közt. Egy szakadékban, amit Gyilkos-szurdok néven ismernek.

- Nagyon jól ismerem. Az a monda járja róla, hogy az utolsó inkákat ott ölték meg.

- Úgy van. És nagyon valószínű, hogy mielőtt megölték őket, ott rejtették el a kincseiket.

- Hm. Ebben van valami. Gyakran hallottam emlegetni, hogy ezek az inkák milyen gazdagok voltak. Aranyból volt minden, amit csak megérintettek. A spanyolok akkoriban egész hajórakomány aranyat és ezüstöt szállítottak haza, nem is egy hajóval. No de mit fecsegek itt! Inkább te mondd el, amit tudsz. Halljuk!

- Mindent elmondok. Akkor Chiléből jöttem át, ahol több bikaviadal győztese voltam, és egy rakás pénzt kerestem. De ahogy jött, úgy el is ment - tudod, milyen könnyelmű vagyok! Jól ettem, sokat ittam, és ami a legrosszabb, minden este reggelig kártyáztam. Nem volt szerencsém, elvesztettem az utolsó vasamat is. Még annyi pénzem se maradt, hogy átjöjjek ide. Véletlenül megismerkedtem egy kereskedővel, aki Mendozába készült, s elszegődtem hozzá szolgának. Persze sohasem érkezett meg Mendozába... mondanom sem kell, miért!

Kaján röhögésben tört ki, melyből cimborája is kivette a maga részét. A torreador ezután így folytatta:

- Az a pénz se tartott sokáig. Végül egyedül vágtam neki a hegyeknek. Este volt már, amikor az innenső lejtőre értem. Ha jártál valaha a Barranca del Homicidio táján, tudhatod, milyen szörnyű hely ez. Szerettem volna továbbnyargalni, le egészen a Salina del Condorig, de az út olyan rossz, hogy az ember még holdfényes éjszakán is könnyen kitörheti ott a nyakát. Így hát egy alkalmas sziklát kerestem, mely védelmet nyújthat a csípős szél ellen; mögötte meghúzódva akartam a reggelt kivárni, öszvéremet egy kőhöz kötöttem és leheveredtem.

- De nem tudtál elaludni!

- Honnan tudod?

- Csak gondolom. A kereskedő miatt, aki sohasem érkezett meg Mendozába.

- Ne beszélj bolondokat! Hát gyerek vagyok én vagy vénasszony? Aki meghalt, attól már nem kell félni. De abban igazad van, hogy nem bírtam elaludni, az ördög tudja, miért. De jó is, hogy nem aludtam el, mert akkor jött - ő!

- A hosszú hajú indián?

- Az. Léptek nesztét hallottam, és figyelve felkönyököltem. Egy ember haladt el a szikla mellett, amely mögött feküdtem. Nem láthatott, s az öszvéremet sem vette észre. Megállt, és felnézett a holdra. Alkalmam volt az arcát szemügyre venni. Öreg ember volt, de jól tartotta magát, mondhatnám szép, daliás öreg! Vállán íjat hordott tegezzel és nyilakkal, övében kést, de más fegyvere nem volt, s egyáltalában úgy láttam, hogy nincs nála semmi. Feltűnt nekem hosszú, sűrű, fehér haja, mely egészen a derekáig ért le; mint később láttam, egy fémabroncs fogta össze. Sokáig állt ott mozdulatlanul, a holdat bámulva. Kivárta, míg pályáivének legmagasabb pontjára ér, csak akkor ment tovább.

- Te persze lopva követted? - kérdezte a gampusino.

- Első gondolatom az volt, de valami visszatartott tőle. Ugyanis egészen közel voltam a Barranca keskeny sziklapárkányához, s az indián egyenesen arra tartott, majd a következő percben eltűnt. Bevallom, borzongás futott a hátamon végig. A sziklafal ott majdnem merőlegesen szakad le a mélybe; a legkisebb kiszögellést sem látni rajta, ahol egy ember megvethetné a lábát. Ám ez a fehér hajú indián olyan nyugodtan lépegetett ott lefelé, mintha kényelmes lépcsőn járna. Haja megcsillant a hold fényében, de csakhamar eltűnt, szinte elnyelte a mélység. Ki lehet ez az ember? Arcvonásai alapján indiánnak tartottam, de nem voltam benne biztos. Ha indián vér is - gondoltam -, valami egészen különös fajta. És mit keres itt? Miért nem várt azzal a veszedelmes leereszkedéssel reggelig? S hol hagyta az öszvérét? Nem mozdultam el a szikla mögül, ott feküdtem leszen, s a szakadékot figyeltem. Az öreg visszatérését vártam. Egész éjjel lestem rá, de nem jött vissza. Csak hajnalban pillantottam meg újra, éppen amikor a nap felkelt. A szakadék túlsó oldalán kúszott fel lassan, s hátán egy kisebb csomag lógott most. Amint felérkezett a szakadék túlsó peremére, kitérta mindkét karját, mintha a felkelő napot köszöntené, aztán továbbment. Minden mozdulatát megfigyeltem, de ő nem láthatott engem. A túlsó ösvény lassan lefelé lejtett, majd egy másik hegyre vezetett fel. Ezen az ösvényen ballagott, amíg el nem tűnt a szemem elől.

- De most végre utána mentél, nem? - kérdezte a gampusino.

- Persze. Meg akartam tudni, ki ez az ember, és mit keresett éjszakának idején a Barrancában. S mit hozott onnan? Hiszen a csomag, amit most a hátán vitt, este még nem volt nála. Eloldoztam hát az öszvéremet, felültem rá, és az öreg után nyargaltam. Nem is kellett kerülő utat tennem miatta, hiszen a Salina del Condor irányába igyekezett, s magam is oda akartam menni. Gyorsan leereszkedtem a lejtőn, és pontosan ott fordultam be, ahol ő az imént eltűnt. Innen meglehetősen meredek ösvény vezetett egy szűk völgybe. Az indián már odalenn volt. Sietős dolga lehetett, mert gyorsabban szedte a lábait, mint az én öszvérem addig. Megsarkantyúztam az állatot, s követtem az indiánt a völgybe, onnan egy sík rétre, majd egy újabb sziklás lejtőn egy másik völgybe. Itt már annyira megközelítettem, hogy meghallotta öszvérem patáinak kopogását. Megállt egy pillanatra, és hátranézett. Mihelyt meglátott, még gyorsabban folytatta útját. Ki akart térti előlem. Bele vágtam sarkantyúmat az öszvér oldalába, most már olyan erősen, hogy a szegény pára vágatni kezdett. Az indián meghallotta, s jobbra meg balra

nézegetve egérutat keresett, de a völgy két oldala itt szinte merőleges sziklafal volt, melyen nem tudott felkapaszkodni. Nemsokára kitárult a völgy, s az indián, mielőtt utolértem volna, megpróbált oldalvást elmenekülni. „Állj, vagy lövök!” - kiáltottam utána, de nem hallotta, s erre puskám egyik csövéből golyót küldtem utána. Nem találtam el, nem is akartam eltalálni, csak megijeszteni. Hallotta, amint golyóm elzúg a füle mellett, és a közeli sziklába ütközik. Most már belátta, hogy okosabb lesz szót fogadni. Megállt tehát, és felém fordult. Dupla csövű puskámmal a kezemben érkeztem oda hozzá, mire udvariasan megkérdezte: „Mit vétettem önnek, señor, hogy lövöldöz rám?” Én meg dühösen feleltem: „Miért rohansz tovább, ha azt mondom, állj?” Erre büszkén kiegyenesedett, megrázta hosszú fehér haját, akár egy oroszlán a sörényét, végignézett rajtam, s olyan hangon, mint egy király, megkérdezte: „Kinek van joga itt parancsolgatni... Önnek talán?”

- Ejha! - kiáltott fel a gambusino.

- Hát még ha láttad volna! - folytatta a torreádor. - Szeme villámokat szórt! De szikrázott ott valami más is, ami jobban érdekelt: mert a csomag, amit a hátán cipelt, háncsból font hálósztatyor volt, melynek szemein keresztül úgy csillogott-villogott valami, mint a színarany. S heves mozdulatától meg is csörrent a poggyásza, s olyan hangot adott, mintha aranytárgyak ütődnének egymáshoz. A többi olyan gyorsan történt, hogy magam sem értem már. Elég az hozzá, hogy gondolkodás nélkül rászegeztem puskám másik csövét, és megnyomtam a ravaszt. A lövés eldőrdült, s a fickó összerogyott.

- Mellén ment be a golyó? - kérdezte a gambusino.

- Nem. Hátulról hatolt a szívébe. Mert amikor a puskámat rászegeztem, gyorsan megfordult, abban a reményben, hogy akkor nem találom el. De én nem estem zavarba, s hátulról löttem le. A háló lecsúszott a hátáról, s a földre esett, közben kibomlott, s néhány tárgy elgurult belőle. Apró aranyedények voltak s más kis tárgyak, melyekről nem tudtam kitalálni, mire szolgáltak. Nem is érdekelt. Az indián meghalt, s mindene az enyém volt. Becsavartam a holmit egy takaróba, melyet nyergem mögé szíjazva mindig magammal szoktam vinni, és...

- És visszanyargaltál természetesen a Barrancába - vágott a szavába a gambusino.

- Nem. Két nap óta egy csöpp víz nem volt a számban, s öszvéremet is meg kellett itatnom, ha nem akartam, hogy összerogyjon alattam. Ezért előbb a Salina del Condorba kellett mennem, ahol, mint tudod, több forrás is van. Csak azután akartam visszasietni a Barrancába s megkeresni azt a helyet, ahonnan az öreg indián ezt a drága holmit hozta.

- De előbb lehúztad a skalpját, mi?

- Le. A fene tudja, miért tettem, hogy jutott az eszembe! Van otthon egy kis gyűjteményem: régi utazások emlékei, mindenféle kacat. Ahogy a halott indián előtt álltam, és a hosszú haját néztem, talán arra gondoltam, hogy ha már náluk szokás a skalpolás, miért ne vigyem el ezt a ritka szép skalpot emlékebe? Elég az hozzá, hogy lemetszettem, és bebugyoláltam a takaróba a többi zsákmányhoz.

- Hm... hát így jutottál ahhoz a skalphoz! - mondta a gambusino lassan és eltűnődve. - Én bizony nem vittem volna el!

- Miért?

- Nehogy árulóm legyen valaha.

- Hogyan?

- Éppen a ritka mivoltával. Hány embert láttál már, aki ilyen különös módon viselné a haját? És hozzá ilyen szép, selymes ősz haját? Ilyen dúsát, ilyen fényeset! Ennek az indiánnak lehetnek rokonai vagy barátai, akik kutatnak utána. S ha valamelyik megtudja, hogy a skalpja nálad van? Az is lehet, hogy a megölt indián beavatta a titkába, s az a rokon vagy jó barát tudja, hol rejlik a kincs. Én a te helyedben senkinek sem mutogatnám azt a skalpot, még csak nem is beszélnék róla.

- Ugyan! Nem nagy eset. S már öt év telt el azóta! Én nem félek semmitől.

- Mégis kérlek, légy óvatosabb. Egy másik öreg indiánra gondolok, akinek hasonló haja van, és éppen úgy viseli, mint a te pasasod. A hegyekben találkoztam vele. Könnyen lehet, hogy ismeri a te pasasodat, vagy valami kapcsolatot fűzte hozzá.

- Hogy hívják azt az embert?

- Az igazi nevét nem tudom, de általában Ancianónak hívják. Legalább százéves, ha nem több. De kora ellenére olyan erős és ügyes, mint egy fiatal férfi. Csodákat mesélnek az eszéről és a bátorságáról.

- Mi közöm hozzá? Nem ismerem, és nem is lesz velem dolgom soha. Szegény ember? Vagy talán gazdag?

- Szegény.

- Akkor nem tud a kincsről semmit, és figyelmeztetésed fölösleges volt.

- Lehet. Csak éppen az eszembe ötlött. No, meséld tovább.

- Sajnos, a folytatása másképpen alakult, mint gondoltam. A Salinában inni és itatni akartam, aztán rögtön visszatérni a Barrancába. De amikor a Salinába értem, és éppen kifordultam a sziklák közül, egy embert pillantottam meg. Ott ült, és csodálkozva bámult rám. Kétségtelenül a völgyből jött, és a hegyekbe készült felmászni. Ez keresztülhúzta a számításaimat. Vissza nem fordulhattam, mert akkor bizonyára utánam jön, és meglátja a halottat. Letelepedni mellé - no, ehhez igazán semmi kedvem sem volt. Még csak az kellene, hogy közéről megnézzen, és később esetleg eláruljon. Így hát nem tehettem egyebet: gyorsan elnyargaltam mellette.

- Hú de ostoba dolog! Miért nem eresztettél bele egy golyót?

- Erre magam is gondoltam, de abban a pillanatban a fegyveréhez kapott, és bizonyára előbb talál el engem, mint én őt. Egy pillanatra meghökkenem, aztán gyorsan elfordítottam a fejemet. Elvágattam a Salinába, s körülbelül egy óra múlva olyan helyre értem, ahol vízhez jutottam. Itt csak rövid ideig pihentem, s máris vágattam tovább. Valami előérzet azt súgta, hogy az az ember követni fog.

- Átkozott balsejtelem! Nem volt semmi alapja. Hiszen nem is beszéltél azzal az emberrel!

- Talán éppen ez keltette fel a gyanúját! Ha megtalálja a holttestet, gondoltam, kitalálja, hogy én vagyok a gyilkos.

- Milyen ember volt? Megnézted legalább?

- Nem nézhettem meg, mert el kellett fordítanom az arcomat. Arcvonásait nem figyelhettem meg, csak annyit láttam, hogy javakorabeli ember és deres hajú.

- No és a termete?

- A földön ült, nem tudtam megítélni. De az volt a benyomásom, hogy az átlagosnál magasabb.

- Ez bizony baj. Bármely nap előbukkanhat, hogy felelősségre vonjon. Le kellett volna ülnöd mellé, s beszélgetés közben egy alkalmas pillanatban golyót vagy kést bele!

- Később magam is megbántam, hogy nem ezt tettem. A fickó, úgy látszik, alaposan szemügyre vett.

- Micsoda?! Csak nem találkoztál vele azóta?

- Sajnos, igen. Fenyegető szavakat vágott a pofámba. Kétségtelenül arra a régi esetre célozgatott.

- S tudod, ki volt?

- Hogyne tudnám! Jaguár apó!

- *Valgame dios!* (Szent isten!) Éppen ő? Átkozott fickó! Hát mindenbe beleártja magát?

Perillo most részletesen elbeszélte összekoccanását Jaguár apóval a Buenos Aires-i kávéházban, ahol Jaguár apó fenyegetően eszébe juttatta a Salina del Condort.

- Persze hogy ő volt az! - kiáltott fel a gambusino. - Vigyázz, pajtás! Egy okkal több, hogy eltegyük láb alól. Folytasd! Mi történt aztán?

- Akkor egy nap és egy éjjel nyargaltam megállás nélkül, s mindent elkövettem, hogy nyomaimat felismerhetetlenné tegyem. Természetesen majd szétrepesztett a vágy, hogy a Barrancát átkutassam, de ezt néhány héttel későbbre kellett halasztanom. A közbeeső időt Chiccanában töltöttem, ahol szerencsémre találtam egy ószerest, aki a zsákmányolt tárgyakat megvásárolta tőlem, mégpedig tűrhető áron. Egyébként az árral nem is törődtem, mert az volt a fontos, hogy nem kíváncsiskodott - nem kérdezte, hogy jutottam a holmihoz. Megint pénz volt a zsebemben, és ez arra csábított, hogy Saltába menjek, ahol kártyázni és kockázni lehet. Itt már elhagyott a jó szerencse. Mindenemet elvesztettem. Alig maradt annyi, hogy a barrancai kirándulásra felszereljem magamat.

- És az eredmény: nulla, igaz?

- Sajnos. Amikor arra a helyre érkeztem, ahol az indiánt lelőttem, nyomát sem találtam. A kondorkeselyűk még a csontjait is elhurcolták. Innen a Barrancába siettem. Az egész szurdokot átkutattam lépésről lépésre, de nem találtam semmit. Később többször is visszatértem oda, de minden kutatás hiábavalónak bizonyult. Pedig szent meggyőződésem, hogy a kincsek még ma is ott hevernek elrejtve valahol. Mesés kincsek, Peru egykori uralkodóinak kincsei!

- Nem mondom, hogy hülyeség. Elképzelhető, hogy a kincs ott van. De nem kerested elég alaposan. Az ilyesmihez több tudás kell, mint amennyi a te kobakodban van!

- Magam is azt hiszem. A vállalkozáshoz társra van szükségem, és te lennél a legalkalmasabb ember. Hajlandó vagy elkísérni a szurdokba?

- Örömet. S minél előbb, annál jobb. Az ember ne tétovázzon, ha ilyen komoly lehetőségről van szó. Véletlenül odavetődhet valaki más, akinek több szerencséje van, és elkaparintja a kincset az orrunk elől. Ha ez a hadjárat a kambák ellen nem úgy sikerül, ahogy vártuk, van még egy adu a kezünkben. Akkor sietve a hegyekbe nyargalunk, és megkeressük annak a néhai indiánnak a kincseit, ha addig élünk is!

- Gondolod, hogy megtaláljuk?

- Remélem. De most egy kis sétára kell indulnom. Meg akarom nézni, rendben van-e minden. Nem tudok megszabadulni a gondolattól, hogy az az átkozott Jaguár apó mégis itt van a közelben!

Amikor a sáslevelek mögött lapuló kapitány ezeket a szavakat meghallotta, gyorsan visszahúzódott, és hason csúszva, észrevétlenül visszatért fekvőhelyéhez.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

A csapda

Másnap még meg se virradt, amikor felkeltették az alvókat, és táborot bontottak. A nyolcszáz harcos közül csak ötven volt lovas, s a csapat lassan haladt. Már délre járt az idő, amikor megérkeztek a járhatatlan erdő közelébe, mely mindkét oldalról körülfogta a Szikkadt-tó Völgyét. A gambusino, amint megpillantotta ezt a tájat, magához intette Brazo Valientét, az abipónok főnökét, s megkérdezte tőle:

- Ez az erdő rejti a völgyet, ahova el kell jutnunk?

- Igen, señor - felelte Bátor Kar.

- És nem lehet megkerülni?

- Lehetni lehet, de nagyon soká tartana.

- Akkor nem kerülünk, mert ma éjjel rá kell törnünk a kamba falura. Van a völgyben víz?

- Van egy kis folyó, mely egy kis tóba ömlik.

- Akkor ott tartunk pihenőt.

Ezt a beszélgetést meghallotta Pellejo kapitány is, aki aggodalmas arccal vizsgálta a terepet, különösen a sűrű erdőt. Mint katona, kötelességének tartotta a gambusinót - parancsnokát! - figyelmeztetni:

- Ez a terep nagy óvatosságot igényel, señor. A völgyet magas és meredek sziklafalak szegélyezik. Szükség esetén nem tudunk kitérni az ellenség túlereje elől. Megtörténhetik, hogy a kambák a völgyben várnak minket.

- Bár úgy lenne! - felelte a gambusino. - Szívvel örülnék neki. Mi vagyunk túlerőben, nem ők. Szétmorzsoljuk őket.

- A jó katona számot vet minden eshetőséggel - makacskodott a kapitány. - Én azt tanácsolnám...

- Nem kértem öntől tanácsot! - vágott nyersen a szavába a gambusino. - Kérem, tartsa meg a véleményét magának!

A kapitány méltatlankodva elfordult, s a csapat újra elindult. Egy idő múlva megpillantották azt a csapást, amelyet Jaguár apó tört, amikor utolsó felderítőútról a völgybe visszatért. Annyira sietett, hogy nem volt ideje nyomait eltüntetni. A gambusino leugrott lováról, és megvizsgálta a nyomokat.

- Nem érdekes! - legyintett. - Egy-két lovas vagy gyalogos járt erre, nem érdemes törődni velük. Délről érkeztek a völgybe, mi meg keletről jövünk, tehát nem tudhatnak rólunk semmit.

Parancsára a csapat folytatta útját. A kapitányt az bosszantotta legjobban, hogy a gambusino még felderítőket sem küldött előre. De eszébe jutott az iménti visszautasítás, és még ezt a súlyos hibát sem tette szóvá. Mégis, amikor a völgy bejáratához érkeztek, nem állhatta meg, hogy ne figyelmeztesse a gambusinót:

- Én az ön helyében kiküldenék két felderítőt, hogy kémlelje ki a völgyet, vajon biztonságos-e.

- Aki fél, forduljon vissza! - felelte a gambusino.

- Semmi szükségünk gyáva fickókra! - tette hozzá Perillo.

- Ezt rám érte? - fortyant fel a kapitány.

- Gondoljon, amit akar! - felelte a torreádor lekicsinylően.

- Jó. Akkor azt gondolom, hogy a katonai szabályok betartása nem gyávaság. Ellenben gyáva dolog egy védtelen és gyanútlan embert lelőni és kifosztani, viszont megfutni egy magányos vándortól, aki véletlenül a Salina del Condorban piheni ki magát.

Ahogy kimondta, már meg is bánta, hogy haragja elragadta. A gambusino és a torreádor megdöbbenve meresztette rá szemét.

Az előbbi - a minden hájjal megkent, hidegvérű kalandor - a következő pillanatban már észbe kapott, és ajkbiggyesztve felelte:

- Félrebeszél, mi? Egy szót sem értünk ebből a zagyva locsogásból.

- Majd megértik, istenemre! - kiáltotta a kapitány, és magukra hagyta őket.

A gambusino a torreádorhoz hajolt, és ezt súgta neki:

- Kihallgatta a beszélgetésünket a nyomorult! Tegnap este a közelünkben ólálkodott. Különben honnan tudná? Mit gondolsz, mit tegyünk?

- Sürgősen el kell némítani. Még mielőtt ideje lenne kifecsegni, amit hallott.

- Helyes. Élete utolsó napja ez. Egyébként igaza volt, amikor figyelmeztetett, csak azért torokoltam le, mert pökhendi arcot vágott hozzá. Lehet, hogy a völgy csapdának fog bizonyulni. Eszem ágába sincs a bőrömet kockáztatni. Mi ketten a völgy bejáratánál maradunk, s embereinket előreküldjük.

Így is történt. A gambusino Perillóval és Bátor Karral együtt a csapat élére ugratott, de a völgy kapujában megállt, és a többieket előreengedte. De az abipón főnök felemelte kezét, és megállította harcosait, megparancsolva, hogy várják meg. Ezután benyargalt a sziklafalak közé, hogy körülnézzon a völgyben. Rövid idő múlva visszajött és jelentette:

- Egyetlen lélek sincs a völgyben. Nyugodtan továbbmehetünk.

- Akkor hát előre! - vezényelt a gambusino, s lovával az út szélére lapult, hogy büszke hadvezér módjára végignézzon, amint a sereg elvonul előtte. A torreádor is mellette maradt. Így aztán a törzsfőnök lovagolt elöl, utána az abipónok és végül a fehér katonák.

Bátor Kar tévedett, amikor úgy vélte, hogy egyetlen lélek sincs a völgyben. Nemsokára ráeszmélt tévedésére.

Amikor Jaguár apó visszaérkezett a Szikkadt-tó Völgyébe, csodálkozva látta, hogy a völgy két peremét még nem szállták meg. Tüstént magához hívatta Geronimót, és már messziről kiáltotta felé:

- Harcosaink hol vannak?!

- A patak mögött - felelte Geronimo.

- S miért nem ott, ahol terveztük?

- Mert a két kis német meglógott. Látom, visszahoztad őket. De én attól félttem, hogy az abipónok fogságába esnek, és kikotyogják a tervünket. Ezért elhatároztam, hogy megvárlak, s addig nem szálltuk meg a völgyet. Jól tettem vagy hibáztam?

- Jól tetted. Parancs ellenére helyesen cselekedni: ehhez ész és bátorság kell. Dicséretet érdemelsz.

A bőrkabátosok odajöttek, hogy vezérüket üdvözöljék. Körülvették, és a kezét szorongatták. A doktor és Fritz megragadták a kedvező alkalmat, hogy szép csendesen elosonjanak. Semmi kedvet sem éreztek ahhoz, hogy kellemetlen kérdésekre válaszoljanak. Nem is törődött volna velük senki, ha az átkozott balszerencse nem kergeti őket egyenesen Parmesan karjaiba.

- Hohó, señores! - kiáltotta a kirurgus harsány hangon. - Már nagyon nélkülöztük önöket! És hogy aggódtunk! Én már azt hittem, egy óriásteknőc felfalta mindkettőjüket!

A doktor hallgatott, de Fritz nem hagyta a csipkelődést válasz nélkül.

- És ha felfalt volna? - mondta vállát vonogatva. - Barátunk, a híres sebész kioperált volna az őszállat hasából.

- Hát erre mérget vehet! - felelte Parmesan. - Műszereim kéznél vannak.

- Tudom, tudom. Művészien amputál kezet, lábat, csontot, igaz? - mondta Fritz.

- De mennyire! Különösen csontokat. Apropos: nem jártak most véletlenül a Csontok Mocsarában?

- Semmi köze hozzá! - mordult rá a doktor.

- Hát kérem, ahogy vesszük - felelte a kirurgus. - Mert ha vissza is jöttek, hol hagyták a lovakat, amiket magukkal vittek? Ezekhez a lovakhoz nekem is közöm van, nem?

Fritz karon fogta gazdáját, és elvonszolta egy félreeső fához, ahol búsan letelepedtek.

- A kirurgusnak igaza van - mondta Fritz. - Csodálom, hogy Jaguár apó nem szidott le a lovak miatt.

- Várj csak. Majd kipótolja, ha lesz egy kis ideje - felelte a doktor.

- Ne búsuljon, mindent magamra vállalok. Azt mondom majd, én beszéltem rá a rosszul sikerült kirándulásra.

- Nem, Fritz, ilyen áldozatot nem fogadok el. Az én ötletem volt, és te berzenkedtél ellene. És most a te fejedet mossák meg az enyém helyett? Ezt nem engedi a becsületed, latinul *honor*. Sajnos, óriási ostobaság volt, s nem lehet jóvátenni.

- Miért ne lehetne? Nagyon is lehet - vélte Fritz.

- Hogyan?

- Egy bátor cselekedettel.

- Úgy gondolod, hogy vegyünk részt a csatában?

- Természetesen. Tüntessük ki magunkat.

- Hm. Nem vagyok gyáva ember, de nem szeretek vért ontani. Még látni sem. A vér, latinul *sanguis* nem nekem való.

- Ugyan? Csak nem sajnálja azokat, akik felakasztottak minket prédául a krokodilusoknak? Ha ebben a csatában szembekerülök velük, szétverem a fejüket!

- Helyes. Majd én is segítek neked, legfeljebb behunyom a szememet, hogy ne lássam csurogni a vérüket.

Mialatt a két kis ember, a sovány és a köpcös, ilyen harcias beszélgetést folytatott, Jaguár apó beszámolt társainak felderítőútjáról.

- Meggyőződésem, hogy beleszaladnak a csapdánkba - mondta befejezésül. - Van időnk mindent gondosan előkészíteni. Véleményem szerint déltájban érhetnek ide. Megmaradunk eredeti tervünknel: száz emberünk vonuljon ki a völgyből az erdőbe, és ott rejtőzzék el; ezeknek Geronimo lesz a parancsnoka. Magában a völgyben én leszek a parancsnok. Az erdő jobb oldali peremén fogok tartózkodni. De mielőtt az ütközet megkezdődik, előrelépek, és felszólítom őket, hogy adják meg magukat.

- És ha nem hallgatnak rád? - kérdezte Geronimo.

- Akkor a vérontás elkerülhetetlen, de én megtettem a kötelességemet.

- És ha elfognak?

- Majd vigyázok magamra. De ha valami alattomoságot tapasztalok, lelövöm a gambusinót. Ez lesz a jel az általános támadásra.

- Békeközvetítés? - szólt közbe Verano hadnagy. - Semmi értelme! Hányszor mondtam már señor Jaguárnak, de nem hallgat rám. Most még az életét is kockáztatná ezért a rögeszméjéért! Nem kell ezeket az abipónokat kímélni, nem érdemlik meg! Hát még azt a fehér bandát, amely melljük szegődött! Csupa lázadó gazember. Lemészárolni őket az utolsó szálíg!

- Nono! - mondta Jaguár apó.

- Semmi közöm az ön felfogásához! - kiáltott fel Verano hevesen. - Hirdessen békét, ha akar, nem tartozik rám. Ami engem illet, mihelyt meglátom az abipónokat, közjük lövök!

- Én pedig megtiltom, hogy ezt tegye! - szólt rá Jaguár apó szigorúan. - Célom a két ellenséges indián törzset kibékíteni és a gambusinót meg az eszpádát élve elfogni. Egyik sem sikerülhet, ha ön lövöldözni kezd. Csak akkor használhatja fegyverét, ha én erre jelt adok.

- És ha nem várom meg az engedélyét?

Jaguár apó komoran összeráncolta szemöldökét.

- Akkor a kiontott vér az ön lelkén szárad, s büntetésül ön lesz az első halott, mert golyót röpíték a fejébe! Jegyezze meg jól - nem tréfálok!

A hadnagy bosszús arccal elrohant. Néhány lépés után ökölbe szorította kezét, és dühösen sziszegte:

- Egy ilyen embernek engedelmeskedni! És hogy istenítik! Nem csoda, hogy fejébe szállt a dicsőség! Úgy beszél velem, mint egy tábornok a regrutával! No, majd én megmutatom neki! Azt mondta, az első lövés lesz a jeladás az általános támadásra. Hát majd én gondoskodom róla, hogy az első lövés hamar eldőrdüljön!

Ezalatt Jaguár apó még néhány utasítást adott Geronimónak, aztán odasétált ahhoz a fához, mely alatt a doktor üldögélt szolgájával.

- Jöjjön csak ide, señor! - mondta Jaguár apó. - Ki akarom jelölni a helyét az ütközetben.

- Mi már tudjuk, hol fogunk harcolni! - szólalt meg Fritz kérdezetlenül.

- Hol?

- A legveszélyesebb ponton.

- Mitől táltosodtak meg ilyen hirtelen?

- Miért hirtelen? Mi mindig bátrak voltunk. A múltkor egy kis hibát követtünk el, de most majd kiköszörüljük a csorbát. Nem bocsátjuk meg, hogy a krokodilusok torkába lógattak! Most visszafizetjük a kölcsönt. Piff-paff-puff!

- Majd adok én nektek piff-paff-puffot! Olyan helyre állítlak, ahol talán nem csináltok bajt. Azt mondtam: talán! Mert még így sem vagyok biztos benne, hogy nem eszeltek-e ki megint valami hülyeséget!

- És hol lesz a helyünk, señor? - kérdezte a doktor.

- A lovaknál! A lovakat nem hoztuk be a völgybe. A bejáraton kívül maradtak. Önök a lovakat fogják őrizni!

- A lovakat! - kiáltott fel a doktor csalódottan. - Mi harcolni akarunk!

- Csak ne harcoljanak. Attól tartok, több kárt okoznának nekünk, mint az ellenségnek. Maradjanak csak szépen a lovaknál.

- Azt hiszi, olyan könnyű feladat annyi lovat együtt tartani? Nem értek hozzá.

- Ne féljen, nem lesz egyedül. Hat kambának is ezt a feladatot osztom ki. Csak arra kell vigyázniuk, hogy a lovak meg ne szökjenek!

Nyíltan nem mertek Jaguár apóval ellenkezni. De amikor továbbment, és magukra hagyta őket, Fritz lázongani kezdett:

- Ön, doktor úr, egyetemen tanult, ugye?

- Három egyetemen, nem is egyen!

- És belenyugszik abba, hogy lovakat őrizzen?

- Mit csináljak? A parancs, az parancs.

- De hiszen a lovakra vigyáznak a kambák! Semmi dolgunk ott! Észre se veszik, ha eloldalgunk.

- Hova?

- A csatába természetesen. Megmutatjuk Jaguár apónak, hogy mi is legények vagyunk a gáton!

- Igazad van, Fritz. Harcolni fogunk! Mint két oroszlán!

- Helyes - bólintott Fritz. - Ebben maradunk. A többit majd meglátjuk.

Délelőtt tizenegy óra tájban a harcosok elfoglalták kijelölt állásaikat. Előbb a fehérek vonultak ki nyolcvan kambával s Geronimo vezetésével a völgy bejárata elé, ahol ügyesen elrejtöztek. A kivonulás is ügyesen történt. A völgy közepén nem taposták le a fűvet, nehogy az abipónok nyomokra bukkanjanak. A harcosok libasorban vonultak ki a völgyből, egyenként lépkedve a völgy szélén, a fák alatt. Amikor kiertek a völgyből, a bokrok és fák mögé rejtöztek, de a bejáratot szabadon hagyták.

Ezt a néhány száz lépésnyi vonalat csak akkor fogják megszállni, ha az ellenség behatolt a völgybe - akkor majd becsukódik mögöttük a csapda!

A többi harcos - körülbelül ötszáz ember, csupa indián - a völgyet szállta meg körös-körül, jobbról és balról. Jaguár apó a völgy jobb oldali peremén foglalta el „harci posztját”, s ezért Fritz meg a doktor suttyomban azokhoz csatlakoztak, akik a völgy bal oldalát szállták meg.

A két szófogadatlan annyira előrefurakodott, hogy nemsokára a hosszú libasor élén álltak, egészen a völgy bejáratánál. Olyan ügyesen lopakodtak oda, hogy Jaguár apó észre se vette eltűnésüket.

Alighanem Verano hadnagy is ezt akarta csinálni, de neki kevesebb szerencséje volt, mert Jaguár apó odalépett hozzá, és - ha csak képletes értelemben is - nyakon csípte.

- Elfelejtette, señor, hogy mit parancsoltam? - kérdezte a hadnagytól - Fegyverét csak akkor használhatja, ha erre jelt adok. Ennek ellenére részt kíván venni a hadműveletben?

- Feltétlenül - felelte a hadnagy.

- Akkor kijelölöm a helyét - mondta Jaguár apó. - Az utolsó percig szüntelenül mellettem marad.

- Értem - bólintott a hadnagy. - Szemmel akar tartani, mert nem bízok bennem. Rendben van: ön mellett maradok!

Amikor Jaguár apó elfoglalta helyét a jobbszárny közepén, Verano követte, és ott maradt a közelében, alig néhány lépésnyire tőle. Közönyös arcot vágott, mely nem árulta el szándékait. Pedig éppen akkor határozta el magában, hogy mihelyt elérkezik a megfelelő pillanat, leadja a végzetes lövést, melyet mindenki Jaguár apónak fog tulajdonítani. Akkor aztán jöhet a haddelhadd!

A túlsó oldalon Fritz kölcsönkérte egy kamba kését, s két hatalmas husángot vágott le egy öreg bokorról. Az egyiket átnyújtotta gazdájának. Más fegyverük nem volt, hiszen puskájukat és késüket elszedték tőlük a Csontok Mocsarában.

- Így ni! - mondta elégedetten. - Aki ezzel a vastag felkiáltójellel egyet kap a kobakjára, nem kiált fel többé, hanem elhallgat örökre.

A kambák azt hitték, Jaguár apó valami különleges feladattal bízta meg ezt a két kis embert, és nem akadályozták őket szabad mozgásukban. Fritz elszánt arccal forgatta kezében bunkóját, alig várva a pillanatot, amikor egy abipón fejére sújthat vele. A doktor is égett a vágtyól, hogy bátorságát bebizonyítsa. Hátuk mögött sűrű bokrokkal és bozóttal borított, dombnak is beillő szikla emelkedett a magasba.

- Hol késlekednek az abipónok? - dühnyögte Fritz türelmetlenül. - Bárcsak itt lennének már!

- Annak én is örülnék - felelte a doktor. - Ez a feszült várakozás igen kellemetlen.

- Itt vagyunk a völgy bejáratánál. Ha felmászunk erre a sziklára, hamarabb meglátnánk a közeledő ellenséget.

- Nem bánom, próbáljuk meg - bólintott a doktor.

Fritz vágott neki először a bokroknak, s gazdája követte. A sűrű bozóton áthatolni nehéz volt, de nem lehetetlen. Lihegve, kimerülten, megszagotott ruhában végre feljutottak a szikla tetejére. Ott is voltak fák és bokrok, de csak a völgy felé eső oldalon. Kelet felé a szikla meredek és kopár volt - úgy állt ott, mint egy ór a völgy bejáratának egyik oldalán. Még ki se fújták magukat, amikor szemüket kelet felé meresztve megpillantották a lassan közeledő ellenséget.

- Ott jönnek! Hála istennek! Végre! - lelkesedett Fritz, és összecsapta tenyerét örömeiben, mint egy kisgyerek. - Mindjárt kezdődik a tánc!

Egy olyan ponton álltak, ahonnan jó kilátásuk volt mindkét irányba: végignézhettek a síkságon, és az egész völgyön is. Ez utóbbi olyan csendes volt most, mintha egyetlen teremtet lélek se volna benne. Odakinn az ellenség egyre jobban közeledett. Nem siettek, mintha kímélni akarnák az erejüket. Elöl ötven lovas poroszkált. Már az arcukat is ki lehetett venni.

- Nézze csak, ki vezeti őket! Látja az éllovast? Nem ismeri meg? - kérdezte Fritz.

- A gambusino! - kiáltott fel a doktor. - Ó, a gazember!

- És mellette jobbra?

- Perillo, a torreádor!

- Csitt, ne olyan hangosan! Már olyan közel vannak, hogy meghallhatják! - súgta Fritz.

A figyelmeztetés helyénvaló volt, hiszen a két szikla, mely a völgy bejáratát jobbról-balról őrizte, nem volt magasabb húsz ölnél. A menet, mint tudjuk, megállt a kapuban, és az abipón főnök, egyedül lovagolt előre, hogy a völgyben terepszemlét tartson. De nemsokára visszajött, és bevezette seregét a Szikkadt-tó Völgyébe.

Egészen a kis tóig nyomultak előre, mely a völgy közepén nyúlt el. Az abipón harcosok ellepték a tó partját. Senki sem sejtette közülük, hogy csapdába esett, ahonnan nincs menekülés. Amikor az utolsó indián is áthaladt a két szikla közt, a lovasok követték őket.

- A gambusino lesz az utolsó - súgta Fritz. - Kár, hogy ilyen magasan vagyunk. De szívesen sóznék egyet a kobakjára!

A bokrok, melyek mögött feküdtek, az évek folyamán mély gyökereket eresztettek a sziklás talajba, s ez lassanként elporladt, repedezetté vált. Eső, hó, fagy is megtette a magáét.

A gambusino most érkezett a szirtkapuba, s éppen alattuk táncoltatta lovát. Amint jobban odaszorult a sziklafalhoz, eltűnt az odafenn leselkedők szeme elől. A doktor kíváncsiságában még jobban előrenyomakodott, és halkán megkérdezte:

- Itt van még, vagy már bement a völgybe?

A válasz, melyet kérdésére kapott, nem úgy ütött ki, ahogy gondolta volna, s egyáltalán nem volt kedvére való. Ugyanis túlságosan előrekúszott, s túlságosan megbízott a talajban, amelyen feküdt. Ám a föld megindult, és villámgyorsan csúszott lefelé - a doktorral együtt!

- Állj! Hova? Az istenért! - kiáltott fel Fritz rémulten, s megragadta a doktor mindkét lábát, hogy visszatartsa. De most már őalatta is megindult a föld, s nem volt többé megállás. Egyre gyorsabban csúsztak, gurultak, hemperegtek lefelé, hiába fogózkodva hol egy kiálló szirtbe, hol egy bokorba, még egy fatörzsbe is, melyet szerencsére elkerültek, mert ha egyenesen nekiszaladnak, talán nyakukat törték volna. Gondolkodni, rémuldözni nem volt idő. Észre se vették, s már leérkeztek, s elnyúltak a földön, éppen a gambusino lova előtt.

Három lovas állt ott a völgy kapujában: Pellejo kapitány, Perillo torreádor és a gambusino; a többi fehér mind eltűnt már a völgyben, éppen úgy, mint az abipónok. A gambusino meghallotta Fritz kiáltását a feje fölött, s éppen abban a pillanatban nézett fel a sziklára, amikor a két szerencsétlen már repült lefelé. Jól megütötték magukat, amikor visszatértek az anyaföld ölébe, s néhány percig még arról is megfeledkeztek, hogy feltápáskodjanak.

- Hát ez mi? - csodálkozott a gambusino. - Hiszen ezeket nem most látjuk először!

- *Que sorpresa!* (Micsoda meglepetés!) - kiáltotta Perillo. - Vigyen el az ördög, ha ezek nem a mi foglyaink, akiket hiába akasztottunk fel. Hé, gazfickók, éltek még, vagy csak a hazajáró lelketek röpköd itt?

A nyeregből kihajolva, puskája agyával közibük csapott. Erre felocsúdtak kábulatukból. Előbb Fritz szedte össze magát; megtapogatta tagjait, s mivel azt tapasztalta, hogy egyetlen csontja sem tört el, felállt, és gazdáját is talpra segítette.

- Hogy van? - kérdezte aggódva. - Remélem, nincs semmi baj.

A doktor is végigtapogatta magát, aztán így felelt:

- Semmi, semmi. Csak a fejem dübörög, mint egy dob, latinul *tympanum*.

- Pofa be! - rivallt rájuk a gambusino. - Még diskurálni mertek? Itt csak én beszélhetek! Ti legfeljebb akkor, ha kérdezek valamit. Hova tűntetek el a fáról, ahol lógtatok?

- Ide - felelte Fritz kurtán.

- Azt látom. De hogyan? Ki vágta el a lasszót?

- Senki! Szétrágtuk.

- Még tréfálni mersz velem? Majd én leszoktatlak a jókedvről! Tudnom kell, ki szabadított meg!

- Senki. Mi magunk. Nem mondhatok mást.

- Ti magatok? Hogyan?

- Majd bolond leszek elárulni! Akkor hogy szabadulunk ki legközelebb, ha újra eszetekbe jut minket felakasztani?

- Csúfolódní mersz? Még egyszer és utoljára kérdeem: ki szabadított meg? Nem Jaguár apó?

- Ne legyen olyan kíváncsi! - felelte Fritz kedélyesen. - Majd később elmesélek mindent. Most nem érek rá.

Kézen fogta gazdáját, és sietve elindult vele a sziklakapun befelé. Perillo előrántotta pisztolyát, de a gambusino leintette.

- Hagyd csak! - mondta gúnyosan nevetve. - Úgysem szökhettek meg. Nyilván nem tudják, hogy harcosaink már odabenn vannak. Nagy lesz a rémületük, ha megpillantják őket!

Így hát kényelmesen követték a két szökevényt, s a sort Pellejo kapitány zárta le. Amikor a sziklakapu már a hátuk mögött volt, körülnéztek. A doktor és szolgálja éppen akkor tűnt el a bokrok mögött.

- Hiába menekültök, ott is elcsípünk! - nevetett a gambusino, de arca a következő pillanatban elkomolyodott, mert nagy megdöbbenésére egy sokkal veszedelmesebb ellenséget látott felbukkanni: Jaguár apó lépett elő a fák mögül a völgy jobb peremén.

- Caramba! - sziszegte a gambusino. - Ezt maga a sátán hozta ide!

Önkéntelenül is megállította lovát, és két társa is ugyanazt tette. Ekkor Jaguár apó mögött egy kis füstfelhő jelent meg, s a következő pillanatban egy lövés dördült el. S ami ezután történt, annak elmondása sokkal tovább tart, mint amennyi idő alatt lejátszódott.

Jaguár apó, mielőtt előlépett, az ellenség felvonulását figyelte. Nem látta olyan tisztán, mint szeretne volna, mert a bokrok, melyek őt olyan jól elrejtették, az ellenség mozdulatait is eltakarták előle. Az egyes emberek arcát nem tudta felismerni. Csak azt látta, hogy előbb az abipónok törnek be a völgybe, majd a fehér lovasok, s abba a tévhitbe esett, hogy most már mindenki itt van, nem rekedt kívül senki. Kilépett a fák közül, s akkor pillantotta meg a

gambusinót, aki két társával együtt most nyargalt be a sziklakapun. Ez nem húzta keresztül terveit, csak megzavarta egy kissé. Az igazi bajt Verano okozta.

A konokságában megátalkodott hadnagy úgy érezte, itt a cselekvés perce. Most megmutatja Jaguár apónak, hogy kell egy támadást megindítani. S megmutatja azt is, hogy neki nem lehet parancsolgatni. Vállához emelte puskáját, célba vette az abipónok főnökét, és meghúzta a ravaszt. A fegyver csattant, s a törzsfőnök holtan zuhant le lováról - fejlövést kapott. A meg-rökönyödés néma pillanata után irtózatos lárma és kavarodás tört ki. A hegyfalak visszaverték az abipónok ordítózását. Jaguár apó villámgyorsan hátrafordult, és egy ugrással a hadnagy mellett termett, aki most eresztette le fegyverét.

- Gazember! Gyilkos! Áruló! - kiáltott rá Jaguár apó. - Hogy mert parancsom ellen cselekedni?

- Nem tartozom önnek engedelmességgel! - felelte a hadnagy. - Ekkora lármát csapni egy indián miatt!

- Nem egy emberről van szó, hanem ezerről! Ez a lövés kirobbantja az általános mézszárlást! Nézze csak, mit csinált!

Hangját elnyelte a fegyverropogás. A kambák szaporán lövöldöztek a völgy mindkét oldalán a fák mögül. Golyóik sorra leterítették a völgy közepén tolongó abipónokat.

- Be vagyunk kerítve! - rikoltotta egy hatalmas hang a völgy bejárata felől. - Meneküljön, ki merre tud!

A gambusino adta ki ezt a vészes jelszót, mely az egész völgyön végigsöpört. Utána nem vesztegette az időt, hanem lovát megfordítva a kijárat felé vágatott. Perillo habozás nélkül követte. Közben elnyargaltak Pellejo kapitány mellett, aki utolsónak lépett be a völgybe. A torreádor arcán kaján mosoly villant át; övéből előrántotta kését, s a nyeregből oldalt hajolva, vágatás közben markolatig dőfte a gyilkos fegyvert a tiszt mellébe.

- A te szád már nem fog eljágni, gaz kutya! - kiáltotta, a gambusino nyomában száguldván.

Ugyanakkor a másik tiszt sorsa is beteljesedett. Jaguár apó egyre növekvő felháborodással nézte a vérontást, s hirtelen Verano hadnagy felé fordult:

- Látod, mit műveltél, te garázda! Már legalább száz halott hever itt, de akiket el akartam fogni, azok elmenekültek! Ezt nem viszed el szárazon!

Kirántotta revolverét, és lőtt. Verano holtan rogyott össze.

- Elnyerted a büntetésedet! - kiáltotta az acélszívű ember, s megvetően elfordult haragja áldozatától. A következő pillanatban már meg is feledkezett róla, mert minden figyelmét a kambák újabb sortúze kötötte le. Mit tegyen most? Vessen véget az öldöklésnek, vagy bízva sorsukra az abipónokat, és vegye üldözőbe a gambusinót meg az eszpadát? Töprengését Geronimo megjelenése oszlatta el. Geronimo, mint mindig, most is a kellő pillanatban érkezett embereivel a sziklakapun át a völgybe. Egyenesen Jaguár apóhoz rohant, és jelentette, hogy teljesítette feladatát. De ugyanakkor felbukkant Anciano is, és kétségbeesetten kiáltotta:

- Perillo, az én uram gyilkosa elmenekült! Siessünk utána! Fogjuk el!

Gazdátlan lovak száguldoztak a völgyben: elesett abipón harcosok lovai, amelyek a tüzeléstől megzavarodva, rémülten futkostak ide-oda. Jaguár apó felpattant az egyikre, a másikat meg az öreg Anciano kapta el. Mintha összebeszéltek volna, egyenest a völgy kijárata felé nyargaltak. Geronimo utánuk rohant.

- Várjatok! - kiáltotta. - Én is veletek tartok!

Jaguár apó megállította lovát egy pillanatra, és megkérdezte Geronimót:

- Láttad azt a két menekülő lovas? Merre tartottak?

- A völgyből kijövet bal kéz felé. Nem üldözhettük őket, mert mi gyalogosan álltunk ott.

- Én talán utolérem őket. Te maradj itt, és próbálj véget vetni a vérontásnak. Szüneteljen a harc, amíg vissza nem jövök.

A következő percben már vad iramban száguldott ki a völgyből Ancianoval együtt. A sziklakapun túl balra fordultak, és vágatva követték a menekülők nyomát. Legfeljebb három perc telt el azóta, hogy a gambusino vészkiáltása elhangzott, de a két lovas távolodó alakja már az északi látóhatáron suhant tova.

- Nem érzük utol őket - sziszegte az öreg Anciano fogcsikorgatva. - Idegen lovakon ülünk, az ő lovaik jobbak!

- Utolérjük őket, ha a fene fenét eszik is! - felelte Jaguár apó ugyancsak fogcsikorgatva.

Mindketten felágaskodtak a nyeregben, és előrehajoltak, hogy lovuk terhét megkönnyítsék, s öklükkel, térdükkel, sarkantyújukkal hajszolták a megvadult lovakat előre. A távolság, mely a menekülőtől elválasztotta őket, szemlátomást csökkent. Szinte repültek a kemény, füves talajon, az erdő peremén, mely a Szikkadt-tó Völgyéből észak felé húzódott. A menekülők egyre többet veszítettek előnyükből.

- Ha ki lehetne löni alóluk a lovakat! - sóhajtotta Anciano.

- Miért ne lehetne? - felelte Jaguár apó. - De a legnagyobb esztelenség lenne. Mert akkor kénytelenek lennének az erdőbe menekülni, s abban a sűrűben sohasem találnánk meg őket. Nem is értem, miért nem ugranak le a nyeregből, hogy bevegység magukat az erdőbe. Az ő helyükben már régen megtettem volna. Örülünk, hogy nem gondoltak erre. Amíg előttünk vágatnak, van reményünk rá, hogy elérjük őket.

A gambusino lova jobb volt, mint társáé, s már régen elhagyta volna Perillót, ha testsúlya nem sokkal nagyobb. Így azonban egymás mellett vágattak. Hátrapillantva aggodalommal látták, hogyan fogy a távolság köztük és üldözőik között.

- Demonio! - káromkodott a gambusino. - A nyomorultak a sarkunkban vannak, és el akarnak terelni az erdő mellől, ki a nyílt síkságra! De ebből nem esznek! Szedj ki mindent a nyeregtáskádból, és dugd a zsebedbe. Az első alkalmas helyen lecsúszunk a nyeregből, és belevetjük magunkat a bozótba!

Perillo nem vitatkozott, mert belátta, hogy ez az egyetlen, amit tehetnek. Kiürítették nyeregtáskájukat, és rézsútosan az erdő felé vágatva, hirtelen lecsúszantak a nyeregből, és eltűntek a sűrű bozótban. Perillo kézzel-lábbal utat tört magának, és minél mélyebben akart behatolni az erdőbe, de a gambusino visszatartotta.

- Ne bomolj! - kiáltott rá. - Itt olyan biztonságban vagy, mint Ábrahám ölében! Csak nem képzeled, hogy Jaguár apó utánunk mer jönni? Majd bolond lesz kitenni magát annak, hogy lesből lelőjük!

Perillo megint kénytelen volt beismerni, hogy a gambusinónak több esze van. Így hát elrejtőztek a legszélső bokrok mögé, s fegyverüket lövésre készen tartva, izgatottan várták a fejleményeket. Fülüket hegyezve lesték, vajon üldözőik utánuk jönnek-e. De nem láttak és nem hallottak semmit. Az erdőn kívül teljes csend és nyugalom honolt.

- Látod, hogy igazam volt - súgta a gambusino. - A fickók óvakodnak utánunk jönni.

- Akkor, úgy látszik, megmenekültünk. Itt nyugodtan megvárjuk, míg eltávoznak, aztán továbbnyargalunk.

- Nyargalunk? No, annak löttek!

- Löttek? Miért?

- Mert nem lesz lovunk.

- A két ló nem szaladt messzire. Ott állnak, innen is látom. Te nem?

- Ne hülyéskedj! A lovakat éppen olyan jól látom, mint te magad. De Jaguár apó sem esett a feje lágyára. Csak nem képzeled, hogy meghagyja a lovainkat! Nyugodj bele - akármilyen hosszú is az út innen a Barranca del Homicidióig, legnagyobb részét gyalog kell megtennünk. Remek ötlet volt, hogy a kapitányt elnémítottad. Nem fecsegheti ki, hová készülünk. De hallod ezt? Ugye, igazam volt?

Az erdőn kívül két lövés dördült el. A szökevények lovai élettelenül rogytak a földre. A gambusino kitalálta Jaguár apó szándékát. Amikor a két szökevény leugrott lováról, és eltűnt az erdőben, Anciano örömmel felkiáltott:

- Belátták, hogy utolérjük őket! Az erdőbe menekültek, elbújtak a bokrok közt. Ott majd elcsípjük őket!

Meg akarta sarkantyúzni lovát, hogy minél előbb elérje azt a helyet, ahol a két gazember eltűnt, de Jaguár apó visszatartotta.

- Megbolondultál?! - kiáltott rá. - A halálba akarsz rohanni? Egy lépést se tovább! Itt maradunk!

- Megállni... most? - csodálkozott az öreg. - Hiszen akkor kicsúsznak a kezünkéből! Akármilyen sűrű az erdő, behatolnak a mélyébe, s akkor már nem találjuk meg őket!

- Nem, nem! Lefogadom, hogy az erdő szélén húzódtak meg, és ott leselkednek ránk, puskával a kezükben. Ha közeledünk, golyóval fogadnak.

- Igaza van, señor. Erre nem gondoltam. De mit tegyünk akkor? Csak nem engedjük el az átkozott gazfickókat?

Jaguár apó nem válaszolt mindjárt. Arcán zord lemondás keserősége tükröződött. Néhány percig sötéten nézett maga elé, aztán így szólt:

- Vissza kell térnünk a völgybe. Nem tehetünk egyebet.

- Nem tudok belenyugodni! Perillo, a gyilkos, nem úszhatja meg szárazon!

- A másik gyilkos sem, a gambusino! Torkon kell ragadnom! De ha a szenvedélyünkre hallgatunk, nem az eszünkre, akkor ők nevetnek utoljára!

- Hát nincs semmi mód, semmi eszköz, señor? Ön, aki olyan tapasztalt és olyan fortélyos, nem lát semmiféle megoldást? Éppen most hagyja cserben a leleményessége?

- Majd meglátjuk, Anciano - felelte Jaguár apó most már nyugodt hangon. - Elengedjük őket... de csak egyelőre. Majd meglátjuk, ki nevet utoljára!

- Majd? Mikor?

- Ne félj semmit, hamarosan. De most vissza kell térnem a völgybe. Sürgős dolgom van ott, még ennél is sürgősebb.

- Ha arra gondolok, hogy a két csirkefogó nemsokára lóra ül, és röhögve elnyargal...

- Hát nyargalni nem fognak, csak kutyagolni. Erről mindjárt gondoskodom.

Dupla csövű puskáját vállához emelve, célba vette a két legelésző lovat. Akkor dördült el az a két lövés, mely megfosztotta a szökevényeket lovaiktól. Jaguár apó ezután visszafordult abba az irányba, ahonnan jött, s tüstént elvágatott. Anciano követte, de előbb még hátrafordult, s öklét rázta a fák felé, ahol bujkáló ellenségeit sejtette. A máskor oly nyugodt és megfontolt öreg megint megfélemedezett magáról, akárcsak nemrég, amikor titkát elárulta; egész testében remegett arra gondolva, hogy gyűlölt ellensége ilyen közel van, és mégsem csaphat le rá.

Szótlanul vágattak egymás mellett a Szikkadt-tó Völgyéig; itt az a kamba csapat fogadta őket, melyet a bejárat őrzésére rendeltek ki. Parancsnokuk a törzsfőnök volt, Kemény Koponya. Jaguár apó megkérdezte tőle, hogyan állnak a dolgok odabenn.

- Ahogy vártuk, señor - felelte a szövetséges törzsfőnök. - Mi győztünk.

- Azt tudom - bólított Jaguár apó. - Az abipónoknak a legkisebb esélyük sem volt a győzelemre. Én a fegyverszünetről beszélek, melyet elrendeltem. Távozásom után abbahagyták a lövöldözést?

- Nem egészen, señor.

- Miért? - kérdezte Jaguár apó felfortyanva. - Hisz ez közönséges mészárlás!

- Mi nem sajnáljuk ellenségeinket - felelte a kamba vállvonogatva. - Fordított esetben ők is lemészároltak volna minket az utolsó szálig!

- Tehát ti is azt tettétek, mi? Ezért valakinek felelnie kell! Gyere, Anciano, keressük meg Geronimót!

Belovagoltak a sziklakapun. A völgyben igen szomorú kép tárult eléjük. A kambák, akik a csata előtt a fák mögött lapultak, előrohantak rejtekhelyükről, és egyre szűkebb térségbe szorították ellenségeiket. A jobbszárny közepén, ahol nemrég Jaguár apó parancsnoki helye volt, most Geronimo tartózkodott bőrkabátos társaival együtt; a kis doktor és szolgálja is ott volt.

Az abipónok a kis tó partján tömörültek, és teljesen a védekezésre szorítkoztak; nem volt erejük ahhoz, hogy ellentámadást kíséreljenek meg. Halottaikat és sebesültjeiket is a tó partjára cipelték. Jaguár apó első szempillantásra látta, hogy veszteségük legalább ötven-százalékos - az abipón harcosok fele már halott volt.

Jaguár apót rettenetes harag fogta el. Magából kikelve vágatott Geronimóhoz, és éppen előtte ugrott le a nyeregből.

- Mit jelentsen ez?! - kiáltott rá éles hangon. - Így teljesítetted a feladatodat? Amerre nézek, csupa halott!

- Nem tehetek róla, hogy így történt - felelte Geronimo. - Egyszerűen nem engedelmeskedtek nekem. Végül már a kambák ellen fordítottuk fegyvereinket, csak akkor hagyták abba a vérontást.

- Értem. Ezen már nem tudok segíteni. De rajta leszek, hogy enyhe feltételeket szabjanak a legyőzötteknek. A főnökük, sajnos, már nem él. Ez az ostoba Verano meggyilkolta! Kénytelen leszek az alfőnökkel tárgyalni. Küldj egy követet a tópartra, hívasd ide őket. Ígérj nekik szabad elvonulást. Persze fegyvertelenül kell idejönniük.

Amikor a követ elindult, Jaguár apó a doktort vette elő.

- Önnek is furcsa fogalmai vannak a katonai engedelmességről! - rivallt rá. - Azt mondtam, a lovagnál a helye! Hogy került szolgájával együtt a völgy bejáratához?

- Harci szellemünk ragadott oda! - felelte a kis ember. - A bátorság! Latinul *fortitudo*, vagy ha jobban tetszik, *strenuitas*!

- Szép szavakat talál az engedetlenségre! Nem vette még észre, hogy valahányszor a parancsokat megszegi, mindig bajt és kárt okoz? Nagyon szerencsétlen *fortitudo* meg *strenuitas* az, amivel dicsekszik!

A fejmosásnak még nem lett volna vége, ha ebben a pillanatban nem jelenti valaki Jaguár apónak, hogy a haldokló Pellejo kapitány szeretne vele beszélni. Jaguár apó faképnél hagyta a két gyászvitét, s Anciano kíséretében arra a helyre sietett, ahol a súlyosan sebesült tisztet összehordott lombokra fektették, és amennyire lehetett, bekötözték. A kötésen átütött a vér, s a kapitány kezét sebére szorította, mintha azt remélné, hogy így visszatárhathja elillanó életét. Jaguár apó a sebesült sápadt arcába nézett, s már-már merev szeméből látta, hogy nem lehet segíteni rajta. Mégis letérdelt mellé, hogy sebtét megvizsgálja.

- Ne fáradjon, señor - mondta Pellejo elhaló hangon -, úgyis hiábavaló. A gyilkos kés, érzem, szívem gyökeréig hatolt.

- Sajnos, nincs remény - felelte Jaguár apó. - Már csak kevés perce van hátra. Nem akar lelkén könnyíteni? Vagy van valami kívánsága, amit teljesíthetnék?

- Kívánságom? Van! - lihegte a haldokló, és szeme felvillant. - Bosszulja meg a halálomat, señor!

- Megteszem - jelentette ki Jaguár apó határozott hangon. - Nekem is van számadásom vele, s tartozásához hozzáírom az ön halálát. De legyen a segítségemre! Tud valamit annak a két elvetemült gazembernek a terveiről?

- Tudok - mondta Pellejo, s kezét görcsösen a sebére szorította. - Kevés percem van, magam is tudom, de talán futja arra, hogy elmondjam önnek, amit tudok. Kihallgattam a beszélgetésüket. Ezt a hadjáratot és a tervezett pronunciamientót mindketten arra akarták felhasználni, hogy meggazdagodjanak rajta. Nagy zsákmányt vártak tőle. Mivel ez a reményük füstbe ment, az áhított vagyont a hegyekből akarják lehozni.

- A hegyekből? Talán megemlítették a kincs helyét?

- Meg. Ott van a Salina del Condor közelében.

- Nem tudja a hely nevét?

- Tudom, de a fejem zúg... nagyon gyenge vagyok... nem jut eszembe...

- Nem a Barranca del Homicidio?

- Igen, igen, az! Most már tisztán emlékszem! - felelte Pellejo sokkal élénkebben, mint addig.

- S mit mondtak, mi van ott?

- Hatalmas kincs... az inkák idejéből.

- Honnan tudja ezt a gambusino?

- Perillo mesélte neki. Az meg egy indiánt lesett meg, aki leereszkedett a Barrancába holdtölte éjszakáján, s hajnalban kincsekkel megrakottan jött fel újra. Perillo utána osont és megölte, aztán kirabolta. Még a skalpját is elvitte.

Az öreg Anciano tompán felnyögött, és érthetetlen szavakat motyogott. Jaguár apó újabb kérdést tett fel:

- Perillo újra felkereste a Barrancát? Azóta is járt ott?

- Nem is egyszer. Hiába kutatott a kincs után, nem talált semmit. Most magával viszi a gambusinót. Bízok az eszében és a tapasztalatában. Megosztja velem a kincset, ha megtalálják.

- Ezt csak gondolja, kapitány úr?

- Nem. Tudom. Minden szavukat kihallgattam tegnap. Nem is sejtették, hogy van valaki a közelükben, és...

Az utolsó szavakat már csak nagy erőfeszítéssel bírta kimondani; hangja egyre elhalóbbá vált, és most hirtelen elakadt. Keze lehanyatlott a sebről, melyet szorongatott. Torkából bugyborékoló hörgés tört elő. Egy pillanatra kissé felemelkedett, de utána rögtön visszaesett. Szeme becsukódott. Hörgése elhalkult. Tagjai görcsösen megrándultak, majd egyszerre megdermedtek.

- Vége! - mondta Jaguár apó, és felkelt a halott mellől. - Esküsző katona volt, áruló és lázadó... most elnyerte büntetését. Nem érzek iránta részvétet. De utolsó szavai sokat érnek nekünk.

- Mindennél többet - bólintott Anciano. - A gyilkos Perillo ma kicsúszott a kezünk közül. De mint egy kopó, követem a nyomát, amíg utol nem érem.

- Nyomok követésére semmi szükség - felelte Jaguár apó. - Most már tudjuk, hogy úti céljuk a Barranca del Homicidio. Nincs más dolgunk, mint elnyargalni oda és bevárni a gyilkosokat.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Születésnap ajándék

Eljöttek az abipón főnökök, s a sziklakapu felől megérkezett Kemény Koponya is, tehát ideje volt megkezdeni a tárgyalásokat, annál is inkább, mert a délutáni nap már nyugovóra hajolt. A tárgyaláson csak az indián főnökök és a fehér vezetők vettek részt. Jaguár apó békítő, csillapító beszédet mondott; igyekezett rávenni a kambákat arra, hogy mérsékeljék követeléseiket, s megmagyarázni az abipónoknak, milyen kár volt a gambusinóra hallgatniuk, s mennyivel okosabb lenne, ha békességben élnének vörös testvéreikkel. Szavai nem hangzottak el eredménytelenül. De a hadisarc kérdésében nehezen tudtak megegyezni; izgalmas vita és alkudozás kezdődött, s Jaguár apónak latba kellett vetnie minden tekintélyét, hogy az egyességet nyélbe üsse.

A kambák ma egyetlen embert sem veszítettek, s így nem volt joguk túlzott követeléseket támasztani; viszont az abipónoknak annyi halottjuk volt, hogy máris megfizettek könnyelmű kalandjukért. Minden fegyverüket át kellett adniuk a kambáknak, és megfogadniuk, hogy soha többé nem támadják meg a békés kamba falvakat. Kemény Koponya lovakat és marhákat is követelt volna, de Jaguár apó nem engedte szóhoz jutni; tudta, hogy az abipónok ezeket az állatokat fehér telepeseiktől lopnák el, hiszen csak így tudnának a sarcfizetésnek eleget tenni.

A kambák ujjongtak örömben, és nem győzték Jaguár apót dicsőíteni. Az abipónok természetesen búnak eresztették fejüket, de elkeseredésük nem volt olyan nagy, hogy a megbékélést lehetlenné tegye. Egyelőre gyászdalokat énekeltek halottaik fölött, és sebesültjeik fájdalmát próbálták hidegvizes borogatásokkal enyhíteni. A mai éjszakát győztesek és legyőzöttek együtt töltötték a völgyben, az abipónok elvonulását másnapra tűzték ki. Fegyvertelenül és szégyenkezve kellett visszatérniük falvaikba; így is csak az egészségesek és könnyű sebesültek térhettek haza; a súlyosabb sebesülteket itt kellett hagyniuk; ezeket a kambák fogják ápolni, amíg haza nem térhetnek.

A fehérek közt csak egy ember volt, aki örült a vérontásnak. Don Parmesan Ruy el Iberio abban reménykedett, hogy elérkezett a jó alkalom, amikor sebészi képességeivel tündökölhét. Tüstént engedélyt kért arra, hogy a sebesülteket gondozhassa, de az abipón főnökök megvetően elutasították, s igazuk is volt, hiszen az indiánok jobban értenek a sebek kezeléséhez, mint sok fehér orvos. Parmesan „doktor” felháborodva panaszkodott Morgenstern doktornak:

- Hát nem érdemelnének huszonöt botot, señor? Visszautasítani egy olyan kiváló sebész segítségét, mint én vagyok! Hány emberük fog reggelig elpusztulni, akit én megmenthettem volna! Hiszen ön tudja...

- Tudom, ön mindent lekaszabol! Művésziesen amputál kezét, lábat, fejet egyaránt!

- De kár, hogy nem mutathatom meg önnek! Csak egyetlen golyót kapott volna a lábába! Gyönyörűen kihúztam volna a csontszilánkok közül!

- Köszönöm, Don Parmesan. Jobb, hogy nincs rá szükség. Majd legközelebb! - nyugtatta meg Morgenstern.

Amint beesteledett, sok vendég érkezett a völgybe: a kambák asszonyai és nagyobb gyermekei. Mihelyt hírt vették a győzelmes csatának, egyre nagyobb számmal siettek ide falvaikból, hogy az örömnepen részt vegyenek. Ételeket és italokat hoztak magukkal, s mivel a békét

megkötötték, az abipónoknak is adtak mindenből, örömtüzeket gyújtottak, melyek mellett barát és ellenség egyformán helyet kapott.

Noha a völgyet már nem fenyegette veszedelem, Jaguár apó mégis két őrszemet állított ki a sziklakapuhoz. Okát maga sem tudta, talán csak a szokás hatalma készítette erre az intézkedésre. Ezt gondolták alkalmasint a kamba őrszemek is, mert egy idő múlva elunták magukat a kapunál, s visszatértek a völgybe a tüzekhez, anélkül, hogy Jaguár apó észrevette volna. A fegyelemnek ez a megsértése látszólag jelentéktelen hanyagság volt, de mint később kiderült, súlyos következményekkel járt.

Az történt ugyanis, hogy a gambusino, miután legalább egy óra hosszat mozdulatlanul lapult a bokrok közt, végre kidugta fejét, és körülnézett.

- Nem látok senkit - mondta.

- Akkor talán odébbálltak - vélte Perillo.

- Az még nem olyan biztos. Lehetséges, hogy nem messze tőlünk ők is elrejtőztek, és csak azt lesik, hogy előbújunk.

- Ebben az esetben látni kellene a lovaikat.

- Hátha olyan ravaszok, hogy a lovaikat is behúzták a fák közé? Idejük volt rá bőven.

- No, ha ilyen óvatos vagy, itt csücsülhetünk ítéletnapig! - fakadt ki a torreádor türelmetlenül.

- Hát ha addig nem is, de legalább besötétedésig - felelte a gambusino. - Ha most kimerészkednék a síkságra, golyót kapnék a fejembe. Majd ha sötét lesz, csökken a kockázat. Még az sem lehetetlen, hogy visszamegyünk a Szikkadt-tó Völgyébe.

- Megbolondultál? Hogy elfogjanak?

- Az csak az ügyességünkön múlik.

- De miért akarsz visszamenni?

- Remek ötletem támadt. Nincs kedvem sokat kutyaolni. Gyalogszerrel napokig tarthat, míg segíthetünk magunkon. De a völgy tele van lovakkal. Elkötünk közülük kettőt.

- Vakmerőség!

- Nem olyan veszélyes, mint gondolod! Most már tudjuk, hogy a kambák győztek, és nyilván lemészárolták az abipónokat az utolsó szálig. A dél-amerikai indián nem olyan fegyelmezett, mint északi testvérei. Egy ilyen győzelem megrészegeti őket, és úgy viselkednek, mint a gyerekek! Most esznek-isznak, ordítoznak, és nem törődnek semmivel! Győztek, és övük a világ! Talán még arra sem gondolnak, hogy öröket állítsanak a völgy bejáratához, vagy csak egy őrt állítanak oda. Egy őrral játszva elbánunk, még mielőtt kinyithatná a száját. Nagyon szégyellném magam, ha nem sikerülne két lovat elhajtani.

- Mit érünk lóval nyereg nélkül?

- Tökfilkó! Nézz csak oda, ahol Jaguár apó lelőtte a lovainkat! Az már nem jutott eszébe, hogy a nyeret és szerszámzatot is leszedje róluk. Ott hagyta nekünk az áldott jó lélek! Ha a völgyben két nyergeletlen ló akad a kezünkbe, idenyargalunk velük, azt a rövid utat szőrén is meg tudjuk tenni. Itt aztán felnyergelünk!

Perillónak volt még néhány ellenvetése, de a gambusino fölényesen lehengerelte. Közben lement a nap, és most már kibújtak rejtekhelyükről. De nem tértek vissza az erdőszéli ösvényen, mert még mindig cseltől és lesben ólálkodó ellenségtől tartottak. Inkább nekivágtak

a síkságnak, s derékszögben távolodtak el az erdőtől, majd nagy kerülő után visszatértek az ösvényre, abba az irányba fordulva, ahol a Szikkadt-tó Völgye terült el.

Az út most négyszer annyi időbe került, mint délután, amikor lóháton tették meg. De ha sokáig is tartott, eltévedni nem lehetett, s kissé kifulladásra a sietségtől, a völgy közelébe érkeztek. A kaput nem láthatták a sötétségben, de a völgyből kihallatszó lárma megnyugtatta őket, hogy célhoz értek.

- Hallod? - kérdezte a gambusino diadalmasan. - A győzelmüket ünneplik! A fene a pofájukba, hogy ilyen jól sikerült nekik! Nem a saját eszüknek köszönhetik. Jaguár apó segítette őket győzelemre. Látod, jól sejtettem a múltkor, hogy nem a hátunk mögött követ minket, hanem előttünk jár!

- Akkor miért nem tettél megfelelő intézkedéseket? - dörögött a torreador. - Végül kiderült, hogy Pellejónak igaza volt, amikor óvatosságra intett minket.

- Hagyd Pellejót! Béke poraira! Egy pillanatig sem sajnálom, hogy fübe harapott. Mindenáron vezérkedni akart, meg átvenni a parancsnoklást. Még mit nem! Én is vagyok olyan katona, mint ő! Most maradj itt, és várj meg. Előreosonok, és körülkémlelek egy kicsit.

Tíz perc múlva már visszajött, és örvendező hangon közölte:

- Úgy van, ahogy gondoltam. A kapuban egy lélek sincs. Eszükbe se jutott őr állítani oda. Észrevétlenül beosonhatunk. Gyere!

Kézen fogta cimboráját, és magával vonszolta. Amint a sziklakapuhoz értek, a sok tábortűz fénye éppen rájuk világított, s egészen a sziklafalhoz kellett lapulniuk, hogy észrevétlenül továbblopakodhassanak. A gambusino az egyik sziklára mutatott.

- Az a két nevetséges fickó itt csúszott le a magasból éppen a lábunk elé! Akkor futni hagytam őket, mert azt hittem, hogy ráérek még kitekerni a nyakukat, hisz úgysem menekülhetnek el. Sajnos, tévedtem.

- Nem tesz semmit - felelte Perillo. - Sőt örülök, hogy nem öltem meg őket.

- Miért?

- Mert hátha csakugyan azok, akinek kiadják magukat. Valahányszor találkoztunk velük, mindig olyan bambán viselkedtek, hogy már kételkedni kezdek benne, vajon az egyik valóban Glotino ezredes-e.

- Őszintén szólva magam is azt hiszem, hogy a két csudabogárnak semmi köze Glotino ezredeshez. Tény, hogy az egyik nagyon hasonlít rá, de ez alighanem véletlenség. Megígérem neked, hogy én sem ölöm meg őket. Legfeljebb lekenek nekik néhány jó nagy nyaklevest, mert örökösen az utunkban lábatlankodnak. No de most nem érünk rá erről a két tökmagról beszélgetni. Nézz csak oda, ha fontosabb személyt akarsz látni!

A völgy belsejébe mutatott, ahol a tábortüzek fényénél minden arcot meglehetősen fel lehetett ismerni.

- Ne arra! Balra! Nem látod azt az óriást?

- Jaguár apó!

- Az bizony. Hej, ha megfojthatnám ezt a kutyát! Vagy legalább egy golyót ereszthetnék belé! De most más dolgunk van. Két ló még Jaguár apónál is fontosabb! Szerencsére szaladgál itt ló éppen elég!

Említettük már, hogy a kambák a lovakat néhány ember felügyelete alatt a völgyön kívül tartották; de amint a csata befejeződött, behajtották a lovakat a völgybe, és most ott kószáltak szabadon. Jaguár apó azért tűrte ezt, mert azt hitte, két őr vigyáz a kapura. Bezzeg ha sejtette volna, hogy ki ólálkodik ott az őrök helyében!

Miközben a lovakat lesték, hogy a közelükben legelészők közül kettőt befogjanak, Perillo megjegyezte:

- Nagy lövöldözést hallottunk, s a völgy képe mégis olyan, mintha itt nem is lett volna csata.

- Hát akkor nyisd ki jobban a szemedet. Nem látod azt a sok abipón halottat a tó partján?

- A halottakat látom, de hol vannak az élők? Azok az abipónok, akik nem estek el?

- Elmenekültek.

- Kizárt dolog. Jaguár apó legalább száz embert rendelt a kijárat elé, s ezeknek az volt a feladatuk, hogy a csapdát lezárják. Az abipónok nem juthattak ki a völgyből!

- Csak nem adták meg magukat?

- Attól tartok, igen.

A gambusino tenyerét szeméhez emelve a legnagyobb tűz felé bámult, és egyszerre dühösen felkiáltott:

- Demonio! Békésen üldögelnek a kambák mellett!

- Tehát megadták magukat!

- Caramba! Nem! Nem foglyok, nem kötözték meg őket! Együtt esznek-isznak a kambákkal! Ez Jaguár apó műve! Rávette a kambákat és abipónokat, hogy béküljenek ki, és ássák el a csatabárdot.

- De miért? Ha legyőzték őket!

- Nem érted Jaguár apó ravaszságát! Megnyerte magának az abipónokat, akik ezentúl az ő barátai és szövetségesei lesznek. Mi ketten hoppon maradtunk! A tervezett pronunciamientónak befellegzett, és nem lehet a zavarosban halászni. Még szerencse, hogy más esélyünk akadt - a te híres kincseid! Ehhez kell a két ló. Nézd csak ezt a kettőt itt az orrunk előtt. Elég jó táltosoknak látszanak. Kapjuk el őket! Én ezt itt jobb kéz felől, te meg a másikat a bal oldalon. De óvatosan! Kuporodj le egészen!

Lefeküdtek a fűbe, és négykézláb kúszva közelítették meg a lovakat, melyeken nyereg nem volt ugyan, de fel voltak kantározva. Odaérve hirtelen felemelkedtek a fűből, megragadták a kantárszarak végeit, és megint négykézlábra ereszkedve visszafelé kúsztak, a lovakat lassan maguk után vonszolva. Szerencsésen kijutottak a völgyből. A sziklakapun kívül a két sötét gazember fellélegzett, sőt egyikük - a gambusino - hangosan röhögött.

- Hehehe! Látod, milyen könnyen ment?! Most, hogy lóra kaphatunk, jó pár napot nyertünk, a fáradságról nem is szólva. Mi tagadás, utálok kutyagolni! Most elhozzuk a nyergeinket, aztán nyargalvást megkerüljük ezt az átkozott erdőt. Ha egyszer a hátunk mögött hagytuk, megállás nélkül vágatunk Tucumanig, s onnan már delizsánsszal utazunk Saltába. Postakocsin az út gyorsabb, mint nyeregben, mert a társaságnak módjában áll minden állomáson lovakat váltani.

- Mi dolgunk Saltában?

- Ott öszvéreket vásárolunk. A hegyekben gyér a levegő, lovakkal nem jutunk messzire.

- Azt én is tudom. De hol szerzünk pénzt öszvérekre? Nálam bizony annyi pénz sincs, hogy egy kecskét vásároljak!

- Hát ami azt illeti, az én bukszám éppen olyan lapos, mint a tiéd, de van Saltában egy barátom, aki ellát mindennel, ami kell.

- Hogy hívják? Talán én is ismerem.

- A neve Rodrigo Sereno.

- Csak nem a fuvaros a városon kívül, az országúton?

- De éppen az. Nemcsak fuvaros, de fogadója is van. Lovakat és öszvéreket ad bérbe, s még vagy tíz más üzletet is folytat.

- Akkor a mi emberünk! Ha csakugyan a barátod, kezünkre fog járni.

- Hát akkor lóra! Ma éjjel hosszú út áll előttünk.

Felpattantak a két lóra, és elvágattak.

Később két kamba jött a sziklakapuhoz, hogy az öröket felváltsa, de senkit sem talált ott. Nem követték ugyan a megbízhatatlan örök példáját, hanem elfoglalták az üres őrhelyet, de eszükbe se jutott Jaguár apónak jelenteni, hogy a kapu hosszú ideig őrizetlen maradt. Jaguár apó az este folyamán kiment a kapuhoz az őrséget felülvizsgálni, de mindent rendben talált, és nem sejtette, hogy olyasmi történt, ami minden számítását halomra dönti. A két ló eltűnését sem vette észre senki, hiszen abipón lovak voltak, s ezeket a kambák nem tartották nyilván.

A tábor éjfélig vigadott. Senkinek sem volt kedve aludni egy olyan nap után, mely a legszörnyűbb rajtaütéssel fenyegetett, de végül győzelmet hozott. S a fehérek, akiknek nagy sikerüket köszönhatték, kénytelen-kelletlen velük együtt mulatoztak.

Ezalatt a doktor és szolgálja a fák mögött, a sötétben üldögélt és beszélgetett. Hangulatuk nem volt éppen rózsás. Hogy miért? Elég, ha felidézzük azt a megjegyzést, amelyet Fritz súgott a gazdájának:

- Az a kellemetlen érzés motoszkál bennem, hogy nagy marhaságot követtünk el!

- Miért? - kérdezte a doktor. - Hát nem viselkedtünk bátran, hősiezen? Nemcsak az első sorba törtünk előre, hanem még a kapusziklára is felmáztunk, hogy mi legyünk az elsők, akik szembenéznek az ellenséggel! Ez talán smafu?

- Smafunak nem smafu, de azért...

- Nem tudom, mi bújt beléd! Miért vagy olyan elégedetlen?

- Mondjam meg őszintén?

- Csakis.

- Most utólag úgy látom a dolgot, hogy nem bátrak voltunk, hanem elhamarkodottak!

- Én elhamarkodott? Én hebehurgya? Én meggondolatlan? Csak nem akarod rám fogni, hogy az vagyok, amit a régi rómaiak *praeproperus*nak mondtak?

- Én nem tudom, mit mondtak a régi rómaiak, de azt tudom, mit mondott Jaguár apó. A lovakhoz parancsolt minket.

- Nem érdekel. Szabad ember vagyok, és azt teszem, amit jónak látok.

- Én is. De azért alkalmazkodni kell a terephez és a körülményekhez. Az ember a Gran Chacóban másképp viselkedik, mint Berlinben vagy Párizsban!

- Ez mind szép és igaz, de elfelejtetted, mi hevített és lelkesített bennünket? Ki akartuk tüntetni magunkat. Ha most nem is sikerült, nem csuklunk össze, mint egy bicska! Ki gondolta volna, hogy az az átkozott szikla olyan puha, laza és csúszós, mint a tojásrántotta? Igazán nem számíthattam arra, hogy egyenesen a gambusino lába elé fogunk gurulni!

- Én csak magamat hibáztatom, más senkit - jelentette ki Fritz nagylelkűen. - De akárhogy történt is, annyi bizonyos, hogy dicsőséget nem arattunk.

- Hát akkor rajta: köszörüljük ki a csorbát! Igyekezzünk véghezvinni egy olyan hőstettet, mely helyreállítja megtépázott tekintélyünket vagy becsületünket, latinul *dignitas* és *honor*! Nevezz meg egy nehéz és veszedelmes hőstettet, s máris elkövetem! Azt akarom, hogy tisztelettel és megbecsüléssel nézzenek fel rám!

- Én is azt akarom! De elkövetendő hőstettek nem hevernek a porban, és nem röpködnek a levegőben. Lesni kell rájuk. Fogadjuk meg, hogy tétovázás nélkül megragadjuk az első kedvező alkalmat! Még az se baj, ha egy őskori csontvázat kell feláldozni érte!

- Nono, azt nem mondtam! A kamba törzsfőnök megígérte nekem, hogy hozzásegít egy ilyen lelethez. Ha nem tartja be a szavát, kihívom párbajra, és megvívok vele, életre-halálra. Ez egyúttal pompás hőstett is lesz, amelyért mindenki megcsodál majd!

- Nem kell mindjárt párbajozni - vélte Fritz. - Én az ön helyében megpróbálnék előbb barátságosan beszélni vele!

A véletlen úgy akarta, hogy Kemény Koponya éppen arra sétáljon. A kis doktor mindjárt megállította, és megkérdezte tőle, vajon emlékszik-e még az ígéretére.

- De mennyire! - felelte a civilizált kamba. - Az én szavam szent. Nem másítom meg soha. És még senki sem kapott hazugságon.

- Az az óriási őszállat sem mese?

- Nem. Egynapi lovaglásra van a Kristály-tótól.

- És hajlandó nekem azt a leletet eladni?

- Nem eladni, hanem odaajándékozni! Az ön bajtársai óriási szolgálatot tettek nekem és népemnek, megmentették sok kamba életét és vagyonát. Örülök, hogy viszonzhatom valamivel. A csontokért nem fogadok el pénzt. Úgyis elég sokba kerül majd önnek az elszállításuk!

- És mikor mutatja meg nekem azt az állatot, señor?

- Holnap még nem, mert nagyon sok dolgom van itt. De holnapután szívesen elnyargalok önnel arra a helyre.

- És miféle állat az? Egy gliptodon? Egy megathérium vagy talán egy masztodon?

- Erre a kérdésre nem tudok felelni, mert ezeket a neveket még sohasem hallottam. Majd a saját szemével megvizsgálja, és akkor tudni fogja, miféle állat az.

A kamba főnök faképnél hagyta a kis doktort, s Jaguár apó mellé telepedett le a fűbe. Mindjárt elmondta neki, hogy a furcsa emberke miket kérdezett tőle. Jaguár apó mosolyogva hallgatta.

- Derék ember ez, csak kissé bogaras - mondta. - Az őszállatokért él-hal, bizonyára ért is hozzájuk, de minden más téren gyámoltalan. Sok galibát okozott már nekem az ügyetlenségével, de nem haragszom rá. Szívesen szereznék neki egy kis örömet, kellemes meglepetést. Mondja csak, testvérem, hogy ásták ki azt az állatot?

- A feje és a hátsontjai már kibújtak a földből, amikor az ásást abbahagytuk, és az egészet földdel fedtük be.

- Nehéz lenne újra kiásni?

- Egyáltalán nem. Csak könnyedén fedtük be homokkal, hiszen el akartuk adni.

- Mennyi idő kellene hozzá, hogy az egész csontvázat kiássák?

- Ha nyolc vagy tíz ember komolyan nekilát, néhány óra alatt elkészülnek vele, pedig az állat kemény agyagba van beágyazva.

- Vannak szerszámaitok?

- Vannak, ha nem is olyanok, mint a fehér ember szerszámai. A mienk egyszerűbb, de megfelel a célnak.

- Holnapután akarod emberünket odavinni?

- Megígértem neki.

- Helyes. Hajlandó lennél tíz harcosodat holnap rendelkezésemre bocsátani a szükséges szerszámokkal együtt? Szeretnék holnap odalovagolni és gondoskodni róla, hogy az állatot teljesen kiássák. Képelem, milyen szemet mereszt majd, ha meglátja. De addig nem szabad tudnia róla. Legyen csak meglepetés.

- Mindent megkap tőlem, señor. Vezetőt is, aki azt a helyet jól ismeri, szerszámokat és szíjakat az egyes csontok összekötésére. A csontváz köré állványzatot kell emelni, de találnak a helyszínen fát, amit kivághatnak. Rengeteg bambusz nő ott a sűrű, magas bozótban.

A doktor az éjjel nem tudott aludni, annyira izgatta a gondolat, hogy nemsokára megláthatja az őszállatot szemtől szembe. Az abipónok sem aludtak, részint a vesztett csata fölött érzett keserőségükben, részint meg sajgó sebeik miatt. A sebesültek közül néhány az éjszaka folyamán meghalt.

Másnap reggel Jaguár apó részletes utasításokat adott Geronimónak, aztán tíz kambával ellovagolt. Senkinek sem mondta meg, hová megy, és mikor tér vissza. A völgyet és a bőrkabátosok csapatát helyettesére, Geronimóra bízta.

A parancsnokhelyettesnek volt dolga elég. Először is el kellett döntenie, hova temessék a halottakat. Annyi harcos esett el, hogy elföldelésükhöz sok ember és sok idő kellett volna. Némi huzavona után elfogadták Geronimo javaslatát, s beleegyeztek abba, hogy a halottakat vigyék ki a völgy bejárata elé, és égessék el. Rőzséből és száraz gallyakból máglyákat raktak, s elhamvasztották a halottakat. Mire elkészültek vele, az idő már dél felé járt, s az egészséges abipónoknak meg a könnyű sebesülteknek el kellett vonulniuk. Megígérték nekik, hogy a súlyos sebesülteket gondos ápolásban fogják részesíteni, s erre fejüket búsan lehajtva elhagyták a Szikkadt-tó Völgyét, természetesen gyalog, mert lovaikat ott kellett hagyniuk hadisarc fejében, éppen úgy, mint a fegyvereiket. Csak egy-egy kést hagytak meg minden embernél, hiszen e nélkül éhen pusztult volna.

Ezek után a kambák is vissza akartak térni falvaikba. Csak azok maradtak a völgyben, akik magukra vállalták a sebesült abipónok ápolását. Erre a célra ágakból és lombokból kunyhókat építettek, s egész kis kórháztelep létesült a tó partján. Mindezek a megbeszélések és elő-

készületek sok időt vettek igénybe. Mire a kambák - az említett sebesültgondozók kivételével - felsorakoztak az útra, már késő délután volt. S már alkonyodott, amikor megérkeztek a Kristály-patakhhoz, a kamba nagyfaluba. A harcosok diadalmenetben vonultak be a faluba, melynek apraja-nagyja, asszony- és gyereknepe örömujjongással fogadták őket. Az ünneplés természetesen nemcsak nekik szólt, hanem a fehér szövetségeseknek is, akik segítettek a győzelem kivívásában.

Az ünnepséget most is nagy lakoma koronázta meg. Késő éjszakáig ettek-ittak, s a lakomából a fehérek is kivették részüket. Másnap reggel aztán a törzsfőnök felszólította a doktort, hogy tartson vele, mert teljesíteni akarja ígéretét. Lóháton indultak el a faluból. A fehérek kivétel nélkül csatlakoztak a kirándulókhoz, de sok kamba is követte őket.

Az út egyenesen északi irányba vezetett, erdőkön és pusztaságokon keresztül. Estefelé egy sós tóhoz érkeztek, melyet erdő és bozót vett körül. A tópartot agyagos föld borította.

- Itt a lelet? - kérdezte a doktor lázas izgalomban.

- Ha nem is itt, de a közelben - felelte a törzsfőnök.

- Hát akkor vezessen oda, gyorsan-gyorsan!

- Türelem! Ma már nem lehet. Későre jár az idő. A nap eltűnt a fák mögött, és hamarosan este lesz. Sötétben nem tehet ázni. Várni kell holnapig.

- Nem bírom ki! Megöl az izgalom! Hát még ha tudná, hogy jogom van a leletet megnézni - különleges jogom, éppen ma! Még ha nem is lehet kiásni.

- Éppen ma? Miért?

- Mert ma van a születésnapom, latinul *natalis*.

- A születésnapja? Ó, ha ezt tudtam volna! Hát ha így áll a dolog, señor, teljesítem a kívánságát, és még ma elvezetem arra a helyre. De nem most mindjárt. Egyelőre szükségünk van minden emberre, hogy a sötétség beállta előtt elegendő tüzelőt hordjanak össze. Aztán ha minden kész lesz, megtekintheti az őszállatot fáklyafénynél.

Az emberek elkezdték a rőzsét és gallyakat összehordani, de roppant lassan, mert tudták, miről van szó; a törzsfőnök mindenkinek megsúgta, csak Fritznek és a doktornak nem; őket persze nem lehetett beavatni a titokba, hiszen akkor nem lett volna meglepetés, pedig a törzsfőnök és Jaguár apó annak szánta. Be kellett várni a teljes sötétséget, hogy a jelenet hatásosabb legyen.

A doktor is buzgón hordta a rőzsét, hogy a várva várt pillanat eljövételét siettesse. Közben nem vette észre, hogy a tábor környékén sok láb és pata nyoma mutat egy bizonyos irányba; egészen friss nyomok, de nem a rőzsessedőktől származtak. Azt sem vette észre, hogy a kamba főnök és Geronimo már hosszabb ideje eltűnt. Ugyanis Jaguár apóhoz siettek, és jelentették neki, hogy az özönvíz előtti állatok után sóvárgó kis tudósna éppen ma van a születésnapja, s ez a körülmény nagyon jól beleillik a tervükbe.

Végre, amikor már nagy halomban állt a száraz fa, tüzet gyújtottak. A doktor most vette észre, hogy a törzsfőnök nincs ott.

- Összeesküdtek ellenem! - panaszkodott siránkozva. - Most, hogy minden rendben van, a kamba főnök elment valahova. Pedig tudja, hogy szétvet a türelmetlenség!

- De hiszen már itt van! Ott jön, ni! - mutatott Fritz két közelgő alakra: a törzsfőnökre és Geronimóra.

Ám a doktor gyötrelme még most sem ért véget, mert a két vezető kijelentette, hogy a vacsora előbbrevaló. A doktor az evésnek még a gondolatától is visszaborzadt; izgalmában egy falatot sem tudott volna lenyelni. Nem sejtette, hogy éppen a születésnapja miatt húzzák-halasztják az időt, mert bizonyos előkészületeket kell még tenniük.

A doktoron kívül már mindenki megtönte bendőjét, amikor lövés hallatszott messziről. A doktor ijedten felugrott.

- Mi volt az?! - kiáltotta. - Ki lövöldöz ott? Csak nem az abipónok megint?

- Nem, señor - felelte Geronimo. - Ez a lövés jelzi, hogy érkezett a pillanat, amikor önt arra a helyre vezethetjük, ahol kívánsága teljesül. Szabad a karját, señor?

Megragadta a tudóst karjánál fogva, és előrement vele; a többiek követték. Fritzet a kamba főnök fogta karon. Így mentek lassan, szinte ünnepélyes léptekkel több bokorcsoporton keresztül, míg végre egy tisztásra értek, ahol Geronimo megállt, s hangos szóval a doktorhoz fordult:

- Önnek ma van a születésnapja, señor. Ebből az alkalomból átadunk önnek egy csodás őszállatot, mely számtalan évvel idősebb önnél. Születésnap ajándékkul ástuk ki önnek. *La enhorabuena, la enhorabuena!*

- La enhorabuena! (Gratulálunk!) - kiáltották a többiek.

Ebben a pillanatban egy kis láng gyulladt ki előttük; imbolyogva szállt ide-oda, s nyomában más tüzecek gyúltak ki sorra, míg végre együttes erővel pompásan megvilágították a meglepetés tárgyát: egy meglehetősen széles és legalább négyölnyi magasságú bambusz-állványzatot, melyre száraz bambuszrudakból összerótt, óriási betűket erősítettek fel. A betűk szavakba sorakozva ezt hirdették:

SZÜLETÉSNAPI AJÁNDÉKUNK

Nemsokára meggyújtották a bambuszrudakat, és a lángbetűk néhány percre olvashatóan ragyogtak a sötétben.

- Micsoda meglepetés, Fritz! - kiáltotta a doktor. - Itt a Gran Chacóban, úgy látszik, az a szokás, hogy tűzijátékkal ünneplik meg a születésnapokat.

A betűk elhamvadtak, de jobbról is, balról is egy-egy újabb tüzecke villant fel, és csakhamar magasan lángolt. Körülbelül húszlépésnyire egymástól két hatalmas máglya lobogott, pompásan megvilágítva azt, amit közrefogtak: egy óriási őszállat teljesen ép s szakértelemmel kiásott, fehér csontvázát, melyet erős bambuszrudakkal támasztottak meg. Mögötte mosolyogva állt Jaguár apó meg a tíz kamba, aki segített neki ezt a művet létrehozni. De a doktor nem látta őket, egyiküket sem; tekintete elbűvölten tapadt a csontvázra; válla meg-megrándult, lélegzete zihált, mindkét karját kitérte; beszélni akart, de nem tudott, végül sikoltva szakadt ki torkán a szó:

- Egy megathérium! Egy me... me... me... ga... thérium! Egy gyönyörű őslajhár!

Amikor kimondta, mintha megtört volna a varázs, amely néhány percre szinte megbénította. Egyetlen ugrással az őszállat mellett termett, átölelte hatalmas combját, majd a többi csontjait; megsimogatta koponyáját, mint egy kedves gyermek fejét, aztán lehajolt, hogy a megathérium lábain látható hatalmas sarlókarokat is megcirógassa. Közben úgy csacsogott, és annyi badarságot beszélt összevissza, hogy már-már azt hitték, meghibbant örömeiben. Karon fogta Fritzet, odavonszolta a lelethez, és felhívta figyelmét az őszállat ezernyi szépségére:

- Nézd csak ezt a szép, kerek koponyát! A szép, henger alakú zápfogait! Széles lábát! Pompás sarlókarrait! Hosszát, magasságát, méreteit!

Fritz nem vonogatta ugyan a vállát, de arca elárulta, hogy hiába próbál lelkesedni. Ám gazdája annál lelkesebben folytatta:

- És képzeld csak, a legkisebb csontocskája sem hiányzik. Amikor egyetlen múzeum sincs a világon, amely egy teljes, hiánytalan megathériummal dicsekedhetik!

- Nekem sem hiányzik egyetlen csontocskám, mégsem bámulnak meg, mint valami csodát! - dűnnyögte Fritz.

- Ó, te idióta! Hát nem érted, hogy az egészen más?! Semmi érzéked a tudomány iránt.

- Jó, jó, csak azt mondja meg, mihez akar kezdeni ezzel a monstrummal.

- Micsoda kérdés! Hazaviszem.

- És pénzért fogja mutogatni?

- Nem. Egy híres múzeumnak vagy egyetemnek ajándékozom, nevemet az ő nevéhez illesztik, és halhatatlanná teszik.

- Értem. De hogyan viszi haza?

- Természetesen hajóval.

- Csak az a kérdés: hogyan jut el a kikötőbe?

- Szétszedjük, minden egyes csontját külön becsomagoljuk, megszámozzuk, és leltárba vesszük. Ebben neked is segítened kell.

- Természetesen. Mikor látunk hozzá?

- Legszívesebben azonnal hozzálátnék, de sajnos, nem lehet. Előbb sok mindent be kell szerezni. A legközelebbi városba kell utazni.

- Az csak Tucuman lehet - jelentette ki Jaguár apó, aki közben odajött, és meghallotta a beszélgetés végét. - Rendelkezésére állok, doktor. Holnapután úgyis Tucumanba lovagolok, s megvásárolok önnek mindent, amire szüksége van. Magammal viszek néhány kambát is, ők majd idehozzák a bevásárolt dolgokat.

- Ért ön az ilyesminek a beszerzéséhez?

- Azt hiszem - felelte Jaguár apó mosolyogva. - Nézze csak meg ezt a megathériumot alaposan. Nincs minden csontja a helyén?

- De igen. Mintha csak tegnap ért volna véget az özönvíz.

- Pedig higgye el, amikor kiástuk, nem volt egyéb, mint egy halom csont a legnagyobb összevisszaságban.

- Hogyan? Hát ön vezette az ásatást?

- Az ám, s a csontvázat magam állítottam össze. Csak nem gondolta, hogy az özönvíz óta így áll itt a bokrok között?

- De hiszen akkor ön... egészen kiváló geológus és paleontológus! - kiáltott fel a kis doktor álmétkodva.

- Sok mindennel foglalkoztam életemben, s egy keveset ezzel is. Tudósnak ugyan nem tartom magam, de ha egy megathériumot hibátlanul össze tudtam állítani, akkor arra is képes vagyok, hogy Tucumanban bevásároljak mindent, ami a csontok tartósításához és becsomagolásához szükséges. Holnapután indulok.

- Nem marad itt tovább?

- Nem lehet. Sürgős dolgom akadt.

- Hol?

- Fent a hegyek között. A Barranca del Homicidio környékén.

- Istenem, milyen érdekes lehet! Szívesen elkísérném, de nem mehetek el innen, jelenlétem itt most nélkülözhetetlen. Fritznek is mellettem kell maradnia.

- Természetesen. Majd beajánlom önöket a kambáknak, és mindig számíthat a segítségükre.

E szavak után elbúcsúzott tőlük, s társainak is intett, hogy hagyják a tudóst kedvenc csontvázával magára. A doktornak határtalan örömeben eszébe sem jutott Jaguár apó kedvességét megköszönni. Újra meg újra körüljárta a csontvázat, századszor is megsimogatta, míg Fritz gallyakat rakott a két máglyára, hogy ki ne aludjanak. Jaguár apó pedig, a táborba visszaérkezve, így szólt Geronimóhoz:

- Céloamat elértem. A doktor és szolgálja nem okoz nekünk több galibát, őket már hat bivaly sem húzza el innen, mi meg nyugodtan felmehetünk a hegyekbe.

- Azt hittem, egyenesen Saltába lovagolsz. Most meg hallom, hogy útba ejted Tucumant.

- Persze. Saltáig nyargalni nem könnyű dolog. A hosszú út kimerítené a lovakat. Ezért úgy gondoltam, hogy Tucumanba nyargalunk, ott eladjuk a lovakat, és a delizsánszon utazunk tovább. Ez úgy száguld, mint a szélvész, gyakran cserélik a lovakat. Saltában aztán öszvéreket vásárolunk, a hegyek közt többet érnek, mint a lovak.

- Öszvért? Kitől?

- Rodrigo Serenótól, neki vannak a legjobban ápoltt öszvérei. Ily módon, remélem, megelőzzük a hegyekben a gambusinót. Még arra is lesz időnk, hogy a szükséges előkészületeket megtegyük. A két gazfickó ezúttal nem csúszik ki a kezünk közül!

- Kit viszel magaddal a mieinken kívül?

- Az öreg Ancianót és Haukát feltétlenül.

- És mi lesz a teazedéssel? Hisz azért jöttünk a Chacóba, hogy teát szedjünk!

- Majd jut idő arra is. Egyelőre szükségem van a fiúkra, hogy segítsenek a két gazembert kézre keríteni.

- Hát Don Parmesannal mi lesz?

- Semmi szükségem a kótyagos kirurgusra. Majd úgy intézem a dolgot, hogy maradjon itt a doktor mellett.

Korán tértek nyugovóra, hogy másnap korán indulhassanak vissza a faluba. A boldog izgalom talán elűzte volna az álmat a doktor szeméről, de mivel előző éjszaka sem aludt, most elnyomta a fáradtság. De pirkadatkor már ott sürgött-forgott a megathérium körül, minden részét megmérte, és az adatokat pontosan beírta jegyzőkönyvébe. Majdnem sírva fakadt, amikor el kellett búcsúznia tőle, mert a tábor már indult vissza a faluba. Azt még elérte, hogy

sásból és bambuszrudakból rögtönzött fedelet eszkábáljanak össze a csontváz fölé, nehogy szél és eső kárt tehessen benne.

Estére megérkeztek a faluba, a Kristály-patak mellé. Itt a doktor végre megköszönte Jaguár apónak meg a kamba főnöknek, amit érte tettek. A törzsfőnök megígérte, hogy emberei segítenek majd a csontokat becsomagolni és egy hajókikötőbe szállítani. Jaguár apó bejelentette, hogy embereivel másnap reggel indul a Kordillerák hegyeibe, de a doktor és Fritz a faluban marad, s jó lenne, ha Don Parmesan is mellettük maradna, és segítene nekik.

- Nagyon szívesen - mondta a kirurgus. - A tudomány mindig számíthat rám.

Másnap az egész falu kivonult Jaguár apó búcsúztatására. A törzsfőnök vezetése alatt a harcosok egy kisebb csapata vele ment egy darabig díszkíséretül. Ketten közülük Jaguár apó mellett maradtak, s vele tartottak Tucumanig, hogy elhozzák onnan a doktor számára beszerzendő dolgokat.

A díszkíséret déltájban érkezett vissza a faluba. A törzsfőnök ezután a Szikkadt-tó Völgyébe nyargalt, hogy meglátogassa a sebesült abipónokat és kamba ápolóikat. A kis doktornak és Fritznek nem volt semmi dolga, hát vele tartottak.

A völgyben mindent a legnagyobb rendben találtak. Az ápolók vezetője egy rendkívül értelmes, idősebb kamba volt, aki megkérdezte a törzsfőnököt, összesen hány lovat zsákmányoltak az abipónoktól. Számolgatni kezdtek, és kiderült, hogy két ló hiányzik.

- Akkor jól sejtettem - mondta az ápolók vezetője. - Ezt a két lovat a gambusino lopta el.

- Mit beszélsz?! - kiáltott fel a törzsfőnök rémülten. - Hogy juthatott be a völgybe, amikor a bejáratnál két őrszem állt?

- Kérdezd ki őket, vajon úgy teljesítették-e kötelességüket, ahogy kell. Nekem a dolog mindenesetre gyanús.

- Mire alapítod a gyanúdat?

- Kiküldtem néhány embert arra a helyre, ahol Jaguár apó lelőtte a gambusino lovait. El akartam hozatni a nyergeket, de már nem voltak ott. A hátukon nem cipelhették el, amikor sietve menekültek. Tehát a nyergekhez lovakat is loptak.

A törzsfőnök egyre nagyobb megdöbbenéssel hallgatta. Sokáig gondolkodott, majd így szólt:

- Ha ez így van, akkor Jaguár apó nagy veszélyben forog. Azt hiszi, megelőzi a gazembereket, pedig azok előzik meg őt. Legalább kétnapi előnyük van, amit Jaguár apó alig hozhat be.

- Talán mégis - vélte az idős kamba. - Úgy hallottam, Jaguár apó Tucumanba lovagolt, és onnan postakocsin megy tovább, míg a gambusino erdőkön és sivatagon át vágat Saltába.

- Az nem olyan biztos, ő sem esett a feje lágyára. Könnyen lehet, hogy ő is Tucuman felé tart.

- Akkor csakugyan baj van - csóválta fejét az idős kamba.

- Lovas hírvivőt küldök Jaguár apó után, hogy figyelmeztessem a veszélyre - határozta el Kemény Koponya. - Siessünk vissza a faluba, hadd intézkedjem.

A törzsfőnök és kísérei széleseben elszárguldottak. A doktor és Fritz valamivel lassabban követték őket.

- Fritz - mondta a doktor -, mit gondolsz, meddig állhat egy ilyen csontváz a sásfedél alatt anélkül, hogy valami baj érje?

- Akár egy hónapig is - felelte Fritz. - Miért kérdezi?

- Mert eszembe jutott egy gondolat, amelytől nem tudok szabadulni.
- Miféle gondolat?
- Hogy itt az alkalom olyan hőstetre, mely egyszerre helyreállítaná becsületünket.
- Nem értem.
- Pedig világos, mint a nap. Hallottad, hogy Jaguár apót nagy veszély fenyegeti. *Periculum*, ahogy a rómaiak mondták.
- És?
- Emberi kötelességünk a segítségére sietni. Erre kötelez a hála is.
- Nyargaljunk utána?
- Persze.
- De minek? A törzsfőnök úgyis küld utána egy hírnököt.
- Az nem elég. Hátha a hírnök már nem találja Tucumanban? Akkor egyszerűen visszafordul, és sorsára bízva Jaguár apót. Míg mi...
- Mit tehetünk mi?
- Követjük árkon-bokron, és nem nyugszunk, amíg meg nem találtuk. S ha utolértük, megmentjük az életét!
- Szép lenne. De vajon a törzsfőnök elenged-e minket?
- Majd megmondom neki, hogy elfelejtettem felírni Jaguár apónak egy nagyon fontos dolgot, ami az őszállat elszállításához okvetlenül szükséges, s megkérem, hadd nyargalhassunk utána a hírvivővel együtt.

Fritz feladta a vitát, és beleegyezett mindenbe.

A faluban a törzsfőnök magához hívatta a két őrszemet, és kikérdezte őket. Bevallották, hogy elunták magukat a sziklakapunál, s a két órát nem ott, hanem a tábortűz mellett vigadozók közt töltötték. A törzsfőnök most arra sem ért rá, hogy megbüntesse őket. Kiválasztott egy megbízható hírvivőt, és ellátta utasításaival. Amikor a doktor előállt kérésével, nem akadékoskodott, hanem megengedte, hogy ő meg Fritz a hírnökhöz csatlakozzanak. A három lovas még éjfél előtt elhagyta a falut, és elvágatott Tucuman felé.

TIZENHATODIK FEJEZET

Señor Sereno vendégei

Salta, vagy teljes nevén San Miguel de Salta, élénk argentin város a Lerma völgyében. Lakosai közt sok a fuvaros és szállító; ezek bonyolítják le a kereskedelmi árucserét Bolíviával. A város legismertebb üzletembereinek egyike señor Rodrigo Sereno, kinek óriási udvara Salta északi kapujánál terül el. A hosszan elnyúló főépület az országútra néz; egyik szárnya lakásul szolgál Serenónak és családjának, másik szárnyában az irodát helyezték el, de itt vendégszobák is vannak. A háznak ezt a részét általában afféle jobb fogadónak tekintették. Hátról az udvaron számos istálló és raktárépület emelkedett.

Késő este volt. A városi vendégek már elhagyták a fogadó nagytermét, az átutazó vendégek pedig nyugovóra tértek éppen úgy, mint a személyzet. Señor Rodrigo egyedül ült irodájában, és a napi pénztár lezárásával foglalatzkodott. Ekkor közlegő lépések zaját hallotta kívülről. Gyorsan egy nagy kendőt borított a pénzre, és felállt asztala mellől. Arca gyanakodó kifejezést öltött, hiszen itt, a város szélén az ember sohasem lehet eléggé óvatos.

Hirtelen kinyílt az ajtó, és két férfi lépett a szobába. Señor Rodrigo arca tüstént felderült, és barátságos mosoly ömlött el rajta.

- *Buenos tardes!* (Jó estét!) - köszöntek a vendégek, és kezüket nyújtották a házigazdának, aki jól megrázta ezeket a nagyra becsült kezeket.

A két késői vendég a gambusino volt és cimborája, Perillo.

A gambusino fürkésző szemét nem kerülte el a bankjegyekre meg ezüstpénzekre borított kendő az íróasztalon.

- Mi az, señor Rodrigo? - kérlette gúnyosan. - Pénzt számolgat, és eltakarja előlünk? Ennyire bízunk bennünk?

- Ne tréfáljon - felelte a fogadós. - Nagyon jól tudja, hogy nem önökre gondoltam. Amikor lépteket hallottam, még nem tudhattam, kivel lesz dolgom. Foglaljanak helyet, señores, s parancsoljanak velem! Mivel lehetek a szolgálatukra?

- Először is kérünk valami harapnivalót és hozzá két flaskó bort. Aztán csomagoljon be nekünk annyi ennivalót, amennyire szüksége lesz két embernek, aki egy hetet akar a hegyvidéken tölteni, és nincs ideje vadászattal bibelődni.

Rodrigo Sereno eltűnt, és nemsokára behozta a bort meg a vacsorát. Letelepedett vendégei mellé, és egy ideig szótlánul nézte, hogyan falatoznak.

- Honnan, señores? - kérdezte végül.

- Tucumanból - felelte a gambusino.

- A delizsánszal?

- Persze. Éppen most érkezünk meg.

- Nálam kívánnak megszállni?

- Csak egy fél éjszakára, kedves barátom, s máris megyünk tovább, mert sürgős dolgunk van. Akad két jó öszvére a számunkra?

- Természetesen. Olyan vendégek, mint önök, mindent megkaphatnak nálam.

- Mennyit kér egy öszvérért?
- Önöktől csak húsz bolivianót.
- Méltányos ár - bólintott a gambusino. - De ha pillanatnyilag ennyi pénzünk sincs?
- Nem tesz semmit. Megfizetik, amikor jónak látják - felelte a fogadós szemrebbenés nélkül.
- Derék beszéd! - kiáltotta a gambusino. - Visszafelé jövet mindent kiegyenlítettünk. Kérünk két jó fekvőhelyet, mert a delizsánsz még a lelket is kirázta belőlünk. És mondja csak, hol találkozhatunk mozsó indiánokkal?
- Mozsókkal? Mit akar tőlük? Mindenre kapható fickók, az igaz. De nem bíznam magamat rájuk.
- Én igen, mert elég jól ismerem őket. Már volt dolgom velük.
- Megtalálhatja őket a Guanacotal környékén. Jelenleg ott vadásznak.
- Kár, mert az én utam másfelé visz.
- Hova?
- Valamivel lejjebb. Érje be ennyivel. Visszafelé megkapja a pénzét, de ne firtassa, hol jártunk.
- Értem. Nem tudok semmiről. Bocsánat, señores, ha kíváncsiskodtam.

A rövid beszélgetés ezzel véget ért. A vendégek elfogyasztották vacsorájukat, és tüstént álmra hajtották fejüket egy kis szobában, ahol a házigazda maga ágyazott meg nekik. Sereno ezután befejezte a napi bevételek összeszámlálását, a pénzt besöpörte egy fiókba, és lepihent. De éjfél után gyertyával a kezében átment a kis szobába, és felkeltette vendégeit.

- Señores, ébredjenek. Indulniuk kell.

Feltápáskodtak. Mindegyik kapott egy meleg kalácsot és egy kancsó forró paraguayi teát, amitől aztán egészen felébredtek. A gazda kivezette őket az udvarra, ahol már várta őket két öszvér kifogástalan szerszámmal s a nyeregtáskában a megrendelt elemózsiával. Sereno megvilágította az öszvéreket minden oldalról, és megkérdezte:

- Tetszenek az állatok, señores? A szerszámot kölcsönadom önöknek. Majd alkalomadtán visszahozzák.
- Köszönöm, señor Rodrigo - felelte a gambusino. - A szerszámokat egy hét múlva visszakapja. Isten vele!
- A viszontlátásra! Szerencsés utat!

A két vendég elvágtatott, s Sereno olyan arcot vágott, mint aki úgy érzi, hogy jó üzletet ütött nyélbe. Nem ez volt az első eset, hogy lovat vagy öszvért adott el a gambusinónak, aki innen szokott elindulni érckutató útjaira. Néha pénzt is kölcsönzött neki, s mindig visszakapta kamatostul. Amikor az öszvérek patáinak kopogása elhalt a távolban, Sereno visszabújt a takarója alá, és nyugodtan aludt tovább.

A következő este pontosan úgy zajlott le, mint a tegnapi, azzal a különbséggel, hogy most nem két vendég érkezett, hanem jóval több. Sereno éppen megszámlolta pénzét, és bezárta fiókját, amikor egész csapatnyi ember lépteinek kemény kopogása verte fel háza előtt az éjszaka csendjét. Ajtót nyitott, s erre huszonhat fegyveres tódult be a szobába; tetőtől talpig bőrruhába voltak öltözve, ami azon a vidéken elég szokatlan volt; fejükön széles karimájú nemezkalapot viseltek. Csak kettőnek nem volt kalapja: ezek fedetlen fővel jártak, de hosszú

hajuk a hátukba lógott, s arcvonásaik arra mutattak, hogy valamiféle indiánok lehetnek. Az egyik fiatal volt, a másik acélos öreg.

Señor Rodrigo ismert néhányat az újonnan érkezettek közül, elsősorban Jaguár apót. Elébe sietett, és szívélyesen üdvözölte. A híres ember bort rendelt, és megkérdezte, vajon fél órán belül fel tudnak-e szolgálni neki és embereinek egy-egy szép *asado con cuerót*, vagyis saját bőrében megsütött marhaszeletet.

- Feltétlenül, señor - felelte a fogadós.

- Ne felejtse el, hogy huszonhat jó étvágyú emberről van szó.

- Biztosítom, señor, egy se marad éhesen. És mennyi bor legyen?

- Elég lesz tizenhárom palack. És vacsora után hajtsa ki öszvéreit az udvarra, hogy válogassunk közülük. Huszonhat öszvért akarok vásárolni.

Huszonhat öszvért! Bizonyára készpénzért, nem hitelbe. S hozzá huszonhat adag sültet és tizenhárom butélia bort! Micsoda üzlet! Rodrigo Sereno kezét dörzsölgetve földig hajolt meg vendége előtt. Kirohant a konyhába, felkeltette egész személyzetét, s lelkükre kötötte, hogy süssék ki a húst, amilyen gyorsan csak lehet, s úgy keféljék le az öszvéreket, hogy minden szőrszáluk egyenként ragyogjon. Ezután visszatért a terembe, s leült az összetolt asztalok közelébe, vendégeinek további parancsait lesve.

A bőrkabátosok magukba mélyedve ültek ott, egyik némább volt, mint a másik. Rodrigo hiába hegyezte a fülét, semmit sem sikerült megtudnia. A roppant kíváncsi természetű ember nem bírta ki sokáig, s torkát köszörülve megszólította Jaguár apót:

- Ha nem veszi tolakodásnak, señor, megkérdezhetem, honnan jöttek?

- Tucumanból - hangzott a kurta válasz.

- Szintén a delizsánszon?

- Nem.

- Igaz, hisz a delizsánsz tegnap futott be. Két vendégem is érkezett vele, két nevezetes señor. Csodálkoznának, ha megnevezném őket.

Mindenki hallgatott, csak a vidám Picaro felelte csúfondárosan:

- Valóban csodálkoznánk, ha elárulná, hiszen látom, ön a legszófukarabb ember egész Argentinában.

- Nem olyan veszélyes - felelte a fogadós komolyan, mivel észre se vette, hogy kötekednek vele. - Igaz, hogy nem beszélek sokat, de olyan kiváló señorok előtt, mint önök, udvariatlanság lenne, ha elhallgatnám, hogy az egyik tegnapi vendégem señor Perillo volt; a híres torreador.

Dicsekedve vágta ki ezt a nevet, de még a várt hatásnál is nagyobbat ért el vele. Vendégei nem árulták el ugyan megdöbbenésüket, de sokatmondó pillantásokat váltottak egymással. Jaguár apó is közönyt színlelt, amikor megkérdezte:

- És a másik?

- Az meg Benito Pajaro, el gambusino maestro! (A mestergambusino!)

- Igazán érdekes. És honnan érkeztek?

- Tucumanból a delizsánszon. Körülbelül ebben az órában. Két öszvért vásároltak tőlem és egy hétre való eleséget. Megkértek, hogy éjfél után egy órakor keltsem fel őket, mert sürgősen tovább kell utazniuk.

- Hova?

- A mozsó indiánokhoz, akik pillanatnyilag a Guanacotal környékén tartózkodnak.

A fogadóst most kihívták a konyhába, s ez lehetővé tette a vendégeknek, hogy véleményüket halkan közöljék egymással,

- Hihetetlen! - suttogta Jaguár apó. - Mit szólna ehhez, Geronimo?

- A rejtély megfejtése nagyon egyszerű: a két gazfickónak sikerült új lovakat szereznie.

- Nem lehet másként. Milyen jó, hogy betértünk ide! S milyen szerencse, hogy nem vártuk be a következő delizsánszot, hanem váltott lovakat béreltünk! A gambusinónak most már csak egy nap előnye van. Mégis mi leszünk előbb a helyszínen, mivel neki kerülő utat kell tennie, hogy a mozsókkal találkozzék. Az is nagyon jó, hogy tudjuk, milyen irányból fognak jönni.

- A Guanacotal felől - bólintott Geronimo. - De mi dolga lehet a mozsó indiánokkal? Mi a csudát akarhat tőlük?

- Nem nehéz kitalálni - felelte Jaguár apó. - Elhatározta, hogy Perillóval együtt a kincs után kutat a Gyilkos-szurdokban. Ehhez idő kell, sok idő, s közben kifogy az eleség. Majd a mozsó vadászok pótolják, ezért fogadja zsoldjába őket. De más oka is van rá. A kincskereséshez nyugalom kell, melyet könnyen megzavarhat egy odatévedt utas vagy kóbor vadász, aki rajtakaphatja a kincskeresőket munka közben, és kitalálhatja szándékukat. A gambusino indián őrszemeket fog felállítani, akik megvédik minden háborgatástól.

- De ezek az örök is kitalálhatják, miről van szó, s akkor a gambusino nem ér velük semmit.

- Bízd csak rá! Neki az a fő, hogy a kincset megkaparintsa. Ha célját elérte, egyszerűen lepuffantja a mozsó öröket, akik biztonságára vigyáztak.

- És a zsványbecsület?

- Nincs a becsületnek olyan formája, még a legsilányabb sem, mellyel ez az elvetemült ember rendelkezne. Mi az neki embert ölni? Ha végzett a mozsókkal, eltűnik a kincessel a soha viszont nem látásra, hogy a mozsók bosszúját elkerülje.

- Példátlan aljasság! Tudom, hogy lelkiismeretlen gazember. De ekkora gazságot talán mégsem lehet róla feltételezni!

- Hogy nem lehet? - kérdezte Jaguár apó. - Hát ide hallgassatok! Eddig nem beszéltem róla, de most elmondok mindent. Volt egy öcsém, akivel a gambusino pontosan így bánt el. Az öcsém *prospector* volt, ahogy az Egyesült Államokban az ércutatókat nevezik. Egyszer rendkívül gazdag aranytelérre bukkant. A gambusino megneszelte, odalopakodott, és embertelen kegyetlenséggel meggyilkolta az öcsémet. Aljas, hidegvérű rablógyilkosság volt. Aztán eltűnt az arannyal. Akkor még sötét volt a hajam, ettől őszült meg hirtelen. Azóta követem ennek a szörnyetegnek a nyomát, mely Argentínába vezetett, de sokáig nem sikerült szembekerülnöm vele. Nemrég azonban szinte a karjaimba szaladt, és megismertem, ő is engem. Ettől kezdve egyikünk életének órái meg vannak számlálva; vagy az ő utolsó órája üt, vagy az enyém.

- Az övé! Az övé! - kiáltották többen, és nehéz öklök csaptak dübörögve az asztalra.

- Csenedesebben, barátaim - kérlelte őket Jaguár apó. - Senkinek sem szabad megtudnia, miről beszélünk.

Most megint bejött a fogadós, embereivel együtt, akik nagy tálakon behozták a pompás, párolgó asado con cuerót. A bőrkabátosok nekiláttak, s közben olyan komoly arcot vágtak, hogy Rodrigo Sereno nem mert újabb beszélgetést kezdeni. Amikor elfogyott a hús, és megitták a bort, a vendégek kimentek az udvarra, hogy az öszvéreket megtekintsék. Lovaikat ugyanis, melyeknek itt a hegyekben kevés hasznát vehették volna, Tucumanban eladták, s most más nyerges állatról kellett gondoskodniuk. Sereno udvarán annyi öszvér és nyereg volt, hogy több se kellett.

Gyertyák és lámpások világánál választották ki a legmegfelelőbb állatokat, s a fogadós tőlük sem kért többet, mint hús bolivianót öszvérenként, ami valóban olcsó ár volt. Ezután a nyergeket behordták a nagyszobába, hogy táskáikba berakják az elemózsiát. Mindezzel fél óra alatt elkészültek, s Jaguár apó már jóval előbb felszólította a fogadóst, hogy írja össze számláját. Egy pillantást vetett rá, aztán övéből egy maroknyi aranypénzt vett elő, és leszámolta tartozását az asztalra.

Néhány perc múlva a bőrkabátosok elhagyták a termet, felültek az öszvérekre, és kinyargaltak az éjszakába. Señor Sereno azzal a jóleső érzéssel nézett utánuk, hogy ezen az üzleten is szépen keresett.

És lám, már másnap reggel, alighogy felébredt a ház, újabb vendégek állítottak be. Rodrigo Sereno éppen a forró paraguayi teáját szűröcsölgette, amikor két alacsony, piros ruhás ember lépett be az ajtón.

Az egyik megkérdezte.

- Ön señor Rodrigo Sereno?

- Az vagyok, señores - felelte a gazda.

- Akkor helyben vagyunk. Itt a ház, latinul *domus* vagy *aedificium*, melyet kerestünk. Azt hallottuk, ebben a házban öszvéreket árusítanak.

- Igen, van eladó öszvérem, señor, amennyi csak tetszik.

- Ételt-italt is kapni?

- Mindent, señores, amit csak kívánhatnak. Foglaljanak helyet, és közölgék velem óhajtásaikat.

Hangja kissé gúnyos volt, ami azt a gondolatát árulta el, hogy az állig felfegyverzett két kis embert nem tartja túlságosan félelmetesnek. Ám Sereno minden vendégét egyforma figyelmességgel szolgálta ki, akárhogy vélekedett is róluk. Amikor a megrendelt ételt és italt a konyháról behozták, a fogadós is odaült vendégei mellé, néhány percig szótlánul figyelte őket, aztán megkérdezte:

- Szabad érdeklődnöm, señores, vajon hosszabb időt kívánnak-e Saltában tölteni?

- Dehogyan! - felelte a köpcösebb vendég, név szerint (mint olvasóim bizonyára kitalálták) Fritz.

- Megvesszük az öszvéreket, és máris megyünk tovább! - tette hozzá a másik, név szerint doktor Morgenstern.

- Honnan jöttek?

- Tucumanból.

- Szintén Tucumanból? S természetesen önök sem postakocsin tették meg az utat?

- Nem. Mi postalovakat béreltünk - felelte a doktor. - De az ön kérdéséből úgy látom, señor, hogy más vendégei is azt tették, amit mi.

- Úgy van, señores. Tegnap este egy nagy csoport érkezett ide, tegnapelőtt pedig két utas. Hova készülnek, señores?

- Először is a Salina del Condorba. De nem ismerjük az utat. Nem tudna nekünk egy megbízható vezetőt ajánlani?

- Miért ne, ha jól megfizetik? Egy szolgálóm már többször járt odafenn, s azt hiszem, nem lesz nehéz rábírní, hogy önöket elkísérje. Ő az, aki mindig megmutatja önöknek az ösvéreket. Akkor beszélhetnek vele.

A peon, akit ajánlott, egyáltalában nem volt hűséges, megbízható ember, különben nem engedte volna el olyan készségesen. Az udvaron, amikor megszólították, ez a peon kijelentette, hogy szívesen elvezeti őket a hegyvidéken bárhova, mert mindenütt ismerős. Feltételei olyan szerények voltak, hogy minden további nélkül megalkudtak vele, megadva, amit kért. Annál borsosabb árat fizettek azonban az ösvérekért. Sereno egy-egy állatért ötven bolivianót kért tőlük, s a nyergeket sem adta nekik ingyen, meg az élelmet sem természetesen. Mialatt ezt a nagyteremben a nyereg táskákba gyömöszölték, a doktor megkérdezte Serenót:

- Señor, ott az imént olyan utasokról beszélt, akik tegnap és tegnapelőtt jártak itt. Nem tudja véletlenül a nevüket?

- Hogyne tudnám! Annál is inkább, mivel híres nevekről van szó.

- Én is megtudhatnám?

- Semmi akadály. Büszke vagyok rá, hogy ilyen nevezetes emberek fordulnak meg a házamban. Tegnapelőtt a híres Benito Pajaro járt nálam egy barátjával.

- A gambusino! Akkor helyes nyomon járunk! A barátja nyilván Perillo volt.

- Úgy van. Ismeri talán?

- Jobban, mint gondolná. És kik voltak a tegnapi vendégei?

A fogadós megint fürkésző pillantást vetett vendégére, de arca most már több megbecsülést árult el. Hisz aki a gambusinót közléről ismeri, Sereno véleménye szerint nem lehet akárki. De mielőtt újabb kérdésére válaszolt volna, megjegyezte:

- Ön az előbb azt mondta, hogy helyes nyomon járnak. Csak nem akarják a gambusinót utolérni?

- Éppen az a szándékunk.

- És tudják, hova ment?

- Pontosan tudjuk.

- Akkor ne tétovázzanak soká, mert a gambusino nagyon siet. De még sietősebb volt a tegnapi vendégeim dolga. Körülbelül húszan vacsoráztak nálam, köztük a híres Jaguár apó. Nagy ember... őt persze aligha ismerheti.

- Hogyne ismerném! Mi is az ő társaságához tartozunk, s szeretnénk minél előbb felcsatlakozni hozzájuk.

- Micsoda? Önök Jaguár apó emberei, és a gambusinót követik? Ebből arra következtetek, hogy Jaguár apó is a gambusinóval akar találkozni.

- Ez csak természetes! Ugyanis egy nagyon fontos ügyről van szó... latinul *negotium*, ugyebár? Képzelve csak...

A kis doktor már-már kikotyogott valamit, amit tanácsosabb lett volna elhallgatnia, de szerencsére Fritz idejében a szavába vágott.

- Úgy áll a dolog - mondta gyorsan -, hogy egy nagyon biztató ezüstitelérre bukkantak odafenn, s az említett urak valamennyien, magunkat is beleértve, a helyszínre sietnek, hogy a kiaknázást megbeszéljék.

- Értem! - kiáltott fel a fogadós, most már igazi tisztelettel. - Talán komoly, nagy ezüstitelér lesz belőle! Fogadják szerencsekívánataimat, señores! Bár engem is bevinnének egyszer egy ilyen üzletbe! Egy vállalkozás, amiben Jaguár apó és a gambusino is részt vesz, csak kitűnő lehet! Remélem, máskor is betérnek hozzám, ha erre járnak. Adja át üdvözlőmet Jaguár apónak. Őszinte tisztelője vagyok, amit rögtön be is bizonyítok önöknek. Mivel Jaguár apó társaságához tartoznak, olcsóbban adom az öszvéreket, mint az előbb mondtam, ötven boliviano helyett csak harmincat számítok darabjáért. A kifizetett többletet máris visszafizetem.

Nemcsak mondta, hanem meg is tette. Erre még nem volt példa: Rodrigo Sereno önmagával alkudott, és pénzt adott vissza!

TIZENHETEDIK FEJEZET

Váratlan találkozás

Aki kelet felől kapaszkodik fel az Andok (Kordillerák) hegyláncain, hogy Peruba vagy Chilébe jusson, több, különböző fokozaton halad keresztül, s mindegyiknek más-más éghajlata van.

Az első lépcsőfok a *yunga*, mely másfél ezer méter magasságig terjed. Itt a trópusi tájak buja növényzete pompázik; végtelen őserdők és magas fűvel borított fennsíkok váltogatják egymást. A következő fokozat már háromezer méter magasságig emelkedik, s éghajlata olyan, mint a mérsékelt égövéké. Innen kezdve a fák ritkulni kezdenek. A háromezertől négyezer méterig terjedő fokozat a *puna* néven ismert magasföld, melyet nagy szárazság jellemez. A növényzet gyér és szegényes, de a föld értékes érceket rejteget. Itt hágók vezetnek a hegyek főgerincén és oldalágain keresztül egyik hegyóriástól a másikhoz, s többnyire egyik országból a másikba. Ebben a magasságban nyáron is gyakran havazik, s a zápor jégeső alakját ölti fel; télen pedig olyan hóviharok dúlnak, hogy az átkelés teljesen lehetetlen. A négyezer méter fölötti régiók jóformán megközelíthetetlenek.

Az argentinai határon túl, már Bolívia területén, a keleti lejtőt a puna felső szélén *cinchona*- (vagy kínafa-) erdő borítja. Itt laknak a mozsó indiánok. Még feljebb terül el a Guanacotal, ahol történetünk idején a mozsó férfiak egy csoportja hosszabb vadászatba kezdett.

A Guanacotal fölött terül el az a fennsík, melyet a Salina del Condor sós vize áztat. Innen lehet felhágni a még magasabban fekvő Gyilkos-szurdokba.

Itt egy ösvény húzódik, mely Chiléből visz fel a Gyilkos-szurdokba, majd onnan le a Salina del Condorba, s végül az argentin határon át Saltába. A határ közelében egy másik ösvény olvad bele, mely Peruból indul ki. Az ösvény szót persze nem úgy kell érteni, mint nálunk. Szemmel látható útról vagy ösvényről ugyanis szó sem lehet. Az öszvér sziklákon és kőgörgetegen lépked, ahol lába nem hagy maradandó nyomot, és nem taposhat ki könnyen észrevehető ösvényt. Azt, amit mégis ösvénynek nevezünk, csak a tapasztalt vadász ismeri. Az utas, aki nem járatos erre, úgy eltévesztheti az irányt, hogy napokig tévelyeg, míg megtalálja az inkább csak sejtethető ösvényt, melyen célját elérheti. S legnehezebb felismerni azt a helyet, ahol az említett két ösvény találkozik. Ezt még a legtapasztaltabb vadász is eltévesztheti.

Így járt az a peon is, aki elvállalta, hogy a két piros ruhás idegent Saltából a Salina del Condorba vezesse. Járt ugyan már odafenn, de nem egyedül, s beszélgetés közben elmulasztotta a környék ismertetőjeleit jól megfigyelni és emlékezetébe vésni. Nem csoda, hogy most eltévedt.

Dél felé járt az idő, s a peon már reggel óta nagyon különösen viselkedett. A megkezdett irányt gyakran megváltoztatta, hol jobbra, hol balra tért el tőle, majd tétovázva fordult megint az ellenkező irányba. Töprengő arccal vizsgálgatta a tájat, s közben mindent elkövetett, hogy zavarát palástolja.

Viselkedése nem tűnt fel a doktornak, de Fritznek annál inkább. Most egy olyan helyre érkeztek, ahol két kis völgy tűnt fel, az egyik bal kéz felé, a másik meg egyenesen az orruk előtt. A peon megállt, és a fejét törte. Hol balra tekingett, hol meg maga elé - nyilván nem tudta, merre menjen. Fritz most már elvesztette türelmét, és megkérdezte:

- Miért állt meg, señor? Attól tartok, elvétette az utat.

- Hová gondol? - felelte az idegenvezető a sértett önérzet hangján. - Csak nem képzeli, hogy nem tudom, hol vagyunk?

- Hát annyit én is tudok, hogy az Andokban. De hogy a hegység melyik pontján, sajnos, egyikünk sem tudja.

- Sértegetni akar, señor? Akkor itt hagyom önöket, és visszanyargalok.

- Azt nem teheti.

- Miért?

- Mert az öszvér, amelyen ül, a miénk. Legfeljebb gyalog mehet vissza Saltába.

- És ha nem adom oda?

- Ne tréfáljon! Ketten vagyunk egy ellen, és fegyverünk is van. Ezen a vidéken szó nélkül lepuffantják azt, aki lovat vagy öszvért lop. Mihelyt visszafordul, golyót kap a fejébe. Így hát előre! És bizonyítsa be, hogy ismeri az utat!

A peon nem volt ijedős ember, mégis beadta a derekát. Elindult a bal kéz felé eső völgy irányába. A másik kettő követte.

Furcsa völgy volt: hol jobbra, hol balra kigyózott; egyik kanyarulat a másikat követte, s nem akart véget érni. Egyre jobban elszűkült, végül olyan keskeny, mély szakadékká változott, amelyet Észak-Amerikában kanyonnak neveznek.

A peon haladt elöl, de mind lassabban és lassabban poroszkált. Soha életében nem látott még ilyen hosszan kigyózó szakadékot. Végre megállt, és így szólt:

- Az előbb egészen összezavartak! Nem kellett volna balra fordulnom, hanem továbbmenni előre. Az volt a jó út. Forduljunk vissza, señores!

- No tessék! - bosszankodott Fritz. - Hiába tettük meg ezt a hosszú utat. De legalább biztos benne, hogy a másik a jó?

- Csak jöjjön nyugodtan utánam! Rendbe jön minden.

- Bár már látnám, hiszen...

A mondat közepén hirtelen elhallgatott, és feszülten figyelt.

- Mi történt? - kérdezte a doktor. - Hallottál valamit?

- Igen... valami zörejt. Figyeljünk csak!

Nem tévedett. A zörejt megismétlődött, s nemsokára paták koppanását lehetett felismerni.

- Talán mégiscsak a jó úton vagyunk! - kiáltotta a peon, s gondterhelt homloka kisimult.

A szakadék megint elkanyarodott előttük. A szöglet mögül hirtelen három nyargaló ember bukkant elő. Az elsőről látni lehetett, hogy arriero, vagyis öszvérhajcsár. Mögötte egy magasan megrakott málhás öszvér következett, majd lóháton egy jól öltözött és finom fegyverekkel felszerelt férfi, nyilván a poggyász tulajdonosa. Haja és szakála szőke volt, világoskék szeme meglepett csodálkozással nézett a vele szemben közelgő társaságra. Mögötte egy másik arriero ügetett.

Mindnyájan megálltak. A két társaság néhány pillanatig szótlánul bámult egymásra. Végül megszólalt a hátsó arriero a peonhoz fordulva:

- Nicsak! Hisz ez Malzeso! Señor Sereno bérese Saltából!

- Az vagyok - felelte a peon. - Honnan ismersz engem?
  - Saltából. Be szoktam térni a gazdádhoz, ha arra járok. Igen, ott láttalak az udvaron. Te vagy a vezetője ezeknek a señoroknak?
  - Én hát.
  - *Cielo!* Hogy merted vállalni, hogy átvezesd őket a hegyeken? Még egy tapasztalt arrierónak sem könnyű feladat.
  - Éppúgy ismerem a hegységet, mint te! - felelte a peon bosszúsan. - Különben sem akarunk átmenni a túlsó oldalra.
  - Az más. De akkor miért léptétek át a puna határát? Mondd csak, utasaid hova igyekeznek?
  - Oda, ahonnan ti jöttök. Fel a Salina del Condorba.
  - A Salinába? *Dios!* Te azt hiszed, mi onnan jöttünk le?
  - Persze!
  - Hát akkor tévedsz, öregem. Mi Peruból jöttünk, és Saltába igyekezünk. Itt csak két ösvény létezik. Az egyik, amelyen most állunk. A másik Chiléből jön, elhalad a Salina del Condor mellett, s egyesül ezzel a mi ösvényünkkel egy ponton, amit ti már régen elhagytatok. Legalább fél napra vagytok tőle.
  - Nagyon jól tudom.
  - Tudod? Hát akkor miért nem tértél rá arra a másik ösvényre, hiszen az visz a Salinába! Úgy látszik, nem vetted észre azt a helyet, ahol a két ösvény összeér!
- Fritz eddig hallgatott, de most ő is beleszólt a beszélgetésbe.
- Már régen sejtem, hogy baj van - mondta. - Elvesztettük ezt a napot.
  - Még nem egészen - felelte az arriero. - Ha most a szakadék végére érnek, forduljanak egyenesen napnyugat felé, akkor három óra múlva eljutnak a helyes útra.
  - Szerencsénk, hogy önökkel találkoztunk - mondta Fritz. - A mi emberünk már vissza akart fordulni.
  - Talán jobb is lenne - vélte az arriero. - De lehet, hogy megint eltévesztette volna az utat. Mondok valamit, señores. Tartsanak most velünk. Kerülőt tesznek, de nem fognak végképp eltévedni. Ha közelebb leszünk a másik ösvényhez, majd pontosan megmondom, merre menjenek.
  - Nem veszítünk túl sok időt?
  - Hát olyan sietős az útjuk?
  - Igen, mert barátainkkal akarunk találkozni a Salinában, aggódunk, hogy talán elkerüljük őket. A vezetőjük híres ember, talán már hallott róla. Jaguár apónak hívják.
  - Jaguár apó! Ki ne ismerné? Most már igazán sajnálom, hogy nem vezethetem önöket hozzá. De ez a señor felfogadott bennünket, és Saltába kell vezetnünk.
- A szöke férfi figyelmesen hallgatta a beszélgetést, s közben fürkésző tekintettel nézett Fritzre meg a doktorra. Most elővette óráját, egy pillantást vetett rá, aztán az arrierohoz fordult.
- Ön elég jól ismeri ezt a vidéket ahhoz, hogy ezeket a señorokat a helyes útra vezesse?
  - Igen.

- S alkonyat előtt meg tudja tenni?

- Feltétlenül.

- Nos, akkor megosztozunk a szolgálatain. Kisegítheti a señorokat anélkül, hogy engem cserbenhagyna. A három órát, amit így elveszíték, behozhatjuk holnap. Ha a két ösvény találkozásához érünk, ott letáborozunk éjszakára, s reggel ki-ki folytatja a maga útját.

A doktor meg akarta köszönni a nagy előzékenységet, de az idegen ezzel háritotta el:

- Ráérünk erről beszélni. Most ne vesztegessük az időt!

Megveregette lova nyakát, és elindult. Emberei követték. A doktor és Fritz sem tehetett egyebet. A sort szégyenkező arccal a peon zárta le. Negyedóra múlva megérkeztek a szakadék végébe, ahol néhány bokorra akadtak. Az arrierók megálltak, hogy száraz gallyakat gyűjtsenek. A doktor felhasználta ezt a percet, s a szöke idegenhez közeledve így szólt:

- Engedje meg, señor, hogy bemutatkozzam. Nevem doktor Morgenstern. Németországból jöttem át, hogy Argentínában tudományos kutatásokat végezzek. Ez meg a szolgám, Fritz.

- Örvendek - felelte az idegen. - Nevem Engel, magam is német származású vagyok. Eddig Peru fővárosában, Limában éltem, de feladtam az üzletemet, és most Saltán át Buenos Airesbe utazom a rokonaimhoz.

- Mi is Buenos Airesből jöttünk - mondta a doktor. - Salido bankár vendége voltam ott. Nem ismeri?

- Hogy ismerem-e?! Hisz ő az a rokonom, akihez utazom, ő és a felesége. A fiam, Antonio is ott van, és náluk lakik. Nem találkozott vele?

A doktor majdnem kiesett a nyeregből álmélkodásában. Antoniónak, a kedves Antoniónak az édesapjával hozta össze a véletlen szeszélye! Igazán váratlan találkozás!

- De hiszen az ön fia már nincs ott! - mondta. - Útban van hazafelé.

- Az nem lehet! Sürgönyöztem Salidónak, hogy jövök, s Antonio ne induljon el, hanem várjon meg.

- Úgy látszik, a sürgönye későn érkezett meg, mert a fiatalember már útban van - mondta a doktor. - Csak azt nem értem, Salido miért nem küldött sürgönyválaszt önnek.

- Ebben nincs semmi csodálatos! Hát nem hallotta, hogy Peru és Chile közt kitört a háború? Argentínával is megszakadt a távirati összeköttetés. Az én sürgönyöm még elment, de a válasz már nem érkezhett meg.

- Ez bizony elég szomorú.

- Borzasztó! Az utóbbi hetekben annyi izgalom ért, hogy fiatalabb embernek is sok volna.

- Felszámolta az üzletét?

- Igen. Én is bankár vagyok, és cégem kitűnő hírnévnek örvendett, de torkig vagyok Limával! Amikor egy érdekltség ajánlatot tett, hogy cégemet megvásárolja, megragadtam az alkalmat, hogy búcsút mondjak Perunak. Sürgönyöztem Salidónak, hogy Buenos Airesbe indulok, mégpedig szárazföldi úton, az Andokon keresztül, mivel Saltában, Tucumanban és Córdobaiban is vannak elintézni való ügyeim. Feleségem és kisebb fiam hajón teszi meg az utat, úgy sokkal kényelmesebb. Akadt egy alkalmas, szép új hajó, melynek kapitánya jó barátom, s gondja lesz rájuk. Az egész család Buenos Airesben fog találkozni, s reméltem, hogy Antonio is ott lesz.

Most meg hallom, hogy Limába utazott. Szerencsétlen dolog! Korához képest nagyon fejlett fiú, és bizonyára besorozzák katonának. Ha erre gondolok...

- Semmi oka erre gondolni - vágott a szavába Fritz. - Az Ön kedves fia nem lépi át a határt! Olyan emberek vigyáznak rá, akiknek több eszük van, semhogy a mostani körülmények közt továbbengedjék Peruba.

- Honnan tudja olyan biztosan?

- Ismerem őket.

- Kik azok? Miféle emberek? Hol találhatom meg őket?

- A Salina del Condorban - felelte Fritz. - Kedves fiacskája Jaguár apó szárnyai alatt néz nyugodtan a világba, s önnek nincs oka aggódni érte.

Engel arca felderült, összecsapta kezét, és boldogan felkiáltott:

- Micsoda jó hír! Jaguár apónál van? S ennyire közel? A Salinában?

- Az ám! Jaguár apó húsz remek emberével nyargalt fel oda, s Antonio is köztük van. Át akarta segíteni a hegyláncon, de abból már nem lesz semmi. Ahelyett a kedves papának fogja átadni Antoniót, persze épen és sértetlenül.

- Istenem, milyen szerencsés véletlen!

- Nem véletlen - ragadta magához a doktor a szót. - Mindezt a jó szívének köszönheti. Segíteni akart rajtunk, s ez lett a jutalma! A mi találkozásunknak nagyon érdekes előzményei vannak. Mindjárt elmesélem részletesen.

Már-már belefogott történetébe, amely talán még az özönvíz előtt kezdődött volna, de a sokkal körültekintőbb Fritz közbevetette magát.

- Hagyjuk ezt, uraim, későbbre! - mondta. - Nézzék csak, mennyire lemaradtunk! A többiek már odafenn várnak ránk. Ügessünk hát utánuk. Majd az éjszakai táborozóhelyen lesz idő mindent megbeszélni.

A két señor kénytelen volt igazat adni neki, s amikor öszvérével elindult, szó nélkül követték. A völgy két hegy közt előbb felfelé húzódott, majd újra leereszkedett. Odaát várt a két arriero meg a peon a lemaradozókra. Amikor mindnyájan együtt voltak, jól nekiiramodtak, pedig az ösvény most elég nyaktörő volt. A nap alászállt a hegyek mögött, s a vezető arriero még gyorsabb iramot diktált. Fenn a magasban egy kondorkeselyű lebegett. Az arriero felmutatott rá, és így szólt:

- Ez már a fészkébe igyekszik. Nekünk is azt kell tennünk, mert fél óra múlva sötét lesz.

- Még nem értük el a keresett ösvényt? - kérdezte Engel.

- Már csak néhány percnnyire van innen.

- És a hely, ahol éjszakára letáborozhatunk?

- Az sincs messze. Sajnos, nem déli irányban, amerre holnapi utunk visz, hanem északra van innen, ami újabb időveszteséget jelent.

- Vagyis a Salina felé esik?

- Igen.

- Akkor sincs semmi baj, mert tervem megváltozott. Holnap reggel nem nyargalok egyenesen Saltába, hanem előbb a Salinát keresem fel. Képzelve csak, megtudtam, hogy a fiam Jaguár apónál van!

Öt perc múlva sík, homokos térségre értek, amelyen rézsútosan átvágtak. A túlsó oldalon a vezető megállt, a földre mutatott, és így szólt:

- Látják, señores, ezeket a nyomokat a homokban? Régi, elmosódott nyomok, alig lehet észrevenni. Ez a Salina felé vezető ösvény. Egy darabig követjük, de most már igazán sietve, mielőtt ránk esteledik.

Vágtára fogta öszvérét, és a többiek is követték a példát. Száguldva érkeztek egy hegy lábához, melynek oldala szaggatott sziklából állt. Az arriero lassított, és egy alacsony, de széles nyílásra mutatott.

- Ez az a hely, ahol éjszakázni fogunk, señores - mondta. - Jobbat kívánni sem lehet. Ez egy barlangféle, melynek két bejárata van. A szél nem tud betörni, s ha tüzet gyújtunk, takaróinkba csavarodva olyan kényelmesen és melegen alhatunk, akár egy fogadóban.

Leugrottak a nyeregből, hogy megtekintsék a barlangot. Szélessége nem volt, inkább görbe sziklafolyosóhoz hasonlított, melynek mindkét végén egy-egy bejárat volt, helyesebben alacsony nyílás a sziklában. A két bejárat közt körülbelül húszméternyi hely volt. A barlang olyan volt, mint egy fél gyűrű, melynek végei kifelé nyílnak. Előtte alacsony, sűrű punafű lepté be a talajt, kitűnő legelőt nyújtva az öszvéreknek. Lenyergeltek, s lepányvázták az állatok lábait oly módon, hogy szabadon legelhessenek, de ne tudjanak nagyon eltávolodni.

A világosság utolsó negyedóráját arra használták fel, hogy a barlangban berendezkedjenek éjszakára. Először is a recadonyergeket csapták fel, hogy fekvőhelyül szolgáljanak. A ráterített takarókkal olyan kényelmet nyújtottak, hogy ebben a hegyi pusztaságban kívánni sem lehetett különbet. Amikor egészen besötétedett, tüzet gyújtottak. Már útközben annyi rőzsét szedtek, hogy a tüzet több órán át fenn tudták tartani.

Leültek vacsorázni, aztán a férfiak rágyújtottak, főleg Engel jóvoltából, aki nyeregtáskájában sok szivart és cigarettát hozott magával. A tűz egyik oldalán a peon és a két arriero telepedett le, a másik oldalon a három utas. Fritz és a doktor egymást váltogatva mondták el a bankárnak mindazt, ami velük Buenos Airesben és azóta történt. Engel nagy érdeklődéssel hallgatta a beszámolót, hiszen a fiáról is szó volt benne.

Annyira elmerültek a beszélgetésben, hogy másra nem is gondoltak. Eszük ágába se jutott a barlang bejáratához őrszemet állítani, amit Jaguár apó például semmiképpen sem mulasztott volna el.

Említettük már, hogy a gambusino a Guanacotal felé vette útját Perillóval együtt; az ott vadászgató mozsó indiánok egy csoportját akarta felbérelni, hogy kísérik el a Gyilkos-szurdokba. Saltából hozott ugyan élelmiszert magával, de nem annyit, amennyire esetleg szüksége lehet. Elhatározta ugyanis, hogy ki nem mozdul a szurdokból, amíg a kincs rejtékhelyét meg nem találja. Ez napokig, sőt hetekig is tarthat, s közben a Saltából hozott elemőzsia kifogy. A mozsók egyes vadászok voltak, az élelmezés gondját nyugodtan rájuk lehetett bízni. De a gambusinónak az is fontos volt, hogy munka közben ne zavarja meg senki, még egy véletlenül arra vetődő utas sem. Ezért elhatározta, hogy egy-egy őrt állít a szurdok alsó és felső végébe; a mozsók erre a feladatra is alkalmasak voltak. Természetesen az indiánoknak is meg fogja tiltani, hogy belépjenek a szurdokba. De miféle megokolással? Mivel lehetne meg-

magyarázni nekik két fehér ember hosszas és titokzatos tartózkodását a Gyilkos-szurdokban? A gambusino sokáig törte a fejét, s végül így szólt:

- Nézd csak, Perillo! Ezek a mozsók agyafürt fickók, közönséges füllentéssel nem lehet őket megtéveszteni. Valami különleges dolgot kellene kiszelni, talán olyasmit, ami a vallással van kapcsolatban. Mi a véleményed valami fogadalomról?

- Nagyszerű! Máris kitaláltad a legjobbat! Igen, halálos veszedelemben szent fogadalmat tettünk, hogy a szurdokban valami istennek tetsző dolgot fogunk véghezvinni, olyasmit, amihez zavartalan magány kell. Az indiánok rendkívül babonások. Szorongó tisztelettel gondolnak majd a szertartásra, amit a szurdokban végzünk, s eszük ágába se jut majd leskelődni.

- Úgy van. És ha megtaláltuk, amit kerestünk, a fickókat szépen eltesszük láb alól. Nem lesz sok munkánk vele, hiszen mindössze nyolc indiánt viszünk magunkkal.

A mozsók barátságosan fogadták a két lelkiismeretlen kalandort, aki a törzsfőnökkel bocsátkozott tárgyalásba. Ez mindenbe készséggel beleegyezett, sőt kijelentette, hogy személyesen is részt vesz a munkában. A gambusino nem örült neki, de a törzsfőnök ajánlkozását nem utasíthatta el, ez a legnagyobb sértés lett volna. Így hát kénytelen-kelletlen megköszönte Hegyes Kés, vagyis a mozsó törzsfőnök jóságát.

Hajnalban indultak el a törzsfőnökkel és hét emberével a Guanacotalból a Gyilkos-szurdok felé, mely olyan messze volt, hogy nem is lehetett elérni egy nap alatt. Késő délután ahhoz az ösvényhez érkeztek, mely a Salina del Condorból visz fel. Ezen ügettek besötétedésig, s a gambusino már azt javasolta, táborozzanak le itt, az ösvény mentén éjszakára. De Hegyes Kés így vélekedett:

- Nemsokára szél kerekedik, csípős északi szél. Olyan helyet kell keresnünk, ahol elbújhatunk a szél elől.

- Ismersz ilyen helyet?

- Van egy barlang, nem is nagyon messze, ahol kényelmesen elférünk mindannyian. Két bejárata van.

- Hát vezess oda.

Továbbügettek. Hegyes Kés elől, a többi meg utána. Kis idő múlva a törzsfőnök hirtelen megállt, s előrehajolva szemét meresztgette.

- Mi történt? - sűgd Perillo. - Valami gyanúsat vettél észre?

- Igen... a barlangban tűz ég... látom a kiszivárgó fényt.

- Akkor emberek tanyáznak benne! Kik lehetnek azok?

- Mindjárt megnézem. Fogd csak meg a gyepplőt. Leszálok és odalopózkodom. Várjatok meg itt, de maradjatok csendben!

A többiek is leszálltak a nyeregből, és vártak. A törzsfőnök eltűnt. Negyedóra múlva visszajött és jelentette:

- A barlang előtt öszvérek legelnek, s odabenn hat ember ül a tűz mellett.

- Indiánok? - kérdezte a gambusino.

- Fehérek.

- Fegyveresen?

- Sok jó fegyverük van.

- Mit csinálnak?

- Beszélgetnek.

- Hm. Nagyon különös. Ezt magam is megnézem! - mondta a gambusino.

Intett Perillónak, és előreosont vele. Útmutatójuk a tűzfény volt, s így könnyen megtalálták a barlangot, bár sohasem jártak ott. Közelébe érve lehasáltak, s úgy kúsztak tovább egészen a bejáratig.

- Ha valaki véletlenül kijön, meglát - súgta Perillo.

- Nem lát meg, csak ha belénk botlik. Itt sötét van, ő meg a világosságból jön. Amikor kilép a barlangból, csak hunyorog, mint a vaksi. Gyere csak bátran még közelebb!

Még egy kicsit kúsztak, aztán úgy helyezkedtek el, hogy benézhessenek a barlangba. Megpillantották a peont és a két arrierót; a többieket nem láthatták, de hallották, hogyan beszélgetnek. Néhány perc múlva a gambusino visszahúzta társát olyan messzire, hogy nyugodtan felállhassanak.

- Megismerted? - kérdezte Perillo.

- Kit?

- A saltai fogadós legényét.

- Igen, igen.

- A többieket nem ismerem.

- Arrierók... az öltözékükből kitalálhatod. Már többször láttam őket, de a nevüket nem ismerem.

- Igazad van! A tűz túlsó oldalán meg az utasok ülnek, akiket vezetnek.

- Demonio! Meg kell nézmem őket okvetlenül! A barlangnak még egy bejárata van. Osonjunk oda, akkor bizonyára meglátjuk őket. Gyere!

Nagy ívben kikerülték a megvilágított területet, úgy másztak négykézláb a barlang másik bejáratához.

A gambusino jól okoskodott: innen kitűnően láthatta az utasokat. Engel úgy ült, hogy arcát éppen feléjük fordította. A doktor és Fritz profilból volt látható.

A gambusino hirtelen megragadta cimborája karját, s izgatottságában úgy megszorította, hogy Perillo majdnem felkiáltott, de még idejében erőt vett magán. A gambusino hörgött, lihegett indulatában, s intett Perillónak, hogy húzódjanak vissza. Amikor már hallótávolságon kívül volt, így szitkozódott:

- A kórság essen a két átkozott fickóba! Már megint keresztezik az utamat! Hogy kerültek ide?

- Az ördög vezeti őket, másképp nem lehet.

- Nem is. Ezek valamiben sántikálnak. Tévedtünk ugyan, amikor az egyiket Glotino ezredesnek tartottuk, de így is elég veszélyesek. Mindig akkor botlunk beléjük, amikor valami fontos dolgunk van!

- Ez még nem minden. Aggaszt, hogy ahol ezek felbukkannak, csakhamar megjelenik Jaguár apó is.

- No, még csak az kellene, hogy az ördög őt is idehozza!
  - Jaguár apóról minden feltehető.
  - Engem megnyugtat, hogy csak hat nyeret láttam a barlangban. Tehát csak az a hat ember van itt, akit láttunk. Jaguár apótól, legalább egyelőre, nem kell tartani.
- Perillo dühösen sziszegte.
- Mit csináljunk? Nyargaljunk tovább? Szeretném azt a két kis hülyét megleckéztetni.
- A gambusino kis ideig tünődve nézett maga elé, aztán így felelt:
- Van egy ötletem...
  - Nos?
  - Alapjában egyiket sem tartom veszedelmesnek. Nem fontos, hogy lelőjem őket. Többet érünk vele, ha foglyul ejtjük őket. Akkor két tús van a kezünkben Jaguár apóval szemben, ha netalántán mégis itt ólálkodik valahol!
  - Szóval úgy gondolod, hogy a két fickót magunkkal cipeljük?
  - Hm. Nem lesz kényelmes, annyi bizonyos. De más okom is van, hogy fogva tartsam őket. Azt hiszem, gazdagok.
  - Miből gondolod?
  - Akinek nincs pénze, nem kezd ilyen nagy utazásokba. De még gazdagabb a harmadik, az a szőke, aki mellettük ül. Nem ismered?
  - Nem.
  - Pedig jártál Limában, nem?
  - Odavaló?
  - Persze. Már többször láttam, de ő nem ismer. Nem hallottad még az Engel nevet?
  - Csak nem az a dúsgazdag limai bankár? A milliomos?
  - Bizony ő az. Képzeld csak, mekkora váltságdíjat fogunk kiszorítani belőle!
  - Nagyszerű ötlet! Ha a kincset nem találjuk meg, ezzel kárpótoljuk magunkat. A pasas fizetni fog, mint a köles. Fél vagyonát ideadja, hogy szabadságát visszakapja.
  - Csak nem gondolod, hogy szabadon engedem? Butaság! Hogy aztán feljelentsen és üldözzön? Szó se róla! Előbb fizet, aztán - nyomtalanul eltűnik. Benne vagy, komám? Még ha meg is találjuk a kincsedet, akkor sem árt egy kis ráadás. A váltságdíj! Remélem, nem is lesz olyan kicsi!
  - Nagyon jó. Tehát őt is elhurcoljuk, nemcsak a két kis mukit?
  - Úgy van.
  - És mit csinálunk a többivel?
  - Elintézzük. Kés vagy golyó.
  - *Diablilla!* Gyorsan döntöttél az életükről! Nagyon helyes, nem kell sokat teketóriázni. Most csak az a kérdés: indiánjaink hajlandóak lesznek-e közreműködni?
  - Részt ígérünk nekik a zsákmányból, de végül nekik is csak golyóval fizetünk. Várj itt, mindjárt visszajövök.

Halkan elosont, Perillo meg elnyúlt a fűben. Amikor a gambusino visszajött, a törzsfőnököt is magával hozta hat harcosával együtt. A hetediket hátrahagyták, hogy vigyázzon az öszvérekre.

- Megegyeztünk - súgta a gambusino Perillónak. - A bankár a miénk, a két kis fehér az övék. De nem akarnak megölni senkit. Így hát a mi feladatunk lesz a peont és a két arrierót elintézni. Ezért hoztam el a te puskádat is.

- Ide velem! Utóvégre mindegy, kinek a golyójától fordulnak fel! Mikor kezdjük?

- Most mindjárt. Mi átosonunk arra az oldalra, ahol az arrierók ülnek, az indiánok meg ennél a bejáratnál állnak lesbe. Mihelyt meghallják a puska lövéseket, betörnek a barlangba, és rávetik magukat a három pasasra. Lefegyverezik és megkötözik őket. Látod, mindent megbeszéltem velük. Gyere!

Elindultak, s annyira megközelítették a barlang másik bejáratát, hogy tisztán láthatták három kiszemelt áldozatukat.

- Én magamra vállalom a két arrierót, te meg a peont - súgta a gambusino. - Fejüket vesszük célba, az a legbiztosabb. Ha azt mondom: három, húzd meg a ravaszt. Készen vagy?

- Kész - felelte Perillo puskáját vállához szorítva.

- Célozz pontosan. Tehát egy... kettő... három!

Az utolsó szót hangosan kiáltotta, s egymás után elsütötte puskája mindkét csövét. Perillo sem késedelmeskedett. A három szegény, gyanútlan ember holtan terült el a földön. Ugyanakkor az indiánok velőtrázó ordítással berohantak a barlangba. A három utast megkötözték, még mielőtt védekezésre gondolhattak volna. Ezután a mozsók kihurcolták a legyilkoltakat a szabadba, s kirabolták őket.

A gambusino megkötözte a tüzet, s amikor fellobogott, odaállt a foglyok elé, akik még alig ocsúdtak fel ijedségükből.

- Üdvözlöm önöket idefenn a hegyvidéken, señores! - fordult gúnyosan Fritzhez és a doktorhoz. - Boldog vagyok, hogy régi ismerőseimet újból láthatom. Hogy érzik magukat?

- Pompásan, señor! - felelte Fritz hetykén, mert elhatározta, hogy elrontja a csirkefogó örömét: őt bizony ne lássa szomorkodni. - Bárcsak az ön szíve verne olyan nyugodtan, mint az enyém!

- Hát a szívéhez kevés közöm van, señor - felelte a gambusino -, de annál több a pénztárcájához. Hogy áll pénz dolgában? Remélem, gazdag.

- Nem tagadom.

- Tud váltságdíjat fizetni?

- Persze.

- Csak nem hord sok pénzt magánál, ugye?

- Sajnos, így van. Pénzemet bankárom kezeli.

- Nem tesz semmit. Majd kiállít egy utalványt. És hogy áll a barátja? - kérdezte a doktorra mutatva.

- Hagyja őt békében - felelte Fritz gyorsan. - Szegény ördög! Egész vagyona az a pár bolíviano, amit a zsebében hord.

- Akkor meg kell halnia. Csak annak kegyelmezek, aki váltságdíjat fizet.

- Semmi baj! Majd kiváltom őt is. Mennyit kér?

- Kettőjükért tízezret. Igazán potom összeg.
- Jól van, megkapja. Adjon tintát és tollat és szép fehér papirost, hadd írjam meg a kiutalólevelet a bankáromnak.
- Nem olyan sürgős. Előbb a harmadik señorral is megtárgyalom az ügyet.

Lábát szétterpesztve Engel elé állt és megkérdezte:

- Ismer engem, señor?
- Még nem volt szerencsém - felelte a bankár kissé megkönnyebbült szívvel, látva, hogy nem az életéről van szó, csupán pénzről.
- Még nem volt? No, most lesz! - röhögött a gazfickó. - Ha van annyi esze, mint a másik señornak, aki alkudozás nélkül megadta, amit kértem tőle, gyorsan végzünk.
- Milyen összegért hajlandó szabadon engedni?
- Majd megmondom, ha tisztáztam, mennyi a vagyona, señor! Én ugyanis százalékban szoktam számolni, és így...

Hirtelen félbeszakították. Hegyes Kés sietett be a barlangba, és intett a gambusinónak, hogy vonuljon vele félre. Csak kelleetlenül engedett a felszólításnak. A mozsó főnök ezt súgta fülébe:

- Nem vagyunk biztonságban. Valaki leskelődött utánunk. Egyik harcosom észrevett egy embert, aki a földön csúszva közeledett a barlanghoz.
- Talán valami állat volt.
- Nem, nem. Ember volt. Mert amikor látta, hogy észrevették, felugrott és elszaladt.
- Miért nem fogtátok el?
- Odakint vaksötét van. Egy szempillantás alatt eltűnt.
- *Que disgusto!* Azonnal el kell innen pályáznunk. Mit lehet tudni, kik ólálkodnak a barlang körül? Ki lehetett az az ember?
- Bizonyára Jaguár apó - vélte Perillo, aki minden szót hallott.
- Ne ferd a falra az ördögöt! - szólt rá a gambusino bosszúsan. - Ha ő az, akkor már régen berontott volna, hogy a foglyokat kiszabadítsa! De bánom is én, akárki, engem nem kap el!

Eltaposta a tüzet, nehogy árulójuk legyen, majd halk, de erélyes hangon parancsokat osztogatott. Néhány indián összeterelte a zsákmányolt öszvéreket, mások pedig a megkötözött foglyokat hurcolták arra a helyre, ahol egyik társuk az öszvéreket őrizte. Ott egy kis lárma és kavargás után a csapat elindult, de nem a Salina del Condor felé, hanem az ellenkező irányba. Az imént még oly élénk és mozgalmas színtér egyszerre elcsendesült, megnémult.

Csakugyan megnémult? Nem egészen. Mert egy helyen, nem messze a barlangtól, két heverő férfi hirtelen felemelkedett. Addig ott lapultak a sziklafal tövében. Egy hang ezt suttogetta:

- Megláttak téged, azért oldottak kereket. Egy hajszálon múlt, hogy el nem fogtak, ó, uram!
- Engem, Anciano, soha - felelte Haukaropora, az inka fia. - Más irányba indultak, mint ahova igyekeztek, de minket nem tévesztenek meg. A mi lábaink gyorsabbak, mint az ő állataik patái. Egész biztos, hogy a Salinába nyargalnak, csak kerülővel. Előzzük meg őket, hogy idejekorán jelenthessük közeledésüket Jaguár apónak!

Az ősi peruiak két utódja eltűnt a sötét éjszakában. Jaguár apó küldte ki őket felderítésre, hogy jelentsék neki a gambusino mozdulatait. Ennek a sötét gazembernek eleinte jelentős időbeli előnye volt, de mivel előbb a mozsó indiánokat kereste fel, sok időt vesztett. Jaguár apó, aki embereivel egyenesen a cél felé haladt, nemcsak utolérte a gambusinót, hanem meg is előzte. Jóval korábban érkezett meg a Barrancába, melynek közelében csapatával együtt tábort ütött.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Az inka öröksége

A Barranca del Homicidio, vagyis Gyilkos-szurdok neve is hátborzongató, de környezete, az egész táj mintha csak fokozni akarná a szorongást, amelyet ez a név az emberre kényszerít. A délelőtti nap vigasztalanul magányos, kietlen tájra tékozolta sugarait. Nyugaton kopár és élettelen hegyóriások emelkednek az ég felé; kopár és élettelen a sok szirt és sziklafal, melynek közelében a szem hiába keres üdülést, nyomát sem találja semmiféle növénynek.

Ami magát a szurdokot illeti, ez olyan meredeken zuhan alá, hogy lovas nem mehet le a falán, gyalogos is csak nehezen. Növény nem tudott gyökeret eresztetni sem a szakadék mélyén, sem a meredek szirtfalakon. Odafenn nem volt más, csak sima szikla, melyen az öszvérek patái alig hagynak látható nyomot; a mélységet pedig kőgörgeteg borította, mely az idők folyamán a sziklafalokról töredezett le és zuhant alá.

A táborozóktól nem messze, talán ötvenlépésnyire a szurdoktól, egy nagy sziklatömb ugrott ki a kőzetből, de nem a szurdok felé, hanem az ellenkező irányba. Alatta kényelmesen elférhetett egy ember, s menedéket talált a szél elől. Jaguár apó Ancianohoz fordult, s a sziklatömbre mutatva így szólt:

- Látod ezt a követ? Perillo feküdt alatta, amikor az inkára leselkedett, de nem itt csapott le rá, hanem másnap reggel jóval lejjebb. Idefent nincs más hely, ahol el lehet rejtőzni. Odalenn a mélységben pedig némán szunnyad az az átkozott kincs!

Most már mások jelenlétében is nyíltan beszéltek a kincsről, mivel Anciano néhány nap óta sokat engedett zárkózottságából.

- Igen - bólintott szomorúan. - S ez a Perillo most a gambusinóval együtt meg akarja találni, de nem fog sikerülni nekik.

- Mit tud erről Hauka?

- Nem sokat. Számára ez titok volt mostanáig, hiszen csak nemrég érte el azt a kort, amidőn apja akarata szerint be kell avatni a titokba. Most majd megtud mindent.

- Kitől?

- Tőlem.

- Vagyis te tudsz mindent.

- Nem, én sem. Csak annyit, amennyi szükséges ahhoz, hogy Haukának megmutassam az utat.

- A kincs a föld mélyén van? Úgy értem, hogy egy gödröt ástak, ott helyezték el, aztán betemették?

- Nem. Egy barlangban van, egy régi tárnában vagy föld alatti folyosóban, amelyet őseink ástak. Aranyat vagy ezüstöt akartak bányászni ott, de nem találtak semmit. Végül egy föld alatti hasadékhoz értek, mely az ő tárnájukat keresztezte; olyan mély volt, hogy a bedobott kő koppanását nem lehetett hallani. Erre abbahagyták az ásást, és a tárna bejáratát betemették. De nem felejtették el, hol van, s amikor Haukaropora őse menekülni kényszerült, híveivel együtt odasietett, s a tárnában rejtett el mindent, amit kincseiből meg tudott menteni. Ellenségeik követték őket, és rajtuk ütöttek. Mindenkit megöltek, csak kettőnek sikerült megszöknie; az egyik az inka volt, a másik az én őszám. A titok aztán utódról utódra szállt, míg végül eljutott Haukához és hozzám. Tudom, hol van a tárna, de a belsejében még sohasem jártam, mert csak

az én uramnak, Hauka apjának volt joga oda belépni. Ma megmutatom Haukának a bejáratot, s ha megengedi nekem, bemegyek vele. Akkor láthatom életemben először, miféle kincseket rejtettek el ott.

- Persze hogy megengedem néked, hűséges, öreg barátom! - szólt közbe Hauka. - Második atyám vagy, s minden, ami az enyém, a te tulajdonod is.

- Köszönöm - felelte Anciano örömmel. - De az egyetlen, amit kívánok, hogy ne vond meg tőlem szeretetedet. Mégis van egy kérésem hozzád.

- Mi legyen az?

- Ne lépj a barlangba ilyen fiatalon! Várj, amíg elérsz egy bizonyos kort, amelyben az első ifjúság könnyelműsége már lehiggadt. Nagyon komoly okom van erre a kérésre. A tárnába belépni nem veszélytelen. Hogy ez a veszély miben áll, nem tudom. Apád, az én azelőtti uram, közölni akarta velem, de nem maradt rá ideje... megölték!

- Sejtelled sincs róla, miféle veszély lehet az?

- Sejtelmem van, csak bizonyosat nem tudok. Talán hallottad, hogy őseink olyan tüzet tudtak előállítani, mely évszázadokon át rejtve szunnyadhat, de ha egyszer felszabadítják, ellenállhatatlan erővel elpusztít mindent, amit elér. Talán a mostani lőporhoz hasonlít, amelyet a mi népünk nem ismert, amíg a spanyolok be nem hozták. Apád elejtett célzásából gondolom, hogy a barlangot ilyen titokzatos tűz őrzi, s mindenkit elpusztít, aki jogtalanul lép be a tárnába.

- Ezek szerint veszélyes a kincshez közeledni?

- Feltétlenül. Ha nincs türelmed várni, legalább vidd magaddal Jaguár apót, hisz ő a legtapasztaltabb köztünk, s szeme élesebb, mint bárkié. A rejtett tüzet is hamarabb fedezné fel, mint mi.

- Helyes. Jöjjön velünk. Ha nem szólsz, akkor is megkértem volna rá. És az én kedves Antonio barátom is tartson velünk, legyen az elsők közt, akik a kincset megpillantják. Vagy félsz a rejtett tűztől?

- Nem félek - felelte Antonio habozás nélkül. - Ha olyan, mint a lőpor, csak akkor veszélyes, ha meggyújtják, vagyis másféle tüsszel közelednek hozzá. Ettől óvakodni fogunk.

- Ha nyitva tartjuk a szemünket, nem kell félnünk semmitől - vélte Jaguár apó is. - Még ma fel akarjátok keresni a barlangot?

- Okvetlenül - felelte Anciano.

- Még mielőtt az ellenség megérkezik?

- Igen.

- Én meg azt ajánlom, várjunk. Nyomokat hagynánk hátra, amelyek elárulnák, hogy itt vagyunk.

- Majd eltüntetjük a nyomokat, señor! Most még dél sincs, s a gambusino nem érhet ide hamarabb, mint holnap reggel. Akkor harcra kerül a sor, melyben elveszíthetem az életemet. S ha így lesz, ki mutatja meg Haukának a kincs helyét?

- Neked nem kell a harcban részt vened!

- Arról szó sem lehet señor! Végre szembekerülök uram gyilkosával, és összetett kezekkel nézzem a küzdelmet? Ezt nem kívánhatja tőlem!

- Jól van. Érzelmeket meg tudom érteni. Legyen hát akaratod szerint. De mielőtt azt a tárnát megkeressük, el kell intéznünk egyet-mást, ami fontos és halaszthatatlan. Lehet, hogy hosszabb ideig itt kell maradnunk. Élelmiszerünk van elég, de az öszvérekről sem szabad megfeledkeznünk. Fűvet és vizet csak a Salina del Condorban találhatnak, de mi nem üthetünk táborn ottan, mert ellenségeink arról fognak megérkezni. Tehát egy másik helyet kell keresnünk, akármilyen messze legyen is, ahol állataink vízhez és legelőhöz jutnak.

- Ami ezt illeti, ne legyen gondja, señor! Egy órányira innen van egy mély lyuk, amelyből sohasem fog ki a víz, s körülötte dúsan nő a fű. Azt hiszem, Haukán és rajtam kívül nincs ember, aki ezt a helyet ismerné. Vezessem önt oda?

- Mély hegyi lyuk? Egy kis tengerszemféle? Amelyhez az állatok hozzáférhetnek?

- Lovak nem tudnak leereszkedni oda, de öszvérek igen.

- Nagyszerű! Hát vezesd oda a társaságot meg az öszvéreket, Anciano. Én Haukával és Antoniával itt maradok, és megvárom, míg visszajössz. Úgyis négyen megyünk le a barlangba.

Mondanom sem kell, hogy a többiek is szívesen részt vettek volna a kincskereső expedícióban, de Jaguár apóval nem mert és nem akart ellenkezni senki. Kis idő múlva az öreg Anciano vezetésével elindultak a „hegyi lyuk” felé. Jaguár apó utánuk nézett, amíg el nem tűntek a szeme elől, aztán Haukához fordult, aki Antoniával együtt a szakadék szélén ült, és tünődve bámult le a mélybe.

- Akkor is megpróbálnád a kincset megtalálni, ha Anciano nem mutatná meg, körülbelül merre van? - kérdezte Jaguár apó.

- Nem - felelte az inka fia. - Apám a bejáratot annyira felismerhetetlenné tette, hogy nincs ember, aki fel tudná fedezni.

- Kedvem lenne megpróbálni - mondta Jaguár apó. - Mivel tudom, hogy a kincs a szakadékban van, nem tartom lehetetlennek, hogy közelebbi helyét is megtaláljam. Lemegeyek. De ti maradjatok itt. Nem valószínű ugyan, hogy jöhet valaki, de nem árt, ha az ember a szemét nyitva tartja. Innen az egész környéket át tudjátok tekinteni. Ha embert láttok közeledni, kiáltatok le hozzám, majd meghallom a hangotokat.

Ügyes léptekkel elindult a szikla meredek rézsűjén lefelé. A másik kettő a szemével követte, amíg le nem jutott. Hauka fejét rázva megjegyezte:

- Sohasem találja meg azt a helyet. Híres ember, különb sok mindenkinél, de ezt a feladatot ő sem tudja megoldani.

- Nem figyelted a mosolyát, amikor erről volt szó? - kérdezte Antonio. - Úgy látszik, szilárd meggyőződése, hogy felfedezi a barlangot, s bevallom, elhiszem neki. Még ma gazdag ember lesz belőled, mérhetetlenül gazdagabb, mint például az édesapám. Hát valóban igaz, hogy őseidnek annyi aranyuk és ezüstjük volt?

- Úgy van. Amikor a spanyolok az inkákat megrohanták és kirabolták, az országban sok gazdag ember elásta vagyonát, s haláluk után senki sem tudta, hol lehetne megtalálni. Nagy vagyonokat rejtget a föld, olyan vagyonokat, amelyek többé senkinek sem - árthatnak.

- Árthatnak? Talán azt akartad mondani, senkinek sem használhatnak.

- Dehogyan! Nem volt nyelvbtlás. Népem nagy gazdagsága okozta vesztünket. Ha szegények lettünk volna, akkor a spanyolok nem vetnek szemet Perura. Tudod-e, hogy őseim egyikét, Hakualpát, a legszerencsétlenebbet, hogyan csalták meg és játszották ki?

- Nem hallottam róla.

- Amikor foglyul ejtették, egy nagy, tágas terembe vezették, s Pizarro, a hódító, kardja hegyével vonalat húzott a négy falra körös-körül, amilyen magasra csak fel tudott nyúlni, s megígérte ősömnök, hogy visszaadja szabadságát, ha a terem a megjelölt vonalig ezüsttel és arannyal tölti meg. Az inka eleget tett ennek a követelésnek, de a spanyol nem tartotta be szavát, aztán újabb ígérletet sem. Keresztény volt, az igazság és szeretet tanát terjesztette erőszakkal, tüzzel-vassal az országban. Láthatod, mennyire igazam volt, amikor azt mondtam, hogy népem pusztulását a gazdagsága okozta.

- Két nagy terem tele arannyal és ezüsttel! Szinte hihetetlen!

- Csodálkozol? Akkor még nem hallottál azokról a kincsekről, amelyeket a két Napszentélyben, Cuzcóban és Chuquituban őriztek, továbbá Haunacauri, Catocha és Vilicanota templomaiban meg más szent helyeken, amelyeket haukáknak neveztek. A cuzcói Nap-szentélyben több mint négyezer pap és szolga foglalatoskodott. Minden ajtóoszlopa nehéz, tömör aranyból készült, az ablaknyílásokat smaragdokkal és más drágakövekkel rakták ki. A falakat aranytáblák borították. Ott álltak az istenek és istennők szobrai színaranyból és az inkák képmásai színezüstből. Megszámlálhatatlan edény és felszerelés, egytől egyig nemesfémű. A környező hegyekből öt forrás vizét vezették aranycsöveken a szentély ezüst- és aranymedencéibe, amelyek részint ivásra, részint a szent edények mosására vagy az áldozati állatok megtisztítására szolgáltak. Mit meséljek még? Van olyan szám vagy mérték, mely ezt a gazdagságot felfoghatóvá tenné?

- Nem, nem. Hagyd abba. Megborzadok. De ha ilyen csodás épületekről, szobrokról és ötvösmunkákról beszélsz, akkor voltak nagy művészeitek is, nem?

- Voltak, igen, de a mi művészetünk egészen másféle, mint a tiétek.

- És a tudományotok?

- Én a hegyek közt nőttem fel, távol a világtól, s nem értek ahhoz, amit ti tudományak neveztek. De nekünk is voltak tanult embereink. Gondolj csak a *kipu-kamajokra*, akiről bizonyára hallottál.

- Igen, a ti országokban ezek voltak az írástudók. Azt is hallottam, hogy a ti írástok nem betűkből állt, mint a mienk, hanem zsinórokból, amelyekre csomókat bogoztak. Nem tudom elképzelni, hogyan lehet ezeket a zsinórokat elolvasni, akárcsak nálunk a könyveket, újságokat és egyéb iratokat!

- Ez persze nem volt könnyű dolog, inkább művészet, s nem mindenki értett hozzá. A kipu csomózásához és megfejtéséhez csak a tudós értett, akit kamajoknak neveztek. Csak a legmegbízhatóbb embereket választották meg kipu-kamajoknak. Minden faluban volt egy-két család, aki a kipunudományt őrizte, és az utódoknak továbbadta. Az én öreg Ancianóm is ilyen családból származik, s még ma is minden kipu meg tud fejteni.

- És te?

- Én is, mert uralkodók sarja vagyok, s nekünk elsősorban ehhez a művészethez kellett értenünk. Adj a kezembe egy zsinórköteget, s úgy felolvasom neked, mint te egy papirosra írt levél szavait. Apám megtanított mindenre, amit egy inkának tudnia kell, mert azt hitte, a mi birodalmunk még feltámadhat, s akkor én...

Hirtelen elhallgatott, s szomorúan meredt maga elé. Komoly arcvonásai tragikusan komorrá váltak. Aztán felsóhajtott, és így folytatta:

- Később már maga sem hitt benne, de Anciano titkolta ezt, csak most nemrég mondta meg nekem. Sokáig magam is reménykedtem a dicső múlt feltámadásában, de már feladtam ezt a reményt... rövid idő óta.

- Amióta engem ismersz? - kérdezte Antonio megdöbbenve. - Én vagyok az oka?

- Te is, de akaratlanul. Én nem ismertem mást, csak a hegyeim, az erdőket, a vadont, s csak az én népemről tudtam, más népekről nem is hallottam... Aztán megbarátkoztam veled, és sokat meséltél nekem... Tőled tudtam meg, milyen nagy a világ, és egy ember minő parány! Még akkor is, ha ősei a Nap fiai voltak! Addig álomban éltem, és te felébresztettél. Soha többé nem engedem át magamat hazug ábrándoknak. Népem története befejeződött, a múlt meghalt, ezentúl csak előre akarok nézni... Szeretném megtanulni mindazt, amit te tudsz. Elhagyom hegyeim, és oda megyek, ahol tanulhatok. Jaguár apótól kérek majd tanácsot, s azt fogom tenni, amit ő javasol. Szegényen nem tehetném meg, s csak azért örülök apám hagyatékának.

Lassan, szaggatottan beszélt, hosszú szünetekkel. Aztán felállt és elment, mint akinek magányra van szüksége, hogy gondolatait tovább szövögesse. Antonio nem ment utána. Érezte, hogy barátja most élete fordulópontjához érkezett, és nem szabad háborgatni.

Amikor Hauka egy idő múlva visszajött, borongós arca megváltozott, szinte derűs volt. Megszorította barátja kezét, és így szólt:

- Te azt mondtad nekem, Európába szeretnél utazni, hogy ott folytasd tanulmányaidat. Nem vinnél magaddal engem is? Együtt tanulhatnánk.

- Örömmel, Hauka. És mi lesz Ancianóval?

- Velünk jön. Még mindig az urának és parancsolójának tekint, nem hagy el soha.

Jaguár apó éppen most jött fel a szakadékból. Ugyanakkor paták kopogása hallatszott. Anciano érkezett meg öszvéren, és megállt mellettük.

- Jól elhelyeztem valamennyit - mondta. - Most leereszkedhetünk, hogy kinyissuk a rejtek-helyet.

- Jaguár apó már lent volt - újságolta Hauka. - Azt mondta, megpróbálja, hátha meg tudja találni nélküled is.

- Igazán? - csodálkozott Anciano. - Lement és kereste? Persze nem sikerült.

- Olyan biztos vagy benne? - kérdezte Jaguár apó.

- Igen.

- Nos, mindjárt meglátjuk, kettőnk közül ki tévedett. Én ugyanis azt hiszem, hogy megtaláltam a bejáratot.

- Lehetetlen!

- Hát akkor menjünk le. Megmutatom azt a helyet, ahol a bejáratot megtalálni véltem.

Lebéklyózták öszvéreiket, és elindultak lefelé. Nehéz volt, de amikor leértek, kiderült, hogy odalenn még nehezebb továbbjutni. Mintha egy hegyet apró darabokra zúztak volna, annyi kötörmelék hevert mindenütt szerteszét.

Jaguár apó lépkedett elől - árkon-bokron keresztül, ahogy mondani szokták; nem nézett se jobbra, se balra, egyenesen a szakadék hátsó falához tartott. Itt volt egy hely, ahol a jobb oldali sziklafal néhány méternyire előreugrott. Ily módon egy szöglet keletkezett, melyet három oldalról sziklafalak vettek körül. Jaguár apó odalépett, a földre mutatott, és határozottan kijelentette:

- Ez az a hely! Megtaláltam, Anciano? Igen vagy nem?

Az öreg csak ámult-bámult.

- I... igen - hebegte. - De hogy jött rá? Hát ön mindentudó, señor?

- Ehhez nem kell mindentudónak lenni - felelte Jaguár apó mosolyogva.

- Most már értem, miért tartják önt veszedelmes ellenfélnek! - kiáltott fel Anciano. - Legalább árulja el, hogy jött rá!

- A föld alatti folyosót vagy tárnát nem a természet alkotta, hanem emberi kéz vájta a sziklába. Tehát olyan pontot kerestem, ahol a kövek összevisszasága helyett valami szabályosság fedezhető fel, vagyis az emberi munka valami nyoma. Meg is találtam.

- Hogyan?

- Nézze csak meg ezt a négy követ itt a szögletben, a kiugró sziklafal mögött. Ha összeraknám őket, szabályos négyzet lenne belőlük. A négy kő ennek a négyzetnek a négy sarka, nem igaz?

- De igen.

- De ha jól megnézem, más érdekes dologra is felfigyelhetek. A négy kő körülbelül egyforma nagyságú. Súly dolgában is körülbelül egyformák. Olyan súly ez, amelyet egy erős ember fel tud emelni, mégis elég ahhoz, hogy valami véletlen ne mozdíthassa el. Igaz?

- Nagyon is, señor.

- Miért van az, hogy a négy nehéz sarokkő között csupa kis kő hever, egyik sem nagyobb az öklömnél? Arra kellett gondolnom, hogy nagyobb kövektől beszakadna az alattuk levő nyílás fedele! A nyílást betakarták valamivel, s ezt a fedelet a négy sarokban négy nehéz kő rögzíti és tartja. A közéjük szórt kis kövek csak arra szolgálnak, hogy eltereljék a gyanút.

- Nem tévedett, señor - jelentette ki Anciano fejcsóválva.

- Nem is tévedhettem. Logika kérdése az egész, logikus gondolkodásé. A lyukat be kellett takarni. Egy kőlap nem lett volna alkalmas erre a célra, mert csak több ember tudná elmozdítani, s az inka egyedül is járt ide. Deszka vagy más efféle itt nincs. Pokróc, takaró elszakad. Mi marad hátra? Valami erős bőr. Egy állat irhája. Ezt borították a nyílásra, s a négy csücskébe nehéz, de nem túlságosan nehéz köveket raktak. Aztán kisebb köveket szórtak közé, hogy a kuckónak természetes képe legyen.

- Mindenben igaza van, señor! Az irhával is! A tárna bejáratát eredetileg erős farudakkal fedték be a kövek alatt, de a fa elkorhadt, s éppen akkor szakadt be, amikor az uram itt volt. Nem tudott mást tenni, kénytelen volt öszvérét lelőni és bőrét a lyuk felett kifeszíteni. A fedél jól bevált, és megmaradt mostanáig; olyan erős volt, hogy egy-két ember is ráállhatott. Az ön éleselméjűsége valóban bámulatos, señor.

- Akkor tegyük szabaddá a bejáratot - mondta Jaguár apó.

Mind a négyen lekuporodtak, és munkához láttak. A kisebb kövek eltávolítása után a kifeszített öszvérbőr láthatóvá vált. Olyan merev és kemény volt már, akár a vasbádóg; a négy említett kő tartotta kifeszítve. Amikor ezeket is eltolták, és a bőrt elhúzták, egy mély lyuk tűnt elő, mely elég nagy volt ahhoz, hogy egy ember bebújhasson rajta. Függsőlegesen vitt lefelé, Jaguár apó meg is jegyezte:

- De hisz ez nem tárna, hanem akna.

- Csak a bejárata visz le függőlegesen - felelte Anciano, s egy követ dobott belé. - Hallja, hogy nem esik le mélyen? A lyuk éppen egy ember magasságának felel meg. Aztán oldalt elágazik, és kissé lejtősen, de majdnem vízszintesen halad tovább a sziklában. Majd én leszálok.

- Hogy állunk odalenn világítás dolgában?

- Néhai uram erről is gondoskodott. Gyertyák vannak odalenn, mi magunk öntöttük faggyúból.

Lassan leereszkedett a lyukba. Amikor lába földet ért, kezével még elérte a lyuk peremét. Jaguár apó gyufát nyújtott le neki, s nemsokára gyertyafény gyulladt ki lent. Most Hauka szállt le, sokkal könnyebben, mert alulról is, felülről is segítették, utána Antonio következett, s végül Jaguár apó.

Neki már meg kellett hajolnia, hogy bejusson a vízszintes folyosóra, de ez nem sokáig volt ilyen alacsony. Néhány lépés után egy kis szobává szélesedett ki, melyben éppen elért a négy ember. Körülnéztek, de nem láttak mást, csak egy cöveket vagy faéket, amelyet a sziklafal repedésébe vertek be. A cövekről vagy harminc centiméter hosszú és kötőtűnyi vékonyságú zsinór függött alá. Háromszínű zsinór volt, s több csomót vagy bogot lehetett látni rajta. Néhány vékonyabb és rövidebb zsinórt is erősítettek rá, ezeken különféle csomók voltak.

- Egy kipu! - kiáltott fel Anciano, s levette a zsinórt a cövekről, majd a gyertya világánál figyelmesen megnézte. A színek már kissé elmosódtak, de még fel lehetett őket ismerni.

- El tudod olvasni? - kérdezte Jaguár apó.

- Hogyne. Ez a kipu figyelmeztet minket, hogy ne gyűjtsünk újabb gyertyát, amíg a második kiput el nem olvastuk. Tehát még egy kipu van, alkalmasint hátrább. Menjünk tovább!

Haukaropora is megvizsgálta a kiput, és megerősítette Anciano szavait. Továbbhaladtak, most már meghajolva, mert a tető megint alacsony volt. A levegőt nem érezték nyirkosnak, csak nyomasztónak, ötven lépés után a falak megint kitágultak. Négy öl magas, hét öl hosszú és hét öl széles terembe jutottak. A háttérben nem volt sziklafal, hanem egy sötétén tátongó hasadék, mely alighanem nagyon mély lehetett. De figyelmüket nem ez a belső szakadék kötötte le, hanem sok egyéb, amit a teremben láttak.

Jobbról és balról ezüstösen, aranyosan ragyogott minden. Kőből vésett polcokon olyan tárgyak sorakoztak, melyeknek nemcsak aranyértéke, hanem művészi becse is kápráztató volt. Szín-aranyból mintázott istenek, uralkodók tömör ezüsből formált, életnagyságú szobrai, a legkülönbözőbb alakú és nagyságú aranyedények és használati tárgyak, drága fegyverek, csodás ékszerek, napok, holdak és csillagok. Ezek a drágaságok kétségtelenül az inkák kincstárából kerültek ide, hiszen a régi Peruban minden arany az uralkodót illette meg. Engedélye nélkül senki sem tarthatott arany- vagy ezüstitárgyakat.

Nemesfémeket az országból kivinni halálbüntetés terhe alatt tilos volt. Minden aranyat és ezüstöt a fővárosba kellett szállítani és a király lába elé rakni. Voltak esztendőök, amikor megbízható adatok szerint tizenkétezer mázsa ezüst és négyezer mázsa arany érkezett a kincstárba. A hegyek számtalan rése tartalmazott aranyat, s bámulatos mennyiségben került ki a folyók iszapjából is. Kibányászása jóformán semmibe sem került, mert kényszermunkában végezték el.

Antonio szemét dörzsölgette ámulatában. Anciano és Haukaropora néma áhítattal bámulta a felhalmozott kincseket, s borzongó tisztelettel gondolt népe egykori uralkodóira és isteneire.

Jaguár apó volt a legkevésbé elfogódott. Kivette a gyertyát az öreg kezéből, és a terem háttérébe lépett, hogy lenézzen a mélység tátongó torkába. A gyertya halványan pislogó világánál úgy rémlett, mintha kísértetek lebegnének a mélység fölött, hívogatóan integetve. Egy követ dobott be, mely többször nekiütődött a sziklagarat falainak, de hogy mikor ért le egészen, nem lehetett hallani.

Jaguár apó ezután visszahúzódott a szakadéktól, és fürkészően nézett körül; a rejtett tűz búvóhelyét kereste. Vizsgálódásai csakhamar eredménnyel jártak. A sziklafalak alján agyagból készült kis csatornákat vagy csurgókat vett észre, s ezeket valami sárgásfehér, viasszerű anyag töltötte ki. Bizonyos köztávolságra itt is, ott is gyertyabélhez hasonló szálak álltak ki belőle.

- Ez lesz az a veszedelmes tűz, amelyről a te néhai urad beszélt - mondta Ancianónak a csatornácskákra mutatva. - A kiálló gyertyabeleket nem szabad meggyújtanunk, amíg el nem olvastuk a második kiput. Vajon hol lehet? Sürgősen meg kell keresni.

Nem kellett sokáig keresgélgni, mert ott függött a falon, mindjárt a terem bejáratánál. Nem volt olyan egyszerű, mint az első zsinór, hanem művészi kidolgozású fonadékhoz vagy paszományhoz hasonlított. De ez a tulajdonképpeni kipunak csak a nyele vagy a fogója volt. Minden oldaláról zsinórok sorai lógtak le, akár a rojtok. A zsinóroknak a hossza nem volt egyforma, s a színük is sokféle volt. Száz meg száz kisebb-nagyobb csomót lehetett látni rajtuk. Anciano gyorsan kezébe vette a csomóírásnak ezt a remekművét, hosszasan tanulmányozta, aztán így szólt:

- Ez a kipu egy nagyon hosszú és részletes levél. Itt nem tudom elolvasni, mert színei megfakultak, s a gyertyavilágnál egészen összefolynak.

- De odafenn a napvilágnál el tudnád olvasni? - kérdezte Jaguár apó.

- Azt hiszem, igen.

- Akkor menjünk fel.

- Máris? Szeretném ezeket a kincseket alaposabban megnézni és megcsodálni.

- Nem lehet. Itt hozzá sem szabad nyúlni semmihez, amíg ennek a kipunak a tartalmát nem ismerjük. Nem tudhatjuk, a kincsek elmozdítása milyen veszéllyel jár. Egy hibás lépés valamennyiünk halálát okozhatja. Én óvlak titeket; ha nem hallgattok rám, maradjatok, de én kimegyek, s nem szállok le újra, amíg nem tudom, mit mond ez a kipu.

Az öreg Ancianót a sok arany csillogása szinte révületbe ejtette; tévovázott, mintha Jaguár apó figyelmeztetése ellenére is maradni akarna. Ekkor Hauka kivette kezéből a kiput, jól megnézte, már amennyire a gyér világítás megengedte, aztán így szólt:

- Ez a kipu az én apámnak, a meggyilkolt inkának a végrendelete. Nekem drágább minden kincsnél, mindennél a világon. Nem érdekel ez a sok arany, amíg el nem olvastam. Felmegyek a napvilágra!

Ez eldöntötte a kérdést. Mind a négyen elhagyták a föld alatti termet, s a tárnafolyosón át visszatértek az aknához. Ott több viaszgyertya hevert a földön; ezeket Hauka apja készítette oda. Anciano eloltotta félig leégett gyertyáját, és a többi mellé tette.

Amikor feljutottak a napvilágra, leültek a kövekre, s Anciano meg a fiatal inka nekilátott a csomóírás pontos megfejtésének. Természetesen több idő kellett hozzá, mint az első kipuhoz. Annyi szín és bog tette bonyolulttá, s annyi mellékzsinór tartozott hozzá, hogy nehéz feladat volt megfejteni. Egyik félóra a másik után telt el, s a két perui még nem tudott megegyezni egy-egy zsinór értelmezése tekintetében. Jaguár apó tizenegy órakor érkezett meg embereivel a szurdokba, s mivel most már délután három is elmúlt, kénytelen volt közbelépni.

- Veszedelmes lenne tovább időzni ezen a helyen - mondta. - Ha elhalad valaki odafenn a szurdok peremén, meglát minket a szakadék alján, és kitalálja titkunkat. Az aknát sürgősen be kell fedni és felmenni. Ott aztán zavartalanul befejezhetitek munkátokat. Meglepetés nem érhet, mert ha közeleg valaki, odafenn már messziről meglátjuk.

Mindenki egyetértett vele. A bőrt megint ráborították az akna torkára, a négy nehéz kővel kifeszítették, s apró köveket szórtak rá. Ezután felkapaszkodtak a szakadék oldalán, vissza arra a helyre, ahol öszvéreiket hagyták. Hauka és Anciano ott tüstént folytatta munkáját.

Elmjük mintha idefenn jobban működött volna, mint a föld mélyén; fél óra sem telt bele, és kijelentették, hogy most már tisztán látják minden egyes csomó értelmét.

- Megtudhatom az írás tartalmát? - érdeklődött Jaguár apó.

- Ön előtt nincs titkom, señor - felelte Hauka. - Mint mondtam, apám végrendelete ez, de egészen másképpen szól, mint képzeltem. Olvasd fel, Anciano!

Az öreg engedelmeskedett. Úgy fejezte ki tiszteletét néhai uralkodójának végakarata iránt, hogy letérdelt, s az egyes zsinórokat ujjai közt csúsztatva s bogról bogra haladva, lassan, szaggatott mondatokban a következőket „olvasta fel”:

Fiamnak, Haukaroporának, az utolsó inkának.

Mire ez a kipu a szemed elé kerül, én már nem leszek az élők sorában. Nemzetek is meghalnak. A mi nemzetünk meghalt, éppen úgy, mint én. Ne reméld, hogy valaha is feltámad. Belőled sohasem lesz uralkodó. Nemzetem pusztulását aranya és ezüstje okozta. Te is kincsek miatt akarsz elpusztulni? Ha nemzetem szegény marad, még ma is élne és munkálkodna. Maradj szegény, akkor élni és munkálkodni fogsz. Ne csillogó fémek tegyenek gazdaggá, hanem eszed és szíved. Akkor boldogabb leszel minden ősdnél. Kérve kérek, nem parancsolok. Ez a kincs a tied. Vedd el, vagy ne vedd el, csak tőled függ. De ha elveszed, rabszolga leszel; s ha megvetéssel elfordulsz tőle, szabad ember lesz belőled. Birtokodban van az inkák aranybuzogánya. Ha eladod, elég pénzed lesz ahhoz, hogy tanulj. Tanulj, hogy dolgozhass, mert a munka jó. A munka az ember becsületére válik, míg a gyönyör és tétlenség gyalázatba taszít. Ha az aranyat választod, vedd el; de óvakodj a csurgókban szunnyadó tüztől. Ha a becsületet és az igazi boldogságot választod, akkor add vissza a fémet a földnek, melyből elrabolták. Akkor gyűjtsd meg a szunnyadó tűz első gyertyáját, és siess ki a barlangból! Most hát válassz, de jól! Ereidben uralkodók vére csörgedez, tehát uralkodj magadon is, s minden sikerül. Melletted vagyok, és melletted maradok. Viselkedj úgy, hogy szívem örömét lelje benned! Akkor szellemem boldogan tekint le rád, amíg nem követsz engem oda, ahol nem számít az arany és ezüst, csak a szív kincseit mérlegelik. Cselekedj úgy, ahogy fiamhoz méltó, hiszen itt apád beszél!

Az öreg Anciano az egyes mondatok közt hosszabb szüneteket tartott. Amikor befejezte, még mindig térdelve, várakozásteljesen nézett fel a fiatal inkára. Ugyanígy nézett rá Antonio is, akit a végrendelet szavai mélységesen meghatottak. Jaguár apó elismerő csodálattal adózott a végrendelet szellemének, de gyakorlati észjárása nem tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy Hauka mondjon le erről a mesébe illő vagyonról.

Haukaropora délcegen állt előttük, és felnézett a napba. Ősei istenként tisztelték ezt az égitestet, és imádkoztak hozzá. Lám, éppen eltűnni készül a hegycsúcsok mögött. Így tűnt el az inkák birodalma is, de végleg és mindörökre. Egykori fényének utolsó emléke odalenn csillog-ragyog a sziklateremben. Semmisüljön meg az is? Az ifjú szép, komoly arca meg se rezzen. A napba nézett, amíg el nem takarta a legmagasabb hegyorom. Akkor Ancianóhoz fordult, kivette kezéből a kiput, s bőrből készült vadászinge alá rejtette.

- Állj fel, Anciano - mondta. - Inka nincs többé. Engedelmeskedem apám óhajlásának, aki bízott bennem, s elég erősnek tartott ahhoz, hogy a helyes utat válasszam. Visszaadom az aranyat a földnek, mert csak akkor hozhat áldást, ha munka jutalma. Az én munkám pedig csak most kezdődik.

Az öreg felugrott, megragadta Hauka mindkét kezét, s meghatottságtól remegő hangon felelte:

- Áldott legyen az elhatározásod, édes fiam! Nem is vártam tőled mást. Nincs szükséged csillogó kincsekre, mert a legnagyobb kincset a szívedben hordod!

Jaguár apó nem hitt a fülének.

- Hogyan? - kérdezte csodálkozva. - Le akarsz mondani az örökségről? Jól értettem?

- Jól, señor.

- Ez csak pillanatnyi hangulat. Gondold csak meg, mit dobsz el magadtól!

- Nincs mit meggondolnom.

- Elhatározad, hogy meggyújtod a föld alatti tüzet, és elpusztítod a kincseket?

- Igen, azt akarom tenni.

- De hisz ez örültség! Ha magadnak nem akarod, gondolj arra, mennyi jót tehetnél velem! Milyen sok emberen segíthetnél! Magadat megfoszthatod tőle, de másokat nem!

- Az örökség az enyém, azt teszem velem, amit akarok. Megsemmisítem, mert nem hiszem, hogy arannyal jót lehet tenni.

- Fellengzős beszéd! Nem engedem, hogy ostobaságot kövess el!

Haukaropora felvette a földről aranybuzogányát, és büszkén felelte:

- Én tisztelem és szeretem önt, señor, de ez az én dolgom, amelybe nem engedek beleszólást senkinek. Aki akarátát rám szeretné kényszeríteni, ezzel a fegyverrel kell szembenéznie.

Jaguár apónak már ajkán volt a válasz, de hirtelen meggondolta magát, és csillapító hangon felelte:

- Kényszerről és erőszakról egy pillanatig sem lehet szó kettőnk között. Elhatározásod hősiesség és csodálatra méltó. Én csak arra akartalak inteni, hogy ne siesd el a dolgot, hisz még nem ismered az életet. De jól van. Tégy úgy, ahogy érzéseid parancsolják!

- Akkor tüstént leszálok, és meggyújtom a pusztító tüzet.

- Megteheted, de nem most. A tűz bizonyára valamiféle robbanást idézne elő. Ez elárulná, hogy itt vagyunk, s akkor apád gyilkosa elmenekülne.

Hauka lehorgasztotta a fejét.

- Igaza van, señor - felelte halkán. - Várnom kell. Nem akarom az ön terveit keresztelni.

- Jól teszed. Sőt segítened kell. Meg kell tudnom, mikor érkezik meg az ellenség. Kiváló felderítőre van szükségem. Vállalkozol erre a feladatra?

- Szívesen - felelte Hauka örömmel.

- De akkor máris indulnod kell, mert hosszú út vár rád, és csak gyalog vágatsz neki. Az öszvér elárulhat.

- Meddig menjek, señor?

- Először is a Salina del Condorig, mert könnyen lehet, hogy a gambusino ma estére odaér.
- S ha nem találom ott?
- Akkor talán a kétbejáratú barlangban tanyázik, a Salina és Guanacotal között.
- Ismerem azt a barlangot - szólt közbe Anciano. - Elkísérem Haukát, ha megengedi, señor.
- Kitűnő gondolat! Négy szem többet lát, mint kettő.
- És ha visszajövünk, önt hol találjuk meg?
- Mivel holnap reggel előtt nem érkezhettek vissza, ezt az éjszakát a társaimmal töltöm, de hajnalban visszajövök ide, hogy veletek találkozzam, és jelentéseket meghallgassam. Nagyon jó lenne, ha tudnál a mozsó indiánokkal beszélni, Anciano. Hátha sikerül őket számunkra megnyerni.

Ezután Anciano útbaigazította Jaguár apót a „hegyi lyuk” felé, ahol társait megtalálhatja. Jaguár apó Antoniával együtt elnyargalt, és magával vitte a két perui öszvéreit is. Anciano és Hauka pedig gyalog vágott neki az útnak a Salina felé.

Alkonyatkor érkeztek meg, s mivel senkit sem találtak ott, folytatták útjukat a kétbejáratú barlang felé. Hogy ott mit láttak, azt már tudjuk: szemtanúi voltak a két arriero és a peon meggyilkolásának, amit megakadályozni nem állt módjukban. Nem tehettek egyebet, visszasiettek a Salinába. Ott várakoztak, amíg be nem következett az, amit előre sejtettek: a gambusino is odaérkezett mozsó indiánjaival együtt. De mivel fa hiányában tüzet nem rakhattak, a két felderítő nem látott semmit. Hallgatózni is hiába próbáltak, mert ellenségeik nagyon csendesen viselkedtek. Hauka és Anciano nem is időzött tovább a Salinában, hiszen napkeltekor már újra ott akartak lenni a Gyilkos-szurdoknál.

Nem tudták megelőzni Jaguár apót, aki már ott várta őket. Jelentést tettek neki felderítőútjuk eredményéről, mely nem volt sok, de nem is kevés. Tudták, hogy három embert megöltek, de a másik három életben maradt. Ezek közül kettő a tudós volt meg a szolgája, a harmadikat nem ismerték. Jaguár apó nagyon dühös lett, amikor megtudta, hogy a doktor megint bajba keveredett. Visszasietett embereihez, hogy közölje velük a bosszantó hírt.

A gambusino Perillóval, nyolc indiánjával és három foglyával a szurdokhoz érkezett, melynek szélén letáborozott. Kapzsisága nem hagyta nyugton, alig várta, hogy a kincskutatást megkezdje. De nem tudta, mit tegyen foglyaival. A mozsókra nem merte bízni őket, tehát elhatározta, hogy a három embert leviszi magával a szurdokba. Lábukról leoldotta a köteleket, hogy le tudjanak mászni, de mihelyt leérkeztek, ott a szurdok háttérében heverő nagy kövekhez kötözte őket. Ezután Perillóval együtt elindult a szurdok mélyén kutatóútjára. A mozsók odafenn voltak. A foglyok magukra maradtak.

Véletlenül annál a sziklafalnál hagyták őket, mely az akna bejáratát rejtegette. Sőt mi több: éppen a már említett négy sarokkőhöz kötözték őket! A doktor lehevert az apró kövekre a négy nagy kő között. Szívszorongva gondolt arra, milyen sors vár rá. Vajon megússza-e élve ezt a kalandot? Közben megpróbálta elszakítani a köteleket, mely a járásban gátolta. Elszakítani nem tudta ugyan, de miközben rángatta, elhúzta helyéről a sarokkövet. Egyszerre csak felsikoltott:

- Segítség! Elnyel a föld! - s már lecsúszott az aknába anélkül, hogy tudná, mi történt vele.
- Mi az? Földrengés? - hüledezett Fritz, s gazdája után kapott, de már nem tudta visszatartani.

Perillo és a gambusino még nem volt messze. A nagy jajveszékelésre visszasiettek, s nagyot néztek, amikor látták, hogy egyik foglyuk már félig eltűnt a földben.

- Nézd csak! - kiáltott fel Perillo. - Rejtett kút! Ezzel a bőrrel volt letakarva.

- Hallgass! - súgta a gambusino. - Hát nem érted, hogy célhoz értünk? A véletlen segített hozzá. Gyorsan vigyük el innen a foglyokat!

A három megkötözött embert elhurcolták olyan messzire, hogy ne láthassák, mi történik a „kút” körül. Visszatérve egészen eltávolították az öszvérbőrt. A gambusino egy követ dobott az aknába. Miután megállapította, hogy nem mély, nyugodtan leereszkedett, de a következő percben már izgatottan felkiáltott:

- Ez az a hely, amit kerestünk! Egész biztos! Remekül sikerült! Itt gyertyák is vannak. Mindjárt meggyújtok egyet. Gyere le te is!

Amikor Perillo leérkezett, a gyertya már égett. Nem vették észre, hogy a földön egy félig leégett gyertya is hever, melyről nem lett volna nehéz megállapítani, hogy nemrég még égett. Lassan behatoltak a vízszintes folyosóba. Miközben óvatosan lépkedtek előre, izgatottságuk nőttön-nőtt. S mikor végül eljutottak a hátsó terembe, s megpillantották a felhalmozott kincseket, a gambusino nagyot kurjantott örömeiben.

- Ejha! Ez már döfi! Telitalálat! Milliomosok lettünk! Ezt mind nekem köszönheted!

- Inkább te énnékem - felelte Perillo. - Próbáljuk felmérni, mi van itt. Látom, itt is vannak gyertyák azokban a csurgókban. Gyűjtsuk meg, hadd lássuk jobban, mi minden vár ránk!

Kiragadta a gyertyát a gambusino kezéből, s a már említett gyertyabelek egyikéhez tartotta, mely tüstént meggyulladt tőle. Eleinte nyugodtan égett, mint egy közönséges, kék gyertyaláng, de hirtelen fellobogott, és sistergő szikrákat szórt minden irányba. Ezekről a többi gyertyabél is kigyulladt, s nemsokára hatalmas tűzkévék emelkedtek a magasba, egészen a mennyezetig. Kellemetlen, csípős szag töltötte el a termet. Most már tíz, tizenöt, húsz titokzatos gyertyabél égett a csurgókban. A sok láng lobogott, sistergett, szikrázott, s egyre hangosabban dohogott.

- Mi ez? - kérdezte Perillo megdöbbenve. - Ki a fene látott ilyen furcsa gyertyákat?!

- Hogy mi ez? - felelte a gambusino. - A halálunk, ha nem sietünk ki innen! Vissza! Ezeket a gyertyákat a betolakodók megbüntetésére rakták ide. Annyit mondok, hogy...

Szavait csattanó zaj szakította félbe. A gyertyák lángjai felvillantak, és tüzes kígyók módjára cikáztak a teremben mindenfelé. A két cimborá ruhája tüzet fogott.

- Meneküljünk! Gyorsan! - sikoltotta a gambusino, és a folyosóra rohant, sarkában Perillóval. Mindkettőjük ruhája égett, de minden pillanat drága volt, és nem vesztegették a tűz oltására. Még a vízszintes folyosóban voltak, amikor újabb robaj reszkettette meg a sziklafalakat.

- Végem van! Elégek! - ordította Perillo.

- Én is! Én is!

- Segíts! Oltsd el a ruhámat!

- Nem tudom! Siessünk! A szikla szétrobban! - kiáltotta a gambusino.

Továbbrohant, eljutott az aknáig, fellendítette magát, s kijutott a szabadba. Perillo követte. Odalenn a folyosón ruháik inkább parázslottak, mint égtek; de most a szabad levegőn lángok csaptak ki belőlük. Rémült sikoltozással a földre vetették magukat, s a porban hemperegve igyekeztek a lángokat elfojtani.

Ekkor a mélyből megint ropogás hallatszott, melyet sűrűn követtek újabb robbanások, egyik erősebb, mint a másik. Az akna a szó szoros értelmében inogni és himbálózni kezdett; torkából nehéz, sűrű, fekete füst szállt fel olyan sziszegéssel, mintha száz mozdony eregette volna ki a gőzt egyszerre. Ezt tompa dübörgés követte, mintha sziklák dőltek volna össze vagy szakadtak volna egymásra a föld alatt. Aztán csend lett, de a füst sűrűn gomolygott az aknagaraton, s lassanként egészen betöltötte a szurdok végét. A félhomályból kihallatszott a két pórul járt gazember jajgatása.

És hol volt Jaguár apó a társaival?

Már elindult velük táborozóhelyükről, és a szurdok felé vezette őket, arra a helyre, ahol elvált Ancianótól meg a fiatal inkától.

Már csak tízpercnnyire voltak a szurdoktól, amikor a két felderítő már fel is bukkant, közelebb jött és jelentette:

- Hegyes Kés vezet a mozsókat. Régi ismerősünk. Beszéljünk vele?

- Jó lenne. De vigyázzatok, hogy a gambusino észre ne vegye.

- Nem vehet észre semmit, mert Perillóval és a három fogollyal leereszkedett a szurdok mélyébe. Csak a mozsók maradtak idefenn.

- Gondolod, hogy hajlanak az okos szóra?

- Biztos vagyok benne, hogy Hegyes Kés tüstént átpártol hozzánk, ha megtudja, hogy Jaguár apóval került szembe.

- Hát akkor siess hozzá, mi lassan követünk. Így lesz időd beszélni vele, még mielőtt meglátna minket.

Anciano elszaladt, a többiek meg lassan ballagtak utána, hogy időt adjanak neki a tárgyalásra. De még a szurdokhoz sem értek, amikor Anciano már jött vissza velük szemben. Nem egyedül közelgett, ott volt mellette a mozsó törzsfőnök is.

- Ez itt a mozsó főnök, señor - mondta Anciano. - Örül, hogy megismerheti Jaguár apót, akit még sohasem látott. Azt mondja, nem bolond Jaguár apóval ujjat húzni.

- Hány embered van? - kérdezte Jaguár apó.

- Itt csak hét.

- S hol vannak a foglyok?

- A gambusino levitte őket a szurdokba. Mind a hármat.

- A két kicsit ismerjük. Ki a harmadik?

- Egy gazdag bankár Limából. Engelnek hívják.

- Az én apám! - kiáltotta Antonio, s leugrott öszvére hátáról. - Lemegyek érte!

Fegyverét lóbálva rohant le a szakadékon, s a következő percben már el is tűnt társai szeme elől. Követni akarták, de Jaguár apó nem engedte.

- Állj! - parancsolta. - Semmit sem fejetlenül! Ne menjetek le mindnyájan. Hat ember kerülje meg a szakadékot, és álljon lesbe a túlsó oldalon, nehogy arra szökhessen meg valaki.

Hat ember elnyargalt, a többi meg leugrott a nyeregből, és kúszva igyekezett minél gyorsabban lejutni a szakadékba. Még le se értek, amikor megpillantották a két égő „fáklyát”, s jajgatásukon kívül robbanásokat is hallottak.

- A nyomorultak fölfedezték a föld alatti kincstárat, és meggyújtották a szunnyadó tüzet! - kiáltott fel Jaguár apó. - A kincsnek most már vége!

Ahogy csak a lábuk bírta, úgy rohantak mindnyájan a szurdok hátsó része felé, elől Antonio és mögötte mindjárt Hauka. A két ifjú pillantotta meg először a foglyokat.

- Apám! Édesapám! - kiáltotta Antonio, s szava mintha szívéből szakadt volna ki. Levetette magát apja mellé a földre, megölelte, csókolgatta, s csak aztán jutott eszébe, hogy köteleit elvágja.

Mindenkit meghatott ez a családi jelenet: apa és fia váratlan találkozása, méghozzá ilyen különös körülmények között! De nem sokáig gyönyörködhetek benne, mert figyelmüket most két szájalmasan vonagló alak vonta magára, aki rángatózó mozdulatokkal kapaszkodott fel a hátsó sziklafalon. A gambusino és cinkosa így próbált megszökni, a menekülésnek egyetlen elképzelhető módját választva. Többen utánuk akartak eredni, de Jaguár apó megpillantotta hat hátraküldött emberét fenn a szakadék peremén, és nevetve legyintett.

- Hadd másszanak fel! Odafenn megfelelő fogadtatásban részesülnek!

Ezután a foglyokhoz fordult, előbb Engelt üdvözölte, majd villámló szemekkel mérte végig a doktort.

- Maga javíthatatlan bajkeverő! Hát sohasem jön meg az esze?! - rivallt rá.

Fritz a gazdája védelmére kelt:

- Neki köszönheti, ha elcsípi a gambusinót... ő csalta le maga után az aknába!

- Igen, én voltam lenn először - erősködött a doktor is. - Nem tudom, hogy történt, de egyszerre csak megnyílt alattam a talaj, latinul *solum*, és...

- Ó, maga boldogtalan! Nincs olyan dolog, latinul *res*, amit úgy fogna meg, ahogy kell. Két bal keze van, latinul *manus sinistra*! Elfogyott a türelmem, latinul *placabilitas*, érte? Az elnézésem is, latinul *clementia*! Egyszerűen torkig vagyok önnel, uram! Ezentúl semmi dolgunk egymással!

A kis doktor olyan bűnbánóan, olyan könyörgően, olyan kétségbeesetten nézett rá, hogy Jaguár apó szíve megesett rajta. Gyorsan elfordult tőle, mert nem akarta, hogy leolvassa arcáról, ami a történetek után logikátlannak tűnt volna: azt, hogy haragja elpárolgott, és megbocsátott neki! Jaguár apó sokat adott a logikájára.

A gambusino és Perillo közben megmászta a szakadék oldalát. Felérkezve, legnagyobb rémületükre hat fegyveres emberrel kerültek szembe, akik visszakergették őket. A szakadék alján viszont nyakon csípték a két gyilkost, és Jaguár apó elé vezették. Most már annyira megtörtek, hogy feladtak minden ellenállást. Külsejük szörnyű és szájalmas volt. Megégett ruhájuk cafatokban lógott le róluk, csak félig-meddig takarva el borzasztó sebeiket. Nem kellett orvos annak a megállapításához, hogy már a végét járja mind a kettő.

- Ismersz engem, Benito Pajaro? - kérdezte Jaguár apó.

- Ismerlek - felelte a félig megégett ember kínjában forgolódva. - Én vagyok az öcséd gyilkosa. Ne gondolkozz, ölj meg, de gyorsan!

- Megváltás lenne számodra, de nem érdemled meg! Hány ember halála szárad a lelveden? Csak tegnap este is három, mi? Isten ítelt feletted, az én bosszúm fölösleges. Egy ujjal se nyúlok hozzád!

- Ölj meg, töltsd ki a bosszúdat! - könyörgött a nyomorult, akinek már csak egyetlen kívánsága volt: meghalni minél előbb és megszabadulni kínjaitól.

- Tőlem ne várj kegyelmet még ilyen formában sem! - felelte Jaguár apó.

- Akkor légy átkozott, és halj meg te is! - rikácsolta a gambusino, s hirtelen mozdulattal kiragadta a mellette álló Antonio kezéből a kétsöves puskát. Villámgyorsan Jaguár apóra szegezte a fegyver csövét, és elsütötte. A következő pillanatban, még mielőtt bárki is megakadályozhatta volna, maga felé fordította a fegyvert, és elsütötte a másik csövet is. Főbe lőtte magát.

Így halt meg a Gran Chaco legsötétebb bűnözője, az utolsó pillanatban is más ember életére törve - de ez a merénylete már nem sikerült. Jaguár apó ugyanis a kellő pillanatban csodálatos lélekjelenléttel félreugrott, s a golyó a füle mellett süvített el. Nem is csinált belőle nagy ügyet, szó nélkül napirendre tért fölötte. Haukához fordult, és Perillóra mutatva így szólt:

- Itt áll apád gyilkosa. A bosszú a tiéd.

- És az enyém! - kiáltott fel a doktor. - Buenos Airesben engem is meg akart gyilkolni.

Senki sem hallgatott rá. Az inka sötéten nézett az elzüllött torreádor kintól és félelemtől eltorzult arcába.

- Még veled szemben sem leszek kegyetlen - mondta. - Gyorsan végzek veled.

Vállához emelte puskáját. A gyilkos térdre roskadt, és remegő, síró hangon könyörgött:

- Ne lőj! Ne ölj meg! Ne vedd el az életemet!

- Jól van, legyen úgy! Legfeljebb néhány órát van hátra, magadtól is felfordulsz. Gyáva gyilkos! - felelte Hauka, s fegyverét leeresztve, megvetően fordult el Perillótól.

Senki sem törődött a silány fickóval, aki elnyúlt a kövek közt, és nyöszörögve vonaglott fájdalmában. Amíg erős volt, eszébe se jutott mások fájdalmával törődni. Az embereket most elsősorban az érdekelte, a föld alatti tűz milyen pusztítást vitt végbe a sziklateremben. Kiderült, hogy a terem mennyezetét szétvetette, s a nyíláson át még mindig sűrű füst gomolyog. Az új nyílás azonban megindította a légáramlatot a föld alatti helyiségekben, kisöpörte a mérges gázokat, s lehetővé tette, hogy néhány vakmerő ember már néhány óra múlva behatoljon a föld alatti folyosóba. De a sziklaterembe nem léphetett be senki. Padlója egyszerűen eltűnt, és a robbanás mindazt, ami a teremben volt, lesodorta a háttérben tátongó sziklahasadék mélyébe. Hauka mosolyogva jegyezte meg Jaguár apó előtt:

- Látja, señor, hogy az események nekem adtak igazat. A sziklaterem eltűnt, és apám hagyatékaiból nem maradt más, csak amit a szívemben hordok. De utolsó kívánságát és végakarátát mindig szemem előtt tartom, és teljesíteni fogom.

Az aknát betömték kövekkel, aztán az emberek felkapaszkodtak a szurdokból, hogy odafenn kényelmesen letáborozzanak, és megbeszéljék a történeteket. Antoniának és apjának volt a legtöbb megbeszélője, hiszen már olyan régóta nem látták egymást. Amikor Engel bankár megtudta Haukaropora terveit, felajánlotta neki, hogy megvásárolja tőle az aranybuzogányt. Olyan összeget kínált érte, mely lehetővé tette a fiatal inkának, hogy Európában tanuljon, és megalapozza jövőjét. A buzogány súlya is tetemes volt, de ritkasági értéke még jóval nagyobb. Így hát a vevő is jól járt, s az eladó is.

A tábor másnap nem kelt fel korán. Egész éjjel hallani lehetett Perillo jajgatását és nyöszörögését; reggel összekuporodva, holtan találták a kövek között. Tehát az ő sorsa is beteljesedett. A két gyilkos holttestét eltemették a kötörmelék alá. Ezután tábort bontottak, s a társaság

felkerekedett, hogy Saltán és Tucumanon keresztül visszatérjen a baráti kamba törzs nagyfalujába. Engelnek és fiának Tucumantól kezdve tulajdonképpen másfelé vitt volna az útja, de nem tudtak elszakadni Haukától és Jaguár apótól.

Végül aztán a csapatnál maradtak, s a kambák őket is vendégszerető fogadtatásban részesítették.

A faluban Don Parmesan Ruy el Iberio már türelmetlenül várta őket. Amikor kalandjaikról értesült, sajnálkozva jegyezte meg:

- De kár, hogy nem voltam ott! A két alávaló gyilkos nem érdemelte meg ugyan a segítséget, de egy nagyszerű műtéttel meg tudtam volna menteni az életüket. Megmutattam volna, hogy kell a megégett bőrt kivágni, és helyébe egészséges bőrt átültetni. Nekem gyerekjáték az ilyesmi. Hiszen tudják, hogy művésziesen amputálok mindent: kezet, lábat, koponyát, ami csak jólesik!

Mialatt a faluban tartózkodtak, a doktor a kambák segítségével részekre szedte és becsomagolta az óriási őszállatot. A csomagokat máhás lovak vitték a kikötőbe. A fél csapat ezekben a hetekben - eredeti tervének megfelelően - hatalmas mennyiségű paraguayi teát szedett a közeli erdőkben, míg a csapat másik fele Jaguár apó vezetésével elkísérte Engel bankárt és fiát, valamint a doktort és szolgáját Buenos Airesbe. Velük tartott Anciano és Hauka is, akik onnan Európába akartak áthajózni.

Évek teltek el. A doktor megathériuma révén híres ember lett, s Fritz kíséretében újabb tudományos útra indult, most az ősember csontjait kutatta Szibériában. Az inka kitűnő eredménnyel végezte el az erdészeti főiskolát, s diplomája lehetővé tette, hogy életét erdőkben töltsse, a fák között, melyeket annyira szeretett. Antonio borkereskedő lett. Apjával együtt rajnai borokat exportált a világ minden tájára. Jaguár apó pedig még mindig a pampákon és a Gran Chacóban kóborol, s csak rövidebb időre, vendégségbe megy el egy-egy nagyvárosba. A szabad ég alatt szeret élni, más életet el sem tud képzelni, legalábbis a maga számára.

Ezek az emberek, történetünk hősei, nem szakadtak el egészen egymástól. Élénk baráti levelezést folytatnak. Leveleikben feltámadnak a régi élmények, s újra meg újra szóba kerül a legérdekesebb és legizgalmasabb téma:

AZ INKA ÖRÖKSÉGE

A gyakrabban előforduló idegen nevek és szavak kiejtése

Anciano - *ansziáno*

Barranca del Homicidio - *barranka del omiszídjo*

Cachipampa - *kacsipampa*

caballero - *kavaljero*

chiripa - *csiripa*

El Hijo del Inka - *el iho del inka*

El Pantano de los Huesos - *el pantáno de losz veszosz*

Fuente gemela - *fuelle hemela*

Geronimo - *heronimo*

Gran Chaco - *gran csákó*

hacienda - *aszjenda*

Perillo - *periljo*

pronunciamiento - *pronunszjamjento*

rancho - *rancso*

San Miguel de Salta - *szán migel de szalta*

viscacha - *viszkácsa*